

**T.C.**  
**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**  
**STRATEJİ VE STRATEJİK ARAŞTIRMALAR**  
**YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DIŞ POLİTİKAYA GÜVENLİK EKSENLİ BAKIŞ: GÜNEY KORE  
ÖRNEĞİ (1945-2013)**

**Caner KUR**

**167A3002**

**Tez Danışmanı**

**Doç. Dr. R. Kutay KARACA**

**2017-İSTANBUL**

**T.C.**  
**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**  
**STRATEJİ VE STRATEJİK ARAŞTIRMALAR**  
**YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DIŞ POLİTİKAYA GÜVENLİK EKSENLİ BAKIŞ: GÜNEY KORE**  
**ÖRNEĞİ (1945-2013)**

**Caner KUR**

**167A3002**

**Tez Danışmanı**

**Doç. Dr. R. Kutay KARACA**

**2017-İSTANBUL**

T.C.  
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI  
STRATEJİ VE STRATEJİK ARAŞTIRMALAR  
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI  
YÜKSEK LİSANS TEZİ  
  
DIŞ POLİTİKAYA GÜVENLİK EKSENLİ BAKIŞ: GÜNEY KORE  
ÖRNEĞİ (1945-2013)

Caner KUR

167A3002

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:07.07.2017

Tezin Savunulduğu Tarih: 23.06.2017

Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

Unvan Ad Soyad  
Tez Danışmanı : Doç. Dr. R. Kutay KARACA  
Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Fuat AKSU  
Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU

İmza



İSTANBUL

HAZİRAN, 2017

## ÖZ

### DIŞ POLİTİKAYA GÜVENLİK EKSENLİ BAKIŞ: GÜNEY KORE ÖRNEĞİ

(1945-2013)

Caner KUR

Haziran 2017

Güney Kore (Kore Cumhuriyeti), iki büyük güç arasında başlayan ve sonradan Soğuk Savaş olarak anılacak mücadelenin ilk yıllarında kurulmuştur. Kore Yarımadasının Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) arasında bölünmesi Kuzey'de Moskova'ya yakın komünist bir Kore'nin, Güneyde ise ABD destekli, Batı yanlısı anti-komünist bir Kore'nin doğmasına yol açmıştır. Soğuk Savaş boyunca iki farklı blok pek çok kez karşı karşıya gelmiş, ancak genel bir çatışma tarafların büyük yıkıma yol açabilecek bir savaşa evrilme potansiyeli taşıdığından gerçekleşmemiştir. Bu bağlamda Kore Savaşı, Soğuk Savaş boyunca taraflardan birinin doğrudan müdahil olduğu ilk sıcak çatışma olmuştur.

Soğuk Savaş dönemi boyunca ABD ittifak sistemi ve ideolojik görüşü ile uyumlu bir ilişki içerisinde olan Güney Kore, özellikle Vietnam Savaşı ertesinde ABD dış politikasındaki değişimlere bağlı olarak bu ülke ile diplomatik krizler yaşamış ve yine bu süreç içerisinde Kuzey Kore'nin yoğun tehditlerine maruz kalmıştır. Soğuk Savaşın bitmesinin ardından ABD ile süregelen ittifakın geleceği hususu ise önemli bir konu olmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde başta ekonomik açıdan güçlenen komşusu Çin ile gelişen diplomatik ve ekonomik ilişkileri, ABD ittifak sistemi altında bulunmalarına rağmen politik anlamda sorunlarının bulunduğu Japonya ve ABD'nin Çin ile sürdürdüğü rekabet Güney Kore'nin dış politikada ikilemlerle karşılaşmasına yol açmıştır.

Bu bağlamda Güney Kore'nin bir ABD-Çin mücadelesi dışında kalmaya çalıştığı bir anlamda denge politikası gütmeye çalıştığı, Japonya ile ABD'ye rağmen hedeflenen diplomatik yaklaşmayı gerçekleştiremediği hatta ilişkilerin Soğuk Savaş sonrasında daha da bozulduğu görülmektedir. Soğuk Savaşın bitmesi ile birlikte beka kaygısı içerisinde giren Kuzey Kore'nin nükleer programını hızlandırması ve Çin'in nükleer kriz sürecindeki konumu Seul'ün Pekin ile yaklaşmasını da sınırlamakta ve ABD ile olan ittifakının önemini korumasına neden olmuştur. Dolayısıyla Güney Kore açısından stratejik müttefik ilişkileri içerisinde bulunduğu ABD, ülkenin ulusal güvenliğinin temel unsuru özelliğini korumaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Güney Kore, Soğuk Savaş, Nükleer Program, Dış Politika

## **ABSTRACT**

### **SECURITY ORIENTED VIEW OF A FOREIGN POLICY: SOUTH KOREA CASE (1945-2013)**

**Caner KUR**

**June, 2017**

South Korea was founded during the beginning years of a conflict between two major powers which later be called as Cold War. The division of the Korean Peninsula between United States of America (USA) and Soviet Union caused an establishment of a communist regime in North of the peninsula and USA backed pro-Western state in South. During the Cold War two blocs challenged each other many times however a full scale war did not happen because of a risk of potential. In this context Korean War was the first combat based conflict that one of the major powers involved directly.

After the war South Korea became a foothold for United States in Asia and played its role as an outpost. South Korea followed a foreign policy mostly to be in harmony with United States until the end of Vietnam War which caused major shifts in American foreign policy and created diplomatic crisis between Seoul-Washington line. In Post Cold War era South Korea via her developing capabilities established relations with her neighbour China but stuck in between her ally United States and her new partner which caused foreign policy dilemmas for her.

In this context it can be seen that South Korea's foreign policy during the post Cold War era has based on balancing diplomacy between USA and China, and unsuccessful efforts for achieving the aim of keeping good relations with Japan which got worse after the Cold War despite USA's binding role. Furthermore the end of Cold War caused a regime survival dilemma in North Korea which led to accelerate North Korea's nuclear program and China's traditional position for peninsular politics limits a possible Seoul-Beijing cooperation. This limited cooperation caused for South Korea that the alliance with USA is still important and a main pillar for the country's national security.

**Key Words:** South Korea, Cold War, Nuclear Program, Foreign Policy

## ÖNSÖZ

Günümüzde ekonomik ve teknolojik gelişimi ile dünyanın en dinamik ülkelerinden birisi olan Güney Kore, dünya piyasalarında yer alan katma değeri yüksek ürünleriyle dünyanın önde gelen ekonomileri arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra uluslararası ilişkiler disipliniinde sıkça kullanılan “yumuşak güç” terimi günümüzde Güney Kore’nin dünyaya açılma stratejisinde önemli rol oynamaktadır. Özellikle kendine has pop kültürü, yemekleri, sinema ve dizi sektörü, bilişim sektörü gibi farklı alanlarda küresel bir etki yaratma ve kitlelerin yoğun ilgisini çekebilme başarısını gösteren Güney Kore’nin bu başarısını ekonomik ve politik çıkarlarını diğerlerine dikte ettirmeden gerçekleştirmesi özellikle ilgi çekici olmuştur. Bu çerçevede Güney Kore’nin ekonomik gelişimi ve kalkınma politikaları genellikle iktisatçıların ilgisini çekerken, popüler kültür ürünleri gençliğe daha çok hitap etmektedir. Ayrıca Kuzey Kore kaynaklı haberler medyada sıkça yer almakta ve Kore Yarımadası nükleer silahlanma ve iki Kore arasındaki gerginliklerle anılmaktadır. Ancak bu çalışmada Türkiye’de çok fazla ele alınmayan bir konu olan Güney Kore’nin güvenlik politikaları ve dış politikası incelenmiştir. Araştırmanın konusunu Güney Kore’nin Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik anlayışı ve dış politika açılımları oluşturmakla birlikte ulaşılmak istenen nokta Güney Kore’nin genel dış politika davranışının özünü kavramak ve olgulardan hareketle gelecekle ilgili çıkarımlar yapmaktır.

Araştırma, teoriler bölümünde görüleceği üzere neo-klasik realizm ve bandwagoning teorileri gibi uluslararası ilişkiler teorileri üzerinden inşa edilerek kronolojik bir tarih içeriği eşliğinde ilerlemektedir. Bu bağlamda klasik bir tarih anlatımından ziyade araştırmanın amacı uluslararası ilişkiler ve onun disipliniinde yer alan teoriler çerçevesinde Güney Kore’nin dış politika eğilimlerini açıklamak ve ülkenin geçmişte almış olduğu, günümüzde aldığı ve gelecekte alacağı kararların arka planında yatan olguların ortaya konmasıdır. Pek tabii uluslararası ilişkiler teorileri ve kronolojik tarihin uygun şekilde düzenlenmesi ve salt tarih anlatan çalışmaların sınırlılıklarından ve tek düzeliğinden yazarın mahareti ölçüsünde uzak kalınmaya çalışılmıştır.

Sınırlılıkların aşılması ve daha farklı bir bakış açısı sunulabilmesi için araştırmaya Güney Kore’de başlanmıştır. Başkent Seul’de bulunan Myongji Üniversitesi’nde ve üniversitenin zengin kitap koleksiyonunu barındıran Bangmok Kütüphanesinde çalışmalar yapılmış, çeşitli kitap evlerinde bulunan kaynaklar incelenmiştir. Araştırmanın kaynakçasını oluşturan kitap ve makalelerin büyük kısmı

kütüphane bünyesinde incelenen eserler neticesinde keşfedilebilmiştir. Böylece genelin dışına çıkılma amacı güdülerek daha farklı nasıl bir çalışma yapılabilir sorusuna cevap aranmıştır.

**“Doctus cum libro”**... Türkçe'ye “kitabıyla bilgin” şeklinde çevrilebilecek olan bu Latin atasözü genellikle bir şey yaratamayan, hazır bilgi ile övünüp başkalarının çalışmalarının tekrarından kaçamayanlar için kullanılmaktadır. Bu çalışmada da yukarıda bahsedildiği üzere genelin dışına çıkarak yeni bir perspektif ve yorum ortaya konmak istenmiştir. Umarım gerçek anlamda ilk akademik çalışmam olan yüksek lisans tezim tekrardan arınmış, özgün ve en önemlisi diğer araştırmacıların yararlanabilecekleri değere ulaşabilmiştir.

Harp Akademilerine bağlı Stratejik Araştırmalar Enstitüsünde başlayan yüksek lisans hayatım elimde olmayan sebeplerden dolayı Yıldız Teknik Üniversitesi'nde son bulmakla birlikte her yaşanan an ve olay bir tecrübedir anlayışını benimsemek sanırım kişinin kendisi için daha hayırlısı. Bu bağlamda araştırmamın ortaya çıkmasındaki emeklerinden ötürü zamanını ve bilgisini benimle paylaşmaktan esirgemeyen, Harp Akademilerinin kapatılmasının ardından ortaya çıkan muğlak süreçte tezin savunulabilmesi için bürokrasinin kırtasiye işleri ile mücadele eden tez danışmanım Doç. Dr. R. Kutay Karaca'ya teşekkürlerimi borç bilirim. Yoğun programları içerisinde sıcak bir yaz günü tezi savunabilmem için vakitlerini ayıran jüri üyeleri MehmeH Hacısalihoğlu ve Fuat Aksu'ya yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Akademik perspektifimin genişlemesine büyük katkısı olan, bana güvenerek İstanbul Üniversitesi öğrencisi olmamama rağmen ortak kitap çalışmasına katılmama izin veren Prof. Dr. Burak Samih Gülboy'a içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışmanın ortaya çıkmasında ve olgunlaşmasında yaptığı katkıları, çalışma sürecindeki yardımlarından ötürü sevgili arkadaşım SoyounG Lee'ye teşekkürlerimi sunarım. Tabii tez yazım süreci boyunca beni geceleri yalnız bırakmayan, klavyenin üzerine oturarak çalışmalarımı bile engelleyen sevgili kedim Duman'ı da unutmadım.

Araştıma sürecinde edindiğim deneyimlerin başında gelen, serbest ve rahat düşünmenin veya düşünebilmenin lüks bir olgu olduğunu anladığım bu günlerde bana sağladığı rahat çalışma ortamı ve destek için sevgili babam Yener Kur'a katkılarından ötürü teşekkürlerimi ifade ederim.

Türkiye'deki akademik hayatın iyice zorlaştığı bu günlerde akademik hayatıma devam etmem için beni her daim destekleyen, tez yazım sürecinde zaman zaman kayboluşların hakim olduğu zamanlarda bana devam etme cesaretini veren, hayatımın her anı ve alanında kendisini şahsıma adanmış, kendinden vazgeçerek sadece biricik oğlunu düşünen, yaşadığı zorlukları bana yansıtmamak için hayatını ortaya koyan çilekeş anneme, Çiğdem Kur'a edeceğim teşekkür ve minnetarlıklar için kelimeler yeterli gelmeyecektir. Ancak kendisine buradan basit bir "teşekkür" etmeyi borç bilirim.

Sonuç olarak eldeki çalışma gereğinden fazla uzayan, talihsizlikleri bol ancak gerçek anlamda şahsımın ilk mütevazı akademik girişimi olarak okuyucuların değerlendirmesine ve beğenisine sunulmuş bulunmaktadır. Umarım bu ilk denememde "*Doctus Cum Libro*" yani tekrar ve hazır bilgiyi bir nebze de olsa aşabilmiş ve yeni bir söz söyleyebilmişimdir. Doğal olarak çalışmada yer alan fikir, çıkarım ve hatalar şahsıma aittir. Herhangi bir kurum veya kuruluşun görüşlerini yansıtmamaktadır.



## İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖZ	I
ABSTRACT	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	IX
TABLolar LİSTESİ	X
RESİMLER LİSTESİ	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ	XII
GİRİŞ	1
BÖLÜMLER	
<b>BİRİNCİ BÖLÜM: ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİ ÇERÇEVESİNDE</b>	
<b>GÜVENLİK TANIMLAMALARINA BAKIŞ</b>	
1.1. KLASİK REALİST ANLAYIŞ ÇERÇEVESİNDE GÜVENLİK	10
1.2. NEO-REALİST ANLAYIŞ ÇERÇEVESİNDE GÜVENLİK	13
1.3. BANDWAGONİNG KAVRAMI VE KAVRAMA YONELİK YAKLAŞIMLAR	14
1.4. NEO-KLASİK REALİZM ÇERÇEVESİNDE GÜVENLİK	21
<b>İKİNCİ BÖLÜM: SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE KORE YARIMADASI VE GÜNEY KORE DIŞ POLİTİKASI</b>	
2.1. KORE YARIMADASI VE 19. YÜZYIL SONUNDA BÖLGESEL DURUM	30
2.2. SOĞUK SAVAŞ ÖNCESİ DÖNEMDE KORE DIŞ POLİTİKA ANALİZİ	34
2.3. SYNGMAN RHEE DÖNEMİ (1945-1960)	37
2.4. PARK CHANG HEE DÖNEMİ (1961-1979)	40

2.5.	CHUN DOO HWAN DÖNEMİ (1980-1987)	50
2.6.	ROH TAE WOO DÖNEMİ (1987-1992)	53
<b>ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE YAŞANAN GELİŞMELER VE GÜNEY KORE’NİN DIŞ POLİTİKASI</b>		
3.1.	KİM YOUNG SAM İKTİDARI ÖNCESİNDE KORE YARIMADASINDA YAŞANAN NÜKLEER KRİZ VE GELİŞMELER	63
3.2.	KİM YOUNG SAM DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK (1993-1998)	67
3.2.1.	Kuzey Kore Nükleer Krizi ve Ortak Çerçeve Anlaşması	71
3.2.2.	Nükleer Kriz Sonrasında Kim Young Sam Dönemi Dış Politika Gelişmeleri	86
3.2.3.	Kim Young Sam Dönemi Genel Değerlendirmesi	94
3.3.	KİM DAE JUNG DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK (1998-2003)	101
3.3.1.	Kim Dae Jung ve Günışığı Dış Politika Girişimi	102
3.3.2.	2000 Liderler Zirvesi ve Sonrasında Kore Yarımadasındaki Gelişmeler	117
3.3.3.	ABD’de George W. Bush Dönemi ve Bush Döneminin Günışığı Politikasına Yansımaları	121
3.3.4.	Kim Dae Jung Dönemi Genel Değerlendirmesi	125
3.4.	ROO MOO HYUN DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK (2003-2008)	129
3.4.1.	İkinci Kuzey Kore Nükleer Krizi ve Roh Moo Hyun Yönetimi	132
3.4.2.	Nükleer Kuzey Kore ve Roh Moo Hyun Dış Politikası	138
3.4.3.	Altılı Görüşmeler ve Kırılgan Mutabakat	141
3.4.4.	Kuzey Kore’nin Nükleer Denemesi ve	

Roh Döneminin Sonu	146
3.4.5. Roh Moo Hyun Dönemi Genel Değerlendirmesi	149
3.5. LEE MYUNG BAK DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK (2008-2013)	158
3.5.1. Kore Yarımadasında Tansiyonun Yükselmesi ve Çatışma Riski	162
3.5.2. Lee Myung Bak Dönemi Genel Değerlendirmesi	169
4. SONUÇ	173

## KISALTMALAR

<b>ABD</b>	: Amerika Birleşik Devletleri
<b>APEC</b>	: Asia-Pacific Economic Cooperation
<b>BMGK</b>	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
<b>CFC</b>	: Combined Forces Command
<b>KEDO</b>	: Korean Peninsula Energy Development Organization
<b>KEPCO</b>	: Korean Electric Power Company
<b>NATO</b>	: North Atlantic Treaty Organisation
<b>OPCON</b>	: Operational Peacetime Control
<b>PSI</b>	: The Proliferation Security Initiative
<b>RIMPAC</b>	: Rim of the Pacific Exercise
<b>THAAD</b>	: Terminal High Altitude Area Defense
<b>UAEA</b>	: Uluslararası Atom Enerji Ajansı

<b>TABLULAR LİSTESİ</b>	<b>Sayfa</b>
<b>Tablo-1</b> Güney Kore'ye Yapılan Dış Ekonomik Yardım: 1954-1987	43
<b>Tablo-2</b> Güney Kore'ye Yapılan Amerikan Askeri Yardımı: 1954-1980	44
<b>Tablo-3</b> Kuzeydoğu Asya'daki Başlıca Güçlerin Askeri Harcamaları: 1987-1992	57
<b>Tablo-4</b> Kuzeydoğu Asya'daki Başlıca Güçlerin Silahlı Kuvvetlerindeki Personel Sayısı	58

## RESİMLER LİSTESİ

	<b>Sayfa</b>
<b>Resim-1</b> Syngman Rhee	37
<b>Resim-2</b> Park Chang Hee	40
<b>Resim-3</b> Chun Doo Hwan	50
<b>Resim-4</b> Roh Tae Woo	53
<b>Resim-5</b> Kim Young Sam	67
<b>Resim-6</b> Kim Dae Jung	102
<b>Resim-7</b> Roh Moo Hyun	129
<b>Resim-8</b> Lee Myung Bak	159

## ŞEKİLLER LİSTESİ

	<b>Sayfa</b>
<b>Şekil-1</b> Bandwagon Modellemeleri ve Devlet Davranışları	18
<b>Şekil-2</b> Soğuk Savaş Döneminde Kuzey Doğu Asya Çift Üçgen Sistemi	48
<b>Şekil-3</b> Soğuk Savaş Sonrası Çoklu Çift Kuzeydoğu Asya Sistemi	97

## GİRİŞ

Kore Yarımadası tarihsel olarak jeopolitik konumunun etkisiyle çevresindeki güçlerin istilalarına uğradığı ve yabancı güçlerin etki alanlarını genişletmede önemli hedef olarak tasarladıkları bir bölge olmuştur. Kuzeydoğu Asya'nın başat ülkesi konumunda olan Çin'in tarihsel hegemonyası Kore üzerinde yoğun şekilde hissedilmekle birlikte bu durum askeri bir istiladan ziyade kültürel bir etki şeklinde gerçekleşmiştir. Çin'in Kore Yarımadası üzerindeki etkisi Kore'nin otonomisini korumasına engel teşkil etmemekle birlikte bu etki çeşitli dönemlerde sarsılmış ve Kore otonomisini kaybetme noktasına gelmiştir. Kore Yarımadası kendi kültürü ve gelenekleri ile birlikte Çin'in koruyuculuğu çerçevesinde varlığını sürdürmüş ancak 13. yüzyıldaki Moğol istilaları ve 16. yüzyılın sonunda gerçekleşen Japon istilası Kore'deki Çin etkisini sarsmış ve Kore'nin Çin'in koruması altındaki otonomisinin kaybolması ihtimalini ortaya çıkarmıştır.

Moğol ve Japon istilalarının kısa vadeli oluşu ve Çin'in bölgedeki otoritesini tekrar kurması ile birlikte Kore Yarımadası'ndaki statüko tekrar kurulurken 16. yüzyıldan itibaren Kore, Çin'in süzeren bir konumda olduğu devletler federasyonu içerisinde dış ilişkilerinde Çin'e bağlı ancak iç işlerinde otonomiye sahip vasal bir devlet statüsünde dış dünyaya kendisini kapatmıştır.<sup>1</sup> Burada büyük güç süzeren, büyük güce vergi ya da haraç ödeyen küçükler ise vasaldır.<sup>2</sup> Kore'nin uzun inziva dönemi ise 19. yüzyılda Batılı devletlerin Doğu Asya'ya gelmeleri ile sona ermiştir. Çin'in 19. yüzyılın ikinci yarısında yarı sömürge haline gelmesi, Japonya'nın dış dünyaya açılması Kore'nin de mevcut gelişmelerin etkisinden uzak kalamayacağı bir durum ortaya çıkarmıştır. Nitekim Batılı devletlerin dönem itibarıyla ismi Joseon Krallığı olan Kore'yi dış dünyaya açarak ticari ilişkiler kurma girişimleri gecikmemiş ancak ironik şekilde Kore'yi dış dünyaya açan Japonya olmuştur.

Kore'de Çin'in geleneksel korumasının kalkması ve Japonya'nın yarımadadaki etkisini artırması Koreli yöneticiler açısından bekalarını tehdit eden bir gelişme olarak nitelenmiş ve Japon tehdidine karşı başta Çin olmak üzere çeşitli devletler üzerinden dengeleme sağlanmaya çalışılmıştır. Kore açısından 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başına tekabül eden bu dönemde Japonya karşısında ilişki kurulabilecek yegâne devlet bölgedeki etkisini arttıran Rusya olmuştur. Ancak

---

<sup>1</sup> Libraire Larousse, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, Cilt: 21, Milliyet Gazetecilik A.Ş. Yayınları, İstanbul, 1986, s. 10957.

<sup>2</sup> Libraire Larousse, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, Cilt: 23, Milliyet Gazetecilik A.Ş. Yayınları, İstanbul, 1986, s. 12114.



Japonya'nın önce Çin'i 1894-1895 savaşında yenilgiye uğratması ve akabinde 1904-1905 Rus-Japon Savaşında Rusya'nın yenilgiye uğratılarak Kore Yarımadası'ndaki etkisinin kırılması Kore'nin Japonya'yı durduracak güç kapasitesinin olmadığı gerçeği noktasında ülkenin bağımsızlığını kaybedecek yolu açmıştır. Nitekim Japonya resmi olarak 1910'da Kore'yi ilhak ederek koloniyel bir yönetim kurmuş ve işgal Japonya'nın II. Dünya Savaşında yenilgiye uğratıldığı 1945'e kadar sürmüştür.

II. Dünya Savaşının sona ermesi ise Kore Yarımadası için önemli değişiklikleri beraberinde getirmiş ve yarımada Japonya'nın çekilmesinin ardından kuzeyde Sovyetler Birliği güneyde ise Amerika'nın işgal bölgeleri altında bölünmüştür. Geçici olarak tasarlanan işgal bölge yönetimleri ise bir süre sonra Sovyetler Birliği ve ABD arasındaki gerginlik sebebiyle kalıcı bir durum haline gelmiş ve her iki ülke kendilerine yakın yönetimler kurmuştur. Soğuk Savaşın başlangıç dönemine denk gelen bir süreçte kurulan bahsi geçen yönetimler daha sonra bloklar arası mücadelenin etkisiyle resmi hale gelmiş ve günümüzdeki ayrılığın temelleri atılmıştır. Soğuk Savaşın ilk sıcak çatışmasına şahit olan Kore Yarımadası böylece bloklar arası mücadelenin en hassas noktalarından biri haline gelirken Güney Kore, ABD'nin koruması ve ittifakına girmiş ve ABD ile ittifak ulusal güvenliğin temel sütunu işlevi görmüştür. Soğuk Savaş döneminde müttefiki ile çeşitli ihtilaflar yaşamasına rağmen Güney Kore, pro-Amerikan çizgisini sürdürmüş ve ABD'nin küresel ittifak sistemi içerisindeki sadık bir üye olmuştur.

Soğuk Savaşın bitmesiyle birlikte Güney Kore-ABD ittifakının amacı ve işlevi ile ilgili tartışmalar ortaya çıkmıştır. Bu dönemde özellikle Güney Kore-ABD ittifakının geleceği ile ilgili tartışmaların yanı sıra NATO gibi Soğuk Savaş döneminde kurulan ittifakların sürdürülebilirliği ve gelecekteki misyonu ile ilgili tartışmalar da gerek NATO üyeleri arasında, gerek ABD'de ve gerek akademik çevrelerde sıklıkla yapılmıştır.

ABD-Güney Kore ittifakının geleceği ve devamı konusundaki en önemli unsur ise Kuzey Kore'nin nükleer programı olmuştur. 1985'ten itibaren Kore Yarımadası ile ilgili meselelerde öne çıkmaya başlayan husus 1989'dan sonra esas mesele haline gelmiştir. Kuzey Kore'nin Soğuk Savaşın bitmesi ile birlikte en yakın iki müttefikini kaybetmesi rejimin beka kaygısı içine düşmesine yol açarken Doğu Avrupa devletlerinin Sovyetler Birliğinden bağımsızlığını kazanması ve Romanya'da Çavuşesku'nun iktidardan indirilmesi örneği Pyongyang rejiminin ABD ve Güney Kore ile diyalogunda nükleer silah kartını oynamasına neden olmuştur.

İki Kore arasında 1991-1992 yıllarında varılan çeşitli uzlaşma mutabakatları ise Pyongyang'ın yaşadığı rejim bekası sorunuyla ilgili olmuş ancak sınırlı bir çözüm sağlamıştır. Başkan adayı Kim Young Sam'ın 1993'te seçimleri kazanması ikili görüşmelerde süreci yavaşlatırken Kore Yarımadasını birinci nükleer kriz olarak adlandırılan sürece sokmuştur. Kriz, ABD ve Kuzey Kore arasında varılan mutabakat ile çözülmüş ancak Güney Kore'nin süreç dışında kalması Seul-Washington hattında anlaşmazlıklara neden olmuştur.

Kim Young Sam döneminde Kuzey Kore'nin nükleer meselesi 1994 mutabakatı çerçevesinde müzakere edilirken ABD-Güney Kore arasında ortak birliklerin operasyonel kontrolünün barış zamanında Güney Kore'ye devredilmesi kararlaştırılmıştır. Bu durum ittifakın sona erdiğine yönelik yorumları beraberinde getirmiş ancak Kuzey Kore'nin nükleer programı ile ilgili sorunlar Güney Kore-ABD arasındaki iletişimin sıkı bir şekilde devam etmesine neden olmuştur.

Güney Kore'de 1997 seçimlerinde ülke tarihinde ilk defa yönetimin sağ-muhafazakar bir iktidardan sol bir iktidara geçmesi dış politikada önemli değişimlerin habercisi olmuştur. Kim Dae Jung "Güneşli Politikası" adını verdiği dış politika girişimini uygulamaya koyarak Kuzey Kore'ye yönelik sert söylemlerden kaçınmış ve uzlaşma yanlısı olmuştur. İki Kore arasındaki ilişkileri geliştirmek adına Jung tarafından yapılan gıda ve ekonomik yardımlar görece etkisini göstermiş ve 2000 yılında iki ülke liderleri arasında bir zirve gerçekleştirilmiştir. Ancak ABD'de George Bush döneminin başlaması ve Kuzey Kore'nin nükleer programı sorunu Kore Yarımadasında nükleer gerginliği tekrar ivmelendirmiştir. Jung'un ardından Roh Moo Hyun'un başkanlık döneminde de devam eden karşılıklı görüşmeler daha sonra Altılı Görüşmeler olarak şekillenirken 2006 yılında Kuzey Kore'nin ilk nükleer silahını denemiştir. Bu dönemde Kuzey Kore ile müzakere yöntemi konusunda Roh-Bush arasındaki derin görüş ayrılıkları Güney Kore'nin dış politikası ve güvenlik ajandası açısından önemli kilometre taşları olmuştur. ABD-Güney Kore ittifakının geleceği ile ilgili tartışmalar devam ederken Lee Myung Bak döneminde ittifakın restore edilmesi yönünde politikalar izlenilmiştir.

Buradan hareketle Güney Kore'nin günümüzde dünyanın en büyük ekonomileri içerisinde yer alması ve Kuzeydoğu Asya'nın dünya ekonomisi açısından özellikle ürün ve hizmetlerin üretilmesi açısından bir merkez haline gelmesi ülkenin ve bölgenin önemini arttırmıştır. Ülkenin ekonomik gelişiminin yanında izlediği dış politika ve güvenlik politikaları Güney Kore'nin gelişimi sürecinde doğal olarak oldukça kritik roller oynamıştır.

Özellikle Güney Kore'nin uluslararası anlamda daha çok ele alınan özelliğinin ekonomik gelişim süreci olması bu gelişimin sağlanmasında önemli rolleri olan dış politika ve güvenlik politikalarını arka planda bırakmıştır. Araştırmanın çıkış noktası da böylece ekonomik gelişimden ziyade ülkenin özellikle Soğuk Savaş sonrası dış politika ve güvenlik stratejilerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada Güney Kore'nin tarihsel olarak büyük gücü takip etme, safına katılma veya peşine takılma olarak adlandırılan *bandwagoning* politikası izlediği tarihsel kanıtlar çerçevesinde ortaya konmuştur. Ulusal güvenliğini sağlama adına büyük bir gücün korumasına girme anlayışı ülkenin genel dış politikasının yönünü çizmiştir.

Soğuk Savaşın bitmesi ile birlikte Güney Kore, mevcut ekonomik gelişiminin getirdiği ivme ile birlikte ekonomik gücünü askeri güce dönüştürme aşamasında küçük güç statüsünden orta güç statüsüne evrilmiştir. Bununla birlikte ülkenin güvenliğinin temelini oluşturan ABD ile ilişkiler ve bu ilişkilerle paralel yönde ilerleyen Kuzey Kore kaynaklı güvenlik meseleleri ve Çin'in bölgede artan etkisi güvenlik gündeminin esas konularını teşkil etmiştir. Ancak Güney Kore'nin izlediği dış politikanın analizinde bölgenin hassas güvenlik gündeminin de etkisiyle iç etkenlerin önemi genelde ikinci plana atılmıştır.

Güney Kore'nin izlediği dış politika ve bunun ayrılmaz bir parçası olan güvenlik olgusunun salt uluslararası faktörlerden ziyade çeşitli süreçlerde iç politik etkenlerden etkilendiğini savunan neo-klasik realist teori Soğuk Savaş sonrası dönemin analizinde *bandwagoning* teorisinin yanında araştırmada kullanılmıştır. Özellikle Kuzey Kore ile ilişkilerde iç politik ajandanın ülkenin dış politikasını yoğun biçimde etkilediği başta Kim Young Sam döneminde olduğu gibi Kim Dae Jung ve Roh Moo Hyun ve Lee Myung Bak döneminde gözlemlenmiştir.

Güney Kore-ABD arasındaki işbirliğinin boyutları ve Kuzey Kore'nin yarattığı güvenlik sorunlarının iki ülke arasındaki ilişkilere etkisi Güney Kore'nin dış politikasının esas gündemini teşkil ederken Soğuk Savaş sonrası gelişen Güney Kore-Çin ilişkileri Güney Kore açısından yeni bir ikilem yaratmıştır. Kuzey Kore sorununun çözümü sürecinde Çin'in yapıcı katkıları ve Güney Kore-Çin ekonomik ilişkilerinin gelişimi Güney Kore'nin Soğuk Savaş döneminde ideolojik düşmanı olarak gördüğü Çin'i stratejik bir ortak olarak tanımlamasına neden olmuştur. ABD'nin Bush yönetimi döneminde izlediği sert dış politika Güney Kore-Çin yakınlaşmasını ivmelendirirken Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan ancak aşıldığı sanılan ABD-Güney Kore ittifakının geleceğini tekrar tartışmaya açmıştır.

Güney Kore'nin Kim Young Sam döneminden itibaren Kuzey Kore ile ilişkilerinde iç etkenlerin önemli roller oynadığı görülmüştür. Soğuk Savaş sonrası dönemde Güney Kore'nin orta güç konumuna ulaşmasına rağmen büyük gücün peşine takılma olarak adlandırılan bandwagoning politikasını sürdürüp sürdürmeyeceği konusu ayrıca ele alınmıştır. Kim Dae Jung döneminden itibaren ABD ile başlayan fikir ayrılıklarının Roh Moo Hyun döneminde derinleşmesinin yarattığı etki, Güney Kore-ABD ittifakının sona ermeden önce bir anlamda son evreye girdiği yorumlarını ortaya koymuş ve Çin'in Güney Kore'nin dış politikasında başat aktör olma ihtimalini ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte Kuzey Kore kaynaklı gelişmeler ve Güney Kore'nin geleneksel dış politika eğilimlerinin devreye girdiği ve bölgede statükonun radikal biçimde değişmediği sürece temel politikaların yani bandwagoning ve Kuzey Kore'nin nükleer programına karşı duruş gibi unsurların varlığını sürdürdüğü analiz edilmiştir.

Buradan hareketle çalışmanın problemi Güney Kore'nin büyük güçler ile komşu olan ve tarihte çeşitli güçlerin hâkimiyetini girmiş bir bölgede yer alması sebebiyle mevcut dış politikasının ana eğilimini ve özellikle tartışma haline gelen ABD ile ittifakın sürüp sürmeyeceğini ortaya koymaktır. Özellikle Çin'in yükselişi ve gelişen Çin-Güney Kore ilişkileri Seul-Washington hattında Kuzey Kore kaynaklı olmak üzere birçok konuda fikir ayrılıklarını arttırmıştır. Problemin çıkış noktasını da Güney Kore'nin ABD'nin peşine takılma politikalarının yerine alternatif politikalar koyacağı yani bandwagoning politikasını sürdürüp sürdürmeyeceği teşkil etmiştir.

Çalışmada Güney Kore'nin içinde bulunduğu coğrafya ve uluslararası konjonktürel gelişmeler ve iç politik etkenler dâhilinde dış politika ve güvenlik politikalarının nasıl şekillendiği ve ne yönde ilerleyeceği analiz edilmiştir. Bu suretle aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır;

- Güney Kore'nin dış politikasında izlediği genel eğilimler nelerdir veya böyle bir eğilim var mıdır? Bandwagon veya güç dengesi politikalarından hangisi Güney Kore dış politikasında hakim anlayışı temsil etmektedir?
- Güney Kore dış politika karar alma süreci sadece uluslararası etkenlerin ürünü müdür yoksa iç politik etkenler sanılanın aksine kritik roller oynamış mıdır?
- Güney Kore'nin güvenlik politikalarında Kuzey Kore'nin yeri ve rolü nedir? ABD-Güney Kore ilişkisinde Kuzey Kore'nin yeri ve rolü nedir?
- Güney Kore'nin Soğuk Savaş sonrası süreçte çıkan tartışmalar neticesinde ABD ile ittifakının geleceği nedir?

- Güney Kore'nin dış politika ve güvenlik konularında Çin'in ABD'ye alternatif bir ortak veya müttefik olması mümkün müdür?
- Kuzey Kore kaynaklı nükleer mesele bölgesel ve küresel istikrarı etkileme potansiyeline haiz midir?
- Güney Kore'nin ABD'den ayrı bir şekilde hareket edip Kuzeydoğu Asya'da Çin'in başrolde olduğu bir siyasi-askeri yapılanmanın içerisinde yer alması mümkün müdür?
- Çin'in Kuzey Kore kaynaklı meselelerde Güney Kore'nin güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak politikalar üretmesi mümkün müdür?
- İki Kore yakın bir gelecekte birleşebilecek midir veya birleşme için ne tür şartlar gerekmektedir?
- Kuzeydoğu Asya'da içinde Güney Kore'nin de bulunduğu aktörler artan ekonomik etkileşim çerçevesinde ortak bir siyasi birlik altında toplanabilir mi?
- Kuzeydoğu Asya'da ABD önderliğinde NATO benzeri kurumsal bir ittifak kurulabilir mi? Veya Güney Kore böyle bir ittifak içerisinde yer alabilir mi?

Mevcut sorulardan hareketle çalışma belirli hipotezler içermektedir. Buna göre Güney Kore, tarihsel olarak bölgede büyük devletler ile komşu olmanın gerekliliklerini tarihsel hafızasından hareketle bilmekte ve anarşik sistem içerisinde güvenliğini sağlama ekseninde hareket etmektedir. İkinci hipoteze göre Güney Kore tarihin her döneminde büyük güç mücadelelerinin bir anlamda kurbanı olmamak için büyük bir gücün himayesi, koruması veya ittifakına katılmayı tercih etmiş, bunu en güvenli dış politika maddesi olarak görmüştür.

Üçüncü hipotez Güney Kore'nin dış politika ve güvenlik politikalarında iç dinamiklerinin uluslararası dinamiklerle karşılaştırıldığında arka planda kaldığı ve uluslararası sistemik gelişmelerin dış politikayı etkileyen esas unsur olduğudur. Dördüncü hipotez Kuzey Kore'nin nükleer silahları meselesinin 2015 itibariyle geçmişten gelen veriler doğrultusunda kısa-orta vadede çözülemeyeceği ve Kore Yarımadasında bölünmüşlüğü'nün devam edeceğidir. Beşinci hipotez Güney Kore'nin 2015 yılı itibariyle ulaştığı teknolojik ve ekonomik gelişim seviyesinin son tahlilde ABD ile olan asimetrik ittifak ilişkisinin doğasını değiştiremeyeceğidir. Çünkü Kore Yarımadası ve Kuzeydoğu Asya'da 19. yüzyılın güç mücadelelerine benzer bir yapı mevcuttur ve Soğuk Savaşın kalıntıları olan kronik güvenlik sorunlarının devam ettiği ve özünün değişmediğidir. Altıncı hipotez Kuzey Kore'deki rejimin yapısının değişmediği sürece Güney Kore tarafından bekasına yönelik en büyük tehdit olarak

algılanmaya devam edeceği yönündedir. Ayrıca Kuzey Kore kaynaklı tehdit Güney Kore-ABD ilişkilerinin temelini teşkil eden birleştirici bir unsurdur. Bir anlamda harç işlevi görmektedir. Yedinci hipotez ABD ile olan ittifakın Güney Kore'nin ulusal güvenliğinin temelini teşkil ettiği ve bu ittifakın ancak uluslararası anlamda büyük güçler hiyerarşisinde bir güç geçişi olması halinde ortadan kalkabileceğini savlamaktadır. Böylece Güney Kore açısından Çin'in ABD'ye alternatif olabilmesi bölgenin güvenlik yapısı çerçevesinde mümkün değildir. Sekizinci hipotez Kuzey Kore kaynaklı bölgesel bir çatışmanın etkilerinin başta dünya ekonomisi olmak üzere birçok unsuru etkileyeceği ve küresel istikrarı derinden sarsabileceğini öngörmektedir. Dokuzuncu hipotez bölge devletlerinin Avrupa birliği veya NATO benzeri siyasi veya askeri bir organizasyon altında çıkar birliği çerçevesinde birleşemeyeceğini savunurken onuncu hipotez ABD'nin bölgede NATO benzeri bir ittifak kuramayacağı, Soğuk Savaş döneminde kurduğu ikili ittifakların devam edeceği yönündedir.

Çalışmada Türkçe kaynaklar bölge ile ilgili ciddi bir araştırma yapılmaması sebebiyle oldukça sınırlı olurken İngilizce yazılan eserler esas kaynağı oluşturmuştur. Kaynakların bir kısmı Güney Koreli yazarların ve düşünce kuruluşlarının eserleri olmuş ve birinci elden görüşlerin objektif biçimde yansıtılmasına çalışılmıştır. Çalışmanın ortaya konmasında ve analizlerin inşa edilmesinde Sung Hack Kang, Byung Ok-Kil ve Jungsup Kim gibi yazarların eserlerindeki fikirseller katkıları önemli roller oynamıştır. Diğer kaynaklar ise genellikle Anglo-sakson literatürü ve düşünce biçimi çerçevesinde ortaya konan eserler olduğu için Amerikan güvenlik ajandası eksenli çalışmalar olmuştur. Bu suretle Anglo-sakson literatür eksenli çalışmalarda Kuzey Kore'nin nükleer sorununa odaklanılırken doğal olarak Amerikan dış politikası ile uyumlu hareket edilmiş ve Çin'in oynadığı rollere eleştirel bir yaklaşım sergilenmiştir. Bununla birlikte literatür taramasında ve kaynak kullanımında referans verilen yazarların önemli yayın evlerinden çıkardığı eserler kullanılmış ve mümkün olduğu ölçüde yazarın kendi çabaları ve kapasitesi çerçevesinde şekillendirilerek objektiflik çizgisine yaklaşma amacı taşıyan bir çalışma ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın sonucunda Güney Kore'nin dış politikasını gerek tarihsel hafızası ve gerek Kuzeydoğu Asya'da 19. yüzyılın sonundan itibaren değişen aktörlere rağmen devam eden güç mücadelelerine endekslediği görülmüştür. Bu durum Güney Kore'de dış politikanın güvenlik kaynaklı gerçeklerden ayrılmasını engellerken realist bir temel üzerinden politika yapımının sürdürüldüğünü

göstermiştir. Güney Kore'nin dünyanın en büyük ilk 20 ekonomisinin içerisinde olması ve hatta ilk 10'u zorlayan bir konuma gelmesine rağmen güvenlik eksenli dış politikasını devam ettirdiği ve son tahlilde güvenlik algılamalarının dış politika karar alımında en büyük etken olduğu analiz edilmiştir.

Bu bağlamda büyük gücün peşine takılma anlamına gelen bandwagoning politikasının Güney Kore dış politikasında geleneksel bir unsur olduğu gözlemlenmiştir. Güney Kore'nin küçük güç olduğu dönemlerden günümüzde tam anlamıyla orta güç konumuna evrilmesi büyük gücün peşine takılma olgusunu ortadan kaldırmamıştır. Büyük gücün peşine takılma politikası aksine Güney Kore'nin Soğuk Savaş sonrası dış politikasında bölge ülkeleri ile ilişkilerinde dengeleyici bir rol oynamaktadır. Güç dengesi politikasının Soğuk Savaş sonrasında Güney Kore'nin izlediği bir dış politika olduğu ele alınmakla birlikte yine güç dengesinin Güney Kore açısından bandwagoning olmaksızın sürdürülemeyeceği görülmüştür. Son tahlilde Güney Kore'nin ABD ile başta Kuzey Kore ve Çin üzerinden yaşadığı anlaşmazlıklara rağmen ittifak, güvenlik konjonktürü ele alındığında daha da önemli bir hale gelmiştir. Sung Hack Kang'dan hareketle bandwagoning Kore'ye özgü bir dış politika davranışı değildir ancak kesinlikle Kore tarzı dış politikadır.

Güney Kore'nin dış politikasında uluslararası faktörlerin esas etken olduğunu savunan neo-realist teori genel olarak bölgenin yapısından kaynaklanan gelişmeler sebebiyle öne çıkmakla birlikte iç politika kaynaklı etkenlerin kritik rolleri yadsınamaz bir durum ortaya koymuştur. Bu çerçevede başta Kim Dae Jung olmak üzere bütün başkanlar döneminde neo-klasik realizm dış politika ve güvenlik politikalarında analize dahil edilmiştir. Kim Young Sam döneminde iç politik etkenlerin I. Kuzey Kore Nükleer Krizindeki etkisi ve Kim Dae Jung'un radikal dış politika değişiklikleri salt neo-realizm üzerinden açıklanamamakta ve analizde eksiklikler bırakmaktadır. Dolayısıyla Güney Kore'de iç politika kaynaklı gelişmeler ülkenin dış politika ve güvenlik politikasında önemli etkiler ortaya koymakta ve hatta başlangıç noktasını dahi teşkil etmektedir.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİ ÇERÇEVESİNDE GÜVENLİK TANIMLAMALARINA BAKIŞ

Güvenlik kavramı insanoğlunun yüzyıllar boyunca en önemli motivasyonlarından birisi olmuştur. Bununla birlikte güvenliğin ne olduğuna dair anlamdaki belirsizlikler tek bir tanımlama yapılmasının önüne geçmiş ve bu nedenle birçok farklı ifade ortaya çıkmıştır. Güvenlik batı dünyasında ilk defa antik Romalı yazarlar Cicero ve Lucretius tarafından “Securitas” olarak “Pax Romana” yani Roma devletinin sınırlarındaki güvenlik ve istikrara atfen siyasi bir kavram olarak ortaya konmuştur. Thomas Hobbes’a göre ise güvenlik iç savaşların önlenmesi anlamında otorite ve istikrarı sağlayan devletin kurulması bağlamında ele alınmıştır.<sup>3</sup>

Genel anlamıyla güvenlik kavramı güvensizlik algısının ortadan kaldırılmasıyla ilgili olmuştur. Güvensizlik ise çoğu kez tehdit olarak nitelenen bir olgunun ortaya çıkmasıyla oluşur. Tehdit bazen mevcut gerçekliklerle ilişkiliyken bazen de ihtimaller veya senaryolar üzerinden gelişir. Tehdit olasılığı yüksek bir durum devlet için yoğun tehlike arz edebilir ancak sadece yüksek tehdit algısının varlığı bir olgunun tehdit olarak değerlendirilmesi için tek ölçüt değildir.<sup>4</sup> Düşük tehditler veya yaratılmış olgularda devlet tarafından tehlike unsuru olarak tanımlanabilir ve buna karşı önlemler alınabilir.

Güvenlik olgusunun varlığından bahsedilmesi içinse üç geçerli durumun oluşması gerekmektedir. Bunlar;

- a- *“Varlığın korunması ve sürdürülmesi bakımlarından bir (ya da birkaç) içsel tehdidin,*
- b- *Dışsal bir (ya da birkaç) tehdidin*
- c- *Bu türden algılamaların ve tahminlerin bulunmasıdır.”<sup>5</sup>*

Bu noktadan hareketle güvenlikten bahsederken güvensizlik ve tehdit olgularının kavramsal anlamı açıklamada öne çıktığı görülmektedir. Beril Dedeoğluna göre *“Güvenlik kavramı varlığını koruma ve sürdürme amacı taşıyan*

---

<sup>3</sup>Hans Günther Brauch, “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”, Mustafa Aydın vd. (ed.), **Uluslararası İlişkiler Çatışmadan Güvenliğe**, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012, 167-197, s. 168.

<sup>4</sup> Beril Dedeoğlu, **Uluslararası Güvenlik ve Strateji**, Yeniüzyıl Yayınları, İstanbul, 2008, s. 22.

<sup>5</sup> A.g.e. , s. 23.



*her davranış biçiminde karşılaşılan bir olgudur.*<sup>6</sup> Arnold Wolfers ise güvenliği “önceden kazanılmış değerlerin bir dereceye kadar korunması” olarak tanımlamıştır.<sup>7</sup> Wolfers ayrıca güvenliği objektif-sübjektif olarak ikiye ayırmış, objektif anlamı elde edilmiş değerlerin tehdit altında olmaması, sübjektif anlamı ise bahsi geçen değerlere yönelik bir saldırı korkusunun bulunmaması olarak tanımlamıştır.<sup>8</sup> Dolayısıyla ulusal güvenlik temelinde ele alındığında devletin güvenlik anlayışı, tam bir güvensizliğin oluşturduğu bir kutup ile korkunun bulunmadığı ve tam güvenliğin olduğu diğer kutup arasında bulunur.<sup>9</sup>

Güvenlik tanımı böylece farklı yorumlar ve anlamlar sebebiyle tek bir tanıma sahip olamamaktadır. Çeşitli yazarların ortaya koyduğu güvenlik tanımlamaları benzerlikler içermekle birlikte tanımı farklı düzlemlere de taşımakta ve ona farklı anlamlarda yüklemektedir. O halde farklı tanımlamalardan hareketle *“tek başına açıklanması zor olan güvenlik kavramı, daha çok güvensizlik ihtimallerinin ortadan kaldırılması durumunu ifade eder, bu ifadede güvensizlik durumlarının tehdit olarak görülmesi anlamına gelir.”*<sup>10</sup>

### 1.1. KLASİK REALİST ANLAYIŞ ÇERÇEVESİNDE GÜVENLİK

Uluslararası ilişkiler alanında güvenlik çalışmaları başlangıç itibariyle realist teorinin ortaya koyduğu fikri malzemelerin etkisinde, II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Realist güvenlik anlayışın kökenlerinin temelini Thucydides, Thomas Hobbes ve Makyavelli gibi düşünürlerin güç ilişkileri kavramı oluştururken John Locke, Montesquieu ve Antik Romalı yazar Polybius gibi düşünürler güvenlik kavramını gücün dengelenmesi üzerinden değerlendirmiştir. Liberal görüşün önemli temsilcilerinden ve Amerika Birleşik Devletlerinin kurucu babalarından Benjamin Franklin ise *“Biraz daha geçici güvenlik için özgürlüklerinden vazgeçenler ne özgürlüğü ne de güvenliği hakederler”* demiştir.<sup>11</sup>

Bununla birlikte milyonlarca insanın hayatını kaybettiği iki dünya savaşının ve ertesinde Soğuk Savaşın yaşanması baskın anlayışın realizm olmasına yol açmıştır.

---

<sup>6</sup> A.g.e. , s. 21.

<sup>7</sup> Arnold Wolfers, “National Security” as an Ambiguous Symbol”, *Political Science Quarterly*, 1952, Vol. 67, No. 4, s. 484.

<sup>8</sup> A.g.m. , s. 485.

<sup>9</sup> A.g.m. , s. 485.

<sup>10</sup> Beril Dedeoğlu, a.g.e. , s. 22.

<sup>11</sup> <http://franklinpapers.org/franklin/framedVolumes.jsp?vol=6&page=238a> (Erişim Tarihi: 10.04.2015)

Özellikle Wilsoncu idealizmin başarısız olması ve iki dünya savaşı arası oluşturulan sistem ve normların çöküşü birçok düşünürde karamsarlığa neden olmuş ve devletlerarası ilişkiler güç mücadelelerine endekslenmiştir.

Buradan hareketle uluslararası ilişkiler disiplini, sosyal bir bilim olmasından dolayı fen bilimlerinde olduğu gibi kesin bir sonuç elde etmekten ziyade farklı hadiselerin ve gelişmelerin eğilimleri üzerine modeller kurmuş, kurulu düzenin neden düzensizliğe geçtiği sorusunu sormuştur. Özellikle 1919-1939 yılları arasında sistemin çöküşünün getirdiği karamsarlık ve akabinde başlayan Soğuk Savaş dönemi uluslararası ilişkiler disiplininin savaşa giden süreci teoriler ve modellemeler yaratmak suretiyle tespit etmeye çalışmasına vesile olmuştur. Bu çerçevede güvenlik kavramı içinde bulunduğu konjonktürden yoğun bir biçimde etkilenmiştir.

Güvenlik tanımlamaları dönemsel konjonktürden etkilenmek suretiyle kavramsallaştırılır. Kavramsallaştırmalar yaşanmış olayların ortaya koyduğu tecrübeler ve pratikler çerçevesinde oluşturulur ve inşa edilir. Realist ya da gerçekçi akım da 20. yüzyılın ilk yarısının getirdiği yıkım ve ertesinde başlayan Soğuk Savaşın Thucydides, Thomas Hobbes ve Machiavelli gibi düşünürlerin ortaya koyduğu eserlerden referans alınması neticesinde oluşturulmuş ve bir uluslararası ilişkiler teorisi haline almıştır.

Modern anlamda realist akımın gelişiminde öncü rol oynayan ve genellikle Soğuk Savaş döneminin düşünce eğilimini yansıtan teorisyenler sistemik yapı ile ilgili fikirler ortaya koymuşlarsa da doğrudan güvenlik tanımı üzerine yoğunlaşmamışlardır. Bununla birlikte realist akımın ortaya koyduğu düşünceler güvenlik kavramının gelişiminde oldukça önemli bir rol oynamış ve literatürün temelini oluşturmuşlardır.

Bu çerçevede bir uluslararası ilişkiler teorisi olarak realizmin en belirgin özelliği insan doğasının kötü ve bencil bir yapıda olması, uluslararası düzendeki ana aktörün devlet olduğu ve devletinde tıpkı insan gibi çıkar ve güç elde etme amaçlı hareket ettiğiidir. Uluslararası anlamda bir üst otoritenin olmaması Hobbesiyen bir anarşinin var olduğunu gösterir. Dolayısıyla devletler anarşik bir ortamda bulduklarından beka hassasiyetine sahiptirler ve bu durum devletleri hayatta kalmak adına mutlak güç elde etmeye güdümler. Anarşinin varlığı uluslararası ilişkilerde güç mücadelelerini belirleyici faktör haline getirir.<sup>12</sup>

---

<sup>12</sup>Jack Donnelly, "Realizm", Scott Burchill vd. (ed.), *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, Küre Yayınları, İstanbul, 2013, 53-84, ss. 54-55.

Klasik realist akımın öncü teorisyeni Hans Morgenthau'da uluslararası ilişkilerin bir güç mücadelesi olduğunu ve nihai amacın her hâlükârda güç elde etmek olduğunu ve gücün elde edildikten sonra onun korunması ve diğerleri üzerinde uygulanması olduğunu belirtmiştir.<sup>13</sup> Morgenthau'nun nihai amacın güç olduğuna yönelik savlaması ise açık bir şekilde Makyavelli'nin amaca yani güce ulaşmak için her türlü yola başvurulabileceği görüşünü destekler niteliktedir.

Devletlerin anarşik ortamda ulusal güvenliklerini diğerleri pahasına sağlamaya çalışması, sürekli güvenlik endişesinin var olduğu bir ortamda askeri imkân ve kabiliyetleri temel unsur haline getirmektedir. Klasik realist görüşler güç kavramını açık bir şekilde askeri güç ile bağdaştırarak ulusal güvenliğin yegâne unsurunun askeri güç olduğunu savunmaktadır.<sup>14</sup> O halde güvenlik politikaları salt güç eksenli olmalıdır. Güvenliğin sağlanması için askeri güç kapasitesinin artırılması ise realistlere göre devletlerin izlediği en rasyonel seçimdir.

Bu bağlamda realistler açısından uluslararası ilişkilerin ana gündemini ulusal güvenlik konularının oluşturması, ulusal güvenlik kavramını siyasi ve askeri meseleler üzerinden şekillendirir. Böylece siyasi ve askeri kabiliyetler ulusal güvenlik açısından yüksek politika (high politics), ekonomik ögeler, ticari meseleler, uluslararası kurumlar ya da uluslararası normlar, kültürel ya da sosyal faktörler alçak politika (low politics) olarak nitelendirilir.<sup>15</sup> Yani ulusal güvenlik kavramı bir anlamda beka kavramına eş tutulur. Bununla birlikte ulusal güvenlik kavramının tek bir tanımı yoktur. Kavram farklı algılar ya da durumlar neticesinde değişime uğrayabilir. Örneğin 1943 yılındaki realist ortam çerçevesinde Walter Lippman ulusal güvenliği: "*Bir ulus savaştan kaçındığı esnada meşru çıkarlarını feda etmek zorunda kalmadığı ve eğer meydan okunduğunda bu değerleri koruduğu müddetçe güvenlidir*" şeklinde tanımlamıştır.<sup>16</sup>

---

<sup>13</sup> Andrew Heywood, *Küresel Siyaset*, Adres Yayınları, Ankara, 2013, s. 86.

<sup>14</sup> John Baylis, "Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı", Mustafa Aydın vd. (ed.), *Uluslararası İlişkiler Çatışmadan Güvenliğe*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012, 153-166, s. 155.

<sup>15</sup> Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği*, MKM Yayıncılık, Bursa, 2013, ss. 140-141.

<sup>16</sup> Joseph J. Romm, *Defining National Security: The Nonmilitary Aspects (Pew Project on America's Task in a Changed World)*, Council on Foreign Relations Press, New York, 1993, p. 5.

## 1.2. NEO-REALİST ANLAYIŞ ÇERÇEVESİNDE GÜVENLİK

Klasik realizmin, insanın özünün kötü olduğu ve dolayısıyla insanın meydana getirdiği devletlerinde niyetlerinden emin olunamayacağı çünkü mutlak güç elde etmenin güvenliği sağlamada yegâne seçenek olduğu görüşlerine karşı yeni fikirler üretilmeye başlanmıştır. Özellikle 70'li yılların başından itibaren Soğuk Savaş ortamındaki yumuşama klasik realizme karşı olan düşüncelerin gelişiminin önünü açarken, bahsi geçen çalışmalar neo-realizm çatısı altında toplanmıştır.

Neo-realist teorinin çerçevesini çizip bir anlamda yol haritasını çıkaran düşünür ise 1959 yılında yazdığı *İnsan, Devlet ve Savaş (Man, the State, and War)* isimli kitabıyla Kenneth Waltz'dur. Waltz'un yapısal realizm dediği, daha sonra neo-realizm olarak adlandırılacak olan teori klasik realistlerden farklı olarak devletlerin ya da insanların özünün bencil ve kötü olmadığını iddia eder. Waltz'a göre klasik realizmin bahsettiği gibi devletler uluslararası sistemdeki ana aktörlerdir ve devletler anarşik bir ortamda bulunurlar. Bununla birlikte devletlerin davranış biçimini şekillendiren esas unsur sistemin yapısıdır çünkü anarşik ortam devletleri beka kaygısı duymaya yönlendirir. Devletler klasik realistlerin tanımladığı gibi kötü, bencil ve diğerlerinin çıkarlarının aleyhine olacak şekilde politikalar izleyen birimler değildir.<sup>17</sup>

Jack Donnelly'de yaptığı analizde çatışmaların aktörlerdeki kusur ya da kötülüklerden kaynaklanmadığını, devletlerin bencil olduğunu ancak mutlaka kötü olmadığını belirtir. Devletler her zaman çatışmayı arzulamaz hatta işbirliğine açıktırlar ancak uluslararası sistemin anarşik yapısı diğer aktörlerin niyetleri konusunda devletlerin emin olamamasına sebep olur. Dolayısıyla korku ve güvensizliğin mevcut olduğu bir ortamda işbirliğinin sağlam temeller üzerine oturması zorlaşır.<sup>18</sup>

Güvenlik ve güvensizlik ise devletlerin yapısından ziyade uluslararası sistemin yapısından kaynaklanır. Anarşik yapı sürekli ve bu durum işbirliğinin alanını sınırlar.<sup>19</sup> Böyle bir ortamda çatışma ihtimali her daim mevcut ise de rasyonel bir tercih olmayabilir çünkü Waltz'a göre çatışma insanoğlunun irrasyonel tarafının bir sonucudur.<sup>20</sup> Ancak çatışma her ne kadar irrasyonel bir seçenek olarak gözükse de devletler anarşi içerisinde yaşadıklarından ötürü kendi kendine yeterli ve

<sup>17</sup> Faruk Sönmezoğlu vd. , *Uluslararası İlişkilere Giriş*, Der Yayınları, İstanbul, 2013, ss. 50-51.

<sup>18</sup> Jack Donnelly, a.g.e. , s. 63.

<sup>19</sup> John Baylis, a.g.e. , s. 155.

<sup>20</sup> Kenneth N. Waltz, *İnsan, Devlet ve Savaş*, Asil Yayın ve Dağıtım Ltd. Şti, Ankara, 2009, s. 163.

kendi güvenliklerini kendilerinin sağladığı birimlerdir. Devletlerin anarşi içerisinde kendisinin güvenliğinden sorumlu olması bir noktadan sonra diğer devletlerin faaliyetlerinin tehdit olarak algılanmasına ve şüpheli bir yapıya sahip olunmasına yol açar. Karşı tarafın niyetinin anlaşılabilmesi ise bazen bilinçli bazen bilinçsiz silahlanmaya ve sonunda güvenlik ikilemini ortaya çıkarır.<sup>21</sup>

Neo-realist kuramda devletler klasik realist görüşlerde olduğu gibi yalnız olmaktan ziyade etkileşim içindedirler ve bazı durumlarda birbirlerine bağımlıdırlar.<sup>22</sup> Devletler anarşik ortamda diğer devletlerden emin olamama ya da çıkar elde edilmesi hususunda fayda-maliyet hesabı gibi unsurları birincil öncelik yapsalarda güç elde etmek salt amaç değildir. Güç, Waltz'un da bahsettiği üzere devletlerin kendi güvenliklerini sağlama alma yolunda önemli bir araçtır ancak tek başına amacı teşkil etmemektedir.<sup>23</sup>

### 1.3. BANDWAGONING KAVRAMI VE KAVRAMA YÖNELİK FARKLI YAKLAŞIMLAR

Türkçe'de tam anlamlı bir karşılığı olmayan badwagoning kavramı bir gücün kendisinden daha büyük bir güçle birlikte hareket etmesi ve onun peşine takılması tanımlanabilir. Bandwagoning özellikle aralarında güç eşitsizliği olan iki devlet arasında gerçekleşir ve burada güçsüz olan devlet diğer devletin etki alanı altına girmeyi göze alarak büyük devlet ile hareket eder. Türkçe'de anlam kaybına uğramadan kavram ancak bir devletin çeşitli sebeplerden dolayı kendisinden daha güçlü bir devletin safına katılması ya da sadece "peşine takılma" olarak açıklanabilir.

Kenneth Waltz dengeleme politikasının bandwagon politikasından daha fazla tercih edildiğini öne sürer ancak devletlerin dengelemekten ziyade daha fazla büyük güçlerin tarafına katılıp katılmadığı sorusunu sorar. Waltz, sorusuna devletlerin

---

<sup>21</sup> Kenneth N. Waltz, "Yeni Gerçekçilik Kuramına Göre Savaşın Kökeni", Esra Diri (ed.), *Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler*, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi- Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul, 2013, 443-456, s. 447.

<sup>22</sup> Devletlerin birbirlerine bağımlı oldukları ve işbirliği yaptıkları önemli bir yapılanma ittifaklardır. İttifaklar, içerisinde bulunan her üyenin çıkarlarını salt biçimde temsil etmese de taraflar ortak çıkarlar üzerinde anlaşır ve hareket ederler. Çok kutuplu güç dengesinin olduğu sistemlerde ittifakın her üyesi oldukça önem teşkil eder ve birinin ayrılması ittifakı ve ona üye devletlerin güvenliğini sarsıntıya uğratar. Eşitler arası olmayan ittifaklarda ise orta-küçük ölçekli üyeler daha önemsiz kalır; Kenneth N. Waltz, a.g.e. , s. 449.

<sup>23</sup> Kenneth N. Waltz, *İnsan, Devlet ve Savaş*, ss. 153-180.

devamlılıklarını sürdürmek için çeşitli politikalar takip ettiklerini, dengelemenin yaygın bir seçenek olsa dahi özellikle zayıf devletlerin sıklıkla güçlü devletlerin safına katıldığını yani bandwagon politikasını takip ettiklerini söyler. Bu suretle bandwagoning küçük ve güçsüz devletlerin dış politikalarında görülür.<sup>24</sup> Waltz, dengeleme politikasından ziyade bandwagoning seçeneğinin birincisine göre daha az masraflı olduğunu ve ikinci seçeneğin onu uygulamaya karar veren devletler açısından daha fazla fırsat vaat ettiğini belirtir. Çünkü uluslararası sistemin anarşik bir yapıda olması devletlerin güvenlik algılarının hassas olmasına yol açar ve devletler bekalarını sürdürmek adına istemeselerde bazı seçimler yapmak durumunda kalır. Böylece bandwagon yapan devletler dengeleme politikasının getireceği ağır masrafları karşılama konusunda sıkıntı yaşayacaklarını düşündükleri için ve dengelemenin yeterli fırsatı yaratmadığı gibi güvenliklerini sağlayabileceğinden emin olamadıkları için büyük güçlerin yanında yer alırlar.<sup>25</sup> Waltz'un söylemiyle bandwagoning politikası devletler için: "*İleride keşke ayrılabilsek diye dileyerek gemiye atlamak zorundadırlar*" şeklinde açıklanmıştır.<sup>26</sup>

Kenneth Waltz'un ardından John Mearsheimer'da bandwagoning politikasını ele almış ve bandwagoning politikasının güç dengesini bozup saldırgan devleti ödüllendirme potansiyeli olan bir politika olarak nitelemiştir. Mearsheimer'a göre bandwagoning Waltz'un yorumundan nitelik açısından biraz daha farklı olarak devletlerin saldırgan yönü üzerinde durmuştur. Bandwagoning bir devletin kendisinden daha güçlü olan bir rakibinin yanında yer alması ve yeni ortağı olan eski güçlü rakip devlet ile çıkar elde etme yönünde politikalar izlemesi olarak tanımlanabilir.<sup>27</sup> Burada küçük devlet tarafından öne çıkan faktör büyük devletin kendisini olası bir çatışmanın içerisine çekerek yıkıma uğramamaya çalışmaktır. Dolayısıyla Thucydides'in "*Güçlü olan yapabildiğini yaparken güçsüz olan yapması gerekene katlanır*" sözü bandwagoning stratejisi ya da politikasının özünü açık bir şekilde ortaya koymaktadır.<sup>28</sup>

---

<sup>24</sup> Kenneth N. Waltz, "Soğuk Savaş Sonrası Yapısal Realizm", Esra Diri (ed.), **Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler**, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi- Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul, 2013, 733-770, s. 766

<sup>25</sup> A.g.e. , ss. 766-767.

<sup>26</sup> A.g.e. , s. 767.

<sup>27</sup> John Mearsheimer, **The Tragedy of Great Power Politics**, W. W. Norton & Company Inc, New York, 2014, s. 162.

<sup>28</sup> A.g.e. , s. 163.

Randall Schweller ise bandwagoning politikasını Kenneth Waltz ve Mearsheimer'den farklı olarak olumsuz bir bakış açısıyla değerlendirmemiş ve kavramı güç dengesinin karşıt anlamı olarak görmemiştir. Buradan hareketle Schweller'e göre bandwagoning kavramı üç farklı modele ayrılabilir. Birinci model Schweller'in adlandırmasıyla "Çakal" bandwagoning modelidir. Bu modelde sistem içerisindeki birim veya birimler yükselen yayılcı bir güç ya da koalisyona katılmak suretiyle revizyonist bir hedef doğrultusunda hareket ederler. Çakal tipi bandwagoning modelini Schweller: "*Nasıl ki aslan çakalları cezbeder, güçlü revizyonist devlet ya da koalisyonda fırsatçı devletleri kendisine çeker*" metaforu ile tanımlamıştır.<sup>29</sup>

Schweller, bu tip bandwagoning modelinin saldırgan bandwagoning olduğunu ve genellikle sınırlı kapasiteye sahip zayıf devletler tarafından fırsatlar yaratma potansiyelinin olduğu güçlü bir revizyonist devletin ya da ittifakın yanına katılma durumunu tanımlamaktadır. Saldırgan bandwagoning'de revizyonist bloğa dahil olan küçük devletler, bloğun önde gelen devletini çıkar elde etme vaadiyle desteklerler. Bazı durumlarda revizyonist büyük devlet, işbirliği içinde olduğu küçük ortağın yani bandwagon yapan devletin kendisine karşı olan koalisyonun tarafına geçmemesi için toprak elde etme yönündeki faaliyetlerini kabullenmek durumunda dahi kalabilir. Schweller bu durumu çakalın doğası olarak açıklar çünkü çakal gerçek bir avcı değil daha çok kendisinden güçlü hayvanların geride bıraktıklarıyla beslenen bir hayvandır. Dolayısıyla saldırgan bandwagon politikaları küçük devletler açısından güç dengesi politikasıyla karşılaştırdığında daha az masraflı ve daha fazla fırsatın olduğu bir seçenek olarak öne çıkar.<sup>30</sup>

Saldırgan bandwagoning sadece toprak elde etme veya revizyonist bir eğilim içerisinde çıkar elde etmeye dayanmaz, aynı zamanda amacı güvenliğini kendisinden güçlü devlete katılmak suretiyle herhangi bir çatışmaya maruz kalmaksızın sağlamaktır. Schweller'in ikinci modeli ise sistemdeki birim ya da birimlerin güçlü olduklarına inandıkları ve statükoyu savunan devlet ya da koalisyona katılma yönünde irade gösterdikleri modeldir.<sup>31</sup> Ancak bu modelin birinci tür modelden farkı bandwagon seçeneğinin zaferi kazanan taraf yönünde kullanılmasıdır. Yani burada bandwagon politikası uygulayan devlet revizyonist-

---

<sup>29</sup> Randall L. Schweller, "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In", *International Security*, Vol:19 No: 1, 1994, ss. 72-107, s. 93.

<sup>30</sup> A.g.m. , s. 94.

<sup>31</sup> A.g.m. , s. 93.

statükocu devlet ya da devletler arasındaki mücadelenin galibinin yanında yer alarak hem varlığını güvence altına almaya çalışır hem de zaferin getirilerinden yararlanmayı hedefler.<sup>32</sup>

Üçüncü model ise bandwagon politikasının daha çok büyük güç kısmıyla ilgilidir. Bandwagon politikasını uygulayan esas birim yine görece zayıf devletse de burada büyük devlet küçük devletin kendi safına katılması yönünde hareket eder. Örneğin, ABD'nin Sovyetler Birliğini çevreleme politikası ve onun uzantısı olan domino teorisi bağlamında değerlendirilebilecek üçüncü bandwagon modelinde güçlü devlet kendisinden güçsüz birimlerin karşı bloğa geçmesinden tehdit algılar ve bu durumda her bir zayıf birim tekil bağlamda önem kazanır. Tekil birimlerden birisinin karşı blok aleyhine bandwagon politikası takip etmesi bir süre sonra diğer birimlerinde karşı bloğa geçişini tetikler.<sup>33</sup> Bandwagon politikalarını üç farklı model çerçevesinde ele alan Schweller politikanın aslında çıkarlar dengesine dayandığını öne sürer. Schweller'e göre bazı devletler kendi değerlerini korumak adına oluşabilecek maliyeti ödemeye hazırdırlar. Bu durumun tam karşıtı devletlerin çıkarlarını arttırmak adına oluşabilecek maliyetleri ödemeye hazır olmaları olarak ortaya çıkar. Yani bazı devletler sahip olduklarıyla yetinirken, diğerleri sahip olmadıklarını arzular.<sup>34</sup>

Schweller bandwagon kavramını teorik bir çerçeveye oturtup teorinin içinde bulunan birimlerin rollerini açıklamaya çalışmıştır. Öncelikle "aslan" metaforunu açıklayan Schweller bu tip devletlerin mevcut statükoyu korumak ve değerlerini muhafaza etmek için ağır bedeller ödemeyi göze aldığını ancak değerlerini daha fazla arttırmak için hafif bedeller ödemeyi tercih edeceğini belirtmiştir.

Statükoyu değiştirmek isteyen saldırgan revizyonist devlete karşı yani burada Schweller onları "Kurt" tipi devlet olarak nitelemiştir. Kurt metaforu burada eldeki mevcut değerlerden fazlasını arzu eden devlet veya devletleri temsil eder. Büyük risk alma potansiyeline sahip olan kurt tipi devletler statükodan memnun olmadıkları için sistemi sarsacak derecede yayılmacı olabilirler. Dolayısıyla kurtlar bandwagon yapan devletten ziyade bandwagon politikasının yönünün doğrultulduğu devletlerdir.<sup>35</sup>

---

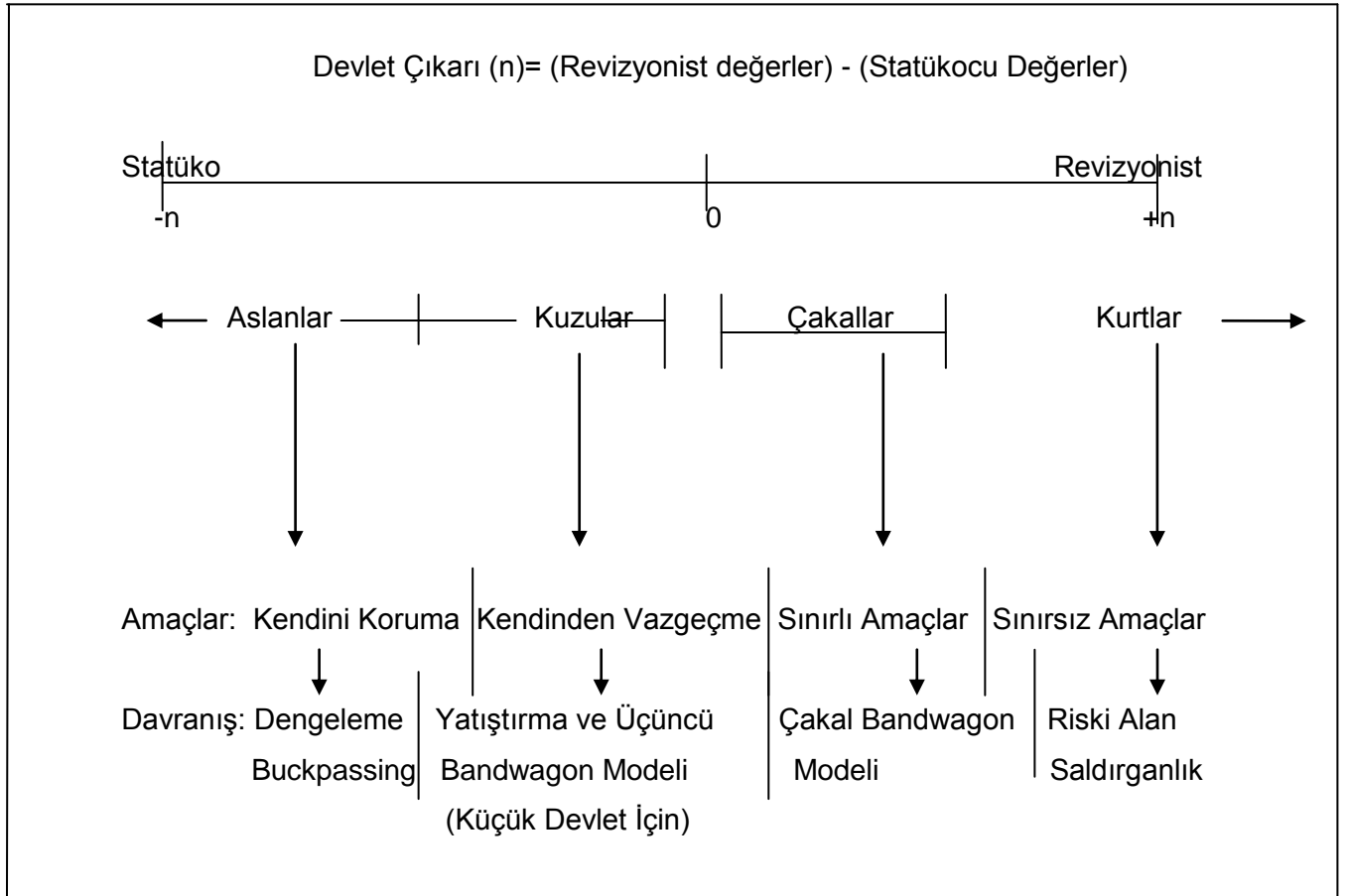
<sup>32</sup> A.g.m. , s. 96.

<sup>33</sup> A.g.m. , ss. 97-98.

<sup>34</sup> A.g.m. , ss. 99-100.

<sup>35</sup> A.g.m. , ss. 101-104.





**Şekil-1** Bandwagon Modellemeleri ve Devlet Davranışları<sup>36</sup>

Schweller'in sistemdeki rolünü açıkladığı ikinci devlet tipi ise "kuzu" devlettir. Kuzu metaforu burada avcılarla dolu bir sistemde zayıf güce sahip devletleri yani yem konumunda olan devletleri simgeler. Bu tip devletler çıkar veya değerlerini arttırmak adına güç kapasitesinin yetersizliği sebebiyle hareket edemez ve bu hedef doğrultusunda ağır maliyetleri kaldıramaz ve bundan ötürü politikaları yayılcı veya irredentist değildir. Kuzu tipi devletler tehdit oluşturan büyük devletin tarafına katılıp güvenliğini sağlamaya çalışabileceği gibi kendisine yönelen tehdide karşı güçlü olduğuna inandığı ya da ideolojik açıdan görüşlerinin ve çıkarlarını uyuştuğu diğer tarafa doğru bandwagon politikası izleyebilir.<sup>37</sup>

Böylece kuzu metaforu genellikle küçük ve güçsüz devletin kendisine tehdit oluşturabilecek devletin peşinden giderek çatışma ve zarara uğrama riskini olabildiğince azaltmayı tercih ettiği veya tehdit olarak algıladığı bir unsura karşı

<sup>36</sup> A.g.m. , s. 100.

<sup>37</sup> A.g.m. , s. 102.

görece daha az tehlike oluşturan ya da kendisine fırsat yaratabilecek olan büyük gücün tarafına katılma durumunu tanımlamaktadır. Bu bağlamda bandwagoning tehdit oluştursun ya da oluşturmasın küçük devletlerin büyük güçlerin arkasında hizalandığı durumdur ve her hâlükârda bandwagoning olan durumlarda eşitsiz bir takas vardır ve küçük devlet ittifakına girdiği büyük güce tabi olup onun hâkim rolünü kabul edecektir.

Buradan hareketle bandwagoning kavramı ve kavram üzerine kurulan teoriler Güney Kore dış politikasının analizinde işleyen bir teorik çerçeve sunmaktadır. Güney Kore'nin tarihsel açıdan ele alındığında neredeyse iki milenyum kapsayan bir döneme tekabül eden süreçte Çin'in merkezde olduğu süzere ve Kore Yarımadasındaki devletlerin vasal olduğu bir sistemden etkilendiğini söylemek mümkündür. Küçük bir güç olarak otonomisini korumak suretiyle büyük bir gücün himayesi altına girerek güvenliğini sağlama eğilimi bu suretle Kore'nin 19. yüzyıla kadar izlediği geleneksel dış politikadır. Çin'in bölgede etkisini kaybetmesi ve Japon istilası tehlikesinin belirmesi Kore'nin Rusya'ya yakınlaşmasında etkili olurken büyük bir gücün korumasına girme eğilimi Soğuk Savaşın başlangıcı döneminde de ABD ile devam etmiştir.

Güney Kore'nin ilk devlet başkanı Syngman Rhee'den başlamak üzere Park Chang Hee döneminin Güney Kore-ABD gergin ilişkilerine rağmen bandwagoning yani büyük gücün peşine takılma anlayışı etkisini kaybetmemiş, ulusal güvenliğin temelini oluşturmuştur.

Soğuk Savaş sonrası dönemde Güney Kore'nin ABD ile ittifakının geleceği ise tartışma konusu olmuştur. Güney Kore'nin orta güç konumuna ulaşmasına rağmen hala statükoyu savunan büyük gücün yani aslanın sembolize ettiği ABD'nin korumasına ihtiyaç duyan ve kuzu ile sembolize edilen bir devlet olduğunu söylemek mümkündür. Kuzu tipi devlet açısından en büyük tehdit arz eden statükoyu değiştirmek isteyen kurt ve mevcut değişimden yararlanmak isteyen küçük saldırgan olan çakal tipi bandwagoning politikası uygulayan devlettir. Bu bağlamda ABD, Kuzeydoğu Asya'daki mevcut statükodan tatmin olan devlet iken Güney Kore'de bu statükoyu destekleyen ve aslanın koruması altında gelişimini sürdüren kuzudur. Çin, ABD'nin II. Dünya Savaşı'nın ardından bölgede kurduğu statükoya ve Soğuk Savaşın bitişi ile küresel ekseninde ABD statükosuna karşı çıkmaktadır. Çin'in yükselişini saldırgan olmaktan ziyade revizyonist olarak nitelemek mümkün olmakla birlikte revizyonist-statükocu devletler arasında sistemin devamı konusunda

anlaşmazlıkların çıkacağı muhakkaktır. Çin, ABD'nin bölgede kendisini çeşitli devletler ile yaptığı ikili savunma antlaşmaları ile çevrelediğini düşünmektedir. Bu durum Schweller teorisi çerçevesinde Çin'i statüko karşıtı kurt tipi devlet yapmaktadır.

Kuzey Kore'nin Güney Kore ve ABD ile olan ilişkileri ise kendince savunmacı olduğunu iddia ettiği nükleer silahın kullanılması ve çeşitli provokatif eylemler bu devleti Schweller teorisi üzerinden Güney Kore bakış açısında çakal tipi devlet olarak konumlandırmaya uygundur. Özellikle Kore Savaşı'nın Kuzey Kore tarafından başlatıldığı düşünülürken kurt tipi devletin himayesindeki çakalı temsil eden Kuzey Kore, Soğuk Savaş boyunca saldırgan retoriği ve faaliyetleri ile mevcut çakal sembolizasyonu ile uyumlu ilişki göstermiştir. Soğuk Savaşın bitişi ile birlikte içerisine düştüğü rejimin bekası meselesi Kuzey Kore'yi görece savunmacı bir konuma iterken ülkenin nükleer ve balistik füze programı, büyük konvansiyonel ordusu ve askerden arındırılmış bölge ile Kuzey Sınır Hattı'ndaki deniz alanlardaki saldırgan faaliyetleri çakal rolünün devam ettiğini göstermiştir.

Güney Kore ise Soğuk Savaş öncesinde olduğu gibi tarihsel hafızasının etkisiyle çevresinde bulunduğunu düşündüğü kurtlara ve çakallara karşı güçlenmesine rağmen hala aslanın korumasına ihtiyaç duyan kuzudur. Çin'in revizyonist politikaları, Japonya-Güney Kore arasındaki tarihsel geçmiş ve eski süper güç Rusya'nın bölgeye geri dönüşü Güney Koreli politika yapımcılarının büyük güçlerin arasında bekanın sürdürülmesi gerekliliğini öngören politikalar uygulamaya itmektedir.

Bu çerçevede Kuzeydoğu Asya'da toprağı bulunmamasına rağmen ABD'nin sunduğu güvenlik kapasitesi, kabiliyetleri ve fırsatları Güney Kore için vazgeçilmez niteliktedir. Çin'in bölgedeki tarihsel konumu ve Japonya'nın sömürgeci geçmişi ile Sovyetler Birliği'nin varisi olan Rusya, Güney Kore ulusal güvenliği açısından ABD'nin sağladığı yetenekleri ve fırsatları sağlamamaktadır. Güney Kore için bandwagon politikası bu yönüyle klasikleşen bir dış politika eğilimi olurken ABD'nin bölge dışı bir devlet olarak sağladığı güvenlik Güney Kore'nin otonomisini sarsmamaktadır. Kuzu tipi bir devlet olan Güney Kore ise bu suretle ABD'nin peşine takılma politikasını ancak Schweller teorisinden hareketle mevcut statükoda bir değişim olması halinde bırakacaktır.

#### 1.4. NEO-KLASİK REALİZM ÇERÇEVESİNDE GÜVENLİK

Neo-klasik realizm devletlerin davranışlarını onların güç elde etmeye yönelik yapılarına bağlayan klasik realizme ve devletlerin dış politikalarının arkasındaki temel motivasyonun anarşik bir sistem içerisinde güvenliklerini elde etmek olduğunu öne süren neo-realizme karşı fikirler öne sürerek ortaya çıkmıştır. Neo-klasik realizm, realizmi teoriden çok uzun yıllara dayanan araştırmaların birikimi olarak görür ve devleti uluslararası politikanın esas aktörü olarak kabul eder. Klasik realizmin öne sürdüğü devletlerin dış politikalarında fayda beklentisiyle hareket etme ve güç elde etme arayışının bu çerçevede normal karşılanabileceğini belirten neo-klasik realistler nihai amacın güç elde etmek olduğunu ve insanın doğasının kötülüğüyle ilgili varsayımları kabul etmemektedirler. Klasik realizm uluslararası sistemi açıklamaya yönelik teoriler üretirken, neo-klasik realistler kendilerinin dış politika davranışları üzerine teori kurduklarını iddia ederler. Neo-klasik realizm bu suretle klasik realizmden ziyade neo-realist öğretinin uluslararası sistemik yapı ile ilgili öne sürdüğü teori üzerine ancak ondan farklılaşarak kendi teorisini inşa eder.<sup>38</sup>

Bu bağlamda neo-klasik realizm neo-realizmden hareketle uluslararası sistemin anarşi içerisinde olduğunu kabul etmekle birlikte devletlerin dış politikalarında ve güvenlikle ilgili kararlarında iç politik etkenlerin de rol oynayabileceğini öne sürer. Devlet, her iki teoride de esas aktördür ve anarşik ortamın getirdiği belirsizlik sebebiye güvenliğin sağlanması ideali ile hareket eder. Diğer yandan gerek neo-realizm ve gerek neo-klasik realizm uluslararası politikanın çatışmacı yapısını kabul eder ve güç dağılımını önemser ancak neo-realizm uluslararası sistemde tekrarlayan davranış modellerinin bir şablonunu oluşturma amacındayken neo-klasik realizm daha çok dış politika davranış modellerinin kaynağı ile ilgilenir.<sup>39</sup> Neo-klasik realizm anarşi kavramı ve devletlerin izledikleri dış politikanın esasen uluslararası sınırlılıklar ve etkenler tarafından şekillendirildiğini kabul etmekle birlikte iç politik etken ve sınırlılıkların da belirli durumlarda dış politik kararların alınmasında veya şekillendirilmesinde rol alabileceğini savunur.

---

<sup>38</sup> Jeffrey W. Taliaferro vd. , "Introduction: Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy," Steven E. Lobell vd. (ed.), *Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009, 1-42, ss. 18-19.

<sup>39</sup> A.g.e. , s. 19.

Neo-klasik realist çalışmalar tek bir bütün halde teori sunmamakla birlikte kendilerini neo-klasik realist olarak tanımlayan yazarların çalışmaları doğrultusunda şekillenir. Neo-klasik yazarların bazıları iç siyasete daha fazla rol biçerken diğerleri uluslararası sistemi öne çıkarır. Ancak neo-klasik realist çalışmalar devletlerin dış politika davranış biçimlerinin etkilendikleri faktörleri bulma noktasından hareket etmek suretiyle Waltz'un öne sürdüğü devletlerin davranışlarını sistemik faktörlerin etkilediği varsayımı ile *Innenpolitik*<sup>40</sup> denilen ve devletin dış politikasının iç faktörlerin etkisi çerçevesinde yapıldığı varsayımı arasında yer alır. Dolayısıyla birbirinden farklı neo-klasik realist çalışmalar uluslararası sisteme veya iç politikaya farklı derecelerde önem vermekle birlikte gerek Waltz'un neo-realist teorisine yönelik eleştirileri ve gerek Innenpolitik yaklaşımı kabul etmemeleri ile ortak bir zeminde buluşurlar.

Buradan hareketle neo-klasik realizm çeşitli sorular sorar ve bunlara cevap bulmaya çalışır. Bunlar; Devletler, karar alıcılar veya kurumlar uluslararası tehditlere veya fırsatlara yönelik nasıl hareket ederler? Devletlerin uluslararası gelişmelere yönelik karar alımında hangi şartlarda sistemik veya iç etkenler etkilidir? Hangi şartlar altında iç etkenler veya aktörler dış politika karar alım sürecinde uluslararası sistemik koşullara göre daha etkindirler? Hangi koşullar altında devletlerin iç özellikleri, iç toplumsal aktörleri, çıkar grupları, toplumsal yapının etkisinden görece uzak otonom dış politika karar alma mekanizmaları, uluslararası sistemik faktörlere göre öncelik kazanır veya karar alıcı liderlerin uluslararası tehdit ve fırsat değerlendirmelerini etkiler? Devletler dış politikalarında aynı gelişmelere neden farklı tepkiler verirler veya neden aynı yönetim biçimine sahip devletlerin dış politikaları birbirinden farklı iken farklı yönetim biçimlerine sahip iki devletin dış politikaları birbirine benzer?<sup>41</sup> Devletlerin uluslararası gelişmeler karşısında izlediği dış politikada hangi iç aktör veya aktörler başat rol oynar ya da mevcut yönetim hariç hangi şartlarda iç aktörler dış politika karar alımında etkili olur? İç aktörler dış politika

---

<sup>40</sup> Innenpolitik, realist teorilerin dayandığı dış politikanın en önemli unsurunun güvenlik olduğunu reddeder ve ülkenin yönetici siyasi elitinin ilk göz önüne aldığı hususun iç çıkarlar ve iç politika olduğunu öne sürer. Innenpolitik, dış politika değerlendirmesini iç politika ile bağlantı kurarak gerçekleştirir. Dış politikada devletlerin aldığı her kararın altında aslında iç politikada varolan durum veya çıkarlar esas rol oynar. Örneğin bir devletin dış politikasında izlediği saldırgan söylemin altında iç politikadaki başarısızlıklarını arka plana itmek ve iktidarını güçlendirmek yatabilir. Burada dış politika tamamen iç etkenlerin bir sonucudur. Dış politikada izlenen büyük strateji iç siyasi şartlara bağımlıdır; Peter Trubowitz, *Politics and Strategy: Partisan Ambition and American Statecraft*, Princeton University Press, New Jersey, 2011, ss. 23-27.

<sup>41</sup> Jeffrey W. Taliaferro, a.g.e. , ss. 1-4.

ve güvenlik meseleleriyle ilgili konularda karar alımının içeriğini mi yoksa biçimini mi belirler?<sup>42</sup>

Bu suretle neo-klasik realizm sorduğu sorular çerçevesinde uluslararası sistemin getirdiği sınırlılıkları hâkim değişken olarak kabul etmekle birlikte hangi şartlar altında veya nasıl ya da ne zaman sorularını sormak suretiyle iç politik müdahale edici değişkenlerin etkinliklerini bulmaya çalışır. Neo-klasik realizme göre siyaset, kıt kaynaklar ve belirsizliğin hâkim olduğu bir dünyada devletlerin güç aracılığıyla güvenlik elde etmek adına mücadele etmelerine denilmektedir. Anarşi burada devletlerin kimseye güvenemediği ve güvenliklerini sağlamada yalnız oldukları bir düzen anlamına geldiğinden çatışmanın da özünü oluşturur. Anarşi çerçevesinde işleyen sistem ise devletlere çeşitli sınırlılıklar getirir ve onları doğrudan etkileme kapasitesine haizdir.

Uluslararası sistemin devletlere yaptığı baskılar ise iç değişkenler tarafından bir anlamda filtre edilir ve başka şekiller alabilir. Bu açıdan bakıldığında neo-klasik görüşler sistemik etkenlerin esas sınırlılığı ve etkiyi oluşturduğunu kabul eder ancak iç politik faktörlerin dış gönderimleri şekillendirme veya kendi karar alma kabiliyetlerini yadsımaz. Yani neo-klasik realistler neo-realistler gibi anarşinin önemini kabul etmekle birlikte anarşinin ve onun bir getirisi olan sistemik etkenleri bağımsız, iç faktörleri de bağımlı değişkenler olarak görmezler. Onlara göre anarşik sistemin getirileri devletlere hareket alanı sağlamakla birlikte karar alımlarında tekil değişken değil birincil değişkendir.

Bu çerçevede klasik realizm siyasetin doğası üzerinden tarihsel bir analiz ve felsefi bir değerlendirme yapar. Klasik realizmde uluslararası sistem önemsenir ve ancak gücün elde edilmesi önemlidir. Ancak neo-klasik realizm neo-realizmin aksine uluslararası sistemi değil dış politikayı öne çıkarır ve güç dağılımını yadsımamakla birlikte iç siyasi sınırlılıkları, elitlerin algılarını ve hesaplarını analizin içerisine katar. Neo-klasik realizm genelde iç siyasi sınırlılıkları müdahaleci değişken, sistemik etkileri ise asıl etken olarak görür.<sup>43</sup>

Neo-klasik realist yöntem "*uluslararası sınırlılıklara ulusal cevabın verilmesinde devletlerin iç özelliklerini kılavuz olarak kullanır.*"<sup>44</sup> Genellikle çalışmalar yukarıdan aşağı olacak şekilde teorik olarak uluslararası gelişmelerin yarattığı

---

<sup>42</sup> A.g.e. s. 31.

<sup>43</sup> A.g.e. , s. 20.

<sup>44</sup> A.g.e. , s 22.

etkilere öncelik tanır. Uluslararası gelişmeler ise devleti yöneten politik liderler ve güvenlik politikasında karar alıcı olan kurumlar tarafından ele alınır. Dış politika karar alım sürecine hâkim olan kurul veya liderler her zaman en geniş anlamda bilgi akışına sahiptir ve devlet aygıtının imkân ve kabiliyetlerini kontrol etmelerinden ötürü en rasyonel dış politika kararlarını aldıkları varsayılır. Ancak buraya kadar olan neo-realist görüşten ayrılan neo-klasik realizm, dış politika karar alım sürecinde etkin olan kişi, grup veya kurumların belirli bir otonomiye sahip olsalar dahi başta toplumsal aktörler olmak üzere iç aktörler ile anlaşmak ve pazarlık yapmak durumunda olduklarını öne sürer.

İç aktörler ve etkenlerin dikkate alınması gerektiği varsayımı ise ülkenin yönetim biçimi ayrılmaksızın kabul edilir çünkü demokratik ülkelerdeki meclis, politik partiler, ekonomik sektörler, sivil toplum kuruluşlarının varlığının yanı sıra anti-demokratik ülkelerde de çeşitli iç aktörler ve güç odakları mevcuttur. Dolayısıyla yönetim biçimi ayrımı önemli olmakla birlikte iç aktörlerin veya toplumun dış politika karar alım sürecinde etkisi olmadığı anlamı ortaya çıkmamaktadır çünkü otoriter yönetimlerde dahi rejimin meşruiyeti meselesi yönetici elitlerin başlıca önceliği ve endişesi haline alır.<sup>45</sup>

Neo-klasik realizm, klasik realistlerin ve özellikle saldırgan neo-realizmin çalışmalarında büyük güçlere odaklanan anlayışını da benimsemez. Neo-klasik realizm bir dış politika teorisi olduğu için büyük güçlerin yanı sıra orta ve küçük güçlerin dış güvenlik politikalarını da inceler. Büyük güçler uluslararası sistemin esas aktörleri olmalarına rağmen alt sistemik ve bölgesel yapılar içerisinde bulunan devletlerin büyük güçlerden, birbirlerinden ve iç aktörlerden algıladıkları tehdit ve izledikleri politikalar neo-klasik realizm tarafından açıklanabilir.<sup>46</sup>

Steven Lobell'a göre neo-realizmin görmezden geldiği husus devletleri yöneten liderlerin, ülkelerinin iç kaynaklarını kullanma ve değerlendirme kapasitesini görmezden gelmesidir. Lobell'ın neo-klasik realist anlayışına göre liderler başlarında buldukları ülkelerin dış politika davranışlarının oluşmasında kritik öneme sahiptir. Uluslararası sistemik faktörler liderleri ve devletleri sınırlandırır ancak bazı durumlarda devleti yöneten lider veya yönetici grup dış politikayı iç faktörleri bahane

---

<sup>45</sup> A.g.e. , s. 25.

<sup>46</sup> Steven E. Lobell, "Threat Assessment, The State and Foreign Policy: A Neoclassical Realist Model," Steven E. Lobell vd. (ed.), *Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009, 42-74, s. 43.

ederek oluşturabilir. Keza rejim bekasına sahip otoriter yönetimler ulusal çıkarından ziyade kendi çıkarlarını takip edebilir ve bu doğrultuda dış politika üretebilir.<sup>47</sup>

Bazı durumlarda dış politika karar alımını yapan kurul veya kilit liderlerin tehdit olarak gördükleri bir devlete siyasi muhalefet ve tehdit olarak tanımlanan devlet ile ilişkilerinde sektörel çıkarları olan gruplar karşı çıkabilir. Dış politikada alınan kararın arkasında tam geniş tabanlı bir desteğin olması için kamuoyunun ortak paydada mutabık olması tehdit olarak nitelenen duruma veya ülkeye karşı daha güçlü bir politik duruş sergilenmesini sağlayabilir. Dış politika kararlarına karşı olan grupların bir şekilde karar alım mekanizmasını etkileyecek güce ulaşmaları politikanın planlanan şekilde tatbik edilmesinin önüne geçebileceği gibi karar alım mekanizmasını destekleyenlerin gücü ve sayısının ağır basması onların belirledikleri politikanın karşısında duranlar üzerinde çeşitli baskılar kurulmasına ve yönetimin ideolojikleşmesine yol açabilir.<sup>48</sup> Buradan hareketle Lobell'a göre neo-klasik realist öğreti dış politikayı açıklamada dış faktörleri önemsemekle birlikte birim seviye değişkenlerin analize katılması gerektiğinin altını çizer. Dolayısıyla Lobellin çalışmaları çerçevesinde ortaya çıkan görüş uluslararası sistemin dış politikayı etkilemede birincil öneme sahip olduğu ancak iç politik etkenlerin gerçekleştirebileceği değişikliklere ayrıca açık kapı bırakılması gerektiği şeklinde tanımlanabilir.<sup>49</sup>

Devletlerin ulusal güvenlik davranışlarında iç ve uluslararası etkenlerin görece ağırlığını belirlemeye çalışan bir diğer isim Benjamin Fordham'dır. Fordham'a göre iyi bir dış politika analizi için sistemik baskılar ve devletlerin iç yapısının ortak bir kombinasyonu gerekir. Neo-realizmin tanımladığı gibi yapısal baskılar Fordham tarafından da kabul edilir çünkü devletler takip ettikleri politikalarla diğer devletlerin yeteneklerini sınırlar. Ancak bir devletin dış politikasını anlamak için geniş sistemik teorilerden ziyade devletlerin iç yapısını analize katmak gerekir.<sup>50</sup>

Dış politika davranışlarını açıklamak için devletlerin yöneticilerini, kilit politik aktörlerin endişelerini ele almak gerekir çünkü örneğin ekonomik veya ideolojik taahhütler devletlerin ve onları yöneten liderlerin iç politikaya veya komşu bir devlete

---

<sup>47</sup> A.g.e. , ss. 44-45.

<sup>48</sup> A.g.e. , ss. 65-67.

<sup>49</sup> A.g.e. , s.63.

<sup>50</sup> Benjamin Fordham, "The Limits of Neoclassical Realism: Additive and Interactive Approaches to Explaining Foreign Policy Preferences", Steven E. Lobell vd. (ed.), **Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy**, Cambridge University Press, Cambridge, 2009, 251-280, s. 254.



olan bakış açısını dolayısıyla dış politika yapımını radikal biçimde değiştirebilir.<sup>51</sup> Bu durum örneğin Soğuk Savaşın yumuşama dönemi olarak adlandırılan *détente* döneminde Güney Koreli yönetici elitlerin dış politikadaki davranışlarının analizinde görülebilmektedir. Fordham'ın savından hareketle iç politik algılar ve komşu devletlerle ilgili devletin kendi içerisindeki endişeleri dış politika karar alımında hesaba katılması gereken unsurlar olarak öne çıkar.

Sonuç olarak neo-klasik realizm uluslararası sistemik gelişmelere öncelik tanımakla birlikte iç politik etkiler ve sınırlılıklara, liderlerin karakterlerine, toplumsal grupların çıkar anlayışının dış politikanın uygulanmasına olan etkisini tanır ve önemser. Neo-klasik realizm dış politika analizine uluslararası sistemik gelişmelerin yanına iç politik etkenleri dâhil ederken devleti herhangi bir sosyal gruptan farklı olarak merkeze koyar. Yani devlet hala neo-klasik realizmde esas aktördür ve devletlerin içerisinde yaşadığı anarşik yapı üst bir otoritenin olmadığı bir ortam olarak kabul edilir. Ancak neo-klasik realizm, neo-realistlerin devletlerin dış politikasını uluslararası sistemik faktörlerin etkilediği görüşüne karşı çıkar. Özellikle saldırgan realizmin öne sürdüğü devletlerin güvenliklerini sağlamak adına güç maksimizasyonu peşinde koştuğu ve nihai amacın hegemon haline gelmek olduğu görüşler neo-klasik realizme göre indirgemeci bir anlayışı yansıtır çünkü uluslararası arena sadece büyük güçlerden oluşmadığı gibi devletlerin dış politikası çok daha fazla değişkenin müdahil olduğu bir çerçevede şekillenir.<sup>52</sup>

Neo-klasik realist teori üzerinden Güney Kore'nin politikaları yorumlandığında geneli itibarıyla ülkenin dış politika karar alım aşamasında güvenlik endişelerinin birincil rolü oynadığı ve genel olarak güvenlik tehditlerinin dış kaynaklı olduğu görülür. Bu durum neo-klasik realist çerçevede dış politika ile güvenlik stratejilerinin uluslararası etkenler tarafından şekillendirildiği savını ortaya koyar. Ancak Güney Kore'nin 19. yüzyılda ve özellikle Soğuk Savaş döneminde çeşitli süreçlerde iç politik etkenlerin yoğun etkisi dahilinde güvenlik eksenli dış politika kararları alındığı görülmüştür. Özellikle 1970'lerin başında *détente* döneminde Park Chang Hee'nin komünist devletler ile yakınlaşma açılımını oluşturan sınırlılıklar veya Roh Tae Woo döneminde *Nordpolitik* açılımı iç politik etkenleri öne çıkarmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde Kim Young Sam'ın başkanlığında Kuzey Kore ile

---

<sup>51</sup> A.g.e. , s. 256.

<sup>52</sup> Jeffrey W. Taliaferro vd. , "Conclusion: The State of Neoclassical Realism", Steven E. Lobell vd. (ed.), *Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009, 280-300, s. 280

nükleer krizin ivmelenmesinde iç politik etkenler süreçte önemli roller oynarken Kim Dae Jung'un *Günişığı* politikasının çıkış noktasının iç politik etkenler olması neo-klasik realizmin Güney Kore'nin güvenlik eksenli dış politikasını incelemede yardımcı olduğunu göstermektedir.

Nitekim Kim Dae Jung'un halefi Roh Moo Hyun döneminde ABD-Güney Kore ve Güney Kore-Kuzey Kore ilişkilerinde iç etkenlerin oldukça önemli roller oynadığı ancak uluslararası etkenlerinde güvenlik politikalarını aynı önemde biçimlendirdiği görülmektedir. Lee Myung Bak döneminde ise uluslararası sistemik faktörlerin dış politika karar alımında daha fazla öne çıktığı görülmektedir.

## İKİNCİ BÖLÜM

### SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE KORE YARIMADASI VE

#### GÜNEY KORE DIŞ POLİTİKASI

Kore Yarımadası II. Dünya Savaşının bitmesinin akabinde 38'inci paralel temel alınarak Kuzey-Güney şeklinde ikiye ayrılmıştır. Kuzey Kore komünist bloğa dâhil olurken Güney Kore'de ABD ittifak sistemine dâhil olmuş, Batı bloğunun Doğu Asya'daki ileri karakolu görevini üstlenmiştir. Mamafih Kore Yarımadası Soğuk Savaşın ilk sıcak çatışmasının yaşandığı yer olmakla kalmamış aynı zamanda savaş sonrasında gerginliğin devam etmesi hasebiyle taraflar arası mücadelenin en sıcak noktalarından birisi olmuştur. Diğer yandan Kore Yarımadası 19. yüzyıl öncesinde Doğu Asya devletlerinin mücadele alanıyken 19. yüzyıldan sonra Avrupa devletlerinin ilgisini çekmeye başlamıştır. Ancak Kore 20. yüzyılın başında yaşanan Rus-Japon Savaşı ertesinde kesin bir şekilde Japon etkisine girmiş ve II. Dünya Savaşının sonunda Japonya'nın teslim olmasına dek kolonisi olarak kalmıştır.

Bu dönem aynı zamanda Soğuk Savaşın başlangıç yıllarına tekabül ederken Sovyetler Birliği ve ABD kendi işgal bölgelerinde kendi ideolojik eksenlerinde dost rejimler kurmaya kalkışmıştır. Hâlihazırda 1945 yılının Ekim ayına gelindiğinde de facto olarak kurulan rejimler 1948 yılında resmi hale gelmiştir. İki Kore arasındaki ilişkiler Soğuk Savaş konjonktürünün ve gerek Kuzey Kore'de Kim İl Sung'un saldırgan söylemleri ve gerek Güney Kore'de Syngman Rhee'nin sert güç ile birleşmeyi savunan politikaları sebepleriyle gergin seyretmiştir. Nitekim 1950'de Kuzey Kore'nin saldırması ile birlikte başlayan Kore Savaşı, Soğuk Savaşın ilk sıcak çatışması olmuştur.

Kore Savaşı'nın bitmesi ile birlikte statüko bir anlamda 1950 öncesine küçük değişikliklerle tekrar dönmüştür. Ayrıca savaş sonrası Syngman Rhee rejimi devam etmiştir. Halk nezdinde meşruiyet eksikliği yaşayan Rhee rejimi'nin artan şekilde otoriterleşmesi bu dönemde Güney Kore'de iç karışıklıklara neden olmuştur. Öte yandan Rhee döneminde Güney Kore, ABD'nin artan şekilde güdümüne girmiştir.

Rhee rejimi 1960'ta kitlesel ayaklanmalar neticesinde sona ererken ülkede II. Cumhuriyet dönemi başlamıştır. Ancak II. Cumhuriyet 1961'de Park Chang Hee önderliğinde askeri bir darbe ile sona ermiştir. Güney Kore'nin ekonomik gelişimi açısından oldukça önemli gelişmelerin gerçekleşmesini sağlayan Park döneminde

(1961-1979) Vietnam Savaşı ve Japonya ile normalleşme 1960'lı yıllara damgasını vurmuştur. 60'lı yıllarda ABD tarafından terk edilme korkusunu başta Vietnam'a asker gönderilmesi ile aşan Park yönetimi ABD ile sıkı bir işbirliği içerisinde olmuş ve Güney Kore büyük gücün peşine takılma politikasını sürdürmüştür. İç politikada Rhee'ye benzer şekilde rejim güvenliği endişesi taşıyan otoriter bir yönetim sergileyen Park'ı Rhee'den ayıran en önemli husus ekonomik gelişme olmuş ve yönetimin meşruluğu ekonomik istihdama dayanmıştır.

ABD'de Richard Nixon'un başkanlığı ile ortaya çıkan yumuşama Güney Kore'de de politik ve stratejik değişime yol açmıştır. Ancak Park'ın Kuzey Kore ile yakınlaşma hedefi sınırlı kalmış ve sadece de facto bir tanınma sağlanmıştır. Park'ın Çin ve Sovyetler Birliği ile yakınlaşma girişimleri gerek bu ülkelerin ideolojik ittifaklarındaki bağlayıcılık ve gerekse Güney Kore'de rejimin içerisinde bulunduğu anti-komünist politikaların terk edilememesi sebebiyle başarılı olamamıştır. Park döneminde yönetimin meşruluğunun komünizm karşıtlığına dayandırılması rejimin güvenliği ile doğrudan bağlantılı olurken neo-klasik realizme uygun şekilde iç politik etkenler dış politika karar alımında önemli roller oynamış ve sınırlılıklar teşkil etmiştir.

Park'ın 1979'da öldürülmesinin ardından kısa süreli sivil yönetim yerini General Chun Doo Hwan önderliğinde gerçekleştirilen darbe sonucunda oluşan cuntaya bırakmıştır. 1980-1987 arası dönemde otoriter yönetim biçimi Chun önderliğinde sürdürülürken Kore Yarımadası uluslararası gelişmelerin etkisi altında gerginliklere şahit olmuştur. ABD'de Ronal Reagan'ın başkanlığa gelmesi ile birlikte başlayan II. Soğuk Savaş dönemi Güney Kore'nin Park döneminde yaşadığı terk edilmişlik algısını ortadan kaldırmakla birlikte Kuzey Kore kaynaklı hadiseler ve 1983 yılında Sovyetler Birliği'nin Kore Havayollarına bağlı sivil bir uçağı vurması bölgede tansiyonun yükselmesine neden olmuştur.

Chun rejimi 1987'de yaşanan demokrasi gösterileri neticesinde sona ererken Güney Kore'de demokratikleşme süreci hızlı bir şekilde başlamış ve ilk serbest seçimler neticesinde asker kökenli Roh Tae Woo başkan seçilmiştir. Roh dönemi Güney Kore tarihi açısından kritik gelişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur. İç politikada otoriter askeri rejimden sivilleşmeye doğru değişim gözlemlenirken demokratikleşme ülkenin yönetim kurumlarına ve bürokrasisine yansımaya başlamıştır. Demokratikleşmenin büyük etksi dâhilinde Roh, "Nordpolitik" dış politika girişimini başlatmış ve başta Çin ve Sovyetler Birliği olmak üzere komünist devletler ile diplomatik normalleşme sağlanması hedeflenmiştir. Roh döneminde Kuzey

Kore'nin en yakın iki müttefiki ile normalleşme sağlanması bölgesel güvenlik ve istikrarın diplomasi ile sağlanmaya çalışıldığını göstermiştir. Kuzey Kore Sovyetler Birliği ve Çin'in ardından Nordpolitik'in son durağı olmuştur. Güney Kore, Nordpolitik vasıtasıyla Çin ve Sovyetler Birliği başta olmak üzere komünist ülkeler ile iyi ilişkiler kurmayı başarmış ve Kuzey Kore'nin bir anlamda tecrit edilerek dışa açılma yönünde üzerinde baskı kurmaya çalışmıştır. Kuzey Kore ile ilişkilerde ise kısmen Soğuk Savaşın etkisini kaybetmeye başlaması ve bloklar arası yumuşama nedeniyle ilerleme sağlamıştır. Ancak 1989'dan sonra Pyongyang rejiminin nükleer programının ölçeğinin keşfedilmesi günümüze kadar devam eden Kuzey Kore nükleer krizinin başlangıcı olmuştur.

Roh Tae Woo döneminin son yıllarına denk gelen kriz, I. Kuzey Kore nükleer krizine doğru evrilirken Güney Kore'de gerçekleşen seçimler ile Kim Young Sam başa geçmiştir. Bu bağlamda Soğuk Savaşın 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılması ile sona ermesi Kuzey Kore'nin nükleer programı sebebiyle Kore Yarımadasında Soğuk Savaş statükosunun devam etmesiyle sonuçlanmıştır. Kore Yarımadası özelinde Kuzeydoğu Asya bölgesinde devletler arası mücadeleler ideolojik eksenden çıkmış ancak güç politikaları devam etmiştir. Dolayısıyla Güney Kore'nin dış politikasında Kuzey Kore merkezli politikalarda değişim yaşanmamış ve Kuzey Kore en büyük dış tehdit olarak kalmaya devam etmiştir.

## 2.1 KORE YARIMADASI VE 19. YÜZYIL SONUNDA BÖLGESEL DURUM

Kore Yarımadası tarihsel olarak coğrafi konumu ve şekli nedeniyle çeşitli kavimlerin yerleştiği veya geçiş noktası olarak kullandıkları bir bölge olmuştur. Yarımada geleneksel olarak eski çağlardan günümüze gelecek şekilde Çin'in geleneksel etki alanına dahil olmuş ve merkez Çin'e bağlı ancak otonom krallıklar şeklinde varlığını sürdürmüştür. Yarımadanın coğrafi konumu çeşitli istilacıların (13. yüzyılda Moğol ve 16. yüzyılda Japon) işgaline uğramış ve bahsi geçen istilaların büyük stratejiler içerisinde basamak taşı işlevi görmüştür.<sup>53</sup>

Uzakdoğu Asya devletleri ise 19. yüzyıla girerken kendilerini dışa kapatmış bir biçimde yaşamaktaydılar. 17. yüzyılda başlayan bu eğilim çerçevesinde başta Çin olmak üzere Asya devletleri sadece Avrupalı misyonerlere ve tüccarlara değil, komşularıyla asgari düzeyde bir ilişki takip etmişler, dışarıdan gelen gelişmelere ve olaylara karşı pasif bir tutum takınmışlardır. Bu dönemde Avrupalı devletler 18.

<sup>53</sup> Wolfram Eberhard, *Uzakdoğu Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2010, ss. 248-251.

yüzyılın ortalarından itibaren sanayi devrimini yaşarken hammadde ve pazara dayalı ekonomilerinin ihtiyaçlarını karşılayacak sömürgeler aramaya başlamışlardır. “Özellikle İngiltere ve Fransa 19. yüzyılın başında Afrika’da emperyalist bir yayılım izlerken, 18. Yüzyıldan itibaren girdikleri Asya’da da geniş sömürge ve koloni topraklarına sahiptiler. Afrika’nın paylaşımının aşağı yukarı tamamlanmasının ardından Batılı devletlerinin ilgisi oldukça büyük ve önemli bir pazar olarak görünen Uzak Doğu Asya’nın büyük imparatorluğu Çin’e yönelmişti”.<sup>54</sup> Çin, dış dünya ile bağlantısını yani sınırlı siyasi ilişkilerini ve ticareti güneyde bulunan Kanton limanı ile sağlarken, Japonya’da 1624 tarihinden itibaren yabancıların ülkeye giriş ve çıkışlarına kısıtlama getirmiş, 1637’den sonra sadece Nagasaki şehri ve limanı aracılığıyla ticaret yapmıştır.<sup>55</sup> Joseon Krallığı yani Kore ise Batılı kaşif ve misyonerler ile ilk temasını tıpkı Çin ve Japonya’da olduğu gibi 17. yüzyılda gerçekleştirmiştir. Batılılar tarafından dış dünyaya ilgisini kesmiş Kore’ye “Münzevi Krallık” (Hermit Kingdom) denilmiştir.<sup>56</sup>

Üç asırlık inzivanın ardından süzereni Çin’in Batılı devletler tarafından dış dünyaya açılması Kore’nin de bir anlamda kaderini belirlemiş ve dönem itibariyle ismi Joseon olan Kore Krallığı yaşanan gelişmelerden kaçamamıştır. Çin’in dış dünyaya açılması sürecinde “Gambot Diplomasisi” olarak adlandırılan süreçler Afyon Savaşları’nın ardından Kore Yarımadasına ulaşmıştır. Joseon Krallığı 1866’da önce Fransızların ve 1871’de Amerikalıların zor kullanarak ülkeyi dış dünyaya açmaya yönelik başarısız girişimlerine maruz kalmıştır.<sup>57</sup> Kore’yi dış dünyaya ve ticarete açan ülke ise bir Batılı devlet değil Japonya olmuştur.<sup>58</sup> “Ganghwando Antlaşması ile Kore Yarımadasında Japon etkisi artarken Kore’nin “Büyük Abi”si olarak görülen Çin’in etkisi azalmaya başlamıştır. Antlaşma Joseon Devleti’nin bağımsız bir devlet olduğunu belirtmiş ve Kore’nin Çin’den ayrı, özerk olmayan müstakil bir devlet olduğu kabul edilmiştir. Dolayısıyla Çin merkezli bakış açısına

---

<sup>54</sup> Burak Samih Gülboy, “19. Yüzyılda Uzakdoğu Asya’daki Güç Dengesinin Evrimi”, Deniz Ülke Arıboğan (ed.), *Çin’in Gölgesinde Uzakdoğu Asya*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001, 15-44, s.15.

<sup>55</sup> Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih 1789-2012*, DER Yayınları, İstanbul, 2013, s. 327-334.

<sup>56</sup> Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2009, ss. 1066.

<sup>57</sup> Bruce Cummings, *Korea’s Place In the Sun: A Modern History*, W. W. Norton & Company Inc, New York, 2005, s. 96

<sup>58</sup> The Association of Korean History Teachers, *A Korean History for International Readers*, Humanist Publishing Group Inc, Seoul, 2010, ss. 199-202.

karşın batı merkezli diplomatik ve hukuki prensipler Japonlar tarafından Kore'ye uygulanmıştır.<sup>59</sup>

Antlaşma sonrası süreçte Kore Yarımadası tarihsel hamisi Çin ile Asya'nın yükselen gücü Japonya arasındaki mücadeleye sahne olmuştur. Çin ve Japonya arasında gerilen ilişkiler çeşitli kez çatışmaya evrilmeden önlenmiş ancak 1894-1895 Çin-Japon Savaşı ile Japonya bölgedeki etkisini arttırmıştır.<sup>60</sup> Bununla birlikte Japonya'nın Kore Yarımadasında hakimiyet kurma girişimleri Çin'in yenilgisine rağmen gerçekleşmemiştir. Özellikle 1880'den sonra Doğu Asya'daki etkisini arttıran Çarlık Rusya'sı Mançurya ve Kore Yarımadası'nda Japonya ile karşı karşıya kalmıştır.

Joseon Krallığı ise bu dönemde Japonya'nın artan gücünü egemenliğine yönelik esas tehdit olarak algılamıştır. Koreli yöneticiler süzeren-vasal ilişkisinde oldukları Çin'e tabi olmakla birlikte bu ülkenin geleneksel koruyuculuk rolünü artık yerine getiremeyeceğini düşünmüşlerdir. Bahsi geçen düşünceler erken sayılabilecek bir dönemde yani Çin'in Kore Yarımadası'nda henüz etkisini kaybetmediği 1880'lerde görülmüştür. Kore, dış politikası büyük gücün koruması altına girme şeklinde nitelenebilecek ve bandwagoning teorisine uyumlu olacak şekilde Çin'in kaybolan hamiliğini Rusya ile dengelemeye çalışmıştır. Bu bağlamda Rusya'yı Japonya ve Çin'e karşı potansiyel bir dengeleyici unsur olarak gören Kore, Kral Gojong'un danışmanı Alman Paul Von Moellendorf'un telkiniyle ordunun modernizasyonunu Rus askeri eğitimlerine vermiştir.<sup>61</sup> Hatta Japonya'nın etkisinin daha da artmaya başlaması ve bunun yönetim üzerinde hissedilmesi ile Von Moellendorf, Tokyo üzerinden Rus diplomatlara Çarlık yönetiminin Kore'yi hamilik altına almalarını teklif etmiştir. Mamafih teklif, Çarlık Rusyasının İngiltere, Almanya, ABD ve asıl olarak Japonya ile karşı karşıya kalmak istememesi sebebiyle reddedilmiştir.<sup>62</sup>

Kore dış politikası geleneğinde açıkça görülen bu eğilim yani büyük bir gücün koruması altında yarı otonom bir pozisyonda varlığını sürdürme tercihi Kore'nin yüzyıllarca izlediği geleneksel politikanın bir anlamda iz düşümü olmuştur. Yani

---

<sup>59</sup> Fahir Armaoğlu, a.g.e. , s. 1066.

<sup>60</sup> Milton W. Meyer, *Japonya Tarihi*, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 2014, s. 171.

<sup>61</sup> Jürgen Kleiner, *Korea: A Century of Change*, World Scientific Publishing Co Ltd, Singapore, 2001, ss. 18-20.

<sup>62</sup> Charles K. Armstrong vd, *Korea at the Center: Dynamics of Regionalism in Northeast Asia*, M.E. Sharpe Inc. , New York, 2006, s. 24.

Çin'in koruması altında yarı müstakil bir krallık olarak yüzyıllarca varlığını sürdüren Kore, bahsi geçen ülkenin görece güçsüz duruma düşmesi ve Japonya'nın Kore Yarımadasındaki emelleri neticesinde bir diğer başka büyük gücün koruması altına girerek bekasını sürdürmeyi hedeflemiştir. Koreli yöneticilerin Japonya'ya karşı Rusya'nın bölgede dengeleyici bir rol oynamasını istedikleri görülürken Çin'in Japonya karşısında yenilgiye uğrayarak denklemden çıkması bölgedeki gelişmeleri hızlandırmıştır. Japonya'nın Çin'i yenilgiye uğratmak suretiyle Kore Yarımadası'nda kazandığı etkinlik ise Rusya'nın Almanya ve Fransa'yı arkasına alması neticesinde geçici süreliğine durdurulmuştur. Çin'in devreden çıkması ve Mançurya ile Kore'de artan etkisinin önünün kesilmesi Japonya'nın yeni rakibini Rusya olarak belirlemesine yol açmıştır.<sup>63</sup>

Rusya'nın Kore Yarımadası'nda Japonya'ya geri adım attırması ile 1895'ten sonra Joseon Krallığı üzerinde artan bir Rus etkisi gözlemlenmiştir. Japonya'nın kaybettiği zemini yönetim karşıtı darbe ile geri kazanma isteği ise Kore Kralı'nın Rus elçiliğine sığınmasına ve Rusya'nın etkinliğinin daha da artmasıyla sonuçlanmıştır.<sup>64</sup> Koreli yöneticilerin Japonya'nın agresif politikalarından algıladıkları tehdit Japonya tarafından olası bir ilhaktansa Rusya'nın görece hafif hamiliğinin tercih edilmesinde etkili olmuştur. Otonominin tıpkı Çin'in süzeren olduğu dönemlerde olduğu gibi korunacağı ancak büyük bir güce yani Rusya'ya tabi olunacak bir arayış açık şekilde görülmüştür. Örneğin bandwoning yani büyük bir gücün peşine takılma durumu ikinci defa görülmüş ve Kral Gojong öldürülen kraliçenin erkek kardeşini Rusya'ya Çar'ın sarayına göndererek ikinci defa Rus hamiliğini talep etmiştir.<sup>65</sup> Rusya ise bu teklifi Trans-Sibirya demiryolunun bitmemesi ve Japonların tepkisinden çekindiği için geri çevirmiştir.<sup>66</sup>

Kore Yarımadası üzerindeki Rus-Japon çekişmesi, çeşitli mutabakatlara rağmen 1900 yılında gerçekleşen Boxer Ayaklanması'nın ardından Rusya'nın Mançurya'ya yerleşmesi ve Kore'de geri adım atmaması ile artarak devam etmiştir. Nitekim gerginlik 1904-1905 Rus-Japon Savaşı neticesinde Japonya'nın kazandığı mutlak zafer ile sonlanmış ve Kore, Japonya tarafından kısa bir süre zarfında ilhak edilmiştir.

---

<sup>63</sup> Burak Samih Gülboy, a.g.m. , s. 13.

<sup>64</sup> Jongsoo Lee, *The Partition of Korea After World War II: A Global History*, Palgrave Macmillan, New York, 2006, s. 20.

<sup>65</sup> Sung-Hack Kang, *Korea's Foreign Policy Dilemmas- Defining State Security and the Goal of National Unification*, Global Oriental, Kent, 2011, s. 62.

<sup>66</sup> Fahir Armaoğlu, a.g.e. , s. 1073.



## 2.2. SOĞUK SAVAŞ ÖNCESİ DÖNEMDE KORE DIŞ POLİTİKA ANALİZİ

Tarihte Kore Yarımadası çeşitli zamanlarda mevcut statükoyu dışarıdan tehdit eden devletlerin hedefi olmuştur. Bu durum ise Korelilerin bilinçaltında yoğun bir mağduriyet duygusunun oluşmasına yol açmıştır. Hatta bir Kore atasözü, Korelilerin düşüncelerini oldukça açık bir şekilde göstermektedir: “*Balinalar kavga ederken, karidesin beli kırılır.*”<sup>67</sup> Bir anlamda Türkçede kullanılan “Filler tepişir, çimenler ezilir” sözüne benzeyen bu atasözü Kore halkı tarafından günümüzde de kullanılmaktadır.

Kore'nin uluslararası konumu tarih boyunca kendisinden büyük güçlerin kararları ile şekillenmiştir. Ülkenin Çin etkisinde kalması, Moğol-Çin mücadelesinde Kore'nin de savaşın içine çekilmesi, 16. yüzyılda Japonya'nın yarımadayı işgali ve Çin'in müdahalesi, nihayetinde 19. yüzyılın ikinci yarısından 20. yüzyılın başlarına kadar Kore'nin yabancı güçlerin mücadele alanı haline gelmesi ülkenin statüsünün yine bu güçler tarafından belirlenmesine yol açmıştır. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında Kore, büyük güçlerin kendi aralarındaki güç dengesine bağımlı kalmıştır. Buradan hareketle uluslararası ilişkilerde realist geleneğin önemli teorisyeni ve kurucusu Hans J. Morgenthau, güç dengesini Kore örneği üzerinden vermiştir. Morgenthau:

*“Çin'e olan coğrafi yakınlığından ötürü Kore, uzun tarihi boyunca güçlü komşusunun müdahalesi ve etkili denetimi altında otonom bir şekilde varlığını sürdürmüştür. Ne zaman Çin'in otonom Kore'yi koruyacak gücü olmamışsa, diğer bir ulus, genellikle Japonya, Kore Yarımadasında “ayak bastı” elde etmeye çalışmıştır. Milattan sonra birinci yüzyıldan itibaren Kore'nin uluslararası statüsü büyük oranda Çin üstünlüğü veya Çin-Japon çekişmesi tarafından belirlenmiştir. Kore'nin yedinci yüzyılda birleşmesi Çin'in müdahalesi ile gerçekleşmiştir. On üçüncü yüzyıldan Çin'in gücünün gerilediği on dokuzuncu yüzyıla kadar Kore, süzereni olarak itaatkar bir ilişki çerçevesinde, politika ve kültürde Çin'in liderliğini kabul etmiştir. Onaltıncı yüzyılın sonundan itibaren Japonya, Kore'yi başarısız işgalinden sonra Çin'in ülkeyi kontrol etmesine ve taleplerine karşı çıkmıştır. Japonya 1894-1895 Çin-Japon Savaşında kazandığı zaferle birlikte daha iyi hak iddialarında bulunmuştur. Japonya daha sonra Kore'nin hâkimiyeti için Rusya ile mücadele etmeye başlamıştır. 1896'dan itibaren Kore yarımadasında Rusya'nın etkisi baskın olmuştur. Rusya ve*

---

<sup>67</sup> Sung-Hack Kang, a.g.e. , s. 2.

*Japonya arasında Kore'nin hâkimiyeti için süregelen rekabet 1904-1905 Rus-Japon Savaşında Rusya'nın yenilgiye uğratılması ile son bulmuştur. Kore'deki Japon hâkimiyeti Japonya'nın II. Dünya savaşındaki yenilgisi ile bitmiştir O zamandan itibaren ABD, Rusya'nın Kore üzerindeki ihtiraslarına karşın Japonya'nın yerini almıştır. Çin ise Kore Savaşına müdahil olarak Kore'nin hâkimiyetine olan geleneksel ilgisini sürdürmüştür. Böylece iki bin yıldan fazla bir süredir Kore'nin kaderi ya bir ülkenin Kore'yi domine ederek kontrol etmesine ya da hâkimiyet için rekabet eden iki ülkenin güç dengesine bağlı kalmıştır.”<sup>68</sup>*

Bu bağlamda Kore tipi dış politika geneli itibariyle ülkenin büyük güçler arasındaki mücadelelerin içerisinde bekasını sürdürmeyi amaç edinen bir yapıda olmuş ve takip edilen politikalar devletin devamlılığının sağlanması motivasyonuna dayandırılmıştır. Kore'nin gerek Japon koloni dönemi öncesi Çin'e bağlı bir krallık olması, Çin'in etkisini yitirmesi ile Rusya'nın korumasına girme denemeleri ve II. Dünya Savaşından sonra Amerikan ittifak sistemine katılımı ülkenin aslında yüzyıllardır uyguladığı ve uluslararası ilişkilerde bandwagoning olarak adlandırılan terimin somutlaşmış hali olmuştur. Sung Hack Kang, Kore tipi dış politikanın genel eğilimini “*bandwagoning for survival*” olarak ifade etmiştir. Kang'ın ifade ettiği 'bandwagoning for survival' yani bekasını devam ettirme motivasyonuna dayanan ve bu suretle tehdit karşısında büyük gücün safına katılma durumunu ifade eden kavram Kore tipi dış politikanın temelini oluşturmuştur.<sup>69</sup> Hatta Sung Hack Kang'a göre Kore'nin özellikle 19. yüzyılının ikici yarısından Japon ilhakının gerçekleştiği döneme kadar olan süreçte izlediği politika Randall Schweller'in teori kuzu tipi bandwagoning modeline benzemektedir.<sup>70</sup> Kore, her ne kadar Japonya'ya karşı Rusya'yı bölgeye çekerek bir denge yaratma arzusunda olmuşsa da aslında iki defa Çar'a götürülen teklif çerçevesinde büyük bir gücün safına katılarak veya mandasına girerek bekasını koruma yönündeki geleneksel politikasını uygulama yönünde hareket etmiştir.

20. yüzyılın başında Kore Yarımadasında süren rekabet Schweller'in bandwagoning teorisi çerçevesinde ele alındığında Kore'nin kuzu tipi devlet olmasının yanı sıra Japonya'nın revizyonist çakal tipi bir devlet olduğunu söylemek mümkündür. Japonya'ya karşı Mançurya ve Kore'deki statükoyu korumaya çalışmasından dolayı aslan tipi bir devlet olarak nitelendirilebilecek Rusya,

<sup>68</sup> Hans Joachim Morgenthau ve Kenneth W. Thompson, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Alfred A. Knopf Inc, New York, 1978, ss. 196-197.

<sup>69</sup> Sung-Hack Kang, a.g.e. , ss. 9-28.

<sup>70</sup> A.g.e. , s. 21.

İngiltere'nin Doğu Asya'daki konumunu sarsacak politikalar izlemesi bakımından ise kurt tipi devlet metaforuna dâhil edilebilir. Bununla birlikte Rusya'nın kurt tipi bir devlet modeline benzer şekilde hareket eden Japonya'ya yenilmesi kendisinin korumasında olan kuzu tipi devletin yani Kore'nin bir anlamda kurda yem olmasına neden olmuştur.

Sonuç olarak Kore veya 19. Yüzyıl sonu itibariyle Joseon Krallığı, küçük bir güç olarak büyük bir gücün koruması altına girme şeklinde bir dış politikayı benimsemiştir. Kore'nin kaderi büyük güçler arasındaki güç dengesine bağlı olmakla birlikte ülkenin dış politika geleneğinde güç dengesi değil bandwagoning politikası temel unsur olmuştur. Dolayısıyla "*dış politikada bandwagoning Kore'ye özgü bir dış politika davranışı değildir ancak kesinlikle Kore tarzı dış politikadır.*"<sup>71</sup>

---

<sup>71</sup> Sung-Hack Kang, a.g.e. , s. 22.

### 2.3. SYNGMAN RHEE DÖNEMİ (1945-1960)

Japonya'nın 1910'da Kore Yarımadasını ilhak etmesiyle birlikte Kore'de 35 yıllık koloni ve işgal dönemi başlamış, ülke bahsi geçen süre zarfında "unutulmuş ulus" olarak adlandırılmıştır.<sup>72</sup> II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve Japonya'nın yenilgiye uğratılması ise Kore'de yeni bir süreci başlatmıştır. Savaş devam ederken müttefik devletler arasında Kore'nin bağımsızlığına kavuşmasına yönelik üzerinde uzlaşmış bir mutabakata varılmışsa da 1945 yılında ülke 38. paralel temel alınarak ikiye ayrılmıştır. Böylece günümüzde varolan ayrımın temelleri atılmış ve Soğuk Savaşın başlangıç yıllarına tekabül eden süreçte ideolojik açıdan farklı iki farklı Kore meydana getirilmiştir.

İki Kore arasındaki ilişkiler Soğuk Savaş konjonktürünün etkisiyle birlikte daha da gerilirken yarımadanın birleştirilmesi meselesinin gerek Kuzey Kore'de başa getirilen Kim İl Sung ve Güney Kore'de başa getirilen Syngman Rhee tarafından iç siyaset



**Resim-1** Syngman Rhee<sup>73</sup>

konusu yapıldığı görülmüştür. Nitekim iki Kore arasındaki gergin ilişkiler 1950'de Kuzey Kore'nin gerçekleştirdiği ani saldırı ile genel bir savaşa dönüşmüştür. ABD'nin daha sonra müdahale etmesiyle birlikte bir anlamda iki Kore arasında iç savaş olarak görülen çatışma Kore Savaşı olarak adlandırılan savaşa dönüşmüştür. Kore Savaşı aynı zamanda Soğuk Savaşın ilk sıcak çatışması olmuş ancak üç senelik mücadelede 38. paralelde çok küçük değişiklikler haricinde yeni bir değişiklik getirmemiş, nihayetinde statükoya dönmüştür.

Savaşın bitmesinin ardından Güney Kore'de 1945'te ABD tarafından başa getirilen Syngman Rhee iktidarını sürdürmüştür. Rhee'nin 1950 öncesinde sergilediği anti-komünist ve otoriter yönetim anlayışı artan şekilde devam etmiştir. Rhee yönetimi açısından ABD'nin Kore Savaşı öncesi sergilediği ve Güney Kore'yi komünizm ile mücadele hattının dışında bırakan politikalarının yarattığı güvensizlik algısının ortadan kalkması ise ancak Ocak 1953'te imzalanan ABD-Güney Kore Ortak Savunma Antlaşması ile gerçekleşmiştir. Bu bağlamda Rhee yönetimi beka

<sup>72</sup> Howard K. Beale, *Theodore Roosevelt and the Rise of America to World Power*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1956, s. 323; aktaran Hyun Woong Hong, *American Foreign Policy Toward Korea: 1945-1950*, Faculty of the Graduate College, Oklahoma State University, 2007, s. 42. (Yayımlanmamış Doktora Tezi)

<sup>73</sup> [http://www.newskorea.info/news/photo/201312/34989\\_30226\\_5450.jpg](http://www.newskorea.info/news/photo/201312/34989_30226_5450.jpg) (Erişim Tarihi: 15.08.2015)

hassasiyeti derecesinde algıladığı olası bir komünist saldırı riskini ABD'nin sağladığı caydırıcılık ile bir anlamda bertaraf etmiştir. ABD-Güney Kore savunma antlaşması gerek dönem itibarıyla ve gerek günümüzde dahi Güney Kore'nin ulusal güvenliğinin bir anlamda temel taşı olmuştur. Güney Kore'de ortak savunma antlaşmasının imzalanmasından sonra dış tehdit algısı ABD'nin sağladığı güvenlik garantisi ile minimize edilirken Rhee'nin artan şekilde otoriter yönetimi içeride rejim güvenliği olgusunu ortaya çıkarmıştır. Rhee'nin ulusal güvenlikten ziyade kendi rejiminin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik politikaları Güney Kore'yi istikrarsızlaştırırken ulusal güvenlik olgusu rejim güvenliği<sup>74</sup> ile eş değer tutulmaya başlanmıştır. Nitekim Rhee, halkın yönetime olan hoşnutsuzluğunu içeride yürütülen otoriter anti-komünist politikalar ile aşmaya çalışmış, komünizm karşıtlığı ve bastırma hareketlerini kendi rejimini meşru hale getirmek için kullanması yatmıştır. Böylece Rhee gerek anayasada yaptığı değişiklikler ile konumunu güçlendirmeye çalışırken kamuoyunun da dikkatini birleşme ve komünizm karşıtlığı ile dışarıya kanalize etmeye çalışmıştır. Yani Rhee'nin güvenlik anlayışı devletin güvenliğinin sağlanması amacıyla rejim güvenliğinin sağlanması anlayışına doğru kaymaya başlamıştır.<sup>75</sup>

Rhee yönetimi bundan sonraki süreçte yani 1958-1960 arasında meşruluğunu yitirmeye devam etmiş ve muhalefeti sert bir şekilde bastırmayı sürdürmüştür. Rejim, kontrolü elinde bulundurma amacıyla devletin güvenliğinin tehlike altında olduğundan hareketle yönetime aşırı yetkiler veren bir "Ulusal Güvenlik Yasası" çıkarmış ve muhalefeti bahsi geçen yasadaki yetkilerle susturmaya çalışmıştır.<sup>76</sup> Hatta yasanın geçirilmesi esnasında mecliste bulunan muhalefet partilerinin temsilcileri salondan zorla çıkarılmıştır.<sup>77</sup>

---

<sup>74</sup> Rejim güvenliği kavramı bazen siyasi güvenlik olarak da geçer. Rejim güvenliği tanımıyla kesişen bir şekilde siyasi güvenlik, rejimin halkın nezdindeki meşruiyeti ile doğrudan ilgilidir. Halkın genel desteğini alamayan veya halkın iradesi dışında iktidar olan yönetimler kendi vatandaşlarını potansiyel düşman olarak görür, sonuç olarak sürekli bir güvenlik kaygısı içerisinde bulunurlar; Ahmet Küçükşahin, "Güvenlik Bağlamında Risk ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir ve Nasıl Belirlenmelidir?" , **Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi**, 2006, Cilt:4, 7-41, s. 12

<sup>75</sup> Yong-Pyo Hong, **State Security and Regime Security: President Syngman Rhee and the Insecurity Dilemma in South Korea 1953-1960**, Palgrave Macmillan Press, Basingstoke-Great Britain, 2000, ss. 79-82.

<sup>76</sup> Jinwung Kim, **A History of Korea: From "Land of the Morning Calm" to States in Conflict**, Indiana University Press, Indiana, 2012, s. 623.

<sup>77</sup> Yong-Pyo Hong, a.g.e. , s. 128.

Buradan hareketle Rhee yönetiminin otoriter yönetim anlayışı ve bu dönemde Güney Kore'nin güvenlik politikalarının salt ulusal güvenlik temelinde olmaktan çok rejimin güvenliğine dayanması halkın tepkilerini arttırmıştır. Rejime yönelik tepkilerin artması ve rejimin halk nezdindeki meşruiyetinin kaybolmaya başlaması 1960'ta Rhee karşıtı popüler halk ayaklanmalarına yol açmıştır. Rhee'nin protestoları bastırma girişimleri ve halka yönelik komünist suçlamaları yaparak sert güç kullanma kararı ise tepkileri çoğaltmıştır. Nitekim protestoların ülke sathına yayılması ile birlikte Rhee, başkanlıktan istifa etmiş ve görevinden çekilmiştir.<sup>78</sup>

Rhee'nin istifasının ardından 15 yıllık dönem incelendiğinde Güney Kore'nin Soğuk Savaş dönemi politikalarının şekillendiği görülmüştür. Rhee döneminde Güney Kore, Japon koloni dönemi öncesinde yüzyıllarca sürdürülen büyük gücün peşine takılma politikalarını takip etmiş, değişikliğe uğrayan sadece takip edilen aktör olmuştur. Çin ve Rusya'nın yerini ABD almıştır. Güney Kore, Soğuk Savaşın başlaması ile birlikte ABD'nin ittifak sistemine katılmak suretiyle mevcut güç kapasitesi çerçevesinde Randall Schweller'in kuzu tipi devletine uygun olarak ABD'nin peşine takılmıştır. Kuzey Kore'nin çakal tipi revizyonist bir devlet olduğu varsayıldığında ve Çin'in Kore Yarımadasındaki savaşa müdahalesi kuzu tipi bir devlet olan Güney Kore'nin badwagoning politikasını izlemesine yol açmış ve tarafsızlık seçeneklerini ortadan kaldırmıştır. Buradan hareketle Rhee'nin kişisel görüşleri ve pro-Amerikan bir lider olması Güney Kore'nin ABD'nin peşine takılarak bandwagoning politikasını izlemesine neden olmuştur.

Rhee dönemi iç politikada yoğun bir komünizm karşıtlığının yaşandığı bir dönem olurken anti-komünist politikalar Rhee'nin başında bulunduğu otoriter rejimin dış politika davranışlarını doğal olarak etkilemiştir. Uluslararası sistemik gelişmeler Soğuk Savaş ortamında gerginliklerin artmasına neden olmakla birlikte anti-komünizm Rhee yönetimi tarafından bir ideolojiden daha çok rejimin bekasının sürdürülmesi adına bir araç olmuştur. Bu durum rejim bekasını sürdürme adına kendi çıkarlarını ulusal çıkar olarak takdim etmiş ve muhalif gruplar komünist suçlaması çerçevesinde bastırılmıştır.<sup>79</sup> Dolayısıyla Rhee, takip ettiği dış politikayı gerek küresel ölçekte, gerek bölgesel anlamda rejimin güvenliğine endekslemiş ve

<sup>78</sup> Ki-baek Yi, *A New History of Korea*, Çev. Edward W. Wagner, Harvard University Press, Massachusetts, 1984, ss. 384-386.

<sup>79</sup> Örneğin 1955 Cenevre Konferansına gösterdiği sert tepki Rhee'nin rejiminin güvenliği ile doğrudan ilgili olmuştur; <http://global.britannica.com/EBchecked/topic/229068/Geneva-Summit> ( Erişim Tarihi: 03.03.2015)

dış gelişmeleri ülkenin içsel faktörlerinin etkilediği bir bakış açısından değerlendirmiştir.<sup>80</sup>

#### 2.4. PARK CHANG HEE DÖNEMİ (1961-1979)

Syngman Rhee'nin iktidardan indirilmesinin ardından kısa süreli bir parlamenter demokrasi girişimi olmuş ancak Güney Kore'deki siyasal istikrarsızlıklar ve otoriterleşmenin bir sonucu olarak güçlenen ordu içerisindeki birimler askeri darbe gerçekleştirmişlerdir. Askeri darbe sürecinde önce çıkan Park Chang Hee daha sonra cuntanın başına geçmiş ve akabinde tartışmalı bir halk oylaması ile başkan seçilmiştir.

Park'ın iktidara gelmesiyle birlikte Rhee döneminde takip edilen dış politikada değişimler gözlemlenmeye başlanmıştır. Park, Rhee'nin ABD ile yaşadığı ihtilafli ilişkilerden kaçınmaya çalışmış ve bandwagoning politikalarını sürdürmede kararlı olmuştur.



Resim-2 Park Chang Hee<sup>81</sup>

Rhee döneminde anti-komünizmin yanı sıra sürdürülen Japon karşıtlığı ABD'nin bölgesel çıkarları ile uyumlu olmamıştır. Park yönetimi, Rhee'den farklı olarak Japonya ile diplomatik normalleşme taraftarı olmuş ve ülkenin ihtiyaç duyduğu kalkınma programları için Japonya'dan gelebilecek tazminat ve kredilerden yararlanmak istemiştir.<sup>82</sup> Bu bağlamda Park yönetimi Rhee'ye benzer şekilde dış politikada anti-komünist ve pro-Amerikan retorik ve dış politikayı benimsemekle birlikte ondan farklı olarak Japonya ile iyi ilişkiler kurmayı ülkenin ulusal çıkarlarına uygun bulmuştur. Nitekim Rhee döneminde ekonomik durumun vahametinin yarattığı meşruiyet kaybı rejimin çöküşünde büyük rol oynarken Park yönetiminin ivedi şekilde halk nezdinde varolan otoriter ve darbeci lider profilini değiştirme çabaları ekonominin düzeltilmesine dayandırılmıştır.

<sup>80</sup> Rhee aynı yıllarda Çin tarafından desteklenen ve Kuzey Kore tarafından teklif edilen saldırmazlık paktı ve yarımadadan yabancı kuvvetlerin çekilmesi önerisini savaş için kamufraj olarak değerlendirmiştir; Yong-Pyo Hong, a.g.e. , s. 89.

<sup>81</sup> <http://global.britannica.com/biography/Park-Chung-Hee> (Erişim Tarihi: 15.08.2015)

<sup>82</sup> LEE Chong-Sik, "Historical Setting: South Korea Under Park Chung Hee", Andrea Matles Savada, William vd. (ed.), **South Korea: A Country Study**, Library of Congress Federal Research Division, Washington D. C., 1992, s. 43.

Buradan hareketle Güney Kore ile Japonya arasındaki görüşmeler ABD'nin desteği çerçevesinde 1965'te sonuçlanmış ve taraflar birbirlerini karşılıklı olarak tanımıştır.<sup>83</sup> Antlaşmanın en önemli konusunu Japonya'nın koloni dönemi için Güney Kore'ye ödeyeceği tazminat oluşturmuştur. Güney Kore hükümeti Japonya'dan koloni döneminde yarattığı tahribat ve çalıştırdığı köle işçiler adına 364 milyon dolarlık bir tazminat talep etmiştir.<sup>84</sup> Ancak varılan nihai anlaşma sonucunda Japonya Güney Kore'ye 300 milyon dolarlık ürün ve hizmet bazında hibe, 10 yıllık bir sürede ödenmek üzere 200 milyon dolarlık kredi ve özel sektör ya da belirli ticari-sanayi gruplar için 300 milyon dolarlık kredi vermeyi kabul etmiştir.<sup>85</sup> Güney Kore ise aldığı tazminat ve düşük faizli kredi karşılığında gelecekte hükümet ya da bireysel düzeyde herhangi bir tazminat talebinde bulunmamayı kabul etmiştir. Alınan tazminat mağdur olan Korelilere verilmeyerek başta sanayi yatırımları olmak üzere ekonomik kalkınma için kullanılmıştır.<sup>86</sup>

Park'ın Japonya ile diplomatik normalleşme sağlanmasının altında yönetimin halk nezdindenki meşruiyetinin düzeltilmesi için ekonomik gelişmeyi sağlama fikri yatmıştır. Halkın meşruiyetinin kazanılması haricinde yatan bir diğer sebep ise ABD'nin 1960'lı yılların başından itibaren ekonomik ve askeri yardımlarda kesintiye gitmesi olmuştur. Park yönetimi tıpkı Rhee döneminde olduğu gibi Kuzey Kore'yi ulusal güvenliğe yönelik en büyük tehdit olarak algılamaya devam etmekle birlikte ABD'nin azalan askeri desteğinin etkisiyle saldırgan bir retorikten ziyade savunmacı bir anlayışı benimsemiştir. Bu çerçevede Rhee'nin Kore Yarımadasının sert güç ile birleştirilmesini savunan anlayışı Park döneminde caydırıcı savunma prensibi ve ABD ile daha sıkı işbirliği şeklinde ortaya çıkmıştır.

ABD'de Başkan Kennedy'nin Asya-Pasifik bölgesinde ağırlık noktasını Vietnam'a kaydırması Park yönetimi açısından Kore Savaşı öncesinde varolan terk edilmişlik sendromunu tekrar gündeme getirmiştir. Kennedy sonrası başkanlığa gelen Johnson yönetimi döneminde ise Güney Kore-ABD ilişkileri olumlu bir yönde ilerlemiştir. Park yönetimi stratejisini Güney Kore-ABD ittifakını güçlendirmek ve ittifakın tek taraflı işlemediğini göstermek üzerine kurmuştur.<sup>87</sup> Park yönetimi ayrıca

---

<sup>83</sup> Glenn D. Hook vd. , *Japan's International Relations: Politics, Economics, and Security*, Routledge Publishing, London, 2001, s. 491.

<sup>84</sup> <http://www.atimes.com/atimes/Korea/KOR-01-221113.html> (Erişim Tarihi: 05.03.2015)

<sup>85</sup> Miki Y. Ishikida, *Toward Peace: War Responsibility, Postwar Compensation, and Peace Movements and Education in Japan*, Universe Inc, Nebraska, 2005, s. 21.

<sup>86</sup> [http://www.upi.com/Top\\_News/2005/01/17/SKorea-discloses-sensitive-documents/UPI38131105952315/](http://www.upi.com/Top_News/2005/01/17/SKorea-discloses-sensitive-documents/UPI38131105952315/) (Erişim Tarihi: 05.03.2015)



Güney Koreli politik elitlerin yaşadığı terk edilme sendromundan hareketle ABD'nin Kore Yarımadasından Vietnam'a asker kaydırmasının önüne geçmeye çalışmıştır. ABD birliklerinin Güney Kore'nin ulusal güvenliğinde oynadığı rolün farkında olan Park, Kore Yarımadasında bulunan Amerikan personelinin rakamsal açıdan yüksek tutulmasını önemli bir güvenlik politikası olarak görmüştür.

Güney Kore 1965-1973 yılları arasında ABD'nin ardından Vietnam'a 50.000'den fazla asker göndererek en çok asker yollayan ikinci devlet olmuştur. Toplamda 350.000'e yakın Güney Koreli Vietnam'da görev yapmıştır.<sup>88</sup> Johnson yönetiminin Park'tan ek asker talep etmesi Seul'ün ikinci hedefini gerçekleştirme planının da önünü açmış ve yönetimin ABD'den askeri ve ekonomik yardım paketi talep etme hususunda elini güçlendirmiştir. Yapılan pazarlıklar sonucu 1966-1967 yılları arasında ABD, Güney Kore'ye toplamda 325 milyon dolarlık askeri ve ekonomik yardım yapma sözü vermiştir. Buna ilaveten Johnson yönetimi bahsedildiği üzere Güney Kore'ye 150 milyon dolarlık ek kredi daha açmış, bu durum Park'ın iddialı ihracata dayalı büyüme stratejisini sürdürmesine olanak sağlanmıştır.<sup>89</sup> Seul yönetiminin 1965-1973 yılları arasında ABD'den doğrudan aldığı yardım, ülkenin askeri ve ekonomik reformlarının hızlanmasına, 1965-1967 yılları arasında ise döviz rezervinin %40'ının destek fonlarından oluşmasına yol açmıştır.<sup>90</sup>

Glenn Baek'e göre Güney Kore'nin ekonomisi 1963-1973 arasında dört kat büyümüş, büyümenin de ana etkenleri başta Japonya ile normalleşmenin sağladığı tazminat ile kredi ve akabinde ABD'nin yeniden artan ekonomik yardımları olmuştur.<sup>91</sup> Seul'ün Güney Vietnam'a asker göndermesi üzerine ABD'den aldığı ve sadece bu ülkeye asker gönderilmesi nedeniyle yapılan yardımın ise 1965-1972

---

<sup>87</sup> Güney Kore'de yönetici elit Truman dönemi Dışişleri Bakanı Dean Acheson'un 1949'da Kore Yarımadasından Amerikan askerlerinin çekmesini savunması ve 1950'de Güney Kore'yi ABD savunma hattının dışında bırakmasının travmasını atlattırmamıştır; Min Yong Lee, "The Vietnam War: South Korea's Search for National Security", Byung-Kook Kim ve Ezra F. Vogel (ed.), **The Park Chang Hee Era: The Transformation of South Korea**, Harvard University Press, Massachusetts, 2011, 404-430, s. 404.

<sup>88</sup><http://militaryhistorynow.com/2013/10/02/the-international-vietnam-war-the-other-world-powers-that-fought-in-south-east-asia/> (Erişim Tarihi: 09.03.2015)

<sup>89</sup> A.g.m. , s. 156.

<sup>90</sup> Glenn Baek, "A Perspective on Korea's Participation in the Vietnam War", **Asan Institute for Policy Studies**, No:53, 2013, s.4

<sup>91</sup> A.g.m. , s. 4.

yılları arasında 1 milyar doları geçtiği düşünülmektedir.<sup>92</sup> Ekonomik kalkınma hamleleri ile halk nezdinde meşruiyetin sağlanmasına yönelik izlenen politikanın iki önemli ayağı olan Japonya ile normalleşme sonucu tazminat ve kredi elde edilmesi ve ABD'ye Vietnam'da destek olarak ekonomik ve askeri yardım paketlerinin sürdürülmesinin sağlanması meselesi Park yönetimi açısından başarılı bir şekilde sonuçlanmıştır.

**Tablo-1** Güney Kore'ye Yapılan Dış Ekonomik Yardım: 1954-1987<sup>93</sup>

Yıl	ABD	Japonya	Yıl	ABD	Japonya
1954	153.8* M\$	-	1971	184.0 M\$	128.9 M\$
1955	236.7 M\$	-	1972	230.0 M\$	117.3 M\$
1956	326.7 M\$	-	1973	116.0 M\$	163.0 M\$
1957	383.0 M\$	-	1974	34.0 M\$	179.0 M\$
1958	321.2 M\$	-	1975	108.0 M\$	97.4 M\$
1959	231.2 M\$	-	1976	143.0 M\$	41.4 M\$
1960	248.0 M\$	-	1977	90.0 M\$	106.6 M\$
1961	202.4 M\$	-	1978	76.0 M\$	102.3 M\$
1962	242.8 M\$	-	1979	54.0 M\$	100.5 M\$
1963	236.4 M\$	-	1980	47.0 M\$	125.6 M\$
1964	253.8 M\$	-	1981	37.0 M\$	373.5 M\$
1965	134.0 M\$	67.8 M\$	1982	12.0 M\$	81.9 M\$
1966	181.5 M\$	111.8 M\$	1983	8.0 M\$	80.3 M\$
1967	203.4 M\$	65.2 M\$	1984	8.0 M\$	69.7 M\$
1968	191.2 M\$	125.7 M\$	1985	7.0 M\$	84.6 M\$
1969	219.0 M\$	108.0 M\$	1986	5.0 M\$	123.2 M\$
1970	176.0 M\$	91.3 M\$	1987	6.0 M\$	216.4 M\$

\*Not: Milyon Dolar Bazında

<sup>92</sup> Byung-Kook Kim ve Ezra F. Vogel (ed.), *The Park Chang Hee Era: The Transformation of South Korea*, Harvard University Press, Massachusetts, 2011, s. 425.

<sup>93</sup> Byung-ok Kil, *Security Policy Dynamic: Effects of Contextual Determinants to South Korea*, Ashgate Publishing, Burlington, 2001, s. 82.

**Tablo-2** Güney Kore'ye Yapılan Amerikan Askeri Yardımı: 1954-1980 <sup>94</sup>

Yıl	ABD Askeri Yardımı	Yıl	ABD Askeri Yardımı	Yıl	ABD Askeri Yardımı
1954	3.4 Milyon \$	1964	140 Milyon \$	1974	104 Milyon \$
1956	--	1966	172 Milyon \$	1976	64 Milyon \$
1958	331 Milyon \$	1968	263 Milyon \$	1978	3 Milyon \$
1960	287 Milyon \$	1970	155 Milyon \$	1979	--
1962	137 Milyon \$	1972	218 Milyon \$	1980	1.6 Milyon \$

\* Milyon Dolar Bazında

Park'ın Kuzey Kore'den gelebilecek saldırı tehditlerine karşı ABD'nin desteğinin sürdürülmesine çalışmasının altında ise Vietnam'da devam eden savaşın bölgesel ölçüğe genişlemesi korkusu yatmış ve bu korku kısmen doğru çıkmıştır. Nitekim 1965 yılından itibaren Kuzey Kore agresif bir tutum sergileyerek yarımada gerilimin bilinçli olarak ivmelendirmiştir. Kim İl Sung'un değişen dış politikası ve birleşme tutumu eşliğinde askersizleştirilmiş bölgede 1966 yılı itibariyle 50 silahlı çatışma ve bilumum hadise yaşanmıştır. Yaşanan hadiselerin sayısı dramatik bir şekilde 1967 yılında 566'ya çıkmış, 1968'de ise 761'e kadar yükselmiştir.<sup>95</sup>

Park yönetimi Kuzey Kore kaynaklı dış tehditlerin haricinde Rhee dönemine benzer şekilde yönetimin meşruiyeti sorununu yaşamıştır. İç politikada muhalefetin otoriter yönetime eleştirileri, öğrenci ayaklanmaları gibi protestolar Park yönetiminin dış tehdit haricinde içeride güvenlik tehditleri algılamasına sebep olmuştur. Yönetim karşıtı hareketler Rhee dönemindeki gibi sadece güç kullanılarak bastırılmaktan ziyade muhalefete etki sahibi olamayacak ancak tamamiyle siyaset sahnesinden tecrit edilmeyecek şekilde yaşama alanı verilmesiyle sonuçlanmıştır. Bu bağlamda Park, Rhee gibi rejimin güvenliği ikilemi yaşamış ancak ikilemin aşılmasında alternatif yöntemlerin kullanılmasını tercih etmiştir. Park yönetiminin iç güvenlik tehdit algısını arka plana atacak gelişme ise 1969'da ABD'de Nixon Doktrini'nin açıklanması olmuştur. ABD'nin özellikle başta Asya-Pasifik bölgesindeki müttefikleri olmak üzere müttefik devletlere doğrudan asker gönderilmeyeceği ve ABD'nin doğrudan çatışmalara girmekten ziyade askeri yardım yapacağı tanımına sahip olan

<sup>94</sup> Byung-Ok Kil, a.g.e. , s. 78.

<sup>95</sup> Sung-Hack Kang, a.g.e. , s. 112.

Nixon Doktrini, güvenlik masrafları ve görevleri konusunda yük paylaşımı anlamına gelmiştir.<sup>96</sup>

Nixon Doktrini kapsamında ABD'nin Güney Kore'deki birliklerinde de tasarrufa gideceğinin açıklanması Park yönetiminde geleneksel terk edilmişlik sendromunu yeniden gündeme getirirken ABD-Güney Kore ilişkileri oldukça olumsuz bir hal almıştır. Park yönetimi açısından büyük bir travma yaratan asker çekme kararı izlemesi Güney Kore açısından dış politikada dönüm noktası olmuş, Seul kendi kendine yeterlilik politikası izleme ve dış politikada yeni açılımlar yapma kararı almıştır.<sup>97</sup>

Nixon Doktrininin ardından 1970'li yıllarından başında yine ABD'de Başkan Nixon'ın Çin ile ilişkilerin düzeltilmesine yönelik adımı ideolojik mücadelenin sürdüğü küresel politikada önemli bir dönüm noktası olurken Sovyetler Birliği ile yumuşama (détente) dönemi senkronize şekilde hayata geçirilmeye başlanmıştır. Uluslararası küresel politikada yaşanan gelişmeler bloklar arası ilişkilerin gelişmesi yönünde seyrederken Park yönetimi Nixon Doktrini'nin yarattığı güvensizlikten ve Japonya'nın Çin ile ilişkilerini normalleştirme çabalarından hareketle benzer bir girişim başlatmıştır. Böylece Park 1971'de Kuzey Kore'ye iki ülkenin Kızıl Haç organizasyonları aracılığıyla savaş esnasında birbirinden ayrı düşmüş ailelerin bir araya getirilmesini öngören görüşmelerin başlatılmasını önermiştir. Bu çerçevede gizlilik içerisinde yürütülen görüşmeler bir yıl kadar sürmüş ve 4 Temmuz 1972'de yapılan açıklamayla taraflar yarımada birleşmenin barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi ve hasmane ortamın sona erdirilmesi konusunda anlaşmışlardır.<sup>98</sup> Kızıl Haç görüşmelerinin önemi ise Syngman Rhee'nin "İki Kore" seçeneğini kati suretle reddettiği politikanın sona ermesi ve Kuzey Kore'nin *de facto* olarak tanınması olmuştur.

---

<sup>96</sup>Gregg Brazinsky, ***Nation Building in South Korea: Koreans, Americans, and the Making of a Democracy***, The University of North Carolina Press, North Carolina, 2007, s. 149.

<sup>97</sup> Park özellikle Mavi Ev Baskınının ertesinde yerli savunma sanayi yatırımları yapılması kararı almış, silah fabrikaları inşası ve askeri modernizasyon planları uygulamaya konmuştur. Alınan önlemlere ek olarak 2.5 milyon Güney Koreli "Anavatan Muhafızları" adı altında kurulan yedek kuvvetlere çağırılmıştır; Hyung-A Kim ve Clark W Sorensen, ***Reassessing the Park Chung Hee Era 1961-1979, Development, Political Thought, Democracy and Cultural Influence***, University of Washington Press, Washington, 2011, s. 19.

<sup>98</sup> International Business Publications, ***Korea North: Energy Policy, Laws and Regulation Handbook: Strategic Information and Developments***, Cilt:1, International Business Publications, Washington D.C. , 2011, s. 34.

Park'ın uluslararası konjonktürel gelişmelerin etkisiyle Kuzey Kore ile gerginliğin azaltılması yönünde atılan adımı Güney Kore'ye hasım olmayan komünist ülkeler ile ilişki kurulması girişimi izlemiştir. Bu bağlamda Park Chang Hee'nin 1973 yılında "23 Haziran Beyannamesi" adıyla ideolojik ya da politik farklılıklara bakılmaksızın taraflar arası eşitlik çerçevesinde komünist devletlerde dâhil her devletle ilişki kurulacağını açıklaması Güney Kore'nin dış politikasında önemli bir kilometre taşı olmuştur. Beynamede, Güney Kore'nin Sovyetler Birliği, Çin ve diğer komünist devletlerle olarak diplomatik ilişki öngörürken Kuzey Kore'nin Güney'den ayrı BM'ye girmesine engel olunmayacağı da yer almıştır.<sup>99</sup>

Seul'ün resmi beyannamesinin ardından strateji değişikliğinin örnekleri görülmeye başlanmıştır. Güney Kore'nin Çin ve Sovyetler Birliği ile ticari ilişkilerini düzelter, ihracat ve ithalatı kolaylaştıran iç kanunlar çıkarılırken diğer yandan Pekin yönetimine Doğu Çin Denizindeki kıta sahanlığı sınır hattının belirlenmesine yönelik ortak çözüm önerisi teklifi götürülmüştür. Pekin yönetiminin Güney Kore'nin ilişkileri düzeltmeye yönelik hamlesine verdiği karşılık ise Çin topraklarında yaşayan Kore kökenlilerin Güney Kore'ye geçişine ve aile bireylerini ziyaretine izin vermesi olmuştur. Ancak karşılıklı hamlelere ve jestlere rağmen Güney Kore'nin yakınlaşma politikası Pekin yönetiminde beklenen karşılığı bulmamış ve süreç ağırdan alınmıştır.<sup>100</sup> Pekin yönetimi Kuzey Kore ile olan ilişkileri sebebiyle Güney Kore'nin hasım olmayan komünist devletlerle ilişki kurulması beyanına karşılık vermemiştir.<sup>101</sup>

Güney Kore'nin uluslararası konjonktürel gelişmelerin etkisiyle dış politikada başlattığı girişim bloklar arasında ideolojinin öneminin değişmemesi ve Çin ile Sovyetler Birliği'nin müttefikleri Kuzey Kore ile ilişkilerini bozmak istememesi sebepleriyle başarısız olurken Güney Kore'nin iç politikada yaşadığı gerilimlerde neo-klasik realizmden hareketle, dış politikayı etkileyen bir hal almıştır. Özellikle Park'ın 1960'ların sonundan itibaren artan muhalefete karşı kullandığı komünizm karşıtlığının uluslararası diplomatik politikalar çerçevesinde geçersiz kılınma riski yönetim tarafından rejime yönelik büyük bir tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır.

---

<sup>99</sup> Ilpyong J. Kim, "Russia and Two Koreas In the Post Cold War Era: Dynamics of New Relationships", Jane Shapiro Zace vd. (ed.), *The Legacy of the Soviet Bloc*, University Press of Florida, Florida, 1997, 200-218, s. 204.

<sup>100</sup> Jae Ho Chung, *Between Ally and Partner: Korea-China Relations and the United States*, Columbia University Press, New York, 2007, s. 31.

<sup>101</sup> Hankwon Kim, *Cultural and State Nationalism: South Korean and Japanese Relations with China*, Proquest Information and Learning Center Company, Michigan, 2007, s. 103.

Nitekim Park, Rhee dönemine benzer bir şekilde muhalefeti güçsüz kılmaya çalışmış ve yönetimi kendi etrafında oluşturmuştur. Kuzey Kore kaynaklı güvenlik tehditlerini öne süren Park, ülkede istikrarın sağlanması adına karşıt grupları bastırmaya çalışmıştır.

Park'ın iç politikada yaşadığı rejim güvenliği ikilemi ise 1972'de yürürlüğe soktuğu ve gücün kendi elinde bulunmasının önünü açan Yushin Anayasası ile daha da artmıştır. Güvenlik tehdidi olarak tanımlanan dış gelişmeleri iç istikrarı sağlama gayesiyle kullanan Park 1975 yılı itibariyle muhalefeti susturmayı başarmıştır.<sup>102</sup> Buradan hareketle Park yönetiminin rejim güvenliği algısı yine Rhee döneminde olduğu gibi halkın gözünde meşruiyete sahip olmamaktan kaynaklanmıştır. Rejimin meşruiyet eksikliği sürekli bir güvensizlik ve istikrarsızlık ortamının doğmasına yol açarken içeride yaşanan olaylar dış güvenlik tehditlerine bağlanarak bastırılmaya veya kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.<sup>103</sup>

Park Chang Hee döneminde Rhee'nin yaşadığı rejim güvenliği ikilemi yaşanmakla birlikte özellikle Park'ın ekonomik anlamda yarattığı refah, rejimin halk nezdindeki meşruiyetini güçlendirmiştir. Park'ın Rhee'den bir diğer önemli farkı ise Rhee döneminin ayrımsız komünizm karşıtlığının yerinin komünist olmayan, bağlantısız üçüncü dünya ülkeleri ile diplomatik ilişki kurmak suretiyle Güney Kore'nin Kore Yarımadasındaki yegâne meşru hükümet olduğunu kabul ettirme politikasının alması olmuştur. Mutlak anti-komünizm yerini rekabetçi diplomasiye bırakmış, Rhee'nin saldırgan tutumunun aksine Park güvenlik politikasını caydırıcı savunma prensibine dayandırmıştır.<sup>104</sup>

Park'ın 1970'lerin başından itibaren uygulamaya koyduğu dış politika ve güvenlik açılımının çıkış noktasını ise uluslararası sistemik gelişmeler oluşturmuştur. Bu bağlamda Güney Kore'nin güvenlik politikaları iki yönlü olarak içeride politik kurumların istikrarının sağlanması, yönetimin halk nezdinde meşru olması ve uluslararası sistem dâhilinde ittifak yapmak ve hasım olmayan devletlerle ilişki kurma yönünde seyretmiştir. Ayrıca Park'ın diğer dış politika hedefi Güney Kore'nin meşru hükümet olduğunu üçüncü dünya ülkeleri ve bağlantısız devletlere kabul ettirmek ve 1973'ten sonra Çin ve Sovyetler Birliği ile ilişki kurmak suretiyle Kuzey Kore'nin olası saldırısını durdurmaaktır.<sup>105</sup>

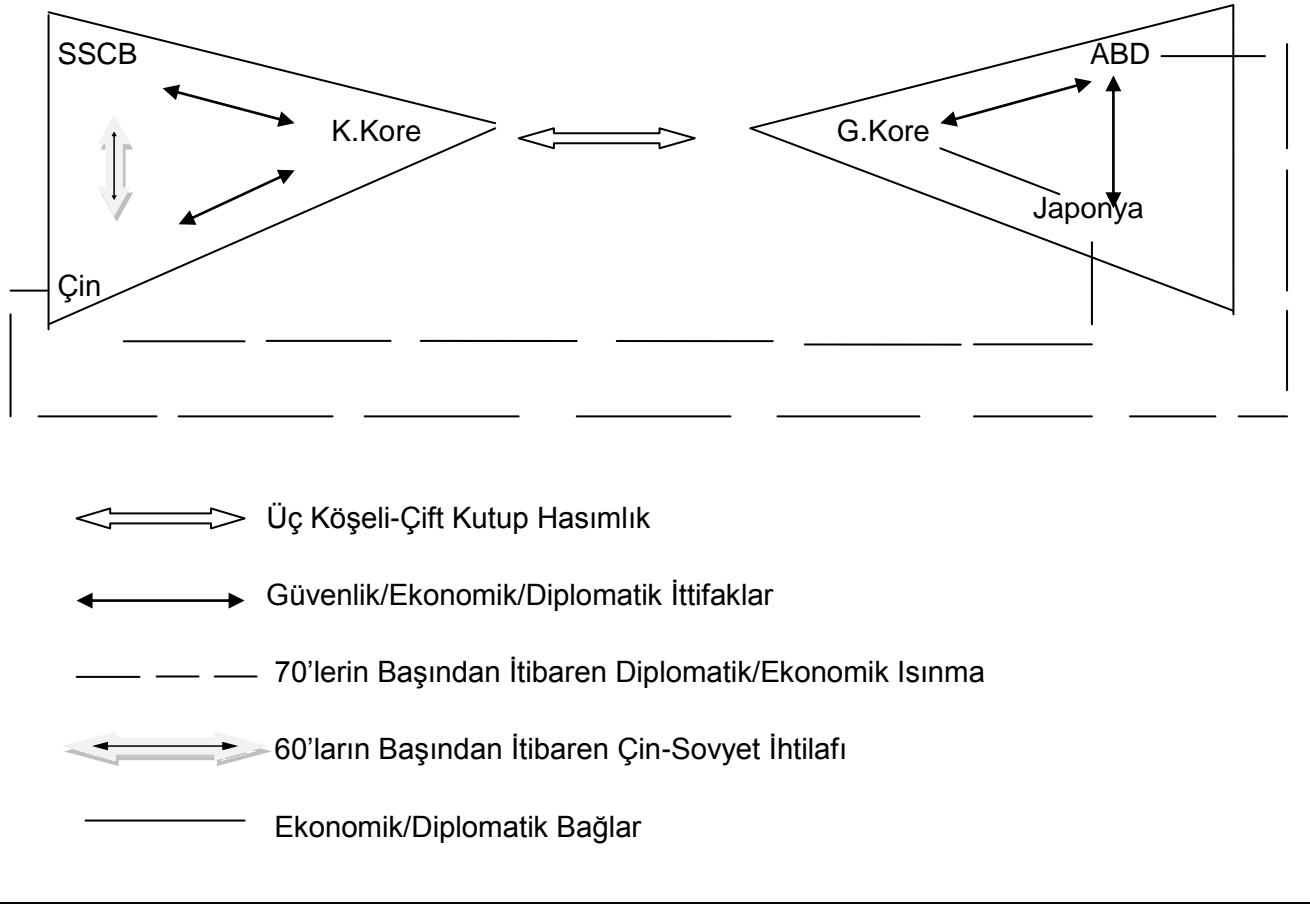
---

<sup>102</sup> Jürgen Kleiner, a.g.e. , s. 156.

<sup>103</sup> Byung-ok Kil, a.g.e. , ss. 40-41.

<sup>104</sup> A.g.e. , s. 4.

<sup>105</sup> A.g.e. , s. 10.



**Şekil-2** Soğuk Savaş Döneminde Kuzey Doğu Asya Çift Üçgen Sistemi <sup>106</sup>

Şekil-2 itibariyle Kuzeydoğu Asya bölgesel yapısında Güney Kore'nin karşı blok ile ilişkilerinin sınırlı kaldığı görülürken ABD-Çin ilişkileri düzelmeye başlamış, Japonya ise Çin ile kurduğu diplomatik ilişkileri ekonomik ilişkiye ve ticarete çevirmiştir. Bu suretle Güney Kore uluslararası eğilime sınırlı bir cevap vermiştir. Neo-realistlere göre uluslararası sistemin anarşik yapısı, güç dengesi gibi unsurlar güvenlik politika yapımı esnasında her zaman iç etkenlerin üzerinde yer alır. Bu suretle Güney Kore'nin güvenlik eksenli dış politikasını belirleyen uluslararası gelişmelerin etkilediği bölgesel faktörlerdir.

Neo-klasik realizme göre neorealist teoriler güvenlik politikalarına sadece dış etki bağlamında yaklaşmaktadırlar. Neo-klasik realizm ise bir devletin güvenlik eksenli dış politika karar alımında hem sistemik hem de iç yapının etkili olduğunu savunmaktadır. *"Nitekim uluslararası sistemik kısıtlamalar her daim mevcut olacaktır ancak iç politik yapının nüfuz ettiği ve karar alıcıların algılamaları devletlerin*

<sup>106</sup> A.g.e. , s. 69.

*davranışlarının belirlenmesinde önemli bir role sahip olabilirler.* <sup>107</sup> Neo-klasik realizmin önermesinden hareketle Güney Kore'nin güvenlik politika değişikliğini, dış politikada karar alım sürecini uluslararası hadiselerin etkileri ve devletin iç kurumsal ve yönetim yapısı etkilemiştir. Uluslararası etkenler dâhilinde Park, Haziran Beyannamesini ilan etmiş ve Kuzey Kore'nin varlığını gayri-resmi olarak tanıırken, Sovyetler Birliği ve Çin'e karşı hasmane tutum sergilemeden stratejik bir ilişki kurulmasını planlamıştır.

Ancak Park yönetimi, Japonya ve ABD'nin aksine karşı blokla sınırlı diplomatik ilişki kurmak durumunda kalmıştır, keza yönetimin otoriter yapısı ve halk nezdinde meşruluğun yetersiz olması güvenlik politikalarının belirlenmesinde iç politikanın da hesaba katılmasını gerektirmiştir. Açık şekilde rejimin güvenliği ve istikrarının ulusal güvenlikle eş değer tutulması, dış kaynaklı tehditlerin içeride muhalefetin bastırılması ve meşruiyet sağlanmada kullanılması gibi hususlar Seul'ü Tokyo-Washington hattından ayrı kılmıştır. Seul'ün iç politikada komünizm üzerinden dış tehdit çığırkanlığı yapması, otoriter yapıdaki yönetimin geleneksel politikadan kopamamasına, dolayısıyla da beklenen yakınlaşmanın gerçekleşmemesine neden olmuştur. <sup>108</sup> Yani buradan hareketle *“iç siyasi meşruiyet, ulusal güvenlik ve rejim güvenliği yüksek oranda Güney Kore'nin güvenlik politikalarıyla bağlantılıdır.”* <sup>109</sup>.

Sonuç olarak Park Chang Hee dönemi 1979'da sona ererken ülkenin otoriter yapısının dış politika ve güvenlik kararlarını doğrudan etkilediği görülmüştür. Dış politikada komünist ülkeler ile hasmane ilişkilerin sonlandırılması girişimleri ve Kuzey Kore ile yakınlaşma politikalarının uygulanamamasında ülkenin otoriter yapısının yani iç sınırlamaların büyük etkisi olmuştur. Güney Kore'nin dış politika açılımlarında yönetimin içeride yaşadığı rejim güvenliği sorunları sebebiyle imkansız olmuştur.

Öte yandan Güney Kore, Park döneminde 1970'lerin başına kadar doğrudan ABD'nin peşine takılma yani bandwagoning stratejisini sürdürmüştür. Bununla birlikte Nixon Doktrini sonrasında ABD'nin Güney Kore'nin güvenlik hassasiyetlerini gözetmeden yaptığı açıklamalar ve aldığı kararlar Güney Kore'nin kendi ulusal savunma sanayisinin temelini atmasına sebep olmuştur. Ancak Park dahi ABD ile ittifakı terk etmeyi göze alamamıştır.

---

<sup>107</sup> A.g.e. , s. 30.

<sup>108</sup> A.g.e. , s. 88.

<sup>109</sup> A.g.e. , ss. 93-94.



## 2.5. CHUN DOO HWAN DÖNEMİ (1980-1987)

Park'ın 1979'da kendi istihbarat şefi tarafından öldürülmesinin ardından ülkede sivil geçiş hükümeti başa geçmiş ancak tıpkı Rhee sonrasında olduğu gibi yaşanan güç boşluğu ülkeyi siyasal anlamda karışık bir pozisyona sokmuştur. Toplumdan gelen demokratikleşme taleplerinin arttığı, farklı grupların kendi çıkarlarını savunduğu ve toplu gösterilerin gerçekleştirildiği bir ortamda yönetime ordu tarafından el konulmuştur. General Chun Doo Hwan tarafından yapılan darbe ile askeri cunta yönetimi kurulmuş ve demokratikleşme süreci sona ermiştir. Chun, her türlü yönetim karşıtı hareketi şiddetle bastırmaya başlamıştır.<sup>110</sup>



Resim-3 Chun Doo Hwan<sup>111</sup>

Güney Kore'nin Gwangju şehrinde çıkan darbe karşıtı ayaklanmalar komünist bir kalkışma hareketi olarak tanımlanmış ve şiddetle bastırılmıştır. Ordu birliklerinin gerçekleştirdiği operasyonda 2000'den fazla sivil öldürülmüştür.<sup>112</sup> Chun'un askeri yönetime karşı hareketleri bastırmasının ardından halk oylaması ile başkan seçilmesi Güney Kore'de sivilleşmiş askeri yönetimler döneminin devamı anlamına gelmiştir. Nitekim Chun bastırma hareketlerine girişirken tıpkı Rhee döneminde olduğu gibi muhalefeti Kuzey Kore ile işbirliği yapmakla suçlamıştır.

Uluslararası küresel siyaset içerisinde Chun'un iktidarı ele geçirdiği yıllar ise 1970'lerin aksine bloklar arası çatışmanın tekrar başladığı yıllar olmuştur. Sovyetler Birliği'nin 1979'da Afganistan'a müdahalesi, 1979'da İran'da pro-amerikan Şah Pehlevi'nin iktidardan indirilmesi sonucunda ortaya çıkan İslam devrimi ve Nikaragua'da komünist bir yönetimin başa gelmesi ABD açısından yumuşama dönemini sonlandırmıştır.

<sup>110</sup> Chöng-un Ch'oe, *The Gwangju Uprising: The Pivotal Democratic Movement that Changed the History of Modern Korea*, Homa & Sekey Books, New Jersey, 1999, s. 88.

<sup>111</sup> [http://www.koreatimes.co.kr/www/news/biz/2015/09/367\\_137652.html](http://www.koreatimes.co.kr/www/news/biz/2015/09/367_137652.html) (Erişim Tarihi: 15.08.2015)

<sup>112</sup> <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/752055.stm> (Erişim Tarihi:11.03.2015)

Ronald Reagan'ın başa gelmesi ile birlikte II. Soğuk Savaş dönemi olarak adlandırılan bir dönemin başlaması Chun yönetimi açısından önemli bir fırsat doğurmuş ve Güney Kore bu dönemde ABD tarafından terk edilme korkusu yaşamamıştır. Chun iç politikada halk nezdinde meşruiyetini artan şekilde komünizm karşıtlığı üzerinden sağlamaya çalışmıştır.

1983'te Kore Havayollarına ait sivil bir uçağın Sovyetler Birliği'ne ait savaş uçakları tarafından düşürülmesi ve Burma'da Kuzey Koreli ajanlar tarafından Chun'a yönelik bombalı suikast girişimi Chun'un iktidarını pekiştirmiştir.

Buradan hareketle Chun'un iktidarda kaldığı 1980-1987 yılları arası başta Rhee dönemi olmak üzere anti-komünist politikaların rejimin halk nezdindeki meşruiyetini sağlamada kullanıldığı yıllar olmuştur. Chun'un iç politikada muhalefet üzerindeki baskısı 1983'ten itibaren hafiflemeye başlamakla birlikte yönetim rejim güvenliği ikilemi yaşamaya devam etmiştir. Yani Chun, selefleri Park ve Rhee'ye benzer bir şekilde iç güvenlik tehdit algısı yaratarak yönetime muhalif unsurları uluslararası komünizme hizmet eden iç birimler olarak tanımlamış ve rejim güvenliğini öne çıkarmıştır.

Güney Kore'nin Chun döneminde dış politika ve güvenlik politikalarına bakıldığında ise Rhee döneminin ve Park'ın 1970 sonrasında ABD ile yaşadığı ihtilafların görülmediği ortaya çıkmaktadır. Özellikle II. Soğuk Savaş dönemi olarak adlandırılan dönemde ABD'nin müttefikleri ile daha sıkı ilişki ve işbirliğine girmesi geleneksel terk edilmişlik algısına sahip Güney Koreli yönetici elit açısından olumlu bir durum teşkil etmiştir. Bu çerçevede Chun döneminde bandwagoning yani büyük gücün peşine takılma politikası tam ölçekte devam etmiştir. Güney Kore'nin ekonomik anlamda gelişmesi ve büyük ekonomik büyüme rakamlarının elde edilmeye başlanması ise ABD'nin peşine takılma politikalarını sonlandırmamış aksine Kuzey Kore tehdidi ve 1983 Sovyetler Birliği meselesi Chun'u ABD'ye daha da yakınlaştırmıştır. Dolayısıyla Randall Schweller'in bandwagoning teorisinden hareketle Güney Kore ekonomik açıdan gelişmesine rağmen hala statükoyu savunan küçük bir güç, kuzu tipi bir devlettir ve revizyonist çakalın yani Kuzey Kore'nin tehditlerine karşı aslanın (ABD) korumasına ihtiyaç duymaktadır.

Chun döneminin güvenlik politikaları analiz edildiğinde ise uluslararası etkenlerin karar alım aşamasında daha büyük önem teşkil ettiği görülmüştür. Chun'un iç politikada yaşadığı rejim güvenliği ikilemine rağmen son tahlilde güvenlik gündemini uluslararası faktörler belirlemiş ve esas etkeni oluşturmuşlardır. İçeride rejimin devamlılığını sağlama gayesinin haricinde ikinci bir Kore Savaşının

engellenmesi ve de facto olarak Çin ile Sovyetler Birliği ile ilişki kurma çabaları görölmüştür.<sup>113</sup>

Sonuç olarak Chun dönemi güvenlik politikaları Park dönemi ile karşılaştırıldığında ortaya büyük farklılıklar çıkmamaktadır. Askeri otoriter rejimin iç politikada yaşadığı meşruiyet sorunu Rhee ve Park'a benzer şekilde devam etmiş ancak bunlardan farklı olarak Chun döneminde son tahlilde diş politika ve güvenlik açılımlarının çıkış veya sonuç noktasını oluşturmamıştır. Chun döneminin Park'tan en büyük farkı ise Günet Kore-ABD ilişkilerinde tarihinin en uyumlu ilişki kurulduğu dönem olmuş olmasıdır. Yani Park döneminde bandwagoning politikaları devam etmekle birlikte söylemsel açıdan çıkmaza giren ittifak ilişkileri Chun döneminde düzelmiş ve Güney Kore, Washington'daki karar alıcılar tarafından ABD'nin ittifak sistemi içerisinde Asya-Pasifik bölgesinde önemli ve sadık bir müttefik olarak görölmüştür.

---

<sup>113</sup> Sung-po Chu, "Sino-Korean Relations: Retrospect and Prospect", Yusan Wang (ED.), ***Foreign Policy of the Republic of China on Taiwan: An Unorthodox Approach***, Praeger Publishers, New York, 1990, 63-85, ss. 63-64.

## 2.6. ROH TAE WOO DÖNEMİ (1987-1992)

Chun Doo Hwan'ın başkanlık süresinin 1987 yılında sona erecek olması yönetimin geleceği üzerinde soru işaretleri yaratmıştır. Muhalefet Chun'un iktidarını uzatma niyetinde olduğunu söyleyerek duruma şiddetle karşı çıkarken Chun, askeri darbeyi birlikte gerçekleştirdikleri Roh Tae Woo'yu halefi olarak göstermiştir. Roh'un başkan adayı olduğunun ve serbest seçimlerin yapılmayacağını anlaşılmaması ise Güney Kore'de halkın demokratikleşme adına toplu protestolar gerçekleştirmelerine neden olmuştur. Roh Tae Woo'nun serbest seçimlere gidilme kararı alması ise Güney Kore'de demokratikleşme süreci açısından önemli bir kilometre taşı olmuştur.<sup>114</sup> Buradan hareketle muhalefetin ortak bir aday çıkarma konusunda uzlaşamaması Roh'un az bir farkla seçilmesine sebep olmuştur. Roh'un, askeri kökene sahip olmasına rağmen seçimle işbaşına gelmesi halk nezdinde meşruluğunu sağlamlaştırmıştır.



Resim-4 Roh Tae Woo<sup>115</sup>

Bu bağlamda Roh'un askeri kökeni ordunun yönetimi tekrar bir darbe ile ele geçirme riskini önemli ölçüde ortadan kaldırmıştır. Ordu, Roh'u kendi temsilcisi gibi görürken Roh, muhalefetin askeri yöneticileri yargılama taleplerini uygulamaya koymayarak rövanşist hareketlerin ve dolayısıyla aslında ordunun olası bir müdahalesinin önüne geçmiştir.<sup>116</sup> Açık bir şekilde Roh, eski meselelerin açılıp henüz temeli güçlü olmayan demokrasi sürecinin önünü tıkamak istememiştir.<sup>117</sup> Daha sonra toplumdan gelen talepler üzerine Chun dahil olmak üzere ordunun üst

<sup>114</sup> John Kie-chiang Oh, *Korean Politics: The Quest for Democratization and Economic Development*, Cornell University Press, New York, 1999, s. 128

<sup>115</sup> <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20110810000710> (Erişim Tarihi:15.08.2015)

<sup>116</sup> Terence Roehrig, *The Prosecution of Former Military Leaders in Newly Democratic Nations: The Cases of Argentina, Greece and South Korea*, a.g.e. , s. 160.

<sup>117</sup> Terence Roehrig, a.g.e. , s. 161.

yöneticileri üzerindeki yasal korumayı kaldıran Roh, kilit isimlerin yargılanmasının önünü açarken soruşturmaların hâlihazırda sivil yöneticilere ve muhalefete karşı hassasiyet içerisinde olan ordunun subay kadrosuna dokunulmasına izin vermemiştir. Böylece Roh, Güney Kore'nin demokratikleşme sürecinde erken bir askeri darbenin önüne geçerek bir anlamda yol kazasını önlemiş, katalizör rolü oynamıştır.

Güney Kore'de sivil siyasetin güçlenmesi ve demokratikleşmenin güvenlik politikalarına doğrudan sonucu ise Soğuk Savaş devlet aygıtının ortadan kaldırılması olmuştur. Yönetimlerin halk nezdinde meşruiyet sorunu yaşadığı rejim güvenliği ikileminin sona ermesi Roh'un yeni bir dış politika ve güvenlik girişimi başlatma hususunda önündeki düşünsel engelleri kaldırmıştır.

Bu çerçevede Roh yönetimi "Kuzey'e Doğru" (Nordpolitik) olarak adlandırılan pro-aktif bir dış politika hamlesiyle kendi bölgesel güvenlik mekanizmasını kurmayı hedeflemiştir. 7 Temmuz 1988'de Roh'un yaptığı beyan ile resmen başlayan Nordpolitik girişiminin esas hedefleri böylece; komünist ülkelerle ilişkilerin düzeltilmesi, Kuzey Kore ile iyi ilişkiler kurmak suretiyle Pyongyang yönetiminin dışa açılmasının sağlanması, Sovyetler Birliği ve Çin gibi ülkelerle ekonomik ilişkilerin artırılarak karşılıklı bağımlılığın kurulması ve Kore Yarımadasında nihai barış ve birleşmenin sağlanması olarak öne çıkmıştır.<sup>118</sup>

Güney Kore'nin yükselen ekonomik kapasitesini dış politikaya yansıtma stratejisi olarak tanımlanan Nordpolitik, Roh yönetiminin ideolojik düşmanlar ile ilişkilerin düzeltilerek Kuzey Kore üzerinde baskı oluşturmaya dayandırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 1989 yılından itibaren Kuzey Kore'nin ideolojik müttefiki olan birçok komünist devlet ile diplomatik ilişki kurulmuştur.<sup>119</sup> Şubat 1989'da önce Macaristan ardından Yugoslavya ve Polonya ile karşılıklı ilişkiler kurulmuş, bunu 1990 yılının başında Çekoslovakya ve Romanya ile resmi ilişkilerin kurulması izlemiştir.<sup>120</sup> Komünist bloğun çevre ülkeleri ile diplomatik ilişkilerin kurulmasının ardından Güney Kore, Nordpolitik açılımının odak noktasını oluşturan Sovyetler Birliği ve Çin ile diplomatik ilişki kurmaya yönelmiştir.

---

<sup>118</sup> Byung-ok Kil, a.g.e. , s. 109.

<sup>119</sup> A.g.e. , s. 13.

<sup>120</sup> Sung-Hack Kang, a.g.e. , s. 125.

Roh'un uygulamaya koyduğu Nordpolitik girişimi son hedef olarak Kuzey Kore ile devam eden hasmane ilişkilerin ve yarımada 40 yıldan fazla süredir devam eden askeri gerginliğin sona erdirilmesini içermiştir. Roh, Kuzey Kore'ye yönelik uzlaşma ve diyalog çağrıları yaparken Kuzey Kore'nin en önemli iki müttefiki olan Çin ve Sovyetler Birliği ile ilişkiler kurmak suretiyle bir anlamda Pyongyang'ı dışı açılmaya zorlamaya çalışmıştır.<sup>121</sup>

Güney Kore, Nordpolitik politikasıyla hedefini açıkça tanımlamış, eski ideolojik düşmanlar bölgesel ortak haline gelmiştir. Nordpolitik vasıtasıyla bölge ülkeleri ile diplomatik normalleşme ve ticari ilişkilerin artırılması ise 1990 itibariyle görece başarılı olmuştur.

Bu bağlamda Güney Kore'nin Çin ve Sovyetler Birliği aracılığıyla oluşturduğu baskı Nordpolitik güvenlik girişiminin en önemli özelliklerinden birisi olmuş ve diplomatik açılımın yarattığı mekanizma ile Kuzey Kore uzlaşma çizgisine çekilmeye çalışılmıştır. Roh öncelikle Kuzey ve Güney Kore arasındaki mücadelenin sona erdirilmesi çağrısı yapmış ve iki ülke arasında doğrudan ticaret ve diplomatik temaslar yapılması gereğine dikkat çekmiştir.<sup>122</sup>

Güney Kore'nin Sovyetler Birliği ve Çin'in ile diplomatik anlamda normalleşme yolunda ilerlemesi ise Kuzey Kore'yi rejimin bekası yönünde endişeye sevketmiştir. Pyongyang rejiminin bekası meselesi nükleer silah meselesinin önemini daha da arttırmıştır. Özellikle Kuzey Kore'nin 1985'te ortaya çıkan nükleer programının ölçeği Güney Koreli yöneticiler açısından mevcut konvansiyonel tehdide kitle imha silahları tehdidini eklemiştir.<sup>123</sup> Seul-Pyongyang arasında ilk adım olarak nitelenebilecek uzlaşma sinyalleri ise kademeli şekilde gelmeye başlamıştır.<sup>124</sup> 1988'de "Ulusal Birleşme ve Refah Özel Beyannamesi" ile 20 yıla yakın bir süre aksayan görüşmeler tekrar başlamıştır.<sup>125</sup> 1990-1991 yıllarında ise iki ülke başkentlerinde Başbakanlar zirvesi gerçekleştirilmiş ve taraflar arasında

---

<sup>121</sup> Yongho Kim, *North Korean Foreign Policy: Security Dilemma and Succession*, Lexington Books, United Kingdom, 2011, s. 81.

<sup>122</sup> Charles E. Ziegler, *Foreign Policy and East Asia: Learning and Adaptation in the Gorbachev Era*, Cambridge University Press, Cambridge, 1993, s. 116.

<sup>123</sup> Ahmet Yavaş, "Kore Sorunu ve Uzakdoğu'da İstikrar Arayışı: Altılı Görüşmeler", R. Kutay Karaca (ed.), *Asya'da Güvenlik Sorunları ve Yansımaları*, Bilgesam Yayınları, İstanbul, 2013, 197-224, s. 201.

<sup>124</sup> Mun Suk Ahn, "What Is the Root Cause of the North Korean Nuclear Program?", *Asian Affairs: An American Review*, 2011, Vol. 38: 4, 175-187, ss. 176-177.

<sup>125</sup> Sung-Hack Kang, a.g.e. , s. 126.

kapsayıcı bir antlaşma yapılmasında uzlaşmıştır.<sup>126</sup> 1991’de “Güney Kore-Kuzey Kore Uzlaşma, Karşılıklı Saldırmazlık, Değişim ve İşbirliği Antlaşması” imzalanmış ve taraflar birbirlerinin politik sistemlerini tanımış, ayrıca iç işlerine yönelik herhangi bir müdahalede bulunmama taahhüdü vermişlerdir.<sup>127</sup>

Roh yönetimi açısından büyük bir tehdit arz eden Kuzey Kore’nin nükleer programı meselesi ile ilgili önemli bir adım ise Güney Kore’nin ABD ile ortak tatbikatı sonlandırma tasarısı ve gerek ABD’nin Kore Yarımadasından nükleer silahlarını çekmesi ile atılmıştır. İki Kore arasında Şubat 1992’de “Kore Yarımadasının Nükleersizleştirilmesi için Kuzey Kore-Güney Kore Ortak Beyanname” imzalanmıştır.<sup>128</sup> Beyanname ile taraflar nükleer silah yapmamayı, sahip olmamayı, diğer ülkeler üzerinde kullanmamayı, uranyum zenginleştirmemeyi ve nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanılması konusunda birbirlerine taahhüt verirken, belirli aralıklarla birbirlerine denetçiler göndererek süreci kontrol altında tutacakları yönünde anlaşmışlardır.

Kuzey Kore nükleer meselesinin altında Pyongyang’ın rejimin güvenliğinin sağlanması ve nükleer silahları bekanın korunmasında yêgane unsur olarak görmesi meselenin 1992’de yarımadanın nükleersizleştirilmesine yönelik anlaşmanın imzalanmasına rağmen sürmesine neden olmuştur. Kuzey Kore’nin antlaşma takvimine uymaması ve Uluslararası Atom Enerji Ajansı (IAEA) denetimlerine uymaması krizi tekrar derinleştirmiştir.

Buradan hareketle Roh dönemi ele alındığında Roh’un seleflerinden farklı olarak Nordpolitik güvenlik girişimi aracılığıyla oldukça radikal bir tercih yaparak Güney Kore’nin güvenliğinin sağlanması hususunda düşman kabul edilen komünist devletler ile uzlaşma içerisine girildiği görülmüştür. Girişimin henüz küresel ölçekte bloklar arası yumuşamanın başlamasından önce gerçekleşmesi ise neo-klasik realist teori üzerinden Güney Kore’nin güvenlik politikalarını incelemeye değer kılmıştır. Özellikle 1987 yılında İzlanda’nın başkenti Reykjavík’te Ronald Reagan ve Gorbachev arasında uzun menzilli balistik füzelerin sınırlandırılması, silahsızlanma, üçüncü ülkelere yönelik kuvvet kullanılmaması, insan hakları ve blok ayırımına son verilmesi gibi konuların tartışılması Soğuk Savaş blok politikalarını zayıflatmıştır. Reykjavík Zirvesini aynı yıl içerisinde gerçekleştirilen ve balistik füzelerin karşılıklı

<sup>126</sup> Selçuk Çolakoğlu, *Uluslararası İlişkilerde Kuzeydoğu Asya*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 271.

<sup>127</sup> Uk Heo ve Terence Roehrig, *South Korea Since 1980*, Cambridge University Press, New York, 2010, ss. 132-133.

<sup>128</sup> Uk Heo ve Terence Roehrig, a.g.e. , s. 133

olarak imha edilmesi konusunda mutabakata varılan Washington Zirvesi izlemiş, taraflar arasında önemli bir psikolojik eşik aşılmıştır.<sup>129</sup>

Bununla birlikte bloklar arası yumuşamanın yaşandığı dönemden önce Nordpolitik girişiminin başlatılması Güney Kore'nin güvenlik politikalarının Roh dönemindeki çıkış noktasının iç politik etkenler olduğunu göstermiştir. Kuzeydoğu Asya'da askeri harcamalarda büyük ölçekte herhangi bir kesintiye gidilmemesi 1987'de ön adımının atıldığı ve 1988'de şekillenmeye başlayan bloklar arası yumuşamanın güvenlik gündemine etki etmediğini göstermiştir. Kuzeydoğu Asya'da askeri harcamalara en çok bütçe ayıran devletlerin ABD ve Sovyetler Birliği olduğu gözükürken, Neo-Détente döneminde Washington'ın harcamalarda kesintiye gittiği ancak Gorbachev-Reagan ikilisinin görüşmeleri ve bloklar arası yakınlaşmanın etkisinin açık bir şekilde görülmediği ortaya çıkmıştır.

ABD'nin 1987 yılında 357 milyar dolar olan askeri harcaması uluslararası sistemik gelişmelere rağmen dramatik bir azalma yaşamamış, 1991 yılı hariç askeri harcamalar 300 milyar doların üzerinde tutulmuştur. Sovyetler Birliğinin ise içeride gerçekleştirdiği reformlara ve dış politikadaki girişimlerine rağmen askeri harcamaların 1988'de bir önceki yıla göre 5 milyar dolar arttığı, ancak 1989 yılından itibaren azalmaya başladığı görülmüştür.<sup>130</sup>

**Tablo-3** Kuzeydoğu Asya'daki Başlıca Güçlerin Askeri Harcamaları: 1987-1992<sup>131</sup>

Yıl	ABD	SSCB/Rusya	Çin	Japonya	Güney Kore	Kuzey Kore
1987	357*	374	51.4	34.6	8.7	7.0
1988	349	379	52.0	36.3	9.3	6.9
1989	346	345	51.3	37.7	10.2	6.8
1990	334	318	54.1	39.1	11.3	6.5
1991	294	273	52.0	40.5	10.9	4.9
1992	312	145	54.9	41.7	11.6	5.6

\*Milyar Dolar Bazında

<sup>129</sup> Jack. F. Matlock Jr. , "The Legacy of Reykjavik: Outline of Remarks", Sidney D. Drell ve George P. Shultz (Ed.), *Implications of the Reykjavik Summit on Its Twentieth Anniversary*, Hoover Institution Press, California, 2007, ss. 107-108.

<sup>130</sup> Byung-Ok Kil, a.g.e. , s. 111.

<sup>131</sup> A.g.e. , s. 111.



**Tablo-4** Kuzeydoğu Asya'daki Başlıca Güçlerin Silahlı Kuvvetlerindeki  
Personel Sayısı <sup>132</sup>

Yıl	ABD	SSCB/Rusya	Çin	Japonya	G. Kore	K. Kore
1987	2,279*	3,900	3,530	0,244	0,604	0,838
1988	2,246	3,900	3,783	0,245	0,626	0,842
1989	2,241	3,700	3,903	0,247	0,547	1,040
1990	2,181	3,400	3,500	0,250	0,650	1,200
1991	2,115	3,000	3,200	0,250	0,750	1,200
1992	1,919	2,030	3,160	0,242	0,750	1,200

Not: Milyon

Uluslararası sistemik gelişmeler, bloklar arası yumuşama, silahlanma yarışının sona erdirilmesi gibi gelişmeler ele alındığında ABD ve Sovyetler Birliği'nin asker sayısında görece bir gerileme gözlemlenmektaysede her iki ülkenin 1991 yılına kadar personel sayısında iki milyon ve üç milyonu altına düşmediği ve tasarrufa gitme konusunda yavaş davrandığı gözlemlenmiştir. Sovyetler Birliği ise ABD ile karşılaştırıldığında mevcut rakamlar çerçevesinde daha fazla kuvvet tasarrufuna gitmişsede mali zorluklar alınan kararın temelini oluşturmuştur. Ayrıca 1991 yılı gibi geç bir tarihte dahi Moskova yönetimi asker sayısını üç milyon rakamının altına indirmemiştir.

Kuzeydoğu Asya'daki başlıca güçlerin haricinde Soğuk Savaşın gerilimi en yüksek bölgelerinden birisi olan Kore Yarımadasına bakıldığında askeri personel sayısının mevcut uluslararası sistemik, konjonktürel gelişmelerden etkilenmediği, hatta Güney Kore ve Kuzey Kore arasında Nordpolitik sayesinde görece yumuşama ve diyalogların varolduğu bir ortama rağmen artış eğiliminde olduğu görülmüştür. Buradan hareketle elde edilen veriler değerlendirildiğinde Güney Kore'de yaşanan demokratikleşme ile Nordpolitik dış politika ve güvenlik girişiminin başladığı 1987-1988 yıllarında yaşanan uluslararası gelişmeler Soğuk Savaşın hasmane atmosferinde görece bir azalmaya yol açmış ancak bloklar arası yumuşama askeri harcamalara ve silahlı kuvvetlerdeki personel sayısına aynı şekilde yansımamıştır. Küresel anlamda ortaya çıkan olumlu atmosfer bloklar arasında dönem itibariyle önemli bir gelişme olarak görülmüşsede güvenlik ve savunma gibi hususlar devletlerin politik ajandasında ayrı bir yere sahip olmuştur.

<sup>132</sup> A.g.e. , s. 112.

Güney Kore'nin Sovyetler Birliği ve Çin ile Nordpolitik kapsamında ilişki kurma girişimlerini ticari sebeplere bağlayan teoriler ise bahsi geçen iki ülke ve Güney Kore arasındaki ticaretin ölçeğinin ABD ve Japonya ile ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça düşük kalması sebebiyle yeterli bir açıklama sunmamıştır.

Bloklar arası güç dengesi 1987-1988 yıllarında Kuzeydoğu Asya'da varılmaya devam etmiş, ittifak sistemleri yapısını korumuş ve bölgesel anlamda güvenlik ve güç politikaları yaşanan politik gelişmelerden bağımsız seyretmiştir. Yani Güney Kore'nin Nordpolitik dış politika ve güvenlik girişimini başlatmasının uluslararası sistemin bir sonucu olduğuna dayanan neo-realist tezler eldeki verilerle eşleşmemiş ve Seul'ün güvenlik politikasındaki değişikliği açıklayamamıştır.<sup>133</sup>

Bu bağlamda eldeki veriler Güney Kore'nin dış politikasındaki radikal değişikliğin kökeninin uluslararası sistemdeki gelişmeler ya da ekonomik endişeler olmadığı tezini güçlendirmiştir. Nordpolitik girişiminin kökeninin neo-realist ve neo-liberal teoriler çerçevesinde kapsamlı bir şekilde açıklanamayacağından hareketle Seul yönetiminin güvenlik politikasındaki değişim, bölgesel güç dengesindeki gelişmelerden ziyade kendi iç politik gelişmelerinin bir sonucu olmuştur. İçeride rejimin yapısının değişmesi ve demokratikleşme güvenlik politikalarında değişikliği beraberinde getirmiştir.<sup>134</sup>

Buradan hareketle yaşanan gelişmelerin çıkış noktası olan sivil-asker ilişkilerinin normalleşmesi durumu ile rejim güvenliği ikilemi ortadan kalkmaya başlamış ve yönetim enerjisini dışarıya yönlendirme imkânı bulmuştur. Böylece *“Roh yönetiminin yeni girişimi olan Nordpolitik, ülkenin geçiş döneminde hedeflerine ulaşmak için kullanılan başlıca güvenlik programı olmuştur. Bu güvenlik yönelimi ise Güney Kore'nin politik sisteminde dramatik bir dönüşüm geçirmesiyle meydana gelmiştir. Demokratikleşmeyle birlikte, askeri hükümetler ile özdeşleşen rejim güvenliği başlıca güvenlik endişesi olmaktan çıkmıştır (...) Güney Kore'nin güvenlik politikasındaki değişikliğe iç politik rejimindeki farklılaşma neden olmuştur.”*<sup>135</sup>

*“Geçiş döneminin erken safhaları olan 1987-1988 yıllarında Güney Kore'nin güvenlik politika dinamiklerinin esas kaynağı iç kurumsal etkenler olmuştur. Güney Kore'nin 1988'de başlattığı Nordpolitik girişimi uluslararası sistemik etkenlerin meydana gelmesinden önce demokratikleşmenin, Soğuk Savaş yasal-kurumsal*

---

<sup>133</sup> A.g.e. , s. 114.

<sup>134</sup> A.g.e. , s. 121.

<sup>135</sup> A.g.e. , s. 124.

*düzenlemelerin lağvedilmesinin ve askerin siyasetten çekilmesinin bir sonucudur. Diğer yandan, 1990'ların başında Kuzeydoğu Asya sisteminde başlayan dönüşüm Güney Kore'nin güvenlik dinamiklerine eşlik etmiş hatta ivmelendirmiştir. Nordpolitik'in Kuzeydoğu Asya'da gerçek anlamda uygulanması Sovyetler Birliği ile 1990'da gerçekleşen diplomatik normalizasyon, Kuzey Kore ile 1991'deki Temel Anlaşma ve Çin ile 1992'de diplomatik normalleşme ile mümkün olmuştur. Nordpolitik (...) iç kurumsal ayarlamalar tarafından hazırlanmış ancak uygulama safhasında uluslararası sistemik dalgalanmalarla gelişmiştir.”<sup>136</sup>*

Sonuç olarak Roh dönemi dış politikasına güvenlik eksenli bakıldığında Roh'un seleflerinden farklı bir şekilde neo-klasik teorinin yaptığı önerme çerçevesinde demokratikleşme sonucu Nordpolitik girişimini başlattığı görülmüştür. Soğuk Savaş devlet aygıtı içerisinde ordunun, bürokrasinin ve hatta liderin sahip olduğu politik güce rağmen ideolojik açıdan düşman olan komünist devletler ile normalleşmeye gidilmesi mümkün olmayan bir durumu teşkil etmiştir.

Dolayısıyla Roh yönetimi Soğuk Savaş devlet aygıtının lağvedilmesi neticesinde Güney Kore'nin ulusal güvenliğini salt askeri, anti-komünist ideoloji ve ABD ile ittifak gibi unsurlara dayandırmaktan ziyade başta Kuzey Kore'nin iki önemli müttefiki Çin ve Sovyetler Birliği ile uzlaşarak sağlamaya çalışmıştır. Soğuk Savaşın bloklar arası rekabetine rağmen başta Kore Yarımadası olmak üzere bölgesel ölçekte hasımlığı bitirmeye yönelik girişimin çıkış noktası böylece neo-realistlerin öne sürdüğü gibi uluslararası etkenlerin sonucu olmaktan ziyade neo-klasik realist teori kapsamına iç politik etkenlerin bir sonucu olmuştur. Bloklar arası yumuşamanın 1987-1988'de başlaması ise Nordpolitik girişiminin yürütülmesine büyük kolaylıklar sağlamıştır. Yani Nordpolitik güvenlik girişiminin başlangıcı iç etkenlere dayanırken uygulama safhasından itibaren uluslararası etkenlerin devreye girdiği görülmüştür.

Nordpolitik güvenlik girişimin esas hedefi olan Kuzey Kore'nin dışa açılması sürecinde Çin ve Sovyetler Birliği ile uzlaşarak bu ülke üzerinde baskı oluşturulması ve bir anlamda rejimin kuşatılması stratejisi ise görece başarılı olmuştur. Bu çerçevede Kuzey Kore'nin nükleer programının iki Kore arası ilişkilerde ve daha sonra ABD-Kuzey Kore krizine yol açmadan önce Nordpolitik aracılığıyla kısa vadeli olarak çözüldüğü görülmüştür. Pyongyang rejimini silahlanma yarışını bıraktıran diyalog ve işbirliğine çekme çabaları 1988-1992 arasında Nordpolitik

---

<sup>136</sup> A.g.e. , s. 130.

aracılığıyla işlemiş gözükmeyle birlikte 1993-1994 Kuzey Kore nükleer krizi meselenin uzun vadeli bir çözüme ihtiyaç duyduğunu göstermiştir.

Roh Tae Woo, bu suretle selefi Chun'un Kuzey Kore'ye yönelik sert retoriğinden farklı ve oldukça radikal bir güvenlik politikası izlemiştir. Kısmen Park'ın 1973 Beyannamesini andıran Nordpolitik, beyannameden iç politik sınırlamaların kaldırılması noktasında oldukça farklılaşmış ve kendisine rahat bir uygulama alanı ve destekçi bulmuştur.

Roh döneminde Güney Kore-ABD ilişkilerine bakıldığında ise bandwagoning politikasının Chun döneminde olduğu gibi tam bir uzlaşmaya dayanacak şekilde sürdürüldüğü gözlemlenmiştir. Güney Kore'nin gelişen ekonomisi ve aynı şekilde ekonomisinin askeri güce dönüştürülmesi noktasında küçük güçten orta güce evrilmeye başlaması Roh döneminde büyük gücün peşine takılma politikası olan banwagoning politikasını etkilememiştir. Özellikle Çin ve Sovyetler Birliği ile varılan uzlaşma ve normalleşme Güney Kore'nin ABD ile ittifakında sorun yaratmamıştır. Ayrıca Güney Kore'nin beka derecesinde güvenlik sorunu olarak algılamaya başladığı Kuzey Kore'nin nükleer programı Seul açısından konvansiyonel tehdide ikinci ve daha büyük bir tehdit eklenmesi anlamına gelmiştir.

Bu suretle Kuzey Kore'nin revizyonist politikalarını bloklar arası yumuşama ve daha sonra Sovyetler Birliği'nin dağılması neticesinde geçici olarak durdurması Güney Kore'nin savunma noktasında ABD'ye duyduğu ihtiyacı azaltmamıştır. Dolayısıyla daha sonra görüleceği gibi Kuzey Kore'nin nükleer programı ve Kuzeydoğu Asya'da Soğuk Savaş güç mücadelelerinin sadece ideolojik eksenden arındırıldığı ancak devam ettiği bir ortamda Güney Kore, Randall Schweller'in teorisinden hareketle kuzu tipi bir devlet olarak aslanın korumasına ihtiyaç duymayı sürdürmüştür.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE YAŞANAN GELİŞMELER VE GÜNEY KORE’NİN DIŞ POLİTİKASI

Sovyetler Birliğinin 80’li yılların sonunda Doğu Avrupa, Baltık Cumhuriyetleri, Kafkas Cumhuriyetleri ve Almanya’da yaşanan gelişmeler sonucu sarsılmaya başlaması dağılma belirtileri anlamına gelmiştir. 1989 yılının sonlarına doğru Doğu Almanya’da başlayan rejim karşıtı gösteriler yönetimi serbest seçimler yapmak durumunda bırakmıştır. Gerçekleştirilen seçimler Doğu Alman halkının birleşmeden yana iradelerini göstermesi ile sonuçlanmış ve birleşmeyi savunan geniş koalisyon, Alman Sosyalist Partisini yenilgiye uğratmıştır. Doğu Almanya’da birleşme yanlılarının seçimleri kazanmasının ardından 1990 yılında Doğu Almanya ve Batı Almanya yönetimlerinin kurduğu ortak büyük koalisyon ile birleşmeyi sağlayacak süreç için yol haritası belirlenmiş ve iki Almanya Ocak 1990’da Doğu Almanya’nın Batı Almanya’ya katılmasıyla nihai olarak birleşmiştir.<sup>137</sup>

Yaşanan gelişmeler Moskova yönetiminin Alman birleşmesinden sonra durumunun daha da kötüleşmesine ve diğer cumhuriyetlerdeki milliyetçi hareketler üzerindeki kontrolünü kaybetmesine neden olmuş neticede Sovyetler Birliği kendisini sonlandırmıştır.<sup>138</sup>

Küresel anlamda çift kutuplu sistem sona ererken Kuzeydoğu Asya alt sisteminde Soğuk Savaşın rekabete dayalı hasmane çift-üçgen sistemi<sup>139</sup> de sona

---

<sup>137</sup> Rifat Uçarol, a.g.e. , s. 1102.

<sup>138</sup> Ayrılan birçok cumhuriyet bağımsızlığını ilan ederken bu cumhuriyetler Rusya Federasyonu’nun da katılımıyla “Bağımsız Devletler Topluluğu”nu (BDT) kurmuştur. BDT’nin kurulmasıyla birlikte Sovyetler Birliği devlet başkanlığını sürdüren Gorbachev makamın fiilen gücünün kalmadığını söyleyerek 25 Aralık 1991’de yaptığı açıklama ile devlet başkanlığından istifa ettiğini açıklamıştır. Ertesi gün Sovyet Parlamentosu yaptığı oylamada birliğin sona erdiğini kabul ederek dağılmayı resmi olarak onaylamıştır; A.g.e. , ss. 1099-1100.

<sup>139</sup> Çift-Üçgen Sistemi Şekil-2’de ele alındığı üzere Soğuk Savaş döneminde bloklar arası mücadelede Kuzeydoğu Asya’daki devletleri tanımlamaktadır. Buradan hareketle ABD-Güney Kore-Japonya ile Sovyetler Birliği-Kuzey Kore-Çin, Kuzeydoğu Asya’da iki farklı bloğa bağlı devletlerin oluşturduğu üçgen yapıyı oluşturmaktadır. Çift üçgen sisteminin dünyanın diğer bölgelerinden farkı ise sistemin oluşturduğu devletlerin aynı blokta yer alsalar dâhi birbirleri ile ittifak içerisinde olmamalarıdır. Bu bağlamda ABD-Güney Kore ve ABD-Japonya ittifaklarına karşın Güney Kore-Japonya arasında herhangi bir müttefiklik ilişkisinden söz etmek mümkün değildir. Güney Kore ve Japonya, komünist bloğa karşı olmak ve ABD ile ittifak içerisinde olmanın ve ortak müttefikin getirdiği muğlak bağlayıcılığa rağmen müttefik değillerdir. Victor Cha’ya göre Güney Kore ve Japonya arasındaki ilişki “quasi alliance” yani belirsiz müttefikliktir ve yakınlaşmalar ile uzaklaşmalar güvenlik konjonktürüne bağlı olarak

ermiştir. ABD'nin başat güç olarak çıktığı Soğuk Savaşın ertesinde her ne kadar hegemonun ABD olduğu şeklinde tanımlamalar yapılmaktaysa da çok merkezliliğin ortaya çıkması ve Çin'in yükselişi gibi gelişmeler böyle olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte Soğuk Savaş sonrası Avrupa'nın yaşadığı dönüşüm Kuzeydoğu Asya'da daha sınırlı bir çerçevede gerçekleşmiştir. Çift-üçgen sistemi ortadan kalkmakla birlikte Kore Yarımadasında bölünmüşlük devam etmiştir. Ayrıca Çin'in ekonomik yükselişi ve bununla paralel olarak askeri açıdan Japonya ve ABD açısından bir güvenlik sorunu olarak ortaya çıkmıştır. Öte yandan Doğu Almanya ve Batı Almanya arasındaki birleşmenin aksine Kuzey Kore'de rejim bütün beklentilere rağmen sona ermemiştir. Kuzey Kore'nin Soğuk Savaş döneminde iki önemli ortağı Sovyetler Birliği ve Çin'in, Güney Kore'nin Nordpolitik dış politika ve güvenlik açılımı neticesinde bu ülke ile ilişki kurmaları Pyongyang rejiminin yalnızlaşmasına ve kendisini tecrit edilmiş hissetmesine yol açmıştır.

### **3.1. KİM YOUNG SAM İKTİDARI ÖNCESİNDE KORE YARIMADASINDA YAŞANAN NÜKLEER KRİZ VE GELİŞMELER**

Roh Tae Woo döneminde başlatılan Nordpolitik girişimi ile Güney Kore, Sovyetler Birliği ve Çin ile diplomatik ilişkiler kurarak Soğuk Savaş döneminin hasmane ortamını karşılıklı işbirliği içeren bir yapıya çevirmeye başlamıştır. Nordpolitik'in son ve en önemli durağı olan Kuzey Kore ile yakınlaşma çabaları ise sınırlı olmuştur. Özellikle Sovyetler Birliğinin dağılmaya başlaması Pyongyang rejimi açısından beka hassasiyeti oluşmuştur. Komünist bloğun en ideolojik ülkesi olarak da nitelenebilecek Kuzey Kore, Doğu Avrupa ve Baltık devletlerinin ayrılık hareketleri karşısında Sovyetler Birliğinin gösterdiği tutumdan hayal kırılığına uğramıştır. Ancak Kuzey Kore yönetimi açısından en çok travma yaratan durum Almanya'nın Batı Almanya önderliğinde birleşmesi ve Doğu Almanya'nın bir anlamda barışçıl ilhaki olmuştur. Pyongyang rejimi Almanya örneğini kendi bekasına karşı en büyük tehditlerden biri olarak algılamış ve Güney tarafından ilhak edilme

---

dönemseldir. Çift üçgenin diğer ayağını oluşturan komünist blok tarafında ise sistem daha farklıdır. Sovyetler Birliği, Çin ve Kuzey Kore komünist bloğu temsil etmekle birlikte birbirleri ile ortak hareket etmemektedir. Hatta Çin ve Sovyetler Birliği ilişkileri oldukça hasmane olurken Kuzey Kore'nin bahsi geçen iki devletle mevcut savunma antlaşmasına rağmen bir ittifak içerisinde olduğunu söylemek zordur. Soğuk Savaş boyunca Kuzey Kore, Çin ve Sovyetler Birliği rekabetinden hem ekonomik hem de askeri olarak çıkar sağlama yönünde bu iki devleti kullanmıştır. Bununla birlikte Kuzey Kore'nin birçok durumda Sovyetler Birliği ve Çin'den oldukça bağımsız hareket ettiği, hatta bu devletler ile çıkar çatışması yaşadığı söylenebilir. Bu bağlamda Kuzey Kore'nin Çin ve Sovyetler Birliği ile ilişkilerinde Soğuk Savaşın gergin yıllarından kalan bağlayıcı savunma antlaşmaları haricinde dostane ilişkilerden söz etmek mümkün değildir.

korukusuna karşı nükleer silah elde etme yoluyla caydırıcılık kazanma stratejisini izlemiştir.

Kuzey Kore açısından bir diğer hayati durum ise Kore Savaşı'ndan beri savunma antlaşması içerisinde olduğu Çin'in, Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye yönelik olası bir saldırısında savunma antlaşmasının işlemeyebileceğini bildirmesi olmuştur.<sup>140</sup> Böylece Kuzey Kore kendi bekası açısından başlıca iki Soğuk Savaş stratejik ortağının Güney Kore ile diplomatik normalizasyona girmesi ve Pekin'in savunma antlaşmasının işlerliğini şarta bağlaması sebebiyle nükleer silah elde etme politikasını sürdürmüştür. Nitekim 1992 yılının başında imzalanan Kore Yarımadasının Nükleersizleştirilmesi'ne yönelik ortak beyanname ile önemli yol katedilmiş ancak işbirliği Kuzey Kore'nin nükleer programı sebebiyle durma noktasına gelmiştir. Buradan hareketle Roh Tae Woo'nun başkanlığının son yılında Kore Yarımadasında durum gergin bir hal almış ve Kuzey Kore'nin nükleer programı bölgesel olmaktan çıkarak uluslararası bir krize dönüşmüştür.

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın (IAEA) bulgularının Kuzey Kore'nin belirttiği bilgilerle uyuşmaması Seul yönetiminin Pyongyang rejimine ek denetimler yapılması yönünde baskı yapmasına ve denetimlerin ani ve habersiz şekilde gerçekleştirilmesini talep etmesine neden olmuştur. Ancak Kuzey Kore'nin denetimleri ve Koreler arası görüşmeleri askıya alarak talebe olumsuz yönde cevap vermesi Kore Yarımadasında nükleer krizin bir anlamda tohumlarını atmıştır. Bununla birlikte krizin tek taraflı Pyongyang yönetimi tarafından tırmandırıldığını söylemek mümkün değildir. Özellikle ABD'nin Soğuk Savaşın bitmesinin ardından kendisini tek hegemon güç olarak görmesi ve George H. W. Bush yönetiminin Kasım 1992 Başkanlık seçimleri öncesinde dış politikada alttan alan bir pozisyonunda gözükmemek için iç politikaya ve seçmene yönelik sert bir dış politika retoriği kullanması Pyongyang yönetiminin diyalog görüşmelerinden çekilmesinde etkili olmuştur.<sup>141</sup> Özellikle Pyongyang'ın IAEA'ya verdiği yüz elli sayfalık nükleer program ve envanter bilgisi ve Yongbyon dahil olmak üzere IAEA yetkililerine

---

<sup>140</sup> Çin, ABD ve Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye yönelik olası bir saldırısında müdahale hakkını açık tutup, savunma antlaşmasını işletirken, Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye olası bir saldırısının önüne geçmek için açık beyanda bulunmuştur. Bu durum Alman-Avusturya ittifakı ve Alman-Rus gizli antlaşması (1879) benzer bir durum ortaya çıkarmıştır; .(Samuel S. Kim, "The Making China's Korea Policy in the Era of Reform", David M. Lampton (ed.), *The Making of Chinese Foreign and Security Policy in the Era of Reform 1978—2000*, Stanford University Press, California, 2001, 371-408, s. 397.

<sup>141</sup> A.g.e. , s. 75.

tesislerin açılması ABD ve Güney Kore tarafından memnuniyetle karşılanmaktan ziyade daha fazla denetim yapılmasına yönelik taleplere yol açmıştır. UAEA Başkanı Hans Blix'in Mayıs 1992'de Kuzey Kore'ye gerçekleştirdiği ziyaret esnasında Pyongyang yönetimi tarafından kendisine ve dolaylı olarak ABD'ye yapılan teklifte mevcut nükleer programın durdurulması karşılığında iki hafif su reaktörünün Washington-Seul tarafından inşası ve nükleer yakıt tedarik edilmesi teklif edilmiştir. Ancak UAEA denetçilerinin Pyongyang'ın plütonyum miktarı konusunda UAEA'nın bulgularıyla çelişmesi sonrası başlayan süreçte ABD yönetimi Kuzey Kore'nin nükleer silah yapmayı amaçladığını göstermesi bakımından yeterli olmuştur.<sup>142</sup>

ABD'ye benzer şekilde Güney Kore'de de 1992 yılının Aralık ayında seçimlerin düzenlenecek olması başkanlık görevinin sonuna yaklaşan Roh'un bağlayıcı kararlar alamamasında etkili olmuştur. Özellikle Güney Kore bürokrasisinin muhafazakâr kanadı Roh'un görev süresi bitmeden önce Kuzey Kore ile yürütülen görüşmelerin mevcut sağ-muhafazakâr yönetimin aleyhine sonuçlanmasından endişe duymuştur. Kuzey Kore ile görüşmeleri yürüten baş temsilci ve Roh yönetiminin şahin kanat muhafazakârlarından olan Lee Dong Bak, Başkan Roh'un temsilcisi olarak Kuzey Kore ile yürütülen görüşmeler esnasında ayrı düşen aileler meselesi başta olmak üzere uzlaşmaz bir tutum takınmış ve Kuzey Kore'nin teklifini reddetmiştir.<sup>143</sup>

Güney Kore bürokrasisinin yanı sıra Roh Tae Woo'nun başında olduğu sağ-muhafazakâr Demokratik Liberal Parti<sup>144</sup> kadroları da seçim öncesinde partinin adayı Kim Young Sam'ın elini zayıflatabilecek bir durum ile karşılaşmamak için Kuzey Kore ile görüşmelerin yavaşlatılması yönünde Başkan Roh'a baskıda bulunmuştur.

---

<sup>142</sup> Leon V. Sigal, *Disarming Strangers: Nuclear Diplomacy with North Korea*, Princeton University Press, Princeton-New Jersey, 1998, ss. 38-40.

<sup>143</sup> Jungsup Kim, *International Politics and Security in Korea*, Edward Elgar Publishing Limited, United Kingdom, 2007, s. 86.

<sup>144</sup> Demokratik Liberal Parti 1990 yılında Roh Tae Woo'nun başında olduğu Demokratik Adalet Partisi ve Roh yönetimi ile eski askeri rejimin baş muhaliflerinden Kim Young Sam'ın Yeniden Birleşmenin Demokratik Partisi ve Güney Kore'nin önemli politik figürlerinden Kim Jong Pil'in Yeni Demokratik Cumhuriyetçi Partisinin birleşmesi sonucu kurulmuştur. Özellikle sağ politik hareketi tek bir çatı altında toplayarak Kim Dae Jung'un başında bulunduğu sol hareketin iktidar olmasının önüne geçmek için kurulan Demokratik Liberal Parti, Roh Tae Woo'nun ardından Kim Young Sam'ın başkan olmasıyla iktidarını sürdürmüş ve 1995'te Yeni Kore Partisi ismini almıştır. Yeni Kore Partisi eski adıyla Demokratik Liberal Parti 1997 Asya Ekonomik Krizinin etkisiyle 1998 seçimlerini ezeli rakibi olan Kim Dae Jung'a kaybetmiştir; Larry Jay Diamond, *Consolidating Democracy in South Korea*, Lynne Rienner Publishers, Colorado, 2000, ss. 55-61.



Parti içerisinde gelen baskılar ve güvenlik bürokrasisinin telkinleri Roh yönetimini seçimden iki ay önce Kuzey Kore ile diyalogu bozacak bir karar almaya itmiş ve yönetim 95 Kuzey Koreli casusun tespit edilerek tutuklandığını açıklamıştır. Hadise Kuzey Kore ile uzlaşma yanlısı olan muhalefet adayı Kim Dae Jung'un aleyhine işleyecek şekilde milliyetçi duyguların artmasına neden olmuştur. Kuzey Kore ile gerilen ilişkiler sebebiyle Roh Tae Woo, yardımcısının daha önceden belirlenen Kuzey Kore ziyaretini iptal etmek durumunda kalmıştır. Roh'un kendi partisinden gelen baskının haricinde geçiş döneminde görece önemini ve statüsünü kaybeden ordu da Roh'un sert bir tutum almasını talep etmiştir. Ordu, özellikle Kuzey Kore ile yürütülen görüşmelerde önemli bir madde olan ABD ile gerçekleştirilen "Takım Ruhu" Tatbikatının iptal edilmemesini talep etmiştir. Böylece yönetim üzerindeki ayrıcalığını kaybeden ordu, Kuzey Kore ile ilişkilerde statüsünü korumaya imkân veren savunma politikalarının öncelikli hale gelmesini arzulamıştır. Ordunun bir diğer amacı ise 1992 seçimlerinde başa gelecek ilk sivil başkan karşısında konumunu güçlendirme olmuştur.<sup>145</sup>

Bu bağlamda Başkan Roh'a yönelik kendi partisinden gelen baskı ve eleştiriler seçimlere yönelik halkın genel eğilimlerini kazanma yönünde olmuş ve Kuzey Kore ile yürütülen görüşmeler bir anlamda seçimlerde sağ-muhafazakâr yönetimin devam ettirilmesi adına sert politikalar izlenmesiyle sonuçlanmıştır. Böylece iç politikada muhafazakâr parti yöneticileri, bürokrasi ve ordunun bir araya geldiği koalisyon seçim sürecinde dış tehdit algısının kamuoyu nezdinde arttırılması suretiyle seçimleri manipüle etmeye çalışmıştır. Seçimler süresinde dış tehdit algısı yaratılarak seçmenin oylarının muhafazakâr partiye kanalize olması hedeflenmiştir.<sup>146</sup>

Kuzey Kore'nin görüşmelerden çekilmesi ve Güney Kore'nin ABD ile Takım Ruhu Tatbikatını yapma kararı vermesiyle I. Kore Nükleer Krizine giden yol tam anlamıyla açılmıştır.<sup>147</sup> Nitekim Pyongyang'ın gelişmelerden algıladığı tehdit tatbikatın başlamasından bir gün önce 8 Mart 1993'te Kim Jong İl'in "yarı savaş hali" ilan etmesi ve orduya çatışmaya hazır ol emir vermesiyle de görülmüştür.<sup>148</sup>

---

<sup>145</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 85.

<sup>146</sup> Leon V. Sigal, a.g.e. , s. 43-46.

<sup>147</sup> <http://www.globalsecurity.org/military/ops/team-spirit.htm> (Erişim Tarihi: 09.09.2015)

<sup>148</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 74.

### 3.2. KİM YOUNG SAM DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK (1993-1998)

Kuzey Kore'nin UAEA ve Güney Kore ile nükleer programının içeriği konusunda artan gerilimi 1992 baharından itibaren Kore Yarımadasının esas gündemini oluşturmuştur. Pyongyang rejimi, Güney Kore ile ABD'nin Takım Ruhu tatbikatını düzenleme kararı alması ve Ağustos 1992'de Ulji Focus Lens isimli ek bir tatbikat düzenlemesinden yoğun tehdit algılamış ve iki Kore arası görüşmeler ile UAEA'nın denetimlerini askıya almıştır.<sup>149</sup>

Kim Young Sam ise mevcut atmosfer içerisinde seçim kampanyasını sert retorik ve şahin kanat çizgisinde sürdürmüştür. Oluşan politik atmosferi kullanmaya çalışan Kim Young Sam böylece Pyongyang ile uzlaşma taraftarı olan ve sol kimliğe sahip Kim Dae Jung'dan kendisini ayırıştırarak sert politika vaatleri ve söylemleri ile kararsız seçmeni etkilemeye çalışmıştır.<sup>150</sup>

Roh Tae Woo'nun Kim Young Sam'ın lehine olacak şekilde krizi gündemde tutması ve uzun bir aradan sonra kamuoyunun tehdit algısını ivmelendirmesi Kim Young Sam'ın seçim kampanyasını pozitif yönde etkilemiştir. Nitekim Roh'un ve sağ kesim bürokrat ve yöneticilerin krizden faydalanma stratejileri başarıyla sonuçlanmış Kim Young Sam oyların %42'sini alarak başkan seçilmiştir.<sup>151</sup>

Seçim kampanyası boyunca Kuzey Kore'ye yönelik sert bir retorik kullanan Kim Young Sam böylece Takım Ruhu tatbikatını iptal etme yetisini kaybetmiş ve Kore Yarımadasında 1992 yılının ortalarında başlayan kriz Şubat 1993 itibariyle daha derin bir hal almıştır. Ayrıca Kim, ülkenin demokratik seçimlerle seçilen ilk sivil başkanı olarak muhafazakâr bürokrasi ve ordu nezdinde yumuşak görünmek istememiş ve asker kökenli Roh'un aksine daha sert bir tavır takınmıştır.



Resim-5 Kim Young Sam<sup>152</sup>

<sup>149</sup>Jina Kim, *The North Korean Nuclear Weapons Crisis: The Nuclear Taboo Revisited?*, Palgrave Macmillan, United Kingdom, 2014, s. 51.

<sup>150</sup> Yongho Kim, *North Korean Foreign Policy: Security Dilemma and Succession*, Lexington Books, United Kingdom, 2011, s. 176.

<sup>151</sup>Youngmi Kim, *The Politics of Coalition in Korea: Between Institutions and Culture*, Routledge Publishing, New York, 2011, s. 102.

<sup>152</sup> <http://www.biography.com/people/kim-young-sam-9364786> (Erişim Tarihi: 09.09.2015)

Seçim öncesi tüm politikalarına rağmen Kim Young Sam, 25 Şubat 1993'te yaptığı göreve başlangıç konuşmasında birleşmenin ve yeniden uzlaşının sağlanması için bütün gücünü harcayacağını söylemiş ve Kuzey Koreli mevkidaşı Kim İl Sung'a "Başkan" şeklinde hitap ederek ittifakların ve ideolojilerin ortak paylaşılan etnik kimlikten daha önemli olmadığını belirtmiştir. Etnisite vurgusunu *Minjok* yani Korece *Ulus* anlamına gelen bir kelime ile yapan Kim Young Sam, Kim İl Sung ile yeniden uzlaşma ve birleşmenin sağlanması için her yerde ve zamanda buluşabileceğini söylemiştir.<sup>153</sup>

Kim'in engelleyemediği veya engellemek istemediği Takım Ruhu tatbikatının gerçekleşmesiye Kuzey Kore'nin nükleer silahsızlanma antlaşmasından çekilmesi noktasında kritik önemde olmuş ve uzlaşma ihtimallerini ortadan kaldırmıştır. Antlaşmadan resmi olarak çekilmek için diğer üye ülkelerin üç ay önceden bilgilendirilmesi gerekliliği çerçevesinde Kim Young Sam yönetimi Kuzey Kore'yi tekrar uzlaşmaya davet etme yönünde hareket etmiştir. Bu çerçevede Kim Young Sam yönetiminin ılımlı-uzlaşma yanlısı iki bakanı süreçte öne çıkmıştır. Akademik kökene sahip Dışişleri Bakanı Han Sung-joo ve aynı şekilde akademisyen olan Ulusal Birleşme Bakanı Han Wan Sang, Kim'in havuç-sopa yönteminde havucu uzatma rolünü üstlenmişlerdir.<sup>154</sup>

Tatbikattan iki hafta önce göreve gelen Kim, iktidarı süresince izleyeceği politikaları ise dört maddede sıralamıştır. Buna göre Kim birinci maddede *Hanahoi*<sup>155</sup> adı verilen ordu içerisinde gruplaşarak gayri resmi şekilde yönetimi elinde tutan gruba karşı harekete geçmeyi kararlaştırmıştır. Başkanlık görevine başlarken

---

<sup>153</sup> Byung Chul Koh, "The Foreign and Unification Policies of The Republic of Korea", Chung-in Moon ve Soong Hoom Kil (ed.), *Understanding Korean Politics: An Introduction*, State University of New York Press, New York, 2001, 231-268, s. 258.

<sup>154</sup> A.g.e. , s. 259.

<sup>155</sup> Aralarında Chun Doo Hwan ve Roh Tae Woo'nun da olduğu ve Kore Harp Akademileri çıkışlı subayların oluşturduğu gizli organizasyona verilen isim Hanahoi yani "Tek Düşünce Topluluğu" olmuştur. Ordu içerisinde gayri resmi ve gayri meşru bir yapılanma olan Hanahoi, Park Chung Hee'nin 1979'da öldürülmesinden sonra yapılan darbeye karışmıştır. 1979 darbesiyle başa gelen askeri cunta ülkenin başına Chun Doo Hwan'ın geçmesiyle birlikte yönetime hakim olmuştur. Chun döneminde yönetimin kilit kademelerinde olan Hanahoi üyeleri Roh döneminde ordunun sivil politikada güç kaybetmesiyle birlikte konumlarını kaybetmeye başlamışlardır. Roh'un doğrudan karşısına almayarak mücadele ettiği Hanahoi, Kim Young Sam yönetiminin lağvetmek üzere harekete geçtiği ilk başkanlık icraatlarından birisi olmuştur ; Byung-Kook Kim, "Defeat in Victory Victory in Defeat", Joseph Wong ve Edward Friedman (ed.), *Political Transitions in Dominant Party Systems Learning to Lose*, Routledge Publishing, New York, 2008, 169-194, s. 186.

özellikle kendi yönetiminin sivil bir hükümet olduğunun altını çizen Kim, Roh döneminden kalan askeri yapılanmaların tasfiyesine başlamıştır. Başkanlık görevine başlamasının ardından sadece iki hafta sonra Roh'un ordu üzerinde görece kurduğu sivil otoritenin getirdiği fırsattan yararlanan Kim, aralarında Genelkurmay Başkanlığında olduğu dört üst düzey kuvvet komutanının görevine son vermiş ve akabinde bu mevkilere kendisine sadık komutanları yerleştirmiştir.<sup>156</sup>

Kim'in orduda gerçekleştirdiği tasfiye daha sonra derinleştirilerek binden fazla subayın ordu ile ilişkisinin kesilmesine ve 1979 darbesine katılanların yargılanmasıyla sonuçlanmıştır. Savunma Bakanı, Donanma ve Hava Kuvvetleri komutanları hakkında yolsuzluk davaları açılarak kuvvet kademesi yenilenmiştir. Böylece Kim, orduyu güvenlik ve dış politika meselelerinde denklemden gerçek anlamda çıkarmış ve sivil yönetimi hakim kılmıştır.<sup>157</sup> Ayrıca ordunun dış politika ve güvenlik meseleleri üzerindeki etkisinin sınırlandırılması ile sert dış politika taraftarları güç kaybetmiştir.<sup>158</sup>

Buradan hareketle Kim Young Sam'ın göreve gelmesiyle birlikte seçim kampanyası esnasında vaat ettiği politik ve demokratik reformlar kısa bir süre içerisinde uygulamaya konmuş ve Roh Tae Woo döneminden başlamak üzere yönetim üzerindeki etkisi azalan asker ve asker kökenli politikacı ve bürokratlar tasfiye edilmiştir. Askerin sivil siyaset üzerindeki etkisinin kırılmasına yönelik radikal reformlar ve hukuki soruşturmalar 1993 yılının ilk yarısında hızlı bir şekilde uygulanmış ve Kim yönetimi bu çerçevede özellikle ordunun iç ve dış politikada kendisi üzerinde kurmaya çalıştığı baskıyı ortadan kaldırmıştır.

Güney Kore'de politika üzerindeki askeri vesayet sona ermekle birlikte siyasi eğilimler otoriterlikten kurtulamamıştır. Özellikle bölgecilik ve başta Kim Young Sam, Kim Dae Jung ve Kim Jong Pil ( Üç Kim) arasındaki kişisel husumetler bahsi geçen politik figürlerin başında olduğu parti ve hareketleri birbirlerine yabancılaştırmıştır. Kim Young Sam'ın Chun Doo Hwan ve Roh Tae Woo'nun yargılanması örneğindeki gibi kişisel husumetler hükümet değişiklikleri ile önceki hükümet üyelerine karşı soruşturmalar aracılığıyla devam ederken meclisteki diğer partiler iktidara karşı

---

<sup>156</sup> Il Joon Chung, "Demilitarizing Politics in South Korea: Toward a Positive Consolidation of Civilian Supremacy", Giuseppe Caforio (ed.), *Advances in Military Sociology: Essays in Honor of Charles C. Moskos Part B*, Emerald Group Publishing Limited, United Kingdom, 2009, 527-557, s. 543.

<sup>157</sup> A.g.e. , s. 543.

<sup>158</sup> Jongseok Woo, "Democratization and Building a Democratic Army: Lessons from South Korea", *Middle East Institute*, <http://www.mei.edu/>, (Erişim Tarihi: 09.09.2015)

yıkıcı bir muhalefet yapmışlardır. Dolayısıyla Güney Kore’de askeri otoriter rejim sona ermekle birlikte demokratik politik arenada otoriterlik devam etmiştir. Huntington bu durumu “*İşkence Sorunu*” olarak tanımlamış ve demokratikleşme aşamasındaki ülkelerde hükümet değişikliklerinin “dava aç ve mahkûm et” ve “bağışla ve unut” ikilemelerine sahip olduğunu belirtmiştir. Bu suretle Kim Young Sam dönemine bakıldığında ilk anlayışın tercih edildiği ve eski rejimle hesaplaşma politikasının izlendiği görülmüştür.<sup>159</sup>

Kim’in ileride görüleceği üzere askeri-muhafazakâr bürokrasiyi tasfiye ederek dış politikada yürütmeyi amaçladığı işbirliği ve diyalog yöntemleri iç politikanın gündeminden etkilenmiştir. Kim’in iç politik hesaplara dayanarak aldığı sertlik yanlısı dış politika kararlarının ardında sivil ancak farklı boyut ve yöntemlere dayanan otoriter tavırlar yatmıştır. Kısaca Kim’in dış politika kararlarında hakimiyeti ele geçirmesi demokratikleşmeye rağmen bazı dönemlerde baskıcı ve popülist kararların alınmasına yol açmıştır.

Eski otoriter rejim ile hesaplaşmanın ardından Kim Young Sam, bir anlamda Nordpolitik’in devamı olan ancak Nordpolitik’in bölgesel içeriğinden ziyade daha küresel bir içeriğe sahip olan bir dış politika izlemeye başlamış ve bu politikanın yol haritası Dışişleri Bakanı Han Sung Joo tarafından hazırlanmıştır. Kuzey Kore ile yaşanan nükleer krizin başlangıç aşamaları esnasında Mayıs 1993’te Pasifik Havzası Ekonomik Konseyi (Pacific Basin Economic Council) zirvesinde açıklanan dış politika yol haritası Kim’in dış politika da küreselleşme ve diğer devletler ile işbirliğini arttıracak politikalar takip edeceğini göstermiştir. Bu prensipler; küreselleşme, çeşitlendirme, çok boyutluluk, bölgesel işbirliği ve geleceği ortak işbirliği ile inşa etmek olarak açıklanmıştır. Böylece Kim, Roh döneminin komünist devletler ile diplomatik normalleşme ve Kuzey Kore ile yaklaşmayı amaçlayan Nordpolitik’in kaldığı yerden devamı olarak nitelenebilecek bir dış politika izlemeyi kararlaştırmış ve Güney Kore’nin küreselleşen bir dünyada diğer ülkeler ile ekonomik-politik yaklaşma sağlayarak güçlenebileceği tezini savunmuştur.<sup>160</sup>

Ancak Kuzey Kore’nin 1993 Mart ayında yaptığı NPT (Nükleer Silahsızlanma Antlaşması) rejiminden çekilme hamlesi ile Güney Kore’nin bir buçuk senelik zaman diliminde dış politikasının odak noktasını oluşturmuştur.

---

<sup>159</sup>Young Whan Kihl, *Transforming Korean Politics: Democracy, Reform, and Culture*, M.E. Sharpe Inc, New York, 2005, s. 118.

<sup>160</sup> In Taek Hyun, a.g.e. , s. 56.

### 3.2.1. Kuzey Kore Nükleer Krizi ve Ortak Çerçeve Anlaşması

Kuzey Kore'nin 1992 yılında iki Kore arasındaki görüşmelerden çekilmesi ve UAEA'nın denetimlerinde elde ettiği bulguların Pyongyang rejiminin beyan ettiği plütonyum zenginleştirme oranlarıyla birbirini tutmaması yani rejimin belirttiğinden daha fazla plütonyum zenginleştirdiğinin ortaya çıkması üzerine tırmanan kriz 1993 yılında daha belirgin bir hal almıştır.

Güvenlik açısından Kuzey Kore nükleer krizi özellikle yarımada konvansiyonel güç dengesini sarsacak bir gelişme olurken Pyongyang rejiminin muhtemel nükleer silah edinimi Seul yönetimi açısından bir anlamda beka meselesi olarak nitelendirilmiştir. Dolayısıyla Seul yönetiminin 1993-1994 krizinde ABD'nin aksine yaşanan gelişmelerden bizatihi etkilenecek ülke olması hasebiyle sert bir tutum sergilediği görülmüştür.

Kuzey Kore'nin kurucu lideri Kim İl Sung'un yaşı sebebiyle geri plana çekilmesi oğlu Kim Jong İl'i öne çıkarmıştır. Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla iki kutuplu dünyanın sona ermesi ve Güney Kore'nin Nordpolitik dış politika açılımı çerçevesinde Sovyetler Birliği-Rusya ve Çin ile diplomatik ilişkilerini normalleştirilmesi Pyongyang rejiminin en büyük iki destekçisine olan güvenin sarsılmasına yol açmıştır. Güney Kore ile konvansiyonel anlamda rekabet edememe tehlikesi karşısında kitle imha silahlarının elde edilmesine odaklanan Pyongyang rejimi caydırıcılık kazanmayı hedeflemiştir. Nükleer caydırıcılık haricinde rejim, ABD'ye odaklanarak diplomatik tanınma elde etmeyi amaçlamıştır.

Pyongyang rejiminin beka tehdit algısını arttıran bir diğer önemli husus ise Almanya'nın yeniden birleşmesi ve uygulanan model olmuştur. Bu dönemde özellikle Güney Kore'de ve ABD başta olmak üzere Pyongyang rejiminin de çökeceğine dair görüşler belirmiştir. Kim Jong İl'in babası Kim Sung İl'den devraldığı gücü yönetemeyeceği ve ekonominin çökmesi ile de rejimin yıkılacağı iddia edilmiştir.<sup>161</sup> Başta Kim ailesi olmak üzere Kuzey Kore yönetici elitleri rejimin bekası hakkındaki mevcut senaryolardan büyük tehditler algılamışlardır. Bu noktada Nikolay Çavuşesku'nun sonunu iyi bilen ve Körfez Savaşı'nda Irak'ın işgalini güncel olarak takip eden Kuzey Kore yönetici eliti nükleer programı rejimin korunmasında yegâne çıkış yolu olarak görmüştür.

---

<sup>161</sup> Jina Kim, a.g.e. , s. 59.

Ayrıca geçiş döneminde konjonktürel değişimin yarattığı beka tehdidinden hareketle Kim Jong İl, birçok sadık generali daha yüksek mevkilere getirmiştir. Yapılan anayasa değişikliği ise Kim Jong İl'i Kuzey Kore ordusunun başkomutanı haline getirirken Ulusal Savunma Komisyonu, Halk Merkez Komitesi ile çalışma zorunluluğundan çıkarılarak hükümet içerisinde otonom bir pozisyona sahip olmuştur. Dolayısıyla reformlar ile partinin gücü görece azalırken silahlı kuvvetlerin etkisi arttırılmıştır.<sup>162</sup>

Kuzey Kore'nin iç siyaseti ve dış faktörlere gösterdiği tepki bu suretle ülkenin dış politikada daha da sertleşmesine yol açmış ve ülkenin Nükleer Silahsızlanma Antlaşmasından çekilmesiyle sonuçlanmıştır. NPT'den çekilme kararı ise başta Güney Kore olmak üzere ABD'de büyük tepkiyle karşılanmıştır. ABD Dışışleri Bakanı Warren Christopher kongre komitesinde yaptığı konuşmada Kuzey Kore'nin UAEA kriterlerine uymaması ve Nükleer Silahsızlanma Antlaşmasına dönmemesi halinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) aracılığında çeşitli yaptırımlar uygulanacağını açıklamıştır. Bununla birlikte Çin, meselenin ekonomik yaptırımlarla çözülemeyeceğini ve diplomatik yollarla çözülmesi gerektiğini belirtmiştir. Çin'in BMGK'da alınabilecek olası bir ekonomik yaptırımı veto edeceği sinyali vermesi ise zaten hâlihazırda dış dünya ile ekonomik bağları oldukça sınırlı olan Pyongyang rejimi üzerinde etkisi tartışılan yaptırım seçeneğinin Clinton yönetimi tarafından tercih edilebilecek bir seçenek olmadığını ortaya çıkarmıştır.<sup>163</sup> Bu nedenle ABD'de Pyongyang'a karşı farklı stratejilerin uygulanması gündeme gelmiştir.

Özellikle İsrail'in 1981'de Irak'ın gizli nükleer reaktörü Osirak'ı vurması rneği ABD'de askeri kuvvet kullanımını savunanların argümanlarının başında gelmiştir. Kuzey Kore ile tam ölçekli bir savaşın İsrail rneğinde olduğu gibi lokal bir operasyonla önlenebileceğini savunan sert güç kullanımını savunanlar Pyongyang'ın nükleer kabiliyetinin yok edilmesi ile gelecek yıllarda oluşabilecek daha büyük bir tehlikenin erkenden önlenebileceğini iddia etmişlerdir.<sup>164</sup>

Clinton yönetimi açısından Kuzey Kore'nin nükleer silah elde ederek nükleer başlıklı balistik füzeler aracılığıyla yakın çevresini hatta kıtalararası füze teknolojisine erişme kapasitesi düşünüldüğünde Amerika kıtasını vurabilme ihtimali kabul edilebilecek bir durum olmamıştır. Ayrıca Kuzey Kore'nin nükleer silah elde

---

<sup>162</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 87.

<sup>163</sup> Ted Galen Carpenter ve Doug Bandow, *The Korean Conundrum: America's Troubled Relations With North and South Korea*, Palgrave Macmillan, New York, 2004, s. 43.

<sup>164</sup> A.g.e. , ss. 43-44.

ediniminin Güney Kore ve Japonya gibi ülkeleri de nükleer silah elde etmeye iteceği ihtimali bölgede potansiyel domino etkisi yaratabilecektir. ABD açısından diğer bir önemli güvenlik sorunu ise Kuzey Kore'nin nükleer teknolojisini İran ve Irak gibi İsrail-ABD bloğuna karşı devletlerle paylaşması ihtimalidir.<sup>165</sup>

ABD'den gelen sert güç kullanımına yönelik açıklamalar Soğuk Savaş sonrası geçiş döneminde olan ve rejimin devamlılığı hususunda beka hassasiyetine sahip olan Kuzey Kore'yi daha da kışkırtmıştır. Karşılıklı gerginliğin artması ise Çin'in daha aktif şekilde devreye girmesini beraberinde getirmiştir. Çin, Dışişleri Bakanı Qian Qichen aracılığıyla meselenin karşılıklı diyaloglarla çözülmesi gerektiğini ve konunun BMGK'ya taşınmasının çözüm sağlamayacağını bildirmiştir.<sup>166</sup>

Nitekim Çin'in ABD-Güney Kore ve UAEA'ya karşı duruşu güvenlik konseyinden herhangi bir yaptırımın çıkmamasına yol açmıştır. Bununla birlikte Çin'in çekimser kalarak dolaylı şekilde tasarının geçmesini sağlamasının altında önergede herhangi bir yaptırım kararı olmaması ve yumuşak bir içeriğe sahip olması yatmıştır. Önerge, sadece Kuzey Kore'nin Nükleer Silahsızlanma Antlaşmasına ivedi şekilde dönmesi gerektiğini telkin etmiştir.<sup>167</sup> Böylece Pekin'in Kuzey Kore'ye yönelik yaptırımlara set çekmesi Washington-Seul hattında BMGK'nın sonuç almaya yönelik diplomatik bir araç olma kimliği taşımadığına kanaat getirilmesiyle sonuçlanmıştır.

Bu bağlamda ABD'nin doğrudan Kuzey Kore ile diyalog kurmak suretiyle iletişime geçme kararı almış ve Mayıs 1993'ten itibaren arka kanallardan görüşmeler sürdürülmüştür. ABD-Kuzey Kore diyalogunun ikili yapısı ise Kim Young Sam yönetiminin süreçten dışlandığı algısına neden olmuştur. Özellikle Kim yönetimi, seçim döneminin aksine Kuzey Kore'ye karşı ılımlı bir diplomatik yaklaşım izleme yönünde hareket etmekle birlikte Pyongyang-Washington görüşmelerinin şeklinden hoşnut olmamıştır. Hatta Kim Young Sam, Kuzey Kore-Güney Kore ikili görüşmelerinden yaklaşık bir hafta önce göreve gelişinin 100. gününde yaptığı

---

<sup>165</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 98.

<sup>166</sup> A.g.e. , s. 98.

<sup>167</sup> Görüşmeler sonucunda 11 Mayıs 1993'te BMGK No:825 çözüm önergesi Çin ile Pakistan'ın iki çekimser oyuyla on üçe sıfır gibi bir çoğunlukla geçmiştir; Samuel S. Kim, "The Making China's Korea Policy in the Era of Reform", a.g.e. , ss. 392-393.



konuşmada “*Biz nükleer silahlara sahip olanlar ile el sıkışmayız*” açıklamasını yapmıştır.<sup>168</sup>

ABD-Kuzey Kore görüşmelerini dolaylı olarak eleştiren Kim ayrıca ABD Savunma Bakanı Aspin ile gerçekleştirdiği görüşmede Kuzey Kore'nin balistik füze programının amacının Güney Kore'yi komünistleştirmek olduğunu ifade etmiştir. Kim'in ABD-Kuzey Kore ikili görüşmelerinin dışında kalmasının yarattığı hoşnutsuzluğun farkında olan Pyongyang ise kendisine cevap vererek Kim Young Sam yönetiminin amacının ikili görüşmeleri sabote etmek olduğunu belirtmiş ve yönetimi daha önceki askeri rejimlerden bir farkının olmadığı yönünde eleştirmiştir.<sup>169</sup>

Güney Kore'nin dolaylı tepkisinin gölgesinde Haziran 1993'te New York'ta başlayan ABD-Kuzey Kore görüşmeleri nükleer krizin diplomatik yollarla çözülmesi yönünde tarafların iradesini göstermesi bakımından önemli bir kilometre taşı olmuştur. Görüşmelere ABD heyetini Dışişleri Bakanlığına bağlı Politik-Askeri İşler Bürosu Baş Sekreteri Robert Galluci temsil ederken Kuzey Kore'yi Dışişleri Bakanı Baş Yardımcısı Kang Sok Ju temsil etmiştir. Orta seviyeli bürokratlar arası görüşme tarafların bir üst aşamaya geçmeden önce birbirlerinin niyetlerini ve görüşmelerin bağlayıcılığını test etme anlamına gelmiştir. ABD tarafı daha önce olduğu gibi benzer şekilde havuç ve sopa taktiği şeklinde hareket etmiş ve Kuzey Kore'nin nükleer silah programının şüpheye yer bırakmayacak şekilde sona erdirilmesini talep etmiştir. Kuzey Kore heyeti görüşmelerde Kore Yarımadasındaki ateşkesin kalıcı bir barış antlaşmasıyla değiştirilmesine yönelik bir teklifte bulunmuş ancak teklif mevcut sorunlar dâhilinde ikincil öneme sahip olmuştur. ABD heyeti ise sopa seçeneğini öne çıkarırken olası bir Kuzey Kore tavizi veya iyi niyet sergilenmesi halinde bunun karşılık bulacağı yönünde hareket edeceğini bildirmiştir. İlk tur görüşmelerde kesin sözler verilmemekle birlikte Kuzey Kore, Nükleer Silahsızlanma Antlaşmasını askıya alma sürecini durdurduğunu açıklamıştır. ABD ise Kuzey Kore'ye karşı herhangi bir askeri kuvvet kullanmama yönünde garanti vermeyi taahhüt etmiştir.<sup>170</sup>

---

<sup>168</sup> Jina Kim, a.g.e. , s. 59.

<sup>169</sup> A.g.e. , s. 59.

<sup>170</sup> Scott Snyder, “North Korea's Nuclear Program: The Role of Incentives in Preventing Deadly Conflicy”, David Cortright (ed.), *The Price of Peace: Incentives and International Conflict Prevention*, Rowman and Littlefield Publishers, Maryland, 1997, 55-81, ss. 62-63.

Karşılıklı görece olumlu gelişmelere rağmen ABD, üst düzey görüşmelerin devam edebilmesi için Kuzey Kore'ye bazı ön şartlar koşmuştur. Bunlar; Kuzey Kore'nin Nükleer Silahsızlanma Antlaşmasından bir daha çekilmemesi, görüşmeler sürerken daha fazla atık yakıt işlenmesinin durdurulması, Kuzey Kore'nin UAEA'nın gözetimi olmadan 5 megavatlık nükleer elektrik santraline yakıt doldurmamasıdır. Tarafların ön şartlarda mutabık kalmalarıyla birlikte Temmuz ayında yeni bir üst düzey görüşme planlanmıştır.<sup>171</sup>

İki ülke arasındaki görüşmelerin ilk ayağının New York'ta gerçekleştirilmesinin ardından ikinci toplantı Temmuz ayında Cenevre'de yapılmıştır. İkinci tur görüşmeler beklendiği gibi dramatik bir değişiklik getirmemekle birlikte ilk turun tamamlayıcısı olmuş ve Kuzey Kore heyeti Nükleer Silahsızlanma Antlaşmasının iç tüzüğü mahiyetinde olan Nükleer Teminat ve Emniyet (Safeguard Agreement) Anlaşmasının yükümlülüklerine uyacağını ve UAEA ile görüşeceğini ve ortak bir zeminde anlaşılması halinde nükleer tesislerini denetimlere açacağını bildirmiştir. ABD ise esasen Seul'ün hedeflerinin başında gelen özel denetimler ve ani-habersiz incelemeler konusunda herhangi bir maddeyi Kuzey Kore heyetine kabul ettirememekle birlikte Pyongyang-UAEA görüşmelerini tekrar başlatabilmiştir. Ayrıca görüşme sonunda yapılan ortak beyanatta Kuzey Kore, grafit moderatör uyumlu nükleer santrallerini ABD'nin öncülüğünde kurulacak bir konsorsiyum tarafından inşaatı finanse edilecek iki hafif su reaktörü ile değiştirilmesi seçeneğinin değerlendirileceğini açıklamıştır.<sup>172</sup>

ABD-Kuzey Kore arasındaki görüşmelerde ortaya çıkan mutabakat sonucu Ağustos 1993'te UAEA denetçileri Kuzey Kore'deki nükleer reaktörleri incelemeye başlamıştır. Ancak Pyongyang rejiminin Nükleer Teminat ve Emniyet Anlaşmasını uygulama sözü vermesine rağmen UAEA denetçilerine kısmi denetleme imkânı tanımıştır. Özellikle UAEA denetçilerinin Yongbyon reaktörünün yakınında bulunan iki nükleer atık alanına girme taleplerinin Pyongyang tarafından bahsi geçen alanların askeri üs olmaları sebebiyle reddedilmesi görüşmelerin tıkanmasına yol açmıştır. Pyongyang yönetimi sadece New York'taki birinci tur çerçevesinde yerleştirilmesi kararlaştırılan ve UAEA tarafından şüpheli olarak görülen reaktörlerin faaliyetlerinin denetlenmesini sağlayan kameraların biten filmlerinin değiştirilmesini

---

<sup>171</sup> Young Whan Kil, "Confrontation or Compromise? Lessons from the 1994 Crisis", Young Whan Kil ve Peter Hayes (ed.), *Peace and Security in Northeast Asia: The Nuclear Issue and the Korean Peninsula*, M.E. Sharpe Inc. , New York, 1997, 181-205, s. 183.

<sup>172</sup> A.g.e. , s. 197.

kabul etmiştir. Böylece Pyongyang yaptığı bu hamle ile daha önceki nükleer faaliyetlerinin açığa çıkmasını engellerken sadece yeni nükleer faaliyetlerinin gözetim altında tutulmasına izin vermiştir. Dolayısıyla kameraların filmlerinin değişimine izin verilmesi Kuzey Kore'nin sadece daha fazla atık yakıt işleminin engellenmesine ve yeni bir nükleer bomba yapıp yapmadığının anlaşılabilmesine yaramakla birlikte daha önceki işlemlerin içeriğinin muğlak kalması anlamına gelmiştir.<sup>173</sup>

UAEA denetimleri krizinin tırmanması ile yarımada durum tekrar gergin bir hal alırken Kuzey Kore üçüncü görüşmelerin temelini oluşturacak bir paket anlaşma teklifinde bulunmuştur. Buna göre Kuzey Kore Nükleer Silahsızlanma Antlaşmasında kalma garantisi verirken karşılığında ABD öncülüğünde bir konsorsiyumun iki hafif su reaktörü inşa etmesini, UAEA denetçilerinin talep ettiği özel denetimlerin ve habersiz denetimlerin haricinde diğer denetimlerin tam ölçekli yapılmasını ve ek ekonomik yardımlar yapılmasını talep etmiştir.<sup>174</sup>

Pyongyang'ın önerdiği çözüm paketiye Clinton yönetimi içerisinde ayrılıklara yol açmıştır. Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanları dâhil olmak üzere Savunma Bakanlığı Pyongyang'ın önerisine şüpheli yaklaşmışlar ve habersiz denetimlerin Pyongyang tarafından kabule zorlanmasının yanı sıra standart denetimlerin eksiksiz yerine getirilmesi gerektiği hususunda ısrar etmişlerdir. Bununla birlikte diplomatik çözüm seçeneğinin sürdürülmesi gerektiğini savunan Dışişleri Bakanlığı ağır basmış ve Kuzey Kore'nin geçmiş nükleer işlemleri sonucu üretilme ihtimali bulunan bir veya iki nükleer bombaya odaklanmak yerine yeni nükleer bomba üretimini sağlayacak plütonyum üretimi ve zenginleştirilmesinin önüne geçilmesi esas hedef haline gelmiştir.<sup>175</sup>

Kuzey Kore-ABD yönetimi arasında gerçekleşen görüşmelere başından beri muhalif olan ve sürecin dışında kalan Güney Kore yönetimi ise ikinci tur görüşmelerinin çökmesinin ardından sert çıkışlar yapmıştır. Başkan Kim, *Washington Post* gazetesine verdiği röportajda Kuzey Kore'nin amacının zaman kazanmak olduğunu ve Pyongyang'ın Güney Kore'yi dışlayarak ABD'den diplomatik tanınma elde etmeye çalıştığını söylemiştir.<sup>176</sup>

---

<sup>173</sup> A.g.e. , s. 183.

<sup>174</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 99.

<sup>175</sup> A.g.e. , s. 99.

<sup>176</sup> Jina Kim, a.g.e. , s. 60.

Kim Young Sam yönetiminin artan muhalefeti 1993 yazından sonra ilk defa Ocak ayında başlatılan iki Kore arasındaki görüşmelerde yansımıştır. Kim Young Sam'ın dışlanmışlık algısını doğrulayacak biçimde Pyongyang'ın asıl muhatap olarak Washington'u görmesi ve Seul'ün Clinton yönetiminle karşılaştırıldığında daha sert önlemler alınmasını savunması bir süre sonra tekrar görüşmeleri tıkamıştır. Özellikle Ocak 1993 görüşmelerinde Kuzey Kore temsilcisi Park Yong-Su'nun Güney Kore'yi tehdit etmesi Pyongyang'ın muhatap olarak Washington'u gördüğünü ve Seul'e karşı tutumunu sertleştirdiğini göstermiştir. Kim Young Sam yönetiminin heyetler arası görüşme kayıtlarını televizyon istasyonlarına dağıtması aynı şekilde Güney Kore kamuoyunda Kuzey Kore karşıtlığının artmasına neden olmuştur. Bu suretle Washington-Pyongyang görüşmelerinden Seul'ün dışlanması ve Kuzey Kore heyetinin tehditleri Kim Young Sam yönetiminin artan şekilde sert politikalara dönmesine neden olmuştur.<sup>177</sup>

Kim Young Sam'ın Kuzey Kore'yi doğrudan ABD ile görüşmesi hususunda eleştirmesi ve Güney Kore'nin süreçten dışlanıp yabancılaştırılmaya çalışılmasına olan tepkisi Washington-Pyongyang görüşmelerini de etkilemeye başlamıştır. Pyongyang'ın Kim'in şüphelerini doğrulayacak şekilde doğrudan ABD'yi muhatap alma stratejisi bu dönemde Amerika ile görüşerek Güney Kore'yi bloke etme (*tong-mi-bong-nam*) planı adı altında şekillenmiştir.<sup>178</sup>

Seul-Washington arasında Kuzey Kore'ye yönelik sürdürülen görüşmelerin ve nükleer programın denetlenmesi konusundaki fikir ayrılıkları Kim Young Sam'ın ABD ziyaretinde de sürmüştür. Kim Young Sam ve Clinton arasında gerçekleşen zirvede Kim açık bir şekilde ABD'nin Kuzey Kore tarafından önerilen paketi kabul etme yönünde hareket etmesini eleştirmiş ve bu davranışı fazla tavizkâr olarak nitelmiştir. Clinton yönetimini alttan alma politikası yürütmekle itham eden Kim ayrıca 1994 yılı içinde Takım Ruhu tatbikatının ertelenmemesini istemiştir. Kim'in bir diğer tepki gösterdiği konu Washington ve Pyongyang yönetimleri arasında ele alınan mutabakat planında Kuzey Kore'ye yapılacak nükleer reaktörün finansmanının önemli bir kısmının Güney Kore'nin görüşmelerin dışında bırakılmasına rağmen üstlenecek olmasıdır. Bu durum Kim tarafından yoğun

---

<sup>177</sup> Selçuk Çolakoğlu, a.g.e. , s. 282.

<sup>178</sup> Jina Kim, a.g.e. , s 62.

tepkiyle karşılanmasına rağmen ABD-Kuzey Kore arasındaki mutabakatı Dışişleri Bakanı Han Soon-joo'nun iknasıyla kabul etmek durumunda kalmıştır.<sup>179</sup>

ABD-Kuzey Kore arasında imzalanan mutabakat taslağına rağmen kısa bir süre sonra UAEA ve Pyongyang arasında denetimlerin içeriği konusunda tekrar uzlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. UAEA, Pyongyang rejiminden yedi nükleer tesise giriş izni, tam denetim şartı ve atık yakıt örnekleri almak istemiş ancak rejim sadece tek bir tesise giriş izni vermiştir. Ortaya çıkan durum sonucunda Nükleer Emniyet ve Teminat Anlaşmasının şartlarını kontrol etme imkânı olmadığı sonucuna varan UAEA yeni denetçi göndermeme kararı almıştır.<sup>180</sup>

Aralık 1993 mutabakatının işlevsiz hale gelmesiyle birlikte UAEA-Kuzey Kore arasındaki anlaşmazlık Washington-Pyongyang arasındaki görüşmelere yansımış ve üçüncü tur görüşmeler gerçekleşmemiştir. Yarımada'daki gerginliği dramatik şekilde arttıran hadise ise Nisan 1994'te yaşanmış ve Kuzey Kore, Yongbyon nükleer tesisinde bulunan 5 megavatlık reaktöründe yakıt çubuklarının değişimini gerçekleştirdiğini açıklamıştır. UAEA denetçilerinin gözetimi altında olmadan yakıt değiştirme ABD ve UAEA tarafından Kuzey Kore ile yürütülen görüşmelerde koşulan esas şartlardan biri olması nedeniyle taraflar arasındaki bağlar kopma noktasına gelmiştir. Böylece Kuzey Kore, yakıt çubuklarını değiştirerek harcanan yakıttan plütonyum elde edilmediğini saklamayı başarmıştır.<sup>181</sup>

17 Mayıs'ta ABD Savunma Bakanı William Perry yaptığı açıklamada Kuzey Kore'nin yakıt çubuklarını değiştirme işlemi sonucunda elde etmesi muhtemel plütonyum miktarı ile beş veya altı nükleer bomba yapabileceğini bildirmiştir.<sup>182</sup>

Kuzey Kore'nin yakıt değişimi açıklamasının ardından UAEA Başkanı Hans Blix'de 30 Mayıs 1994 tarihli açıklamasında yaşanan hadise ile ajansın Kuzey Kore'nin geçmiş nükleer faaliyetlerini denetleme ve tarihinin içeriğini anlama kabiliyetinin kayb olduğunu belirtmiş ve BMGK Güvenlik Konseyini ivedi şekilde meseleyi görüşmeye davet etmiştir. UAEA'nın çağrısının ardından Clinton yönetimi bir yaptırım paketi hazırlamış ve BMGK üyelerine paketi iletmiştir. UAEA ve Clinton

---

<sup>179</sup> Leszek Buszynski, *Negotiating with North Korea: The Six Party Talks and the Nuclear Issue*, Routledge Publishing, Oxon-United Kingdom, 2013, s. 39.

<sup>180</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 100.

<sup>181</sup> Young Whan Kil, "Confrontation or Compromise? Lessons from the 1994 Crisis", a.g.e. , s. 184.

<sup>182</sup> A.g.e. , s. 184.

yönetiminin faaliyetlerine karşılık olarak Kuzey Kore, UAEA üyeliğinden ayrıldığını açıklamıştır.<sup>183</sup>

Pyongyang'ın Aralık 1993'te varılan anlaşmanın aksine nükleer silah yapılmasına yarayabilecek şekilde habersiz yakıt değişimi ve nihai olarak UAEA'dan tek taraflı bir karar ile çıkması Clinton yönetiminde sertlik yanlılarını güçlendirmiştir. Güney Kore ile aynı çizgiye gelen Clinton yönetimi 1994 Baharından itibaren olası bir müdahaleyi tartışmış ve çeşitli senaryolar hazırlanmıştır. Clinton yönetimi Güney Kore'deki asker sayısını arttırma kararı alırken birçok zırhlı araç ve en önemlisi 6 bataryadan oluşan 48 Patriot füze fırlatma rampansı göndermiştir. ABD'ye benzer şekilde Güney Kore'de askeri hazırlıklar yapmaya başlamış ve olası bir savaşa hazırlık amacıyla 6.6 milyon yedek göreve çağrılmış ve seferberlik tatbikatı yapılmıştır. Böylece Kore Yarımadası Kore Savaşının ardından en fazla militarize olduğu bir döneme şahit olmuştur.<sup>184</sup>

ABD'nin Patriot füze sistemlerini Kore Yarımadasına yerleştirmesine Kuzey Kore oldukça sert tepki verirken Kim Jong İl orduyu yarı savaş pozisyonuna getirdiğini bildirmiştir.<sup>185</sup> Tarafların tansiyonu arttıracak kararlar almaları ise Kore Yarımadasında Soğuk Savaş döneminde dahi çıkmamış olan savaş ihtimalini oldukça yükseltmiştir.<sup>186</sup> Bununla birlikte yarımada artan gerginliğin çatışmaya dönmesi ihtimali ani bir gelişme ile azalmış, Kim İl Sung'tan krizin çözülmesi yönünde davet teklifi alan eski başkan Jimmy Carter, Clinton'ın onayıyla 15 Haziran 1994'te Pyongyang'a özel yetkili olarak gönderilmiştir.<sup>187</sup>

Carter, Clinton yönetiminin diplomatik çözüm için sonuncu seçeneği olurken krizin savaşa evrilebileceğini gören Kim İl Sung, Kuzey Kore'nin öne sürdüğü paket anlaşmanın uygulanmasını teklif etmiştir. Kim, Carter'dan ABD'nin BMGK'da

---

<sup>183</sup> <https://www.iaea.org/newscenter/focus/dprk/fact-sheet-on-dprk-nuclear-safeguards> (Erişim Tarihi: 10.09.2015)

<sup>184</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 101.

<sup>185</sup> Yossef Bodansky, **Crisis in Korea**, Shapolsky Publishers Inc, New York, 1994, ss. 250-253.

<sup>186</sup> Yarımada artan gerginliğin ortaya çıkardığı çatışma riskini Dışişleri Bakanlığı Askeri-Politik Sekreteri Robert Galluci, Barbara Tuchman'ın "Guns of August" (Ağustos Silahları) kitabına benzetmiş ve I. Dünya Savaşının çıkmasına neden olan yolda ortaya çıkan yanlış anlaşılmaların, çarpışan amaçların ve dikkatsizliğin bahar 1994'te Kore Yarımadasında benzer bir durumu andırdığını söylemiştir. Keza Kore'de bulunan Amerikan Hava Korgeneral Howell Estes herkesin bir çatışma çıkacağına dair beklentiye sahip olduğunu ifade etmiştir; Don Oberdorfer and Robert Carlin, **Two Koreas: A Contemporary History (Revised Edition)**, Basic Books, New York, 2001, ss. 306-308

<sup>187</sup> Young Whan Kil, "Confrontation or Compromise? Lessons from the 1994 Crisis", a.g.e. , s. 190.

herhangi bir yaptırım kararı çıkarılmamasını ve ABD'nin kuvvet kullanmamasına dair taahhüt istemiştir.<sup>188</sup> İlk defa resmi göreve sahip olmasa dahi üst düzey bir ABD'li yönetici elit ile görüşme imkânına sahip olan Kim İl Sung üçüncü tur görüşmelere kadar nükleer programın durdurulmasını ve UAEA'dan çıkılmasına rağmen ülkede bulunan iki ajans denetmeninin incelemelerine devam edebileceğini söyleyerek diplomatik jest yapmıştır.<sup>189</sup> Carter ise karşılığında ABD'nin doğrudan iki hafif su reaktörünü finanse edemeyeceğini ancak ortak bir konsorsiyum ile maliyetin bir kısmını ödeyebileceğini ayrıca Kore Yarımadasında ve yakın çevresinde herhangi bir Amerikan nükleer silah bulunmayacağını taahhüt etmiştir.<sup>190</sup>

Kim İl Sung'un teklifini Washington'a ileten Carter'a Clinton yönetiminden onay gelmiş ve ABD'nin BMGK'da yaptırım kararı alınmasının durdurulduğu bildirilmiştir. Buradan hareketle Carter-Kim İl Sung zirvesinden çatışma yerine diplomasinin sürdürülmesi anlayışı ortaya çıkarken taraflar üçüncü tur görüşmelerin Temmuz ayında gerçekleştirme kararı almışlardır.<sup>191</sup> Görüşmelerde Kuzey Kore'nin nükleer programını durdurması karşılığında ortaya çıkacak enerji açığının kapatılması için ABD öncülüğünde bir konsorsiyumun iki hafif su reaktörü inşa etmesi ve katı yakıt tedariğinde bulunması kararlaştırılmıştır. Ayrıca ABD, BMGK'dan herhangi bir yaptırım geçirmeyeceğini bildirirken Pyongyang yönetimi iki Kore arasında görüşmelerin tekrar başlatılmasını ve UAEA denetçilerinin grafit çubuklu reaktörleri incelemesini kabul etmiştir.<sup>192</sup>

Carter'ın ziyareti bu suretle önemli bir arabulucu rol oynamış ve Kuzey Kore-ABD görüşmeleri tekrar başlamıştır. Ayrıca Kim İl Sung ile görüşen Carter'ın teklifi ile Kuzey Kore lideri ile Güney Kore Başkanı Kim Young Sam arasında yine Temmuz ayında bir zirve ayarlanmasına muvaffak olmuştur.<sup>193</sup> Bununla birlikte Kim İl Sung'un ani ölümü ile tarihte ilk defa iki ülke liderlerinin görüşmesi böylece doğal şartlar sebebiyle gerçekleştirilememiştir. Kim İl Sung'un ölümü ile görüşmelerin akıbeti belirsizleşmeye başlamıştır. Özellikle Clinton'un yayınladığı taziye mesajına

---

<sup>188</sup> A.g.e. , ss. 191-192.

<sup>189</sup> Don Oberdorfer and Robert Carlin, *Two Koreas: A Contemporary History* (Revised Edition), a.g.e. ss. 326-329

<sup>190</sup> A.g.e. , ss. 329-331

<sup>191</sup> Young Whan Kil, "Confrontation or Compromise? Lessons from the 1994 Crisis", a.g.e. , ss. 192-193.

<sup>192</sup> <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron> (Erişim Tarihi: 10.09.2015)

<sup>193</sup> Young Whan Kil, "Confrontation or Compromise? Lessons from the 1994 Crisis", a.g.e. , s. 193.

Güney Kore'nin tepki göstermesi görüşmelerin oldukça ince bir zeminde yürütüldüğünü ortaya çıkarmıştır.<sup>194</sup>

Clinton'un taziye mesajını fazla abartılı bulan Güney Kore, Kore Savaşının başlamasına sebep olan bir kişinin arkasından derin taziye mesajı yayınlamaktan ziyade Korece "ashipta" yani kötü bir gelişme veya kendisi özlenecek anlamını taşıyan bir kelime kullanımı tercih edilmiş ve üzüntü kelimesinin kullanımından özellikle kaçınılmıştır. Kim Young Sam ayrıca ordunun alarm seviyesini en üst düzeye çıkarmış ve olası bir Kuzey Kore provokatif saldırısına karşı savunma tedbirlerinin alınması kararı alınmıştır.<sup>195</sup>

Kim Young Sam yönetimi ayrıca Kuzey Kore-ABD arasında imzalanan ve hafif su reaktörlerin inşası ve sert güç unsurlarının kullanılmayacağına dair ibareler içeren Ağustos mutabakatına sert şekilde muhalefet etmiştir. Kim Young Sam, 17 Ağustos'ta Başkan Clinton'u arayarak mutabakatın Kuzey Kore'nin nükleer programının geçmişinin ortaya çıkarılmasına dair bir madde içermediğini ve Kuzey Kore'nin nükleer tesislerini tam ölçekte UAEA yetkililerine açmadan ve özel-habersiz denetimleri kabul etmeden anlaşma yapılmasının yanlışlığını iletmiştir. Kim ayrıca gerçekleştirilmesi planlanan iki Kore arasındaki diyaloga dair hiçbir cümle sarfetmeyerek ABD-Kuzey Kore görüşmelerinin Güney Kore haricinde yapılmasını dolaylı olarak protesto etmiştir.<sup>196</sup>

Kim Young Sam yönetiminin Ağustos mutabakatını açık bir şekilde eleştirmesi ise Kuzey Kore'nin tepkisini çekmiştir. Kuzey Kore, önemli bir kısmı Güney Kore tarafından üstlenilmesi planlanan hafif su reaktörlerinin inşaatının bitmeden grafit uyumlu reaktörlerinin işlevini sürdüreceğini söylemiş ve özel denetimlerin ani-habersiz yapılması seçeneğinin kabul edilemeyeceğini bildirmiştir.<sup>197</sup> Kim Young Sam yönetiminin tepkilerine ve Kuzey Kore'nin özellikle Kim İl Sung öldükten sonra yaşadığı lider değişimi sonucu rejim bekası sorularının gündeme geldiği bir dönemde ABD-Kuzey Kore görüşmeleri iki Kore arasındaki gerginliğe rağmen sürdürülmüş ve Ağustos mutabakatı Cenevre'de Ekim ayında kabul edilmiştir.

---

<sup>194</sup> Jina Kim, a.g.e. , s. 62.

<sup>195</sup> Joel S. Wit, Daniel Poneman ve Robert L. Gallucci, **Going Critical: The First North Korean Nuclear Crisis**, Brookings Institution Press, Washington D.C. , 2004, s. 260.

<sup>196</sup> Jungsup Kim, a.g.e, s. 102.

<sup>197</sup> A.g.e. , s. 102.



Buradan hareketle Mutabakat Çerçeve Anlaşması (Agreed Framework) 16 Ekim 1994'te imzalanmıştır. Çerçeve anlaşması ile Kuzey Kore, Ağustos ayındaki anlaşmada mutabık kaldığı 5 megavatlık grafit çubuk uyumlu reaktöründeki işlemleri dondurmaya ve biri 50 diğeri 200 megavat olan reaktör inşaatını durdurmayı kabul etmiştir. UAEA'nın Nükleer Teminat ve Emniyet Anlaşmasının içeriğine uygunluğu özel incelemelerle denetlemesi teorik olarak kabul edilmiştir. Pyongyang rejimi ayrıca UAEA denetimlerini kabul ederken Yongbyon nükleer tesisi dışındaki iki nükleer atık bölgesini kendi uygun gördüğü ve UAEA yetkililerini tatmin edecek şekilde denetime açmayı kabul etmiştir. Clinton yönetiminin öncelik açısından hayati gördüğü Kuzey Kore'nin kullanılmış 8000 yakıt çubuğunu ülke dışına göndermesi ve on yıl içinde hafif su reaktörleri inşa edilmesi halinde grafit uyumlu nükleer tesislerini kapatması maddesi de Mutabakat Çerçeve Anlaşması'nda yer almıştır.<sup>198</sup>

ABD ise kurulacak ortak bir konsorsiyum ile iki tane hafif su reaktörünün inşası sözünün yanı sıra 500.000 tonluk akaryakıt tedariki yapmayı kabul etmiştir Kuzey Kore'nin enerji kaybını telafi etmek amacıyla Washington ayrıca Kuzey Kore'nin Nükleer Silahsızlanma Antlaşmasından çıkmaması halinde nükleer silah kullanmama sözü vermiş ve BMGK'da hazır duran ekonomik yaptırım paketi geri çekilmiş ve diplomatik normalizasyon için görüşmelere hazır olduğunu belirtmiştir.<sup>199</sup>

Çerçeve Anlaşmasının imzalanması Clinton yönetimi tarafından bir diplomatik başarı olarak görülmekle birlikte başta cumhuriyetçiler olmak üzere yönetim içinde sert tavır alınmasını savunanlar tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Yönetime gelen eleştiriler genellikle Kuzey Kore'nin nükleer programına ve nükleer silah elde etme imkânına hiçbir şekilde engel olunmadığı ve buna rağmen Pyongyang'ın istediğini aldığı ve hafif su reaktörlerinin inşasına rağmen on yıl içerisinde nükleer silah yapabilecek bir konumu garanti altına aldığı üzerinde durmuştur. Özellikle Clinton yönetimi, Neville Chamberlain'in 1938'de tıpkı Münih'te Hitler'e karşı yatıştırma politikasını uygulamasına benzer politika izlediği üzerinden eleştirilmiştir. Bu çerçevede Clinton yönetimine karşı muhalif kesim sıkça Münih Sendromunu kamuoyu nezdinde işlemiş ve Kuzey Kore'nin nükleer silah programının durdurulmadığını belirtmişlerdir.<sup>200</sup>

Clinton yönetimi ise özel denetimlerin zaman itibariyle mümkün olmadığından hareketle Pyongyang'ın gelecek yıllarda nükleer silah yapmasını

---

<sup>198</sup> Ted Galen Carpenter ve Doug Bandow, a.g.e. , s. 46.

<sup>199</sup> A.g.e. , s. 46.

<sup>200</sup> A.g.e. , s. 47.

engellenecek önlemler üzerinde durmuştur.<sup>201</sup> Bu durum Clinton yönetiminin Kuzey Kore'nin anlaşma öncesinde elindeki plütonyum oranları düşünüldüğünde ihtimal dâhilinde olan bir veya iki atom bombasının sessizce kabul ettiğini ancak bu rakamın daha fazla artmasının önüne geçilmeye çalışıldığı algısını ortaya çıkarmıştır.

Kim Young Sam yönetimi çerçeve anlaşmasından memnun olmamakla birlikte ortaya çıkan durumu kabul etmek durumunda kalmıştır. Özellikle sürecin dışarısında bırakılan ve Pyongyang ile sürekli gerginlik içerisinde bulunan Kim yönetimi, Washington tarafından diyalogu bozan taraf olarak görülmüştür. Ancak Kim yönetimi her ne kadar süreçten memnun olmasa da hafif nükleer reaktörlerin inşasında finansal katkıda bulunacağını açıklamıştır.<sup>202</sup> Kim yönetimi endişelendiren bir diğer husus müttefikleri ABD'nin krizin başından itibaren Güney Kore'yi dışarıda bırakarak Kuzey Kore ile diplomatik normalizasyona gideceği hususu olmuştur. Kim yönetiminin ABD-Kuzey Kore diplomatik normalizasyona gidileceği endişesi Başkan Clinton'un Kim Young Sam'ı arayarak çerçeve anlaşmasının böyle bir maddeyi içermediği konusunda mevkidaşına güven vermesiyle aşılmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda Seul açısından ele alındığında Kuzey Kore'nin nükleer programının doğrudan kendisini hedef alması meselesi bir ulusal güvenlik meselesi olmaktan ziyade bir beka meselesi olarak algılanmıştır. Kim Young Sam yönetimi ayrıca meselenin beka tehdit algısı hariç ABD ile Kuzey Kore arasındaki olası bir anlaşma sonucu diplomatik normalizasyonun gerçekleşme ihtimalinden de büyük tehdit algılamıştır. Kim Young Sam, ABD'nin Kuzey Kore ile nükleer mesele konusunda anlaşmaları halinde bir sonraki aşamanın diplomatik normalizasyon ve nihai olarak ABD'nin askeri birliklerini Kore Yarımadasından çekmesi anlamına geldiğini belirtmiştir.

Bu dönemde Güney Koreli yönetici elitlerde tıpkı Soğuk Savaş dönemindeki gibi terk edilme duygusu ortaya çıkmış ve ABD'nin Kuzey Vietnam ile 1973'te imzaladığı barış antlaşmasının ardından bölgeden çekilmesinden iki sene sonra Güney Vietnam'ın Kuzey orduları tarafından saldırıya uğrayarak birleştirilmesinin kötü hafızası sıkça dile getirilmiştir. Kim Young Sam yönetimi içerisindeki sağ-muhafazakâr politikacı ve bürokratlar açısından Pyongyang kaynaklı tehdit sorununun çözülmeden ortaya çıkabilecek erken bir geri çekilme Kuzey Kore'ye tıpkı Kuzey Vietnam örneğinde olduğu gibi cesaret verecektir. Dolayısıyla ABD'nin Güney

---

<sup>201</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 102.

<sup>202</sup> Don Oberdorfer ve Robert Carlin, a.g.e. , s. 356-359.

Kore'yi atlatıp doğrudan Kuzey Kore ile görüşmesi Kim Young Sam yönetimini oldukça rahatsız etmiş ve Seul'ün görüşmelere muhalefet etmesine neden olmuştur.<sup>203</sup> Hatta bazı Güney Koreli yetkililer Washington'ın Seul'ü atlatarak doğrudan Pyongyang ile muhatap olmasının yarattığı terk edilmişlik duygusunun yarattığı etkiyi Taft-Katsura Anlaşmasına benzetmişlerdir.<sup>204</sup>

Öte yandan Kim Young Sam yönetiminin Pyongyang-Washington görüşmelerine ve paket anlaşma teklifine olan muhalefetinin iç sebebi ise muhalefetin anlaşmayı desteklemesi olmuştur. Kim Dae Jung'un anlaşma ve uzlaşma yönündeki beyanları Kim Young Sam'ın giderek muhafazakâr kanada yaklaşmasını beraberinde getirmiştir. Anlaşma ve uzlaşının belirsizliğine karşın klasik güvenlikçi anlayışın ve sabit dış politika anlayışının sağladığı emniyet Kim'in Pyongyang karşıtı tutumunu arttırırken muhalefet üzerindeki baskı da artmıştır.<sup>205</sup> Özellikle Kim İl Sung'un ölümünün ardından muhalefet partisinin önemli milletvekillerinden Lee Bu Young'un taziye mesajı yayınlanması talebine muhafazakâr kesim yoğun tepki göstermiştir. Hâlihazırda Kim Young Sam yönetiminin dahi Kuzey Kore'ye karşı sert bir tutum izlenmediğini savunan bu grup meclis ve medya üzerinden sol muhalif gruplara karşı sert tutum almışlardır. Örneğin öğrenci gruplarına yönelik polis baskınları esnasında Kuzey Kore liderinin ölümünü anmak üzere kullanılan bir anıt keşfedilmiş ve bazı Kuzey Kore propaganda malzemeleri bulunmuştur.<sup>206</sup>

Kim Young Sam yönetiminin üniversite öğrencilerine yönelik baskısı sol eğilimli üniversite öğrenci gruplarının Kim İl Sung'un ölümünü çeşitli anma törenleri düzenleyerek devam ettirmesi üzerine sürdürülmüştür. Özellikle Kim Young Sam yönetimi içerisindeki muhafazakâr bürokratlar ve Demokratik Liberal Parti üyeleri ortaya çıkan durumu kendi partileri lehinde kullanmaya çalışmışlar ve sol grupların suçlu olduğunu kamuoyuna yansıtmaya çalışmışlardır. Kuzey Kore'ye ideolojik olarak sempati besleyen veya Kim Young Sam yönetimine muhalif kesimlere yönelik sert bir retorik kullanılırken örneğin Sogang Üniversitesi rektörü Kuzey Kore yanlısı öğrencileri terörist olarak nitelemiştir. Ayrıca hükümet Kuzey Kore'ye olan geçişleri

---

<sup>203</sup> A.g.e. , ss. 107-108.

<sup>204</sup> Leif-Eric Easley, Perceived National Identity Differences and Strategic Trust Explaining Post-Cold War Security Relations among China, Japan, South Korea and the United States, Graduate School of Arts and Sciences, Harvard University, Massachusetts, 2010, s. 296. (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**)

<sup>205</sup> Daniel A. Pinkston, "South Korea's Domestic Politics and Foreign Policy in North Korea", Tae-Hwan Kwak ve Seung-Ho Joo (ed.), **North Korea and Security Cooperation in Northeast Asia**, Ashgate Publishing Limited, Dorchester-United Kingdom, 2014, 71-93, s. 74.

<sup>206</sup> Joel S. Wit, Daniel Poneman ve Robert L. Gallucci, a.g.e. , s. 261.

yasaklarken Kim İl Sung'u andıkları gerekçesiyle 140'tan fazla öğrenci hakkında soruşturma açılmış ve bulunabilenler gözaltına alınmıştır.<sup>207</sup>

Buradan hareketle Kim Young Sam yönetiminin Kuzey Kore'nin nükleer programından algıladığı tehdidin yanı sıra iç politikadaki duruşu ve muhafazakâr kanada yaklaşması Seul'ün Pyongyang-Washington görüşmelerine karşı duruşunun sebeplerinden birisi olmuştur. Kim Young Sam yönetimi Pyongyang'ın nükleer silah programı ve ABD-Kuzey Kore normalleşme tartışmalarından yoğun tehdit algılamakla birlikte iç politikada seçimlere yönelik politikalar izlenmiştir.

Böylece 1993-1994 Kuzey Kore nükleer krizi ele alındığında iç konjonktürün yönetimin dış politika hamlelerini birçok kez etkilediği görülmüştür. Örneğin Kim'in seçim kaygısı ve muhafazakâr kanadın yönetime baskısı Seul'ün sert bir dış politika retoriği kullanmasında etkili olmuş ve doğrudan dış politika yapımını etkilemiştir. Bununla birlikte Kim döneminde Güney Kore'nin dış politikası hem iç hemde dış faktörlerden etkilenmiş ancak ağır basan faktör Roh döneminin aksine dış etkenler olmuştur.

Kim Young Sam yönetiminin 1993-1995 arasındaki dış politikasında büyük payı Kuzey Kore nükleer krizi almış ve yönetimin odak noktası iki senelik süreç boyunca krizin çözülmesi olmuştur. Kriz esnasında dış politika oluşumunda iç politik faktörlerin etkisi yadsınamaz derecede önemli olmuş ve dış politika karar alımını doğrudan etkilemiştir. Ancak iç politik etkenlerin önemine rağmen son tahlilde özellikle Clinton yönetiminin Kim Young Sam'ı süreç dışı bırakarak Pyongyang ile uzlaşması gibi dış etkenler bu dönemde Seul'ün dış politika karar alımında esas etken olmuştur. Kim Young Sam, iç sebeplerden dolayı sert politikalar izlemekle birlikte Clinton'ın kendi yönetimini sürece dahil etmemesi üzerine karşı muhalefet yürütmüştür. Diğer yandan Güney Kore açısından Kuzey Kore'nin bir tane bile nükleer silahı olması kabul edilemeyecek bir durumdur.

Dolayısıyla Kim Young Sam'ın Pyongyang-Washington görüşmelerine iç sebeplerden muhalefet etmesi neo-klasik realizmin iç etken ayağını temsil etmiştir. Özellikle sol muhalefetin Kuzey Kore ile uzlaşma yanlısı tavır göstermesi Kim Young Sam'ın kamuoyu nezdinde popülerliğinin erozyona uğratılması ihtimali taşıdığından Kim yönetimi sağ-muhafazakâr kanada yaklaşarak ülke içi güvenlik tehdit algısının gündemde kalmasını sağlamaya çalışmıştır. Bu bağlamda sol gruplara ve öğrencilere yapılan operasyonlar ile ülkenin yerel işbirlikçiler tarafından tehdit altında

---

<sup>207</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 113.

olduğu teması işlenirken 1995-1996 yıllarında gerçekleşecek parlamento ve belediye seçimleri için oy devşirilmeye çalışılmıştır.

### **3.2.2. Nükleer Kriz Sonrasında Kim Young Sam Dönemi Dış Politika Gelişmeleri**

Mutabakat Çerçeve metninin imzalanmasıyla birlikte Kore Yarımadasında gerginlik azalmış ancak Kim Young Sam yönetimi anlaşmanın içeriğinden memnun kalmamış ve özellikle Washington'ın tutumundan rahatsız olmuştur. Öte yandan yarımada gerginliğin azalması Güney Kore-ABD ittifakında bazı değişikliklerin yaşanmasında etkili olmuştur. Özellikle Kuzey Kore sorununun tam anlamıyla çözümlenebileceği krizin ve savaş riskinin mutabakat çerçeve metninin imzalanması ile sona ermesi ABD ile Güney Kore'nin Soğuk Savaş döneminde Kore Yarımadasındaki birliklerin komutasını ABD olarak belirleyen statüko da değişiklik yapma kararı almalarına yol açmıştır.

Bu bağlamda 1 Aralık 1994'te Güney Kore ve ABD arasında varılan anlaşmada Kore Yarımadasında bulunan iki ülkenin kuvvetlerinin komutasında değişime gidilmiş ve barış zamanı ortak kuvvetlerin komutası Seul'e geçmiştir. Seul'ün Soğuk Savaş döneminde askeri açıdan Kuzey'in gerisinde kalma durumunun gelişen ekonomik kapasite ve kabiliyetleri çerçevesinde sona ermesi, Rusya ve Çin ile sağlanan diplomatik normalizasyon ve artan ticaret Kore Yarımadasında ilk aşamada ABD birliklerinin Ortak Kuvvetler Komutanlığı (Combined Forces Command) komutasını barış zamanında sürdürmesinin gerekliliğini ortadan kaldırmıştır. Bu suretle Seul-Washington arasındaki anlaşma sonucunda CFC'nin barış zamanındaki kontrolü Güney Kore Genelkurmay Başkanlığına devredilmiştir. Olası bir savaş durumunda ise kontrol Güney Kore'de bulunan ABD birliklerinin komutanına geçecektir. Varılan anlaşmanın bir diğer anlamı Seul yönetimini savunma konusunda daha otonom bir pozisyona getirmesi ve buna paralel olarak savunma yükünün önemli bir kısmını ABD'den devralması olmuştur.<sup>208</sup>

ABD ve Güney Kore arasında CFC'nin kontrolünün barış zamanında Seul'e geçmesi ittifakın geleceğinin sorgulanması tartışmalarına da başlatmıştır.

---

<sup>208</sup>Barış Zamanı Harekat Komutası (Operational Peacetime Control) veya OPCON, Kore Yarımadasında ABD önderliğinde bulunan ve aynı zamanda Birleşmiş Milletler kuvvetleri sıfatını taşıyan Ortak Kuvvetler Komutanlığı'nın (Joint Forces Command) bünyesinde oluşturulmuştur. <http://www.globalsecurity.org/military/agency/dod/usfk-opcon.htm> (Erişim Tarihi:15.09.2015)

Washington-Pyongyang görüşmelerinde Seul'in sürecin dışında kalması ve mutabakata sonradan dâhil olmasının ertesinde barış zamanı kuvvet komutasındaki değişim ittifakın birleştirici unsuru olarak görülen ortak tehdit Kuzey Kore'nin tehdit olmaktan çıktığı ve ittifakın işlevini-amacını kaybettiği görüşlerini ortaya çıkarmıştır.<sup>209</sup>

Bununla birlikte gerek bölgesel gelişmeler ve gerek başta Güney Kore'nin ABD askeri caydırıcılığına olan ihtiyacı ve sürdürülen işbirliğine dayalı diyalog ABD-Güney Kore ittifakını Soğuk Savaş sonrasında içerisine düştüğü stratejik açmazdan kurtarmıştır. ABD, Güney Kore'deki mevcudiyetini caydırıcılık (extended deterrence) prensibi çerçevesinde Soğuk Savaş sonrası dönemde de sürdürmüş ve Kore Yarımadasındaki asker sayısını ilk aşamada 40.000 civarında tutmaya özen göstermiştir. Kuzey Kore nükleer krizinin ertesinde dahi taraflar yıllık gerçekleştirilen ortak güvenlik toplantılarını düzenlenmeye devam etmiştir. Takım Ruhu tatbikatı 1994 yılında imzalanan mutabakat sonucunda Pyongyang'ın tepkisini çekmemek amacıyla iptal edilmekle birlikte RIMPAC (Rim of the Pacific Exercise) yani Pasifik Kıyıları Tatbikatı 1990'dan itibaren Güney Kore'nin de katılımıyla Kanada, Avustralya, Japonya, Şili ve ABD arasında düzenlenmeye devam edilmiştir. 1995 yılında Güney Kore'nin ulusal güvenlik politikalarının beyannamesi olan Beyaz Kitap ABD birliklerinin Güney Kore'nin caydırıcılığındaki önemine dikkat çekmiştir. Dolayısıyla ABD-Güney Kore ittifakı eldeki veriler doğrultusunda her ne kadar Soğuk Savaş sonrası dönemde özellikle 1993-1994 Kuzey Kore nükleer krizi ile anlam ve amaç konusunda belirsizleşme yaşamışsa da ittifak yeni jeopolitik düzene kendisini adapte etmeye çalışmıştır. İttifak, Güney Kore'nin ekonomik-askeri gelişmesi doğrultusunda ortak sorumluluk üstlenilmesi prensibine evrilirken Seul'ün ABD'ye

---

<sup>209</sup>Mutabakat çerçeve metninin imzalanmasından sonra ittifakın geleceği ile ilgili başta ABD hükümeti destekli özel RANDCORP ve Güney Kore hükümeti destekli KIDA (Korean Institute for Defence Analysis) gibi pek çok düşünce kuruluşu bu dönemde çeşitli yayınlar yapmış ve ittifakın geleceği akademik olarak tartışılmıştır. Nitekim RANDCORP ve KIDA gibi iki ülkelerin hükümetleri üzerinde politika yapım ve karar alımında etkili olan düşünce kuruluşlarının yaptığı ortak analizler ittifakın devamlılığının bölgesel güvenlik adına Kuzey Kore tehdit yaratmasa bile önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Bahsi geçen düşünce kuruluşları ittifakın önceliğinin ortak tehdidin yokluğunda askeri açıdan sınırlı bir hale gelmesine rağmen politik olarak devam etmesinin gerekliliğinden söz etmişlerdir; In Taek Hyun, "Strategic Thought in Kim Young-sam Era", Gilbert Rozman, In-Taek Hyun ve Shin-wha Lee (ed.), *South Korean Strategic Thought Toward Asia*, Palgrave Macmillan, New York, 2008, 55-76, s.56.

Kore Yarımadasındaki kuvvetlerin masrafları için gerçekleştirdiği yardım örneğinin 1997 yılında 330 milyon dolara kadar çıkmıştır.<sup>210</sup>

Kore Yarımadasında krizi sona erdiren mutabakatın ardından çatışma riski azalmış ancak Kuzey Kore kaynaklı sorunlar devam etmiştir. Özellikle Kuzey Kore'de ekonominin 90'lı yılların başından itibaren sürekli negatif büyüme göstermiştir. 1995 yılında gerçekleşen sel felaketlerinin de etkisiyle ülkede tarımsal üretim büyük kayıplara uğramış ve büyük ölçekli kıtlık başlamıştır. Ortaya çıkan kıtlık ülke nüfusunun büyük bölümünü etkilerken aynı zamanda Kim Jong İl rejiminin meşruiyetine yönelik en büyük tehdidi oluşturmuştur. Bu dönemde Güney Kore'ye gizlice kaçan birçok ilticacı kıtlık ve açlıktan rejimi sorumlu tutmuş ve kıtlığa rağmen Kuzey Kore ordusunun mevcut rakamlarda tutulmasına yönelik tepkiler belirlemeye başlamıştır. Hatta bu hoşnutsuzluk 1995 Sonbaharında ülkenin ikinci büyük şehri olan ve kıtlığın en çok vurduğu şehir olan Hamhung'daki ordu birliklerinin darbe girişimi son anda erken istihbarat alınması neticesinde önlenmiştir.<sup>211</sup>

Yaşanan gelişmeler Kim Jong İl rejiminin büyük bir beka tehdidi ile karşı karşıya olduğunu kanıtlarken rejim içerideki zayıflığını ve iç hoşnutsuzlukları dışarıya kanalize etme arayışına girmiştir. Özellikle 1995 yılından itibaren Kuzey Kore'nin gerek askeri törenler sırasındaki güç gösterileri ve gerek askerden arındırılmış bölgede yaşanan hadise ve küçük çaplı çatışmaların sayısında artış gözlemlenmiştir. Kuzey Kore ordusuna bağlı elit birliklerin Güney Kore sınırında tatbikat yapması Pyongyang'ın iç meseleler üzerindeki dikkatin dışarıya aktarılması politikasını olarak yorumlanmıştır.<sup>212</sup>

Clinton yönetimi Kuzey Kore'nin artan provokatif hareketlerine rağmen 1994 mutabakatını sürdürmeye çalışmış ve Pyongyang'a mutabakat metninin uygulanması misyonuyla bir delegasyon gönderilmiştir. Delegasyonun ziyareti ile senkronize şekilde Clinton yönetimi Kuzey Kore'nin nükleer reaktörlerini kapatması sonucunda uğrayacağı enerji kaybını telafi etmek amacıyla söz verdiği 500.000 tonluk katı yakıtın 50.000 tonluk kısmını göndermiştir. Ayrıca Clinton yönetimi mutabakat çerçevesinde ekonomik yaptırımların hafifletilmesi kararını açıklamıştır. Delegasyonun bir diğer amacı ise Yongbyon nükleer santralinde bulunan ve mutabakat çerçevesinde kapatılan 5 megavatlık reaktörden çıkarılan yakıt çubuklarının depolanması, denetimi ve ülkeden güvenli şekilde çıkarılmasına yönelik

---

<sup>210</sup> Byung-ok Kil, a.g.e. , s. 147.

<sup>211</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 128.

<sup>212</sup> A.g.e. , s. 128.

prosedürlerin belirlenmesi olmuştur. Pyongyang'a söz verilen hafif su reaktörlerinin inşasında izlenecek yolda iki ülke heyetleri arasında detaylı pazarlıklara yol açmış ancak Clinton'ın Kim Young Sam ile yaptığı görüşmeler sonucu taraflar mutabık kalabilmiştir. Öte yandan Seul'ün özellikle maliyetin aslan payını üstlenmesi sonucu süreç içerisindeki konumunu ve kontrolünü artırma çabaları Pyongyang'ın tepkisini çekmiştir.<sup>213</sup>

Yeni bir krizin oluşmasını engellemek isteyen Clinton yönetimi 4-5 milyar dolarlık maliyet konusunda en büyük payı Seul'ün ödeyecek olması sebebiyle Kim Young Sam yönetiminin isteklerine cevap vermek durumunda kalmıştır. Ancak Pyongyang'ın reaktörleri Amerikan teknolojisi ve ismiyle inşa etme konusunda ısrarları ve Washington'ın maliyeti üstlenmesinin mümkün olmaması Pekin ve ardından Berlin'de gerçekleşen görüşmeleri çıkmaza sokmuştur. Sürecin çıkmaza girmesi üzerine Washington gerek Kuzey Kore'nin ve gerek Güney Kore'nin üzerinde mutabakata varacağı bir çözüm bulmaya çalışmış ve daha önceden planlanmasına rağmen detaylandırılmayan konsorsiyum seçeneğini öne sürmüştür. Bu çerçevede ABD, Güney Kore ve Japonya'nın finansmanını üsteleneceği bir konsorsiyum kurulacak ve konsorsiyum resmi olarak ABD önderliğinde bulunacaktır. Maliyetin büyük kısmını üstlenen ve kendi yerli nükleer teknolojisini Pyongyang ile paylaşacak olan Güney Kore ise devletin resmi elektrik firması olan Kore Elektrik Şirketi (Korean Electric Power Company) veya kısaca KEPCO vesilesiyle inşaatın yüklenici devleti olmuştur.<sup>214</sup>

Konsorsiyumun adı KEDO (Korean Peninsula Energy Development Organization) olarak belirlenirken reaktörler meselesi çözülmüştür. Konsorsiyumun kurulmasıyla 1994 mutabakatı somut hale getirilirken yarımadadaki gerginlik görece azalmıştır. Ancak Pyongyang'ın bahsedildiği üzere içine düştüğü beka endişesi dış politikada saldırgan tutumunu sürdürülmesinde etkili olmuştur. Sovyetler Birliğinin dağılması neticesinde özellikle tarım kimyasalları, tarım ilaçları, gübre, tohum yardımları ve ucuz ithal petrolün kesilmesi sonucu ülke genelinde düşen tarımsal üretim rakamları Pyongyang rejiminin 1992'de "*Günde İki Öğün*" (Let's Eat Two Meal) kampanyasını başlatmasına neden olmuştur.<sup>215</sup> 1995 yılının başından itibaren ülke genelinde başlayan gıda sıkıntısı 1995 yazında yaşanan sel felaketi ile kıtlığa

---

<sup>213</sup> A.g.e. , ss. 362-365.

<sup>214</sup> A.g.e. , ss. 362-369

<sup>215</sup> <http://www.theatlantic.com/business/archive/2011/12/how-kim-jong-il-starved-north-korea/250244/>  
(Erişim Tarihi: 15.09.2015)



dönüşmüştür. 1995 yılında ülkede üretilen tahıl genel talebin sadece %42'sine yeterken üretim 1994 yılında elde edilen 4.1 milyon tondan bir sene sonra 2.6 milyon tona düşmüştür.<sup>216</sup>

Kıtlığın boyutunun genişliği ve rejimin halk nezdindeki meşruiyetinin sarsılması Kuzey Kore'yi tarihinde ilk defa dış yardım talebinde bulunmaya zorlamıştır. Birleşmiş Milletlerden 500 milyon dolarlık gıda ve tıbbi malzeme talebinde bulunan Pyongyang rejimi ülkedeki meşruiyet kaybını baskı ve propaganda ile aşmaya çalışılmıştır.<sup>217</sup> Ordunun gıda ihtiyacını kolektif kolхозlardan ve küçük ölçekli bireysel tarım yapan çiftçilerden karşılamaya çalışması halk ve ordu arasında gerginliklere yol açmıştır.<sup>218</sup> Rejim ise oluşan hoşnutsuzluğu bastırmaya çalışmış ve ülke genelinde 'açlık' ve 'kıtlık' gibi kelimeleri dâhi yasaklamıştır. Açlıktan ölenlerin hastalıktan öldüğü söylenirken yasaklı kelimelerin kullanılması karşı devrim faaliyeti olarak nitelendirilmiştir.<sup>219</sup>

Pyongyang rejimi baskı yönteminin haricinde ülke genelinde propaganda faaliyetleri yürütmüş ve kıtlık ile Kim İl Sung'un "*Çetin Yürüyüşü*" (*Arduous March*) arasında benzerlikler kurularak ülkenin içinden geçtiği durumun bir kurtuluş mücadelesi olduğuna dair yayınlar yapılmıştır.<sup>220</sup>

İçeride baskı ve propaganda ile meşruiyetini korumaya çalışan Pyongyang rejimi BM haricinde Japonya ve hasmı Güney Kore'den gıda yardımı talebinde bulunmuştur. Pyongyang rejiminin sarsıldığına farkında olan Kim Young Sam yönetimi ise Haziran ayı sonunda gerçekleştirilecek yerel seçimlerde gıda yardımının yönetimi açısından seçmen üzerinde olumlu etki yaratacağını düşünmüştür. Böylece gıda yardımı Kim yönetimi tarafından bilinçli olarak

---

<sup>216</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 128.

<sup>217</sup> Don Oberdorfer ve Robert Carlin, a.g.e. , ss. 369-372

<sup>218</sup> Heonik Kwon ve Byung-Ho Chung, *North Korea: Beyond Charismatic Politics*, Rowman and Littlefield Publishers, Maryland, 2012, s. 170.

<sup>219</sup> National Hazards Observer, *Disasters and Social Memory*, Natural Hazards Center-University of Colorado, Colorado, 2015, s. 3.

<sup>220</sup> Kim İl Sung'un 1938'de Mançurya'da komünist bir gerillayken Japon birlikleri tarafından kuşatılması ve gerilla grubunun eksi derecelerdeki soğuklukta ortalama yüz kilometrelik bir yürüyüş ile takibindeki Japon ordusu ile çatışarak geri çekilişine dayanan hikâye rejim tarafından efsaneleştirilerek Mao'nun "Uzun Yürüyüşü"nü Kuzey Kore versiyonu haline getirilmiştir. Efsaneleştirilen hikâye kıtlık döneminde komünist gerillaların yaşadığı açlık, soğuk hava ve zorluklar öne çıkarılarak kıtlıkla özdeşleştirilmiş ve halka ülkenin ulusal bağımsızlık mücadelesi içerisinde bulunduğu fikri enjekte edilmeye çalışılmıştır; Heonik Kwon ve Byung-Ho Chung, a.g.e. , ss. 173-178.

televizyonlarda yayınlatılmış, Başbakan'ın Kuzey Kore'ye gidecek olan gemiye yüklenen pirinçleri denetlediği sahneler seçim kampanyasında kullanılmıştır.<sup>221</sup>

Öte yandan Kim'in pirinç politikası seçmen üzerinde beklenen etkiyi yaratmamış ve yardımların seçimlere yönelik yapıldığı ve oy manipülasyonu olarak görülmesi Kim Young Sam'ın partisinin yerel seçimleri kaybetmesinde etkili olmuştur.<sup>222</sup> Ayrıca yaşanan bayrak hadisesi üzerine Kim, ılımlılık politikalarını sürdürmekten vazgeçmiştir.<sup>223</sup>

Buradan hareketle Kim, Pyongyang'ın ek yardım taleplerini gıdaların ordu birliklerine dağıtıldığını öne sürerek talep reddedilmiştir. Kim ayrıca ABD ve Japonya'nın da Kuzey Kore'ye göndermeyi kararlaştırdığı yardım sevkiyatlarını durdurmaya çalışmıştır. Pyongyang'ın 1995 Sonbaharında sınır hattında gerçekleştirdiği tatbikatlar yani bir anlamda güç gösterileri ise Kim'in sert politika stratejisini pekiştirmiştir.

Kim Young Sam'ın pirinç hadisesinin ardından sertleşen tutumu Ağustos ayında Clinton ile gerçekleştirdiği görüşmelerde de kendisini göstermiş ve Kim, Clinton'a Kuzey Kore'nin yakında çökeceğini ve ani bir çöküşe hazırlıklı olunması gerektiğini söylemiştir. Kim, benzer görüşlerini Başkan Yardımcısı Al Gore'a da söylemiş ve Pyongyang'ın yumuşak bir iniş imkânı kalmadığından çöküşün sert olacağını belirtmiştir. Hatta Ocak 1996'da Honolulu'da ABD-Güney Kore ve Japonya arasında gerçekleştirilen üçlü zirvede Güney Kore yönetimi Kuzey Kore'ye yönelik başta gıda yardımı olmak üzere yumuşak ve alttan alıcı politikaların izlenmemesi gerektiği görüşlerinde ısrarcı olmuştur.<sup>224</sup>

Yarımadadaki gerginlikler 1996 baharında da sürmüş ve Kuzey Kore sınır hattında manevralarına devam etmiştir. 4 Nisan'da ateşkes anlaşmasını ihlal edecek

---

<sup>221</sup> Yongho Kim, a.g.e. , ss. 177-178.

<sup>222</sup> Seçimler Kim Young Sam ve Demokratik Liberal Parti için büyük bir yenilgi olmuş ve 15 önemli mevkinin sadece 5'i kazanılmıştır. Ayrıca Seul belediye başkanlığı muhalefet lideri Kim Dae Jung'un merkez sol Demokratik Partisine geçmiş ve hatta Seul'ün 25 yerel belediyesinin 23'ünü Demokratik Parti kazanmıştır; <http://www.britannica.com/place/South-Korea-Year-In-Review-1995> (Erişim Tarihi: 15.09.2015)

<sup>223</sup> Kuzey Kore'ye pirinç taşıyan geminin Pekin'deki görüşmelerde varılan anlaşma doğrultusunda herhangi bir bayrak taşımamasına karar verilmesine rağmen Kuzey Koreli otoritelerin gemi direğine zorla Kuzey Kore bayrağı takması Seul'ün sert tepkisine neden olmuştur. Kuzey Kore meselenin liman görevlisi ile merkez arasında bir anlaşmazlık olduğunu belirterek üzgün olduğunu bildirmiş ancak resmi bir özürden kaçınmıştır; Yongho Kim, a.g.e. , ss. 178.

<sup>224</sup> Don Oberdorfer ve Robert Carlin, a.g.e. , s. 373-376.

şekilde askerden arındırılmış bölge ile ilgili sorumluluklarını uygulamayacağını ilan eden Pyongyang, Ortak Güvenlik Alanında (Joint Security Area) bazı birliklerini saldırı pozisyonuna uygun şekilde mevzilendirmiştir. Güney Kore ise sınır hattındaki kışkırtıcı hareketlere cevap olarak alarm seviyesini Watchcon 3'ten Watchcon 2'ye yükseltmiştir. En son 1982 yılında ilan edilen Watchcon 2 alarm seviyesinin Kuzey Kore'nin 1992-1994 nükleer kriz döneminde ve sonrasında gerçekleşen uygulamalarında dâhi ilan edilmemiş olması bölgedeki gerginliği açıkça ortaya koymuştur.<sup>225</sup>

Öte yandan Kuzey Kore'nin askerden arındırılmış bölgedeki faaliyetleri ve Kim'in Kuzey Kore'ye karşı yaşanan gelişmeler çerçevesindeki Nisan 1996 parlamento seçimlerinde Kim'in partisinin seçimi çoğunluğu 11 farkla kaçırmasına rağmen 139 sandalye ile birinci parti olarak kazanmasında oldukça önemli bir rol oynamıştır.<sup>226</sup>

Kore Yarımadasında gerek Kuzey Kore kaynaklı ve gerek Kim'in gerginliği arttırma stratejisinde iç politik hesaplar üzerinden hareket etmesi Clinton'ın müdahale etmesine yol açmıştır. Clinton, Kim Young Sam ile Jeju Adasında bir görüşme gerçekleştirmiş ve yarımada kalıcı bir barış sağlanması gerekliliği konusunda Güney Kore liderini ikna etmiştir. Kalıcı bir barış için öncelikle kalıcı bir barış antlaşması meydana getirilmesi gerektiği konusunu görüşen liderler Pyongyang rejiminin bekası adına hayati gördüğü ateşkes anlaşmasının barış antlaşmasına dönüştürülmesi hususunun Çin'inde dâhil olduğu dörtlü bir mekanizma çerçevesinde çözülmesine yönelik beyanatta bulunmuşlardır.<sup>227</sup>

Pyongyang rejimi Clinton-Kim zirvesinden çıkan dörtlü görüşme mekanizması kurulması önerisini reddetmemekle birlikte toplanacak konferansın içeriği konusunda daha fazla açıklama beklediğini bildirirken Çin, görüşmeleri desteklediğini ancak sorunun öncelikle iki Kore arasında çözülmesinin gerekliliğini ifade etmiştir. Bu çerçevede Kim-Clinton zirvesinden çıkan dörtlü mekanizma teklifine Pyongyang ve Pekin temkinli yaklaşmıştır.<sup>228</sup>

---

<sup>225</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 129.

<sup>226</sup> Charles Armstrong, " The Politics of Transition in North and South Korea", David McCann (ed.), **Korea Briefing: Toward Reunification**, East Gate Books- M.E. Sharpe Inc, New York, 1997, 5-24, s. 14.

<sup>227</sup> John Kie-chiang Oh, a.g.e. , s. 190.

<sup>228</sup> Ralph A. Cossa, **Major Powers in Northeast Asian Security**, Institute for National Strategic Studies- National Defense University, Washington D. C. , 1996, s. 20.

Kuzey Kore'ye gıda yardımı ve ülkenin dördü görüşmelere katılımının sağlanmasına dair yürütülen diplomatik çabalar ise Eylül ayında yaşanan denizaltı hadisesi ile tekrar sürüncemede kalmıştır.<sup>229</sup> Yaşanan hadise tekrar Kim Young Sam yönetiminin sert tepki gösterme konusunda elini güçlendirmiş ve görüşmeler tekrar aksamıştır. Kim, Kuzey Kore'nin Güney Kore'yi komünize etmek için fırsat kolladığı ifade etmiş, hatta Kuzey Kore ile muhtemel bir savaşın yakın olduğunu söyleyerek Pyongyang'dan özür beklemiştir. Kim yönetimi ayrıca Kuzey Kore ile yürütülen ticaretin tamamını durdurma kararı alırken KEDO'daki faaliyetlerini de durdurduğunu açıklamıştır. Kim, *Washington Post* gazetesine yaptığı röportajda Pyongyang'dan resmi bir özür gelmemesi halinde Güney Kore'nin dördü görüşmelere devam etmeyeceğini de söylemiştir. Kuzey Kore, denizaltının rutin bir görevde bulunduğunu ve Güney Kore karasularına motorunda yaşanan bir arıza sebebiyle girdiğini belirterek mürettebatın öldürülmesine misli ile karşılık verileceğini açıklamıştır.<sup>230</sup>

Hadise BMGK'nın devreye girerek iki Kore'yi uyarması ve ilişkilerin normalizasyonu yönünde tavsiye vermesi ve nihai olarak Kuzey Kore'nin resmi özür dilemeden olaylardan derin üzüntü duyduğunu açıklaması ile çözüme kavuşmuştur.<sup>231</sup> Denizaltı hadisesi BMGK ve ABD'nin devreye girmesi ve Kuzey Kore'nin muğlak bir özür dilemesi neticesinde çözülmüşse de Kim Young Sam yönetiminin oldukça sert bir tutum alması ve krizi tırmandırma yönünde hareket etmesi yönetimin hadiseyi daha öncede uyguladığı politik çıkar elde etmek için kullandığı iddialarına maruz bırakmıştır. Özellikle Kim Young Sam'ın 1997 yılına girilirken Kuzey Kore ile ilişkilerde seleflerinden farklı olarak herhangi bir başarı elde edememiş olması gerginliği artırma stratejisi ile başkanlık seçimlerinde oy kazanmaya dönük bir dış politika izlediği iddialarını güçlendirmiştir.

Bu bağlamda Kuzey Kore ile varolan gerginliğin gerek Roh yönetimi ve gerek Kim Young Sam yönetimi tarafından bilinçli şekilde tırmandırılması iç politikaya dönük bir dış politika izlendiği algısını yaratmıştır. Örneğin Kim yönetimine ekonomik başarısızlıklarından dolayı karşı kampanya yürütmeyi planlayan muhalefet kriz

---

<sup>229</sup> 18 Eylül 1996'da Kuzey Kore'ye ait bir denizaltı Güney Kore'nin doğu sahilinde bulunan Gangneung bölgesinde karaya oturmuş ve mürettebatı kıyıya yakın taşralık alana kaçmıştır. Mürettebatın kaçması ve teslim olmaması üzerine insan avı başlatılmış ve 25 kişilik mürettebatın yarısından fazlası çıkan çatışmada öldürülmüştür; Koh Swee Lean, "The Yeonpyeong Attack: Shooting Down Denuclearisation", Yang Razali Kassim (ed.), ***Strategic Currents: Emerging Trends in Southeast Asia***, Rajaratnam School of International Studies, Singapore, 2011, 52-55, ss. 52-53.

<sup>230</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 130.

<sup>231</sup> <http://edition.cnn.com/WORLD/9612/29/nkorea/> (Erişim Tarihi: 20.09.2015)

esnasında konuyu oy endişesi sebebiyle gündeme getirememiştir. Muhalefet Kim Young Sam'ın Kuzey Kore'ye yönelik sert ve çatışmacı söylemlerinden ötürü ulusal birlik imajının kamuoyu nezdinde korunması adına yönetimin yanında yer almak durumunda kalmıştır. Aynı zamanda başkan adayları krizin büyümesi üzerine seçim kampanyalarını durdurmak zorunda kalmıştır. Bu durum hâlihazırda iktidarı elinde tutan sağ muhafazakâr Büyük Ulusal Partinin adayının lehine bir durum oluştururken iktidara alternatif yaratma amacıyla olan Kim Dae Jung açısından zaman kaybı teşkil etmiştir.<sup>232</sup>

Kuzey Kore'ye karşı bilinçli sertlik politikası güderek iç politikaya yönelik bir strateji takip eden Kim Young Sam'a benzer şekilde Kim Jong İl'de kontrollü ve sınırlı gerginliğin rejimin devamlılığına katkı sağladığı düşüncesine uygun hareket etmiştir. İçeride yaşadığı kıtlık ve meşruiyet sorununa rağmen yönetici güçler arasından orduyu güçlendiren ve gücünü ordunun kendisine koşulsuz sadakati üzerinden sağlamayı planlayan Kim Jong İl, Şubat ve Mart 1997'de ülke çapında düzenlenen tatbikatlar ve askeri seremoniler aracılığıyla içeriye ve dışarıya yönelik güç gösterileri gerçekleştirmiştir.<sup>233</sup>

Aralık 1997'de düzenlenen seçimlerde Kim Young Sam'ın partisi olan Büyük Ulusal Parti adayı Lee Hoi-chang seçimleri rakibi Kim Dae Jung'a az bir farkla kaybetmiştir. Kim Dae Jung oyların %40,3'ünü alırken Lee Hoi Chang %38,6'da kalmıştır. Böylece Park Chang Hee döneminin önde gelen muhaliflerinden Kim Dae Jung seçimleri kazanarak başkan olmuştur. Kim Dae Jung'un seçimleri kazanması aynı zamanda ülkenin Roh Tae Woo ile demokrasiye geçişinin ve Kim Young Sam'ın geçiş sürecinde askerinin sivil siyaset üzerindeki etkisini kırmasının ardından demokratik kültürün gelişimi açısından önemli bir kilometre taşı olmuştur. Ayrıca Kim Dae Jung'un seçimleri kazanması Güney Kore tarihinde iktidarın sağ-muhafazakâr eğilimli bir partiden merkez-sol muhalif bir partiye geçişinin ilk örneği olmuştur.<sup>234</sup>

### 3.2.3. Kim Young Sam Dönemi Genel Değerlendirmesi

Soğuk Savaşın bitmesiyle birlikte daha öncede bahsedildiği üzere iki kutuplu sistem sona ermiş ve yerini ABD'nin çok kutuplu bir sistemin tepesinde bulunduğu bir düzen almıştır. Avrupa'da ve Orta Asya'da büyük jeopolitik dönüşümler yaşanırken Kuzeydoğu Asya'da statüko bahsi geçen bölgelerle karşılaştırıldığında

<sup>232</sup> Jungsup Kim, a.g.e. , s. 140.

<sup>233</sup> A.g.e. , ss. 140-143.

<sup>234</sup> <http://edition.cnn.com/WORLD/9712/18/s.korea.outcome/> (Erişim Tarihi: 20.09.2015)

radikal dönüşümler geçirmemiştir. Soğuk Savaşın mirasını taşımaya devam eden bölgede Kuzey Kore'nin nükleer programı sonucu yarımada artan gerginliğin uluslararası bir mesele haline getirmiştir. Çin'in ekonomik-askeri-politik yükselişinden endişe duyan ABD-Japonya bloğunun güvenlik bağlarını genişletmesi ise statükonun büyük ölçekte değişime uğramadığını göstermiştir.

Kim Young Sam'ın başkanlığı uluslararası sistemin dönüşüm içerisinde olduğu bir döneme denk gelmiştir. Selefi Roh Tae Woo'nun dış politikada izlediği Nordpolitik açılımını pekiştirmeyi esas hedefi haline getiren Kim Young Sam, Güney Kore'nin bölge devletleri ile olan ilişkilerini geliştirmek ve küresel bir dış politika takip etmek şeklinde iki yönlü bir strateji izleme kararı almıştır. Bu bağlamda Kim Young Sam yönetimi Çin ile diplomatik normalizasyonun ertesinde artan ticari ilişkilerininin haricinde özellikle Kuzey Kore konusunda Pekin'in dengeleyici gücünün yadsınamaz özelliğinden dolayı ilişkileri geliştirmeye çalışmıştır.<sup>235</sup>

Güney Kore-ABD ilişkileri ise Soğuk Savaşın ertesinde tıpkı dönem itibariyle NATO'nun geleceği tartışmaları veya ABD ile ikili güvenlik antlaşması olan devletlerde olduğu gibi belirsizliğe düşmüştür. Ortak tehdidin yani komünist bloğun ortadan kalkması ittifakın yeni yapısının tasarlanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

İki ülke arasındaki ilişkilerin geleceği konusundaki muğlaklığa rağmen Kuzey Kore'nin nükleer programı ABD-Güney Kore ittifakının henüz miadını doldurmadığını göstermiştir. 1994 yılında barış zamanı ortak birliklerin kontrolünün Güney Kore'ye geçmesi ve Güney Kore'nin gelişen ekonomisi neticesinde ABD ile sürdürdüğü ittifak içerisinde daha fazla maliyeti yüklenmeye başlaması ittifakın sona ermesinden ziyade dönüşümünü sembolize etmiştir. Doğal olarak ittifaka kimin daha çok ihtiyacı olduğu sorusu sorulduğunda cevabın Güney Kore olduğu çıkmakla birlikte Güney Kore'nin ittifak içerisindeki yük paylaşımındaki rolünün artması ittifakı asimetrik bir ittifaktan maliyet-sorumluluk taşıma yönündeki bir ittifaka dönüştürmüştür.

Bu çerçevede Kuzey Kore nükleer krizi esnasında her ne kadar Washington'ın doğrudan Pyongyang rejimi ile temas kurup Seul yönetimini pazarlığın dışında bırakması ittifakla ilgili soru işaretlerine yol açmışsa da ittifak geçerliliğini korumuştur. Kuzey Kore'nin yanı sıra Çin'in gelişen ekonomik gücünü askeri güce dönüştürmesi Washington'ın bölgede bulunan ittifaklarını lağvetmesi ihtimalini ortadan kaldırmıştır. Kuzey Kore meselesi sebebiyle dış politikada manevra alanı kısıtlanan Güney Kore'nin Çin ile ilişkilerini geliştirme yönündeki eğilimleri ABD'nin Çin'e karşı bölgedeki ana müttefikinin Japonya olarak

<sup>235</sup> In-Taek Hyun, a.g.e. , s. 66

görülmesinin nedenlerden biri olmuşsa da Washington-Seul arasındaki ittifak önemini yitirmemiştir.

Japonya'nın yeniden silahlanması karşısında Güney Kore'nin tutumu ise Çin ile birlikte hareket etmek olmuştur. Çin devlet başkanı Jiang Zemin'in Kim Young Sam'ı ziyareti esnasında Japonya'nın kınandığı ortak bildiri Güney Kore'nin her konuda müttefiki ABD ile hareket etmediğini göstermiştir.<sup>236</sup> Ayrıca Çin-Güney Kore ticaretinin 1992'de 6.3 milyar dolar olan hacminin dramatik biçimde artarak 1997 23.6 milyar dolara ulaşması Güney Kore açısından Çin'in önemini arttırmıştır.<sup>237</sup>

Bu bağlamda mevcut ekonomik yakınlaşmayı siyasal yakınlaşmanın izlemesi tesadüf olmamıştır. Çin'in Kuzey Kore'ye güvenlik ve savunma antlaşmasının Güney Kore'ye saldırılması durumunda işletilmeyeceğini açıklaması Soğuk Savaş döneminde sürdürülen tek Kore devrinin sonlandığını göstermiştir. Öte yandan Çin'in BMGK'da yaptırımlara karşı durması ve Kuzey Kore'ye yönelik olası bir Güney Kore-ABD hareketine izin vermeyeceğini açıklaması Kore Yarımadasında statükonun korunmasını istediğini ve radikal değişimlere karşı olduğunu ortaya koymuştur. Güney Kore açısından Çin'in Kuzey Kore ile iletişim halinde olması ve arabulucuk rolü böylece oldukça önem kazanmıştır. Ancak Çin'in statükoyu savunan ve iki Kore'nin barışçıl birleşmesini desteklediğine yönelik ucu açık ifadeler kullanmayı tercih etmesi nihai olarak eski müttefikinin nükleer politikasını desteklememekle birlikte onu terk etmeyeceğini göstermiştir. Pekin açısından Pyongyang rejiminin kontrol altında tutularak Kore'de bölünmüşlüğü sürdürülmesi ve birleşime doğrudan karşı çıkılmadan arabulucu rolü üstlenilmesi kazan-kazan stratejisi olarak nitelendirilebilecektir

Güney Kore-Çin arasındaki ilişkiler gelişen bir ortaklık olmakla birlikte ABD-Güney Kore ilişkileri ittifak temelinde şekillendirilmiştir. Güney Kore'nin 1995 Tayvan Krizi esnasında ABD'yi doğrudan desteklemeyerek ve Çin'in toprak bütünlüğünü yani tek Çin politikasını desteklemesi ancak askeri çözüme karşı durması Seul'ün bölgesel gerginliklerden uzak durma stratejisinin bir örneği olmuştur. Bununla birlikte ittifak, Kuzey Kore kaynaklı gelişmelerin çevresinde sürdürülmüştür. Böylece mevcut statüko Kim Young Sam döneminde de sürdürülmüş ve ABD ile olan ittifak önemini

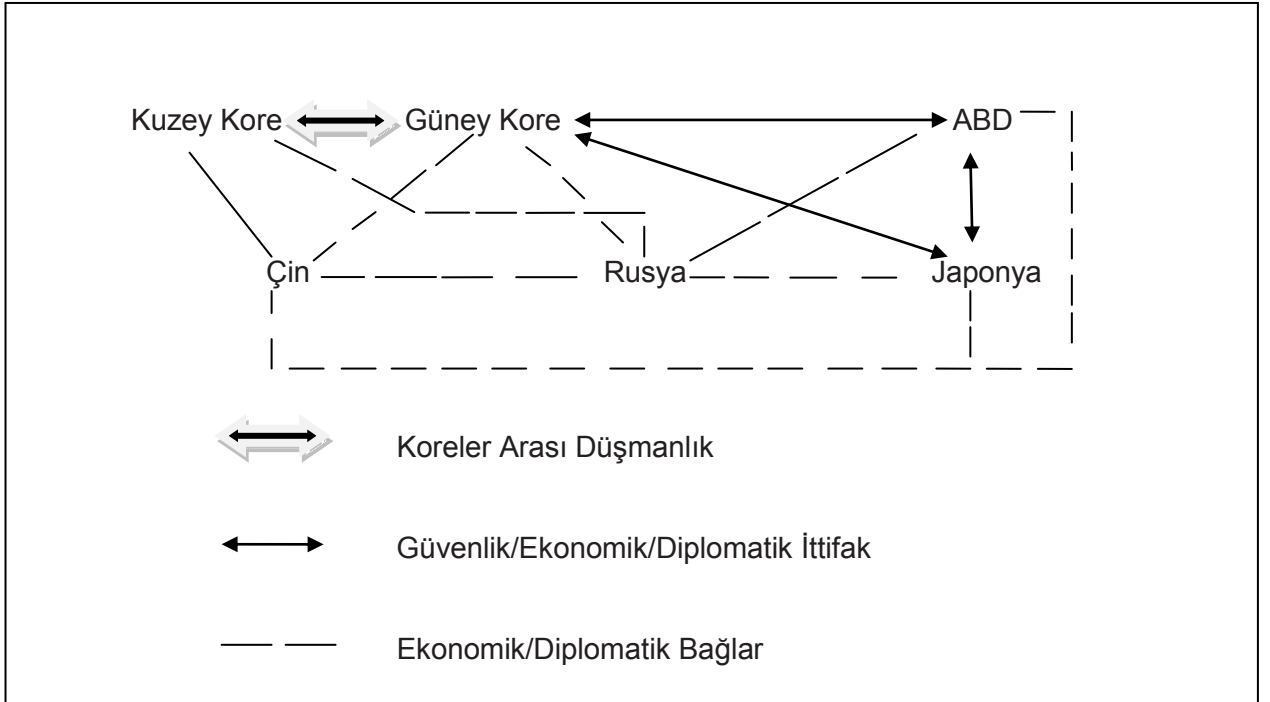
---

<sup>236</sup> Quansheng Zhao, "China in East Sea: Changing Relations with Japan and Korea", Christopher Hudson (ed.), *The China Handbook: Prospects of onto 21st Century*, Routledge Publishing-Fitzroy Dearborn Publishers, New York, 2013, 69-80, s. 73.

<sup>237</sup> Jae Ho Chung, a.g.e. , s. 79.

yitirmemiş aksine belki de Seul için Pyongyang'ın nükleer programı sebebiyle daha önemli hale gelmiştir.

Dolayısıyla Kuzey Kore'nin nükleer programı ve arka planda kalan Çin'in dramatik güçlenişi ve statükoyu savunan bir Kore Yarımadası politikası izlemesi ABD'nin Güney Kore açısından vazgeçilmezliğini ortaya koymuştur. Şekil-3'te görüldüğü üzere Soğuk Savaş sonrası Kuzeydoğu Asya sisteminde Kuzey Kore-Güney Kore hasımlığı devam ederken ABD-Japonya güvenlik ilişkileri gelişmektedir. Sovyetler Birliği'nin yerini alan Rusya ise Soğuk Savaş döneminin aksine bölge ülkeleri ile başta iki Kore arasında ayırım yapmaksızın çok yönlü bir politika izlemektedir. Güney Kore, Çin ile gelişmekte olan ilişkilere ve olumlu havaya rağmen Kim Young Sam döneminde başta Kuzey Kore meselesi olmak üzere Çin'in hızlı gelişimi ve artan silahlanması dahil olmak üzere ABD'nin merkezde olduğu ve ittifakta kalmaya devam etmektedir.



**Şekil-3** Soğuk Savaş Sonrası Çoklu Çift Kuzeydoğu Asya Sistemi <sup>238</sup>

Uluslararası sistemik faktörlerin ve gelişmelerin yanı sıra Kim Young Sam döneminde de iç politik etkenler dış politika karar alım mekanizmasında ve güvenlik politikalarının belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Kim Young Sam'ın (ve Roh'un) seçim sürecinde seçimlerde oy oranlarını yükseltmeye yönelik strateji planı dâhilinde

<sup>238</sup> Byung-ok Kil, a.g.e. , s. 142.



Kuzey Kore'ye yönelik sert tutum alması Kuzey Kore-Güney Kore ilişkilerinde iç politik hesapların etkisini ortaya çıkarmıştır. Seçimlerde Kuzey Kore tehdidinin kamuoyuna hissetirilmesi neticesinde sol parti adayı karşısında başarı kazanan Kim Young Sam, seçim sonrasında da politik destek toplamak adına Pyongyang'a yönelik sert bir dış politika izlemeye devam etmiştir.

Kim yönetimi benzer şekilde 1994'te Kim İl Sung'un ölümü üzerine ortaya çıkan olaylar neticesinde öğrenci hareketlerinin bastırması ve Pyongyang'ın nükleer tehdidin halka hissetirilmesi stratejisini uygulamaya nükleer kriz sonrasında da devam etmiştir. Keza 1995 yerel seçimleri öncesinde seçimlere yönelik piriç diplomasisinin seçmen nezdinde ters tepmesi ve oluşan oy kaybı neticesinde Kim Young Sam özellikle 1996 parlamento seçimleri öncesinde Kuzey Kore'nin bölgedeki faaliyetlerini kışkırtıcı olarak nitelendirerek kullandığı retorığı sertleştirmiş ve kamuoyunun odak noktasını güvenlik eksenine taşımış, ulusal güvenliği gündemde tutmuştur. Kim, iç politikadaki sorunları bir anlamda dış politikaya kanalize etmeye çalışmıştır. Aynı şekilde 1996 yılında yaşanan deniz altı hadisesi ertesinde tansiyonu yükseltecek bir politika izleyen Kim yönetimi ülkedeki alarm durumunu Watchon 2 seviyesine yükselterek güvenlikçi politikaları iç politik motivasyonlu bir dış politika tutumu haline getirmiştir. Keza Kim Jong İl'in iç politikada konumunu sağlamlaştırmak için sınır hattında provokatif hamleler gerçekleştirdiği ve güç gösterileri yapıldığı gözlemlenmiştir

Kim Young Sam'ın iç politik hesaplamalar üzerinden Kuzey Kore krizini derinleştirecek hamlelerde bulunması iç politik faktörlerin dış politikayı etkilemesi olarak görülebilmektedir. Özellikle krizin ilerlemesinde gerek Kuzey Kore'nin beka hassasiyeti ve gerek Güney Kore'de seçimlere ve kamuoyuna yönelik hamleler dış politika adımlarını etkilemiştir. Bununla birlikte güvenlik politikalarını etkileyen esas etken 1992-1997 arasında uluslararası gelişmeler olmuştur. Özellikle Washington'ın Pyongyang ile doğrudan iletişim kurarak Seul'ü pazarlık dışında bırakması Kim yönetimini Clinton yönetimi ile açık bir şekilde ayrı düşürmüş ve sert retorik kullanmaya itmiştir. Uluslararası gelişme olarak nitelenebilecek Kuzey Kore'nin nükleer silahının yaratacağı güvenlik tehdidi ve beka derecesinde güvenlik tehdidi ise Güney Kore'nin güvenlik ve dış politikasını etkileyen esas etken olmuştur. Bu durum Kim Young Sam döneminde her ne kadar ABD ile uyumlu bir dış politik görüşe sahip olunmasa da son tahlilde ABD'nin 1994 mutabakatını Güney Kore'ye kabul ettirmesiyle sonuçlanmış, ve dış etkenlerin son karar alımdaki etkisini ortaya koymuştur.

Bu bağlamda neo-klasik realizmin savunduğu şekilde dış politika, uluslararası sistemik gelişmeler ile iç politik etkenler çerçevesinde şekillenir. Kim Young Sam dönemi de neo-klasik realizme uygun şekilde iç siyasi etkenler ve dış etkenler(uluslar arası) çerçevesinde şekillenmiştir. İç politik etkenler özellikle ülkenin demokrasiye geçişi ile birlikte seçimlere yönelik politikalar izlenmesi neticesinde öne çıkarken son tahlilde Kim'in döneminde ülkenin dış politikasını etkileyen başlıca faktörler uluslararası gelişmeler olmuştur. Roh döneminden farklı olarak ordunun tam anlamıyla siyasi karar alma mekanizmasının dışında bırakılması demokratikleşme sürecinin son adımı olmasına rağmen seçim merkezli politikaların izlenmesi Soğuk Savaş dönemi sert politikaların izlenmesinin önüne geçememiştir.

Kim Young Sam döneminde güvenlik ve dış politika karar alımında Kuzey Kore ve ABD kaynaklı gelişmeler esas etken olmakla birlikte Güney Kore'de askeri dönemin güvenlikçi politikaları farklı bir şekilde sürdürülmüştür. Roh döneminde kısmen ortadan kalkan rejimin meşruiyeti meselesi ilk sivil yönetim olan Kim Young Sam döneminde seçimleri kazanma stratejisi üzerinden sürdürülmüş ve Kuzey Kore meselesi iktidarların yönetimlerini güçlendirmede kullandıkları bir araç haline gelmiştir.

Öte yandan her ne kadar Kim Young Sam dönemi iç politikanın dış politika ve güvenlik politikalarına yoğun etkisinin olduğu bir dönem olmakla birlikte bu politikaların çıkış noktasını Roh döneminin aksine uluslararası sistemik gelişmeler oluşturmuştur. Roh döneminde uygulamaya konan Nordpolitik, Soğuk Savaş dönemi devlet aygıtının lağvedilmesi ve güvenlikçi politikaların yerine demokratikleşmenin getirdiği farklı bakış açılarının almasıyla uygulamaya konmuştur. Kim Young Sam döneminde ise her ne kadar iç politik etkenler ABD ve Kuzey Kore'ye yönelik politikaları etkilemekle birlikte son tahlilde dış etkenler ağır basmıştır. Özellikle Clinton'un Güney Kore'yi süreç dışında bırakması Kim-Clinton anlaşmazlığını beraberinde getirmiştir. Güney Kore'nin Kuzey Kore nükleer programından algıladığı tehdidin ABD tarafından hassasiyetle ele alınmaması ittifak ilişkilerini olumsuz yönden etkilemiş ve Kim'in sert politikalarını tetiklemiştir. Keza Kuzey Kore'nin sürekli ve istikrarlı biçimde Güney Kore'yi tehdit etmesi ve hâlihazırda oldukça büyük bir tehdit kaynağı olan Kuzey Kore'nin konvansiyonel ordusuna nükleer tehdidin eklenmesi Kim yönetiminin şahin kanat politikalarının esas kaynağı olmuştur. Güney Kore açısından Kuzey Kore'nin elde edebileceği nükleer silahın yaratabileceği güvenlik kaygısını bir anlamda ülkenin bekası ile eş değer tutan Kim yönetimi

ABD'nin aksine Kuzey Kore'nin bir anlamda *fait accompli (oldu-bitti)* nükleer silah elde etmesini kabul etmemiştir. Dolayısıyla Güney Kore'nin güvenlik politikalarında iç etkenlerin krizi derinleştirmede yoğun etkisi olmakla birlikte son aşamada uluslararası etkenler esas rolü oynamıştır.

Soğuk Savaşın tehdit algısı yüksek ancak istikrarlı ortamının sona ermesi ve Kuzey Kore'nin nükleer silah-balistik füze tehditleri hususunda ABD'nin farklı yaklaşımları Güney Kore-ABD ittifakında fikir ayrılıklarına yol açmıştır. Clinton yönetiminin Kuzey Kore'nin muhtemel bir veya iki nükleer silahını sessizce kabullenerek bu rakamın üzerinde silah üretiminin engellenmesine yönelik sözde stratejisi Kim tarafından şiddetle eleştirilmiştir.

Kuzey Kore nükleer krizinin Kim yönetiminin oldukça dışarıda bırakıldığı ve anlaşma şartlarının yine *fait accompli* şekilde Kim'in önüne getirildiği düşünüldüğünde ABD-Güney Kore arasında ittifak ilişkileri çerçevesinde ortak hareket etmede sıkıntılar olduğu görülmüştür. Özellikle oldukça maliyetli iki hafif su reaktörünün KEDO kapsamında inşası ve konsorsiyumun ana yüklenicisinin Güney Kore olması Kim yönetiminin süreç öncesinde ve sonrasında daha fazla rol oynamak istemesine yol açmıştır.

ABD'nin 1994'te Kore Yarımadasında bulunan ortak kuvvetlerin komutasını barış zamanında Güney Kore'ye devredilmesi ittifakın miladını doldurduğu tartışmalarını başlatmıştır. Yük paylaşımı konusunda Güney Kore'nin daha fazla rol alması ittifakın asimetrik yapısında değişikliklere yol açmakla birlikte ABD'nin önce I. Bush döneminde nükleer silahlarını Kore Yarımadasından çekmesi ve ardından yetki devri gerçekleştirmesi Güney Koreli yönetici elitlerde geleneksel Acheson Sendromunu canlandırmıştır. Ancak her ne kadar ABD açısından ittifakın artık öneminin kalmadığına yönelik tartışmalar dönem itibarıyla öne çıkmışsa da Güney Kore ve ABD tarafından ittifakın devam ettiği ve Soğuk Savaş sonrası konjonktüre adapte edildiği açıklamaları yapılmıştır.

Buradan hareketle Güney Kore'nin artan ihracatı ve deniz aşırı yatırımları çerçevesinde gelişen ekonomisi ülkenin askeri kapasitesini de yükseltmiştir. Artan ekonomik kabiliyetler Kore Yarımadasında bulunan ABD birliklerinin masraflarının önemli bir kısmının üstlenilmesini sağlarken ittifakın asimetrik yapısı Güney Kore'nin lehine değişmeye başlamıştır. Bununla birlikte ittifaka kimin daha çok ihtiyacı olduğu sorusu sorulduğunda cevabın Güney Kore olduğu bir gerçektir. Kuzey Kore'nin nükleer tehdidinin ABD tarafından tehdit olarak nitelenmesine rağmen esas tehdidi

yaşayan devletin Güney Kore olduğu düşünülürken ittifaka ihtiyaç duyma noktasında Soğuk Savaş dönemine benzer ihtiyaçların Soğuk Savaş sonrasında da görüldüğü ortaya çıkmıştır.

Dolayısıyla ABD açısından başta Kuzey Kore olmak üzere Çin'in bölgede artan gücü kapsamında Güney Kore ile ittifak 1992-1997 arasında geçerliliğini korurken bu geçerlilik yine aynı sebeplerden ötürü Güney Kore açısından çok daha fazla olmuştur. Bu çerçevede bandwagoning yani büyük gücün peşine takılma politikası Soğuk Savaş sonrası dönemde azalmamış aksine daha da artmış ve ABD ile ittifak Güney Kore açısından hayati önemini korumuştur.

### **3.3. KİM DAE JUNG DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK (1998-2003)**

Kim Dae Jung'un başkan seçilmesi, 1987'de askeri otoriter yönetimin sona ermesinin ardından ülke tarihinde ilk defa sol muhalefetin iktidara gelmesi anlamına gelmiş ve Güney Kore'nin demokratikleşme sürecinin tamamlandığını göstermiştir.

Kim Dae Jung'un başkan seçilmesi ile birlikte Güney Kore'nin iç ve dış politikasında önemli değişimlerin olacağı gerek Jung'un askeri yönetime karşı yürüttüğü muhalif hayatı ve gerek demokratik düzene geçilmesiyle birlikte muhalefet partisinin başı olarak aldığı tutum çerçevesinde belli olmuştur.

Başkanlık devir teslim töreninde yaptığı konuşmada iç ve dış politikada kritik değişimlerin yaşanacağını ön habercisi olacak şekilde açıklamalar yapan Kim Dae Jung, dış politikada Kuzey Kore lideri ile ortak bir zirve gerçekleştirmek istediğini açıklamıştır. Koreler arası bir zirvenin gerçekleştirilmesi önerisinin yanı sıra 1991'de Kuzey Kore ve Güney Kore arasında imzalanan Temel Mutabakat Anlaşmasının tekrar bağlayıcı kılınmasının önemli olduğuna dikkat çeken Kim Dae Jung, Güney Kore'nin içinde bulunduğu finansal zorluklara rağmen KEDO rejimine uyararak hafif su reaktörlerini inşa edeceğini ifade etmiştir. Ancak Jung yakınlaşma için Kuzey Kore'nin de radikal adımlar atarak ayrı kalan ailelerin birleşmesi ve ekonomik-kültürel değişimin arttırılması yönünde olumlu adımlar atması gerektiğinin altını çizmiştir.<sup>239</sup>

---

<sup>239</sup> <http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/monitoring/59967.stm> (Erişim Tarihi: 20.09.2015)



**Resim-6 Kim Dae Jung** <sup>240</sup>

### **3.3.1. Kim Dae Jung ve Günişığı Dış Politika Girişimi**

Kim Dae Jung'un Şubat 1998'de başlayan başkanlığı ile birlikte Güney Kore'nin başlıca problemi dönem itibariyle kriz içerisindeki ekonomi olmasına rağmen yeni başkan seleflerinden farklı olarak ülkenin güvenlik eksenli geleneksel dış politika anlayışını benimsemediğini göstermiştir. Bu çerçevede Kim Dae Jung'un Kuzey Kore politikası kendisinden önceki yönetimlerden farklı olarak önemli bir değişimi işaret etmiştir. Jung'un 4 Nisan 1998'de yaptığı ve Günişığı politikası olarak adlandırılacak konuşmasıyla birlikte yönetimin izleyeceği dış politikanın yol haritası da bu suretle ortaya çıkmıştır. Kim Dae Jung konuşmasında:

*“Kore Cumhuriyeti artık Kuzey Kore politikasını kamuoyunun kararlı desteğinden doğan bir öz güvenle gayretle yürütebilir. Kararlı bir şekilde savunduğum ve Günişığı politikası olarak adlandırdığım politika Kuzey Kore'yi Güney ile uzlaşma, etkileşim ve işbirliği doğrultusunda barış yoluna, reform ve açıklığa yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Başkan olarak bu fikirleri adım adım gerçekleştireceğim.”* <sup>241</sup>

Kim Dae Jung yaptığı açıklamada Kuzey Kore ile devam eden sıfır kazananlı mücadelenin iki ülkenin çıkarlarının aleyhine olduğundan hareketle Kore Yarımadasında devam eden Soğuk Savaş statükosunu ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Kısa vadede soğuk barış ve uzun vadede normal barışın sağlanması şeklinde ortaya yol haritası koyan Jung, Soğuk Savaşın mirası olan stratejik caydırıcılık politikasının sürdürülebilir olmadığını düşünmüştür. Jung böylece aktif

<sup>240</sup> <http://global.britannica.com/biography/Kim-Dae-Jung> (Erişim Tarihi: 20.09.2015)

<sup>241</sup> Alon Levkowitz, “The Sunshine Policy: Between Cold War and Normal Peace”, Carmela Lutmar ve Benjamin Miller (ed.), **Regional Peacemaking and Conflict Management: A Comparative Approach**, Routledge Publishing, New York, 2016, 285-301, s. 289.

ancak gerçekçi bir diplomasi ile Kuzey Kore'yi diplomasi masasına çekmeye çalışmıştır.<sup>242</sup>

Kim Dae Jung ortaya koyduğu politikanın iç ve dış politikada hükümetine yönelik zorluklar çıkaracağıının da bilincinde olmuştur. Bu bağlamda Pyongyang rejimi ile ortak uzlaşma arama hedefine rağmen muhafazakâr kesimden gelebilecek alttan alma politikası güdüldüğü eleştirilerine karşı olası bir Kuzey Kore saldırısını tolere etmeyeceğini belirtmiştir. Adını Ezop Masalarında geçen güneş ışığı neticesinde oluşan sıcak sebebiyle paltosunu çıkaran gezgin benzetmesinden alan Güneş ışığı politikası Kuzey Kore'ye yönelik olumlu yaklaşım gösterme ve ilk adımı Güney Kore'nin atmasına dayanmakla birlikte olası bir provokasyona mütekabiliyet esasında cevap verilmesini içermiştir.<sup>243</sup> Ezop masalının altında yatan benzetme Kim Dae Jung'un daha önceki başkanların aksine Kore Yarımadasında olumlu bir atmosfer yaratmak suretiyle gerginlikleri azaltarak bir anlamda soğuk içinde bulunan ve üşüyen Kuzey Kore'ye güneş ışıkları göndermesidir. Böylece Kuzey Kore, Güney Kore'den gelen güneş ışınları ile ısınan hava neticesinde üzerindeki paltoyu çıkararak diyaloga hazır hale gelecek, güneyli kardeşine güvenmeye başlayacaktır.

Buradan hareketle Güneş ışığı politikası, esas amacın karşılıklı diyalogun barışçıl bir atmosferde yürütülmesi ilkesi olduğu hassasiyetinden hareketle üç temel prensip etrafında şekillenmiştir. Birinci prensip Seul'ün Kuzey Kore ile görüşme ve diyalog yöntemiyle sorunlara çözüm bulma arzusuna karşın Pyongyang tarafından gösterilecek herhangi bir provokasyona tolere edilmeyeceğidir. İkinci prensip Güney Kore'nin hiçbir şekilde Kuzey'i ilhak etme veya Doğu Almanya örneğinde olduğu gibi barışçıl ilhak benzeri bir birleşmeyi savunmadığının beyan edilmesidir. Üçüncü prensip ise 1991 Uzlaşma ve Saldırmazlık Anlaşmasına atıfta bulunarak karşılıklı uzlaşma ve işbirliği yapılmasına yönelik ortamın sağlanmasıdır.<sup>244</sup> Böylece ortaya konan üç prensip esas hedef olan yeniden birleşme yol haritasının uygulanma safhasına geçişi hazırlayacaktır. Birleşme yol haritasının safhaları ise sırasıyla; kısa vadede ülkelerin birbirlerinin varlığını tanıması, orta vadede federal bir yapı altında bir araya gelme ve uzun vadede şartların hazır hale gelip geçiş sürecinin tamamlanmasıyla birlikte yeniden birleşmenin sağlanmasıdır.<sup>245</sup>

---

<sup>242</sup> A.g.e. , s. 289.

<sup>243</sup> Donald Kirk, *Korea Betrayed: Kim Dae Jung and Sunshine*, Palgrave Macmillan, New York, 2009, s. 141.

<sup>244</sup> A.g.e. , s. 141.

<sup>245</sup> Uk Heo ve Terence Roehrig, *South Korea Since 1980*, a.g.e. , s. 141.

Kuzey Kore'ye yönelik izlenecek dış politikada bahsi geçen üç prensip ve akabinde ulaşılmaya çalışılan yeniden birleşme planının üç maddesi ise dört ayrı yöntemle dayandırılarak yürütülmüştür. Bunlar; ekonominin politikadan ayrılmasının teşvik edilmesi, Seul-Pyongyang hattındaki olumsuz gelişmelere rağmen Pyongyang'ın başta Washington ve Tokyo olmak üzere dış dünya ile ilişki kurarak küresel sisteme adapte olmasına karşı çıkmamaktır. Jung, ayrıca Kuzey Kore'nin kitle imha silahı geliştirmeme veya bulundurmamayı taahhüt edip teminatlar vermesi halinde Pyongyang rejiminin güvenliğini garanti etmiş ve böylece ülkenin dışa açılımını teşvik etmiştir.<sup>246</sup> Jung'un Güneşli politikasının üçüncü yöntemi önce devlet dışı kurumların yani sivil toplum örgütlerinin ve ticari ilişki kurma temelinde şirketlerin karşılıklı iletişime geçmesi ve belirli bir yol katedilmesinin ardından iki devletin kurumları arasında iletişime geçilmesidir. Dördüncü yöntem ise uzun vadede geri dönüş olacağı düşüncesinden hareketle yardım ve taviz verme yani önce ver ve sonra al politikasıdır.<sup>247</sup>

Güneşli politikası'nın daha önceki girişimlerden farkı Güney Kore'nin Kuzey'e yönelik söylemde kalan uzlaşma ve birleşme beyanatlarının aksine ilk defa kapsamlı bir birleşme planı ortaya koymasıdır. Açık şekilde Kuzey Kore'nin Güney tarafından ilhak edilmek suretiyle yeniden birleşmenin sağlanması tartışmalarına son koyan Güneşli politikası mevcut olgular çerçevesinde kısa vadede bir birleşmenin sağlanamayacağına bilincinde olmuştur. Bunun bilincinde olarak birleşmenin konuşulmasından önce karşılıklı ilişkilerin kurulması gerekliliği öne sürülmüştür. Böylece kısa vadede yarımada sağlanan istikrar ve barışın iktidarda Kim Dae Jung olmasa dahi orta vadede bir federasyona evrilmesi ve uzun vadede yeniden birleşmenin sağlanması hedeflenmiştir. Jung'un girişimi Güney Kore'nin çıkarlarının zedelenmesine izin verilmeden Kuzey Kore'ye yönelik kalıcı bir yaklaşımın dış politika hedefi haline getirilmesine dayanmıştır. Hâlihazırda yeniden birleşmeden ziyade iki Kore arasında kalıcı bir barışın sağlanmasının bile oldukça zorlu bir süreç olduğunu düşünen Kim Dae Jung, işbirliğinin sağlanması için karşılıklı ekonomik ve kültürel değişimlerin gerçekleştirilmesininin gerekli olduğunu öne sürerken Kuzey Kore ile ticari ilişkilerin önünü açmaya çalışmıştır. Bunun için yatırımcıların önündeki bürokratik zorlukların bazıları kaldırılmıştır.

---

<sup>246</sup> Selçuk Çolakoğlu, a.g.e. , s. 303.

<sup>247</sup> Chung-in Moon, "The Sunshine Policy and North Korean Summit", Tsuneo Akaha (ed.), *The Future of North Korea*, Routledge Publishing-Taylor & Francis E-Library, New York, 2003, 26-46, s. 28.

Sürecin işleminin gerek Pyongyang tarafından ve gerek muhafazakâr eğilimli geleneksel güvenlik politikalarını savunan muhalefet tarafından eleştirilmesi Güney Kore iç politikasına bakıldığında sürpriz olmamıştır. Muhafazakâr muhalefet Jung'un politikalarını başından itibaren tıpkı Neville Chamberlain'in Münih'te yürüttüğü "yatıştırma" politikasına benzemekle itham etmiştir.<sup>248</sup> Muhalefetin Kuzey Kore ile diyalog sürecini suistimal etme çabasına girişeceğinin farkında olan Kim Dae Jung ise Kuzey Kore tarafından gösterilebilecek saldırgan politikalara aynı şekilde cevap verileceğini beyan etmiştir. Böylece Pyongyang'a havuç-sopa yöntemiyle yaklaşan Kim Dae Jung, iç politikada muhalefetin konuyu kamuoyu nezdinde bir iç politika malzemesi yapmasını engellemeye çalışmıştır. Kim Dae Jung, barışın erdemlerini savunup olası bir savaş neticesinde gerçekleşecek bir birleşmenin daha büyük bölünmelere yol açacağını savunmakla birlikte pasifist-idealist hareketlerden kaçınmıştır. Özellikle ılımlı yakınlaşma politikalarının doğası itibariyle taviz verme ve suistimal edilme arasında ince bir çizgide bulunduğu farkında olan Jung, Günişığı dış politika girişiminin herhangi bir askeri kışkırtmaya müsamaha göstermeyeceğini söylemiştir. Bu bağlamda Jung'un aslında eski bir Latin atasözü olan "*Barışı elde etmek isteyenler savaşa hazır olmalıdırlar*" düşüncesini temel aldığı söylenebilir.<sup>249</sup>

Kim Dae Jung'un başkan olarak göreve başlaması esnasında iç ve dış politikadaki mevcut konjonktür ise birbirinden farklı olmuştur. 1998 yılı itibariyle uluslararası toplumun uzun yıllar otoriter askeri rejime karşı savaştan bir demokrasi savunucusu kimliğine sahip Kim Dae Jung'a destek vermesi Günişığı politikasının uygulanması için uygun bir ortam sunmuştur. Kim'in demokratik kimliğinin izlediği dış politikaya kattığı meşruiyetin yanı sıra Clinton'ın ikinci başkanlık döneminde Tayvan Krizinin ardından Washington-Pekin hattındaki yumuşama, Güney Kore-Çin

---

<sup>248</sup> Yatıştırma politikası genellikle İngiltere Başbakanı Neville Chamberlain'in II. Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde Adolf Hitler'in saldırgan politikaları karşısında tavizkar olmasıyla eşleştirilmiştir. Hitler'in 1938'de Çekoslovakya'nın Sudetenland bölgesinin Almanya'ya bağlanması için tehditlerde bulunması ve taleplerinin karşılanmaması halinde saldıracağını açıklaması İngiltere ve Fransa'nın Sudetenland'ı Almanya'ya vermesiyle sonuçlanmıştır. Münih Görüşmelerinde Başbakan Chamberlain ve Fransa Başbakanı Edouard Daladier, Hitler'e Sudetenland'ın verilmesiyle Avrupa'da barışın sağlanabileceğini düşünmüş ve Çekoslovakya'nın karşı çıkmasına rağmen Hitler'in taleplerini onaylamışlardır. Bununla birlikte Hitler'in bir yıl sonra Polonya'da Danzig koridorunun Almanya'ya bağlanmasını talep etmesi İngiltere ve Fransa'nın savaştan kaçınma politikalarının sonu olmuştur. Bu bağlamda Münih Görüşmeleri diplomasi literatüründe tavizkar politikalar vermenin olayları yatıştırmaktan ziyade karşı tarafı daha da cesaretlendirerek saldırganlaştırdığı örneğinin referans verildiği tarihi bir olay olarak kullanılmaktadır.

<sup>249</sup> A.g.e. , s. 31.



ilişkilerinin hem politik hemde ekonomik anlamda gelişmesi ve Pekin'in nükleersiz bir Kore Yarımadası hususunda Seul ile mutabık olması Günişığı politikasını olumlu yönde etkilemiştir. Bununla birlikte Günişığı politikasının Kore Yarımadasında süren Soğuk Savaş yapısını bitirme girişiminin uluslararası anlamda sahip olduğu zemin iç politikada mevcut değildir. Birçok Güney Koreli açısından dönem itibariyle sorunların başında ekonomik kriz ve politikaya sirayet eden bölgecilik öne çıkmıştır. Dolayısıyla Kuzey Kore ile uzlaşma ve gerginliği azaltma girişimlerinin halkta herhangi bir heyecan yarattığını söylemek mümkün değildir.<sup>250</sup>

Toplumda herhangi bir heyecan olmamasının yanı sıra Jung'a sağ-muhafazakâr kanattan gelen alttan alma politikası izlendiğine yönelik suçlamalar diyalog sürecini zorlaştırmıştır. Jung'un Kuzey Kore'ye karşı girişilen pazarlıkta herhangi bir karşı vaat almaksızın gerçekleştirmeyi planladığı gıda yardımları ve Pyongyang'ın nükleer programı konusunda muğlak tavır takındığı iddiaları Güney Kore politik arenasında derin ayrımlara yol açmıştır.<sup>251</sup>

Partiler arası kutuplaşma artarken Jung'un sol-reformist kimliğine yönelik olumsuz bakışlar devletin geleneksel bürokratik kurumlarında da gözlemlenmiştir. Özellikle Jung'un Günişığı politikasını aşırı bulan geleneksel güvenlik anlayışını temsil eden bürokrasi yeni yönetimin ülkenin güvenliğini tehlikeye attığını düşünmüştür. Bürokrasinin güvenlik konularındaki en önemli birimi olan istihbarat kurumu Ulusal Güvenlik Planlama Ajansı'nın (NSPA) Kim Dae Jung aleyhine karıştığı skandal ise muhafazakâr bürokrasinin Jung yönetimine ve onun Günişığı politikasına karşı hoşnutsuzluğunu teyit etmiştir.<sup>252</sup>

---

<sup>250</sup> Scott Snyder, "Strategic Thought in Kim Dae-Jung Era", Gilbert Rozman, In-Taek Hyun ve Shin-wha Lee (ed.), **South Korean Strategic Thought Toward Asia**, Palgrave Macmillan, New York, 2008, 77-99, s. 78.

<sup>251</sup> Jung'un görev süresinin dolmasından kısa bir süre önce Kuzey Kore ile 2000 yılındaki zirvenin gerçekleştirilmesi adına 500 milyon dolarlık bir fonun gayri yasal yollardan Pyongyang rejimine ulaştırıldığına açığa çıkması Günişığı politikasına bir anlamda gölge düşürürken partiler arası kutuplaşmayı arttırmıştır. Hatta taraflar arası kutuplaşma ve artan iç çatışma bu dönemde Güney-Güney Çatışması (*Nam-Nam Galdung*) olarak adlandırılmıştır; A.g.e. , s. 80.

<sup>252</sup> Amerikan-Koreli bir iş adamının seçim kampanyası esnasında Jung ile görüştüğü ve Jung'un Kuzey Kore'den rüşvet aldığı iddia etmesi Jung'un karşılaştığı ilk iç politika meydan okuması olmuştur. Konunun mahkemeye taşınması ve yürütülen soruşturmalar sonucunda iş adamının NSPA'dan komut aldığı ve para karşılığında Jung'u komünist olarak suçlaması ve seçim kampanyasını Kuzey Kore'den gönderilen gizli fonlarla yürüttüğü iddiasını dile getirmesi için tutulduğu ortaya çıkmıştır; Donald Kirk, a.g.e. , ss. 141-142.

İstihbarat ve geleneksel güvenlik bürokrasisi ile mücadele içerisinde olan Jung, Mart 1998'de göreve başlamasının hemen ardından içerisinde Kuzey Koreli casus ve sempatizanların bulunduğu birçok suçlu için genel af çıkarmış ve Kuzey Kore ile sağlamayı amaçladığı détente süreci için ilk adımı atmıştır. Özellikle ülkenin politize olmuş ve kutuplaşmış iç politik karakterinden ötürü ilk etapta sadece uzun yıllar Güney Kore hapishanelerinde kalmış yetmiş yaş üstü casuslar serbest bırakılmıştır. Jung açısından Pyongyang'a dörtlü görüşmelerin üçüncü ayağının hemen öncesinde açık bir mesaj yollama amacı taşıyan bu hamle Günışığı dış politika girişimini fiilen başlatmıştır.<sup>253</sup>

Buradan hareketle Mart 1998'de Jung'un ilk adımı atmasının hemen ardından dörtlü görüşmeler bir yıl aradan sonra tekrar Cenevre'de toplanmıştır. Kuzey Kore, görüşmelerde sorunların ele alınması için alt komiteler kurulması kararını kabul etmekle birlikte ek talepler ile süreci yavaşlatma yoluna gitmiştir. Kuzey Koreli heyet müzakerelerin ABD birliklerinin Kore Yarımadasından çekilmesi ve 1953'te imzalanan ateşkesin yerine kalıcı bir barış antlaşmasının imzalanması başlıkları altında sürdürülmesini talep etmiştir. Nitekim Pyongyang'ın ısrarları sonucu görüşmelerin planlanması ve içeriğinin belirlenmesine yarayacak olan alt komiteler oluşturulamamış ve dörtlü görüşmelerin ikinci ayağı başarısız bir şekilde sona ermiştir.<sup>254</sup>

Dörtlü görüşmelerin ABD askerleri meselesi üzerinden tıkanmasıyla birlikte Kim yönetimi açısından girişim Koreler Arası görüşme üzerinden sürdürülmüştür. Pekin'de toplanan heyetler arası zirvede Kuzey Koreli heyet görüşmelere ülkenin ihtiyacı olan gıda yardımları ve gübre hibe edilmesi meselesi ile başlamıştır. Güney Kore heyeti ise gübre yardımı yapılmasının ancak Kuzey Kore'nin ayrı düşen aileler konusunda atım atması ve 1991'de imzalanan temel anlaşmanın içeriğinin uygulanması şartlarına bağlı olduğunu bildirmiştir. Görüşmeler Kuzey Kore'nin ailelerin birleşmesi hususundan önce gübre yardımının gerçekleştirilmesi konusunda

---

<sup>253</sup> [http://www.nytimes.com/1998/03/14/news/14iht-kor.t\\_7.html](http://www.nytimes.com/1998/03/14/news/14iht-kor.t_7.html) (Erişim Tarihi: 20.09.2015)

<sup>254</sup> Görüşmeler Ekim 1998'de tekrar başlatılmış ve kalıcı bir barış rejiminin kurulması konusunda alt komite kurulması kararlaştırılmıştır. Görüşmelerin Kore Yarımadasındaki Amerikan askerleri meselesinde tıkanmasıyla birlikte 1999'da gerçekleştirilen görüşmelerde başarısızlıkla sonuçlanmıştır, dörtlü görüşmeler sona ermiştir; Chi Young Pak, *Korea and the United Nations*, Kluwer Law International, Hague-Netherlands, 2000, s. 30.

ısrar etmesi neticesinde sona ermiş ve taraflar Pekin'den tekrar anlaşmadan ayrılmışlardır.<sup>255</sup>

Jung'un ilk iki girişimi böylece sonuç alamazken Günişığı girişimi görüşmelerin olumsuz atmosferinden bağımsız şekilde sürdürülmüştür. Jung, Koreler arası yakınlaşmanın önce ekonomik yönden sağlanması stratejisi dahilinde Güney Koreli iş adamlarının Kuzey'de ticari faaliyetler yürütebilmesi için çeşitli kolaylaştırıcı yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ekonomik bağlar kurma politikasının ikinci bir örneği ise ticari ilişkilerin geliştirilmesi için yapılan yasal düzenlemelerin ardından ülkenin ve dünyanın önde gelen şirketlerinden Hyundai-Asan'ın kurucusu Chung Ju-Yung'un Haziran 1998'de Kim Dae Jung'un izniyle Kuzey Kore'yi ziyareti olmuştur. Ju-Yung, Kumkang Dağına<sup>256</sup> turistik tesis kurma misyonuyla Kuzey Kore'ye geçerek politik açıdan önemli olmasa da Koreler arası ilişkiler açısından sembolik bir adımın atılmasına katkı sağlamıştır. Nitekim Ju Yung'un ziyareti sonucu yapılan görüşmeler sonucunda Kumkang Dağının ziyarete açılması gerek iki ülke arasındaki diyalog zemininin oluşmasına katkı sağlamıştır.<sup>257</sup>

Ju Yung'un ziyareti ise beklenildiği gibi muhalefet tarafından sert şekilde eleştirilmiştir. Kim Dae Jung yönetiminin Kuzey Kore'ye dolaylı yollardan para göndermek suretiyle barışı satın almaya çalıştığı eleştirileri yapılmıştır. Muhalefet, gönderilen yardımlar ile rejimin yıkılmasının önüne geçildiğini ifade ederken Jung'un yardımlarının balistik füze ve nükleer silah yapımında kullanıldığı iddialarını gündeme getirmiştir.<sup>258</sup>

İç politikada yoğun baskı altında olan Kim Dae Jung'un Günişığı politikasını devam ettirmek için dış destek arayışına girmesi ise mevcut konjonktür

---

<sup>255</sup> Korea North Mining Laws and Regulations Handbook Vol:1, **Strategic Information and Developments**, International Business Publications, Washington D.C. , 2011, s. 140.

<sup>256</sup> Kumkang Dağı, Kuzey Kore'de bulunan ve doğal güzellikleri ve geniş habitata ile Kore tarihi boyunca çeşitli sanat eserlerine konu olan bir dağdır. 1998'den sonra Hyundai-Assan grubunun inşa ettiği turistik tesislerle Güney Kore'den Kuzey Kore'ye turistik geziler başlatılmıştır. Turizm girişiminin iki Kore arasında yakınlaşmayı sağlamada rol oynayabileceği düşünülmüştür.

<sup>257</sup> İş adamlarının Kuzey'de yatırım yapabilmesi için gereken izinler yumuşatılırken Kuzey Kore'ye seyahat düzenlemeleri üzerindeki yaptırımlar kaldırılmıştır. Ayrıca iş adamlarının yatırımlarını sadece belirli alanlar ve sektörlere kısıtlayan yasalar genişletilmiştir; Uk Heo ve Terence Roehrig, a.g.e. , s. 142.

<sup>258</sup> Eleştiriler çerçevesinde Güney Kore'de sol iktidarların Kuzey Kore'nin nükleer silah programını finanse ettiğine dair tartışmalar siyasi arenada oldukça kutuplaştırıcı bir etki yaratmıştır; [http://www.encyclopedia.com/topic/Chung\\_Ju\\_Yung.aspx](http://www.encyclopedia.com/topic/Chung_Ju_Yung.aspx) (Erişim Tarihi: 21.09.2015)

çerçevesinde beklenen bir gelişme olmuştur. Bu bağlamda Kim Dae Jung ABD'yi ziyaret ederek Başkan Clinton'un Günişığı politikasını desteklemesini istemiştir. Jung, Günişığı girişiminin içeride muhalefet ve dışarıda Kuzey Kore'nin yaratacağı zorluklar karşısında sürdürülebilmesi için ABD'nin desteğinin kritik önemde olduğunu görerek Clinton yönetimi ile uyumlu bir ilişki içerisine girmiştir. Jung'u sevindirecek şekilde Clinton yönetimi yeni iktidarı Kuzey Kore'nin diplomasi masasında tutulması konusunda işbirliğine yakın bulmuştur. Buradan hareketle Jung'u Asya'nın Nelson Mandela'sı olarak tanımlayan Clinton, Kuzey Kore konusunda Kim Young Sam'ın aksine Kim Dae Jung'un dış politikasını kendi yönetiminin politikasına daha yakın bulmuştur. Bu çerçevede Kim Dae Jung'un Günişığı politikası kapsamında Clinton'un Kuzey Kore politikasına yakın hedefleri olması iki ülkeyi yakınlaştırmış, Jung'un selefi Kim Young Sam'ın Kuzey Kore'ye yönelik sert bir dış politika izlemek suretiyle Clinton yönetimi ile anlaşmazlığa düştüğü dönem sona ermiştir.<sup>259</sup>

Kuzey Kore'ye yaklaşım hususunda ABD-Güney Kore arasında Kim Young Sam döneminin aksine dış politikadaki uyumluluk müttefiklerin arasında bir anlamda sözsüz mutabakat oluştuğunu göstermiştir.

Bununla birlikte Kuzey Kore'nin yaptığı açıklamalar Günişığı politikasını dışarıdan erozyona uğratmaya devam etmiştir. Pyongyang yayınladığı resmi beyanatta Kuzey Kore'nin balistik füze üretimi ve ihracatını gerçekleştirmeye devam edeceğini bildirmiştir. Mevcut durumun değişebilmesi için ABD'nin ekonomik ambargoyu kaldırmasının bir ön şart olduğunu belirten Pyongyang rejimi ayrıca ülkenin balistik füze satışından elde ettiği gelirin telafi edilmesini talep etmiştir.<sup>260</sup>

ABD yönetimi ise Pyongyang'ın açıklamasına karşı verdiği cevapta 1996 yılında ortaya koyduğu prensibin değişmediğini ve Kuzey Kore üzerindeki ekonomik ambargonun ancak balistik füze konusunda rejimin diplomasi masasına oturması ve Güney Kore ile ilişkilerini düzeltmesi halinde kalkacağını bildirmiştir.<sup>261</sup>

---

<sup>259</sup> Hong Nack Kim, "Foreing Relations under Kim Dae Jung", Kong Dan Oh (ed.), **Korea Briefing: 1997-1999 Challenges and Change at the Turn of the Century**, East Gate Books- M. E. Sharpe- Asia Society, New York, 2000, 145-173, ss. 147-148.

<sup>260</sup> Ian Jeffries, **North Korea: A Guide to Economic and Political Developments**, Routledge Publishing, London, 2006, s. 126.

<sup>261</sup> Ted Galen Carpenter ve Doug Bandow, a.g.e. , s. 50.

Kuzey Kore kaynaklı hadiselere ilaveten <sup>262</sup> 1998 yazında ABD'nin gerçekleştirdiği uydu gözlemlerinde Yongbyon nükleer tesisinin yirmi beş kilometre Kuzey batısındaki Kumchangri bölgesinde nükleer yer altı tesisi olduğu düşünülen fotoğraflar çekilmiştir. Gelişme Kim Dae Jung'un Günişığı politikasının ABD ayağının zayıflamasına yol açarken Kuzey Kore'nin 1994 mutabakatına ne kadar sadık kaldığı sorularını da gündeme getirmiştir.<sup>263</sup>

Jung, sürecin devamı için alttan almaya bir anlamda devam etmiştir. Jung, Günişığı politikasından geri adım atmadığını göstermek için Japon işgalinin sona erdiği Bağımsızlık Gününün Kuzey Kore ile ortak kutlanmasını talep etmiştir. Kuzey Kore'den teklife herhangi bir cevap gelmezken Jung daha da ileri gitmiş ve bağımsızlık gününde özel bir af ilanı ile tutuklu bulunan 103 komünist ya da Kuzey Kore sempatanını Güney Kore kanunlarına uyma yemini karşılığında serbest bırakmıştır. Muhalefetin tepkisi beklendiği gibi oldukça yoğun olmuştur.

Kim Dae Jung'un bağımsızlık gününde yaptığı diyalog çağrısı ve bazı mâhkumların serbest bırakmasına rağmen Pyongyang'ın 1998 yazında Taepodong-1 balistik füze testini gerçekleştirmesi Kim Dae Jung'u özellikle muhalfet karşısında yeniden zor durumda bırakmıştır.<sup>264</sup>

Kuzey Kore'nin test ettiği füzenin Japonya'nın üzerinden geçmek suretiyle Pasifik Denzine düşmesi Pyongyang'ın Japonya'daki ABD birliklerini vurma kapasitesine eriştiğini gösterirken bölgesel bir krizi tetiklemiştir. Deneme, ABD'de Clinton'ın mutabakat çerçeve anlaşmasını imzalayarak ülke güvenliğini riske ettiğine yönelik tartışmalar yeniden gündeme getirmiştir.<sup>265</sup>

Bu bağlamda Kuzey Kore'nin balistik füze denemesi cumhuriyetçi partinin çoğunluğu elinde tuttuğu kongre aracılığıyla Clinton yönetiminin çerçeve anlaşması dahilinde yerine getirmesi gereken taahütlerin geçirmemesiyle sonuçlanmıştır. Kim Dae Jung ise Günişığı politikasının ABD desteği olmadan yürütülemeyeceğinden

---

<sup>262</sup> 1998'de sızma teşebbüsünde bulunduğu iddia edilen Kuzey Kore'ye ait mini bir denizaltının Güney Koreli balıkçıların ağına takılması gerilimin süreceğini göstermiştir. Güney Kore, Kuzey Kore'yi uzlaşma çabalarına zarar vermekle suçlarken Pyongyang denizaltının teknik bir arıza sonucu Güney Kore karasularına girdiği şeklinde cevap vermiştir; Ian Jeffries, a.g.e. , s. 217.

<sup>263</sup> Hong Nack Kim, a.g.e. , s. 149.

<sup>264</sup> Ian Jeffries, a.g.e. , s. 127.

<sup>265</sup> 1999'de daha kalifiye bir fırlatma üssünün keşfedilmesi ise Pyongyang rejiminin kısa-orta menzilli Taepodong-1'in üst modeli olduğu söylenen kıtalararası vuruş kapasitesine sahip Taepodong-2 modelini geliştirdiği iddialarına yol açmıştır; Ted Galen Carpenter ve Doug Bandow, a.g.e. , ss. 51-52.

hareketle kongre yetkililerine 1994 sürecinin devam ettirilmesi gerektiği hususunda mektup göndermiştir.<sup>266</sup>

Clinton yönetimi kongrenin şartlı olarak Kuzey Kore politikasını yürütmesine izin vermesine rağmen Pyongyang'ı açık bir şekilde eleştirmiş, yaptırımların askıya alınması ve yardım paketlerinin tedarikinin durdurulabileceğini bildirmiştir. Washington tarafından sopa olarak uygulamaya konan sistematik tepkinin havuç kısmında ise Pyongyang'ın balistik füze denemelerini durduracağına yönelik bir bildiri yayınlaması karşılığında yaptırımların önemli bir kısmının kaldırılacağı ve örneğin Amerikan iş çevrelerinin Kuzey Kore'den hammadde ithalinin önünün açılacağı bildirilmiştir.<sup>267</sup> ABD'den gelen ve aslında krizin tırmanmasının önüne geçme amaçlı tekliflere Pyongyang yarı olumlu cevap vermiş ve füze denemelerinin durdurulduğunu resmi bir beyandan ziyade sözlü bir açıklama vesilesiyle bildirmiştir.<sup>268</sup>

Kuzey Kore'nin balistik füze testinin ardından süreç ABD istihbaratı tarafından nükleer tesis olduğundan şüphelenilen Kumchangri tesisinin incelemeye açılması üzerinden yürümüştür. Pyongyang yönetimi meseleyi gıda yardımı ve ekonomik yardım almaya indirirken muhalefet Clinton'un Kuzey Kore şantajına boyun eğdiği eleştirisini yapmıştır.<sup>269</sup> Balistik füze krizinde Kim Dae Jung yönetimi ise geri planda kalmak suretiyle uzun vadeli bir dış politika girişimi olan Günişığı politikasının zarar görmesinin önünü almaya çalışmış, Clinton'ın havuç-sopa yöntemi desteklenmiştir.

Jung ve Clinton'ın Kuzey Kore politikalarına bahsedilen gelişmeler ışığında bakıldığında ise muhafazakâr muhalefetlerin süreci etkilediği görülmüştür. Günişığı politikası Güney Kore iç politikasında güvenlik politikalarını ve sert önlemleri savunan muhafazakâr muhalefetin eleştirileri ve baskıları kadar ABD'de Clinton karşıtı cumhuriyetçi partinin politikalarından zarar görmüştür. Dolayısıyla Jung açısından çıkış yolu kendi açısından bakıldığında en rasyonel seçenek olarak Clinton'un desteklenmesi ve onun desteğinin alınması olmuştur.

---

<sup>266</sup> Ekim 1998'de kongre Clinton'a katı yakıt tedariki konusunda 35 milyon dolarlık bir bütçe ayırırken Kuzey-Güney diyalogunun genişletilmesi, şüpheli Gumchangri tesisinde incelemeler yapılması, Pyongyang'ın balistik füze satışlarının durdurulması ve süreci denetlemek üzere kongrenin onayladığı bir Kuzey Kore koordinatörünün atanmasını şart koşmuştur; Hong Nack Kim, a.g.e. , s. 149.

<sup>267</sup> Gilbert Rozman, *Strategic Thinking about the Korean Nuclear Crisis: Four Parties Caught between North Korea and the United States*, Palgrave Macmillan, New York, 2007, s. 17.

<sup>268</sup> Ted Galen Carpenter ve Doug Bandow, a.g.e. , s. 52.

<sup>269</sup> A.g.e. , s. 52.

Kuzey Kore'nin balistik füze denemesinin altında ise dış etkenler yani ülkenin caydırıcılık kapasitesinin ortaya konulması haricinde esasen iç sebepler yatmıştır. Özellikle 1996'da ertelenen testin ülkenin kuruluşunun ellinci yılına denk getirilmesi ve Eylül 1998'de Kim Jong İl'in Kuzey Kore'nin en üst makamı olan Ulusal Savunma Komisyonu Başkanlığına geçmesinin güç gösterisiyle bir anlamda taçlandırılması amaçlanmıştır. Böylece Günişığı dış politika girişimi sadece Güney Kore'de değil aynı zamanda ABD'de ve Kuzey Kore'de iç politik hesaplardan yoğun şekilde etkilenmiştir. Diğer ülkelerin iç politikasından kaynaklı dış etkenler bu suretle Günişığı politikasına süreç boyunca zarar vermeyi sürdürmüştür.

İç politika kaynaklı sınırlamalara rağmen Kumchangri tesisinin ABD-Kuzey Kore arasında altı aylık bir müzakere süreci sonunda 600.000 tonluk gıda yardımı karşılığında denetime açılması Kore Yarımadasında temkinli bir yumuşama başlatmıştır.<sup>270</sup> Ancak ABD ve Güney Kore'de muhafazakâr muhalefetin eleştirileri daha da sertleşmiştir. Eleştiriler Jung ve Clinton yönetimlerinin Kuzey Kore tarafından kandırılıp suistimal edildiği üzerine yoğunlaşmıştır.<sup>271</sup>

1998 sonunda Kuzey Kore'ye ait bir denizaltının Güney Kore kıyılarında casusluk yaptığı üzerine batırılması muhafazakâr muhalefetin eleştirilerini güçlendirmeye devam etmiştir. Böylece Jung'un dış politikası "Toy Yatıştırıcılık" ve "Tek Taraflı Yatıştırma" gibi kavramlar üzerinden hedef alınmıştır.<sup>272</sup>

İç politikada ağır eleştiriler alan ve Kuzey Kore'nin faaliyetleri sebebiyle dışarıdan da zayıflayan Günişığı politikası 1999 yılına gelindiğinde Kim Dae Jung'un bir sene önceki vaat ve şevkenden birçoğunu kaybetmiş ancak yönetimin devlet politikası haline getirme amacı taşıması sebebiyle devam etmiştir. Kim Dae Jung'a

---

<sup>270</sup> Mart 1999'da varılan anlaşma sonucunda ABD'li denetmenler Mayıs ayında şüpheli tesisi incelemiş ve tesisin nükleer silah üretimi açısından uygun olmadığını tespit etmişlerdir; Don Oberdorfer, a.g.e. , ss. 410-414.

<sup>271</sup> Washington Post imzalı editoryal makalede Kumchangri'nin 1998 Haziran ayında tespit edildiği ve sadece meselenin müzakere edilebilmesinin beş ayı bulduğu, akabinde Mart ayında müzakerelerde uzlaşılmasının ardından Mayıs 1999'da yer altı tesisinin incelenildiği ve geçen süre içerisinde Kuzey Koreli otoritelerin tesisin içini boşaltabilecek zamanı bulabildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Clinton yönetimini eleştiren makale Kuzey Kore'nin nükleersizleştirilmiş bir devlet olmadığını ve 1994 çerçeve mutabakatına rağmen gizli şekilde nükleer silah üretimi için çalışmalara devam ettiğini iddia etmiştir; Ted Galen Carpenter ve Doug Bandow, a.g.e. , s. 55.

<sup>272</sup> Norman D. Levin ve Yong-Sup Han, *Sunshine in Korea: The South Korean Debate over Policies Toward North Korea*, RAND Corporation-Center for Asia-Pacific Policy, Santa Monica-California, 2002, s. 37-39.

benzer şekilde Clinton yönetiminde kongre ve belirli basın-yayın organları tarafından sert şekilde eleştirilmiş ve Kuzey Kore'nin yardıma bağımlı bir devlet haline gelmek suretiyle kışkırtıcı politikalar izleyerek ABD ve Güney Kore'den yardım elde etmeye çalıştığı belirtilmiştir.

1999 yılının başında Kore Yarımadasını ilgilendiren en önemli gelişme Clinton'un yoğun eleştiri alan Kuzey Kore'ye yönelik dış politikasını yeniden düzenleme kararı olmuştur. Clinton yönetimi Kuzey Kore meselesini detaylı şekilde ele almak üzere tecrübeli politikacı ve eski Savunma Bakanı William Perry'yi "Kuzey Kore Politika Koordinatörü" olarak atamıştır. Perry ilk iş olarak akademisyen ve diplomatlardan oluşan bir ekip toplayarak ABD'nin yeni Kuzey Kore politikasını planlamıştır. İlk prensip olarak Kuzey Kore'ye karşı ABD-Güney Kore-Japonya işbirliğinin öne çıkarılmasını savunan Perry, Pyongyang'ın Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği ve Çin arasındaki anlaşmazlıkları kullanmasını örnek vermiştir. Perry buradan hareketle ABD, Güney Kore ve Japonya'nın bir bütün olarak hareket etmesini sağlamaya çalışmıştır. İkinci olarak ilk prensipten hareketle ABD-Japonya-Güney Kore stratejik ortaklığını kurumsallaştırmak isteyen Perry, Üçlü İşbirliği ve Takip Grubu (Trilateral Coordination and Oversight Group) adı altında Pyongyang karşıtı bir yapılanma meydana getirmiştir.<sup>273</sup>

Buradan hareketle Perry, Kuzey Kore'ye iki seçenek sunmuştur. Birinci seçenek havuç stratejisi içerisinde öne sürülmüştür. Buna göre Perry, Kuzey Kore'nin balistik füze programını durdurması ve nükleer programının şüpheye yer bırakmayacak şekilde şeffaflaştırılması karşılığında Kore Yarımadasında kalıcı bir barışı ateşkesin yerini almasını taahhüt etmiştir. İkinci seçenek ise sopa yöntemi üzerine kurulmuş ve Kuzey Kore'nin birinci seçenekte ABD'nin tekliflerini kabul etmemesi halinde Kore Yarımadasında askeri gerginliğin devam edeceği ve Kuzey Kore'nin tecrit edilmesine yönelik politikalar izleneceği belirtilmiştir.<sup>274</sup>

Perry Planı, ABD'nin Pyongyang'a heyet göndermesi ile hayata geçirilirken Kim Young Sam döneminin aksine Güney Kore'nin süreç dışı bırakılması Jung tarafından eleştirilmemiştir. Jung aksine Perry misyonunu Günişığı politikası ile uyumlu olduğu için desteklemiştir. Jung'un Perry planını desteklemesinin altında özellikle diplomasiin çözüm yolunda öne çıkarılması ve Kuzey Kore'nin nükleer programında olumlu adım atması karşılığında Kore Yarımadasında kalıcı bir barış

---

<sup>273</sup> A.g.e. , ss. 418-419

<sup>274</sup> A.g.e. , ss. 419-421.



antlaşmasının imzalanması önerisi yatmıştır. Nitekim ateşkesin yerine kalıcı bir barış antlaşmasının imzalanması Günüşiği politikasının savunduğu bir madde olmuştur.<sup>275</sup> Haziran ayında heyetler arası müzakereler ve Perry planının detayları Pekin'de bir araya gelen toplantı ile ele alınmaya başlanmış ancak Güney Kore-Kuzey Kore arasındaki donanma çatışması toplantının ileri bir tarihe ertelenmesine neden olmuştur.

Kuzey Kore ve Güney Kore donanmaları arasında 10 Haziran'da Kuzey Sınır Hattı (Northern Limit Line)<sup>276</sup> olarak Panmunjom Ateşkesinin ardından *de facto* olarak belirlenen sınır bölgesinde başlayan donanmalar arası çatışma bir haftaya yakın sürmüş ve bölgede tansiyonu yükseltmiştir. Daha sonra 2002 yılında yine aynı bölgede yaşanacak bir çatışma sebebiyle I. Yeonpyeong Savaşı adını alacak çatışma Kore Savaşından sonra ilk ciddi donanma savaşı olmuştur.<sup>277</sup>

Yeonpyeong'da yaşanan çatışma muhalefetin Günüşiği politikasını Kuzey-Güney arasında yaşanan diğer olumsuz gelişmelerde olduğu gibi sert şekilde eleştirmesine yol açarken nihayetinde iki Kore arasında gerginliğin yatıştırılması gerekliliğine dayanan Perry misyonunu da zora sokmuştur.<sup>278</sup> Bununla birlikte çatışma Kim Dae Jung'un Günüşiği politikasının temel ilkelerinden olan ve herhangi

---

<sup>275</sup> Görüşmeler ABD'nin Kuzey Kore'nin balistik füze programını ve ihracatını durdurmasını ve Balistik Füze Kontrol Rejimine ( Missile Technology Control Regime) katılmasını teklif etmesiyle açılmıştır. Tekliflerin içeriği ise ABD'den balistik füze üretimini durduması karşılığında bir milyar dolar yardım bekleyen Kuzey Kore açısından radikal olmuştur. Hatta Kuzey Kore heyeti dönem itibarıyla ABD'nin Sırbistan'ı bombalamasını örnek göstermek suretiyle Sırbistan'ın ABD'yi vurma kapasitesi olmadığı için mevcut saldırılara maruz kaldığını ifade etmiş ve Kuzey Kore'nin böyle bir duruma düşmeyeceği belirtilmiştir; A.g.e. , ss. 422-424.

<sup>276</sup> Kuzey Sınır Hattı (NLL) meselesi Panmunjom Ateşkesi esnasında beş Kuzey Adasının Güney Kore'nin güvenliği için Birleşmiş Milletler Komutanlığının hâkimiyetine verilmesi ile ortaya çıkmıştır. Adalar, Kore Yarımadasının 38. Paralel çerçevesinde bölünmesi sonucunda Güney Kore tarafında kalmış ve Kore Savaşı boyunca statüko değişmemiştir. 1953 yılında Birleşmiş Milletler Komutanlığı tarafından tek taraflı olarak ilan edilen ve bölgede deniz sınırı çatışması çıkmasının önüne geçilmesi argümanı adı altında uygulanmaya başlanan Kuzey Sınır Hattı, Kuzey Kore ile ortak bir anlaşmaya varılamaması sebebiyle ilk ilan edildiği şekliyle kalmıştır. Birleşmiş Milletler Komutanlığı Kuzey Kore ve Güney Kore arasındaki adaların yakınlığı sebebiyle Kuzey Sınır Hattını adaların mevcut durumu göz önüne alınarak uluslararası deniz hukukunun belirlediği 6 deniz milinin yarısı olan ve 3 deniz mili olarak belirlemiştir. Kuzey Kore hattın tek taraflı ilan edilmesi sebebiyle uluslararası anlaşmalara uymadığını dolayısıyla hattı tanımadığını ifade etmektedir.; Moo Bong Ryoo, **The Korean Armistice and Islands**, U.S. Army War College Publishing, Carlisle-Pennsylvania, 2009, ss. 1-26.

<sup>277</sup> <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/nll.htm> (Erişim Tarihi:25.09.2015)

<sup>278</sup> Don Oberdorfer, a.g.e. , s. 423.

bir askeri provokasyona tolerans gösterilmeyeceği ve mütekabiliyet esasında karşılık verileceği ilkesinin uygulanabileceği göstermiştir.<sup>279</sup>

Çatışmanın ilk olumsuz sinyalleri ise Pekin'de düzenlenecek olan Başkan Yardımcıları zirvesinin toplandıktan kısa bir süre sonra donanmalar arası çatışmanın gündeme gelmesi sebebiyle dağılmasıyla görülmüştür. Taraflar daha önceden belirlenen ayrılmış ailelerin bir araya getirilmesi ve karşılığında ekonomik yardım yapılması hususlarında anlaşmaya varamamış ve yeni bir görüşmenin ön şartlarını belirleyememişlerdir.<sup>280</sup>

Kore Yarımadasında gelişmeleri hızlandıran husus ise iki Kore arasında kurulan bağlardan ziyade ABD'deki gelişmeler olmuştur. William Perry'nin daha sonra kendi adıyla anılacak olan Perry raporunu tamamlayarak Başkan Clinton'a teslim etmesi ve ABD'nin yeni Kuzey Kore politikasının hatlarının belirlenmesi Eylül 1999'da Kore Yarımadasında görüşme sürecini tekrar başlatmıştır. Perry, raporunda Başkan Clinton'a ve kongreye yaptığı öneride Kuzey Kore üzerindeki yaptırımların kaldırılmasını ve karşılığında Pyongyang'ın nükleer programı konusunda imzalanan 1994 yükümlülüklerini yerine getirme ve balistik füze programını durdurması vaadinin alınması gerektiğini öne sürmüştür.<sup>281</sup>

Perry'nin ekonomik yaptırımların kaldırılarak Kuzey Kore'nin diplomasi masasına çekilmesi stratejisinde ise Kim Dae Jung'un önemli etkisi olmuştur. Jung, Perry ile gerçekleştirdiği görüşmelerde yaptırım meselesini gündeme getirerek Pyongyang'ın diplomasi masasına çekilebileceğini savunmuştur. Jung, sert güç taraftarlarının tıpkı Seul ve Washington'da olduğu gibi Pyongyang'da da olduğunu, dolayısıyla yaptırım kartının Pyongyang'ın elinden alınması suretiyle oradaki sert güç taraftarlarının güç kaybedeceğini söylemiştir. Jung ile mutabakata çerçevesinde hareket eden Perry'de ekonomik yaptırımların kaldırılmasına raporunda yer vermiştir. Böylece Perry önerisinde Kuzey Kore'ye yönelik yaptırımların kaldırılmasını detaylı şekilde 1994 nükleer anlaşmasının uygulanması ve balistik füze programının durdurulmasına bağlamıştır.<sup>282</sup> Perry raporunun açıklanmasından

---

<sup>279</sup> Son Key-young, *South Korean Engagement Policies and North Korea: Identities, Norms and Sunshine Policy*, Routledge Publishing, New York, 2006, s. 55.

<sup>280</sup> Adrian Buzo, *The Making of Modern Korea*, Routledge Publishing, London-New York, 2002, s. 215.

<sup>281</sup> A.g.e. , s. 215.

<sup>282</sup> Selig S. Harrison, *Korean Endgame: A Strategy for Reunification and U.S. Disengagement*, Princeton University Press, New Jersey, 2002, s. 86.

iki gün sonra 17 Eylül'de Kuzey Kore balistik füze testlerini durdurduğunu açıklamıştır. Clinton yönetiminin ekonomik yaptırımların kaldırılması için talep ettiği başlıca şartlardan olan balistik füze testlerinin durdurulmasının Pyongyang tarafından kabulü böylece ileri seviyede görüşmelerin önünü açmıştır.<sup>283</sup>

Raporun yarattığı en olumlu etki ise Kuzey Kore lideri Kim Jong İl'in Hyundai'nin kurucusu Chung Ju-Yung'a Kuzey Kore'nin batı sahillerinde bir sanayi bölgesi kurulması yönünde ortak plan teklif etmesi olmuştur. Kim Dae Jung'un muhalefet tarafından yoğun eleştiri aldığı Kumgang Dağı projesinin bir anlamda başarısı ve yansıması olarak görülen bu teklif Günişığı politikasının sürdürülmesi yönünde önemli bir gelişme olmuştur. Kim Jong İl'in ortak sanayi bölgesi kurulması teklifinin ardından Aralık ayında Kuzey Kore'ye iki hafif su reaktörü inşası amacıyla kurulan KEDO konsorsiyumu ile esas yüklenici ülke olan Güney Kore'nin Kore Elektrik Enerji Şirketi ile anlaşma imzalanmıştır. Bu suretle Kim Dae Jung'un Kim Jong İl'in jestine bir cevap olan anlaşma uzun zamandır ertelenen inşaat faaliyetleri konusunda adım atılması anlamını taşımıştır.<sup>284</sup>

Ortak sanayi tesisleri kurulması ve KEDO konusunda ilerleme sağlanması ile Jung, Günişığı politikasının bir sonraki seviyeye geçmesi gerektiğine inanmıştır. Bu bağlamda Jung, Koreler arası bir zirvenin işbirliğini artırma ve sorunların çözümünde önemli rol oynayabileceğini açıklamıştır.<sup>285</sup>

Zirveye yönelik olumlu bir atmosfer oluşturma çabalarına devam eden Jung, "önce ekonomi" politikasını savunmakla birlikte özel sektörün yerine hükümetler arası görüşmelerin gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Jung'un teklifine resmi olmayan kanallar aracılığıyla olumlu yanıtlar gelmesiyle birlikte taraflar gizli şekilde önce Şangay'da ardından Pekin'de görüşmelere başlamıştır.<sup>286</sup>

Jung'un geniş çaplı ekonomik yardım ve yatırım programı hakkındaki beyanatlarından hareketle Kuzey Kore heyeti ile yapılacak yardımlar müzakere edilmeye başlanmış ve Jung'un onayı ile 10 milyon ton kömürün Kuzey'e hibe edilmesi sözü verilmiştir. 10 milyon ton kömürün Kuzey Kore'deki enerji

---

<sup>283</sup> A.g.e. , s. 88.

<sup>284</sup> 4.6 milyar dolarlık anlaşma ile Kore Elektrik Enerji Şirketi reaktörleri inşa etme işini üstlenmiştir; Selçuk Çolakoğlu, a.g.e. , s. 314.

<sup>285</sup> Don Oberdorfer, a.g.e. , ss. 426-427.

<sup>286</sup> Kısım Kim ve Donald Kirk, *Kim Dae-jung and the Quest for the Nobel: How the President of South Korea Bought the Peace Prize and Financed Kim Jong Il's Nuclear Program*, Palgrave Macmillan-St Martin's Press, New York, 2013, s. 76.

istasyonlarının ortalama üç senelik ihtiyacını karşılaması doğal olarak ivedi şekilde enerji ihtiyacı olan Kuzey Kore'nin Jung'un zirve teklifine olumlu yaklaşmasına neden olmuştur.<sup>287</sup> Nitekim Pekin'de süren bir haftalık toplantılar Jung'un cömert teklifi neticesinde sonuçlanmış iki liderin Pyongyang'da buluşmasında karar kılınmıştır. Zirve kararı böylece Güneşli politikasının bir anlamda tekrar ışık saçtığı bir gelişme olurken muhalefette sürpriz etkisi yaratmıştır.<sup>288</sup>

### **3.3.2. 2000 Liderler Zirvesi ve Sonrasında Kore Yarımadasındaki Gelişmeler**

Mutabakatın ardından Kore tarihi açısından büyük bir gelişme olarak sayılabilecek liderler zirvesi 13 Haziran 2000'de Kim Dae Jung'un Pyongyang'ı ziyaret etmesiyle başlamıştır. Toplamda üç gün süren görüşmelerin ve pazarlıkların ardından ortak bir beyanname anlaşılmıştır.<sup>289</sup>

Beş maddeden oluşan beyanname ile taraflar genel olarak birleşme yönünde çaba sarfedeceklerini ve insani konularda işbirliği yapacakları taahhüdünü verirken yarımada askeri gerginliklerin sonlandırılması yönünde de irade göstereceklerini söylemişlerdir. Birinci maddede Güney Kore ve Kuzey Kore'nin birleşme konusunda çözüme ulaşacakları ve bunu diğer devletlerden bağımsız olarak Kore halkının iradesi ile gerçekleştirecekleri belirtilirken ikinci maddede Güney'in konfederasyon ve Kuzey'in gevşek federasyon tekliflerinin içindeki ortak özelliklerden tek bir çözüm metni çıkarılması kabul edilmiştir. Üçüncü maddede taraflar başta ayrı kalmış aileler, Güney Kore'de uzun süredir hapiste bulunan komünist sempatizanların serbest bırakılması meselesi gibi insani meselelerin çözümü meselesinin ele alınmasında mutabık kalmıştır. Dördüncü maddede ortak ekonomik girişimlerin gerçekleştirilmesi, ekonomik işbirliği, kültürel, sportif, çevresel ve diğer meselelerde karşılıklı değişimlerin yapılmasında uzlaşılrken beşinci ve son madde önceki dört maddenin detaylandırılması konusunda karşılıklı görüşmelerin yapılması ve diyalogun sürdürülmesi konusunda anlaşılmıştır.<sup>290</sup>

Maddeler çerçevesinde gerçekleştirilen zirve ele alındığında Kuzey Kore-Güney Kore arasında yarımada tansiyonu ve gerginliği sona erdirme yönünde bir irade belirmişse de içeriği oldukça muğlak kalmıştır. Beyanname haricinde Kim Dae Jung'un Pyongyang ile ilişkilerde ilerleme sağlama adına gerek Kuzey Kore'nin nükleer programını ve gerek balistik füze programı-testleri meselesini

<sup>287</sup> Selig S. Harrison, a.g.e. , s. 88.

<sup>288</sup> Chung-in Moon, "The Sunshine Policy and North Korean Summit", a.g.e. , s. 35.

<sup>289</sup> Kisam Kim ve Donald Kirk, a.g.e. , s. 76.

müzakerelerde dile getirmemesi zirvenin sembolik öneminin haricinde güvenlik bakımından olumlu bir kırılma yaratamadığı gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

Beyannamenin ele almadığı ya da muğlak bıraktığı konuların haricinde üzerinde mutabık kalınan maddelerin içeriğinde sorunlu bir yapıya sahip olmuştur. Açık bir şekilde konfederasyon meselesi görüşmelerin en tartışmalı konusu olmuş ve müzakereleri çıkmaza sokmuştur.<sup>291</sup> Ancak müzakerelerin tıkanması ve olası bir birleşmenin birkaç on yıl süreceği hususu bakımından Kim Jong İl gevşek konfederasyon önerisinden geri adım atmış ve Güney Kore'nin tezi olan Roh Tae Woo'nun 1989 tarihli "Kore Uluslar Topluluğu" (Korean Commonwealth) modeli kabul edilmiştir. Modelden hareketle iki ülkenin ortak bir yapıda buluşması ve örneğin yirmi kişiden oluşan bir bakanlık konseyi ve yüz üyeden oluşan temsilciler konseyi kurulması Kim İl Sung'un daha önceki önerisiyle uyumlu olacak şekilde kabul edilmiştir.<sup>292</sup>

Taraflar arasında konfederasyon hususunda mutabakata varılmasına rağmen zirveden bir yıl sonra Kuzey'in Güney'den gelecek yardımların miktarı ve

---

<sup>290</sup> United States Institute of Peace, "North Korea-South Korea >>South-North Joint Decalaration", *Peace Agreements Digital Collection*, 2000, <http://www.usip.org> (Erişim Tarihi:01.10.2015)

<sup>291</sup> Kim İl Sung'un konfederasyon modelinin çıkışı 1980 yılında İşçi Partisi Kongresinde ortaya konan taslak ile çıkmış ve eski Kore Krallığı olan Koryo'dan esinlenilerek adı Koryo Konfederal Demokratik Cumhuriyeti olan tek ulus, tek birleşik devlet, iki bölgesel-otonom hükümet-yönetim ve iki sistemli bir konfederasyon önerilmiştir. 1991 yılında yeni bir plan ortaya atan Kim İl Sung daha gevşek bağlı ve otonom bir konfederasyon tablosu çizmiştir. Kim Dae Jung ise Yemen örneğinden hareketle ani bir birleşmenin yanlış olacağını ve federasyondan önce konfederasyon ve akabinde federal sisteme geçilmesini önermiştir. Jung'un ikinci konfederasyon önerisinde tek ulus, iki devlet, iki hükümet ve iki sistem yer almıştır. Bağımsız Devletler Topluluğuna benzeyen önerinin alternatifi ise eski başkan Roh Tae Woo'nun uluslar topluluğu modeli olmuştur. Jung'un modelinde önce cumhuriyetler birliğinin ortak güven artırıcı düzenlemeler, Kuzey'in serbest piyasa ekonomisine yavaş ancak emin bir geçiş süreci ve çoğulcu bir politik sistemin kurularak konfederasyona ve akabinde federasyona geçişini içermiştir. Roh'un modeli ise tarafların uzlaşarak Kuzey-Güney Birliği kurmasını ve otonom yapıların korunmasını savunurken federasyon sürecini atlayarak doğrudan birleşmeye gidilmesini savunmuştur. Ancak Jung, zirvede Roh'un modelini tercih etmiş ve uluslar birliğini Kuzey Kore'nin federasyon önerisine karşı teklif olarak sürmüştür. Sonuç olarak dört maddede bir geçiş sürecinde taraflar uzlaşmaya varmışlardır. Birinci maddede yarımada askeri gerginliğin azaltılması için yapısal reformlar ve düzenlemeler yapılması, ikinci maddede ülkeler arası değişim ve işbirliği programlarının yaratılması, üçüncü maddede halklar arası entegrasyon programlarının uygulamaya konması ve dördüncü maddede Kuzey Kore'nin konfederasyon önerisiyle uyuşan bir Kuzey-Güney birliği veya konfederasyonuna geçişin sağlanması için gerekli kurumsallaşmanın sağlanması hususunda uzlaşmıştır; Chung-in Moon, "The Sunshine Policy and North Korean Summit", a.g.e. , ss. 37-38.

<sup>292</sup> Selig S. Harrison, a.g.e. , s. 89.

içeriği ile ilgili ısrarlı talepleri ve ivedi şekilde gerçekleştirilmesi istekleri işbirliği hususunda soru işaretleri yaratmıştır. Jung yönetimi sürecin devam ettirilmesi adına zirveden sonra gıda yardımını artırırken muhalefeti tarafından baskı altına alınmıştır. Jung, konfederasyonun kurulması sürecinin kendi başkanlık dönemi içerisinde sonuçlanmasının mümkün olmadığını ve seleflerinin meseleyi devlet politikası haline getirerek çözmeye çalışması gerektiğini açıklamıştır. Dolayısıyla Jung, açıklamasında Günişığı girişiminin devam ettirilmesi ve bir anlamda istikrarlı bir devlet politikası oluşturulması gerektiğinin altını çizmiştir.<sup>293</sup>

Liderler zirvesinin olumlu atmosferi etkisini göstermeye başlamış ve Kuzey-Güney ortak projeleri başlamıştır. Özellikle Kuzey Kore'nin Hyundai firmasına ortak sanayi tesisi teklifi zirve sonrasında hızlanmış ve nihai projenin askerden arındırılmış bölgenin hemen kuzeyinde bulunan Kaesong bölgesinde uygulamaya konmasında mutabakata varılmıştır.<sup>294</sup>

Kyongui demiryolunun askerden arındırılmış bölgeden geçirilerek iki Kore'nin birleştirilmesi projesinin yanı sıra demiryoluna paralel bir otobanın inşası ve Kaesong sanayi tesisinin bahsi geçen otobana bağlanması konusunda taraflar ortak bir yol haritası çıkarılması konusunda mutabakata varmışlardır. Zirvenin Kore Yarımadasına getirdiği ılıman ortam 2000 Sidney Olimpiyatlarına da yansımış ve iki Kore'nin sporcu kabileleri açılış seremonisinde üzerinde Kore Yarımadasının bulunduğu beyaz bir bayrak ile tek kabile şeklinde geçiş yapmıştır. Günişığı politikasının bir anlamda doruk noktası olarak nitelenebilecek gelişmeye rağmen gerek Güney Kore'de muhafazakâr muhalefet ve gerek Kuzey Kore'nin tutarsızlıkları sürecin geleceğini belirsizleştirmeyi sürdürmüştür.<sup>295</sup>

Liderler arası zirvenin getirdiği olumlu atmosfere rağmen Güney Kore savunma politikalarının ana hatlarını içeren ve her yıl güncellenen *Beyaz Kitap*'ta Kuzey Kore'nin birincil tehdit olarak nitelendirilmiştir. Böylece Jung'un açıklamalarına

---

<sup>293</sup> A.g.e. , s. 90.

<sup>294</sup> İhracat temelli ürünlerin üretimi için tasarlanan ortak sanayi tesisinin iş gücü Kuzey Kore vatandaşlarından sağlanacak olup esasen iki ülke arasında kazan-kazan durumu yaratma amacı taşımıştır. Pyongyang rejiminin projeden elde edeceği gelirden hareketle bu gelirin devam etmesini sağlamak için yarımadada askeri provokasyonlardan kaçınacağı teorisinin bir ürünü olmuştur. Tesisin ilk etabı 2003 yılında tamamlanmış ve her yıl başta Kim Dae Jung'un Kuzey Kore'ye yatırım yapılmasının önünü açan yasal düzenlemelerin yapılması ve yatırımın kolaylaştırılması sebebiyle yeni firmalar Kaesong'a gelmeyi sürdürmüştür. Nitekim 2004'te 55 olan Kuzey Koreli çalışan sayısı 2013'te 54.000'e yükselmiştir; Alon Levkowitz, a.g.e. , s. 291.

<sup>295</sup> Don Oberdorfer, a.g.e. , ss. 433-435.

rağmen Günüşiği politikasının hala güvenlik gündemine bağımlı kaldığı yarımadaadaki güvenlik statükosunun devam ettiği de gözlemlenmiştir. Beyaz Kitap'ta Kuzey Kore'nin yaşadığı ekonomik zorluklara rağmen askeri kapasitesini geliştirmeye devam ettiği ve yeni uzun menzilli obüs ve roketatarlarını envanterine katmak suretiyle bunları sınıra yakın yerlere yerleştirdiği ifade edilmiştir.<sup>296</sup>

Güney Kore'de süren iç politik tartışmalar haricinde zirvenin yarattığı olumlu atmosfer kısa bir süreliğine ABD-Kuzey Kore ilişkilerine yansımıştır. Kuzey Kore'nin ikinci en yüksek yöneticisi olan Mareşal Cho Myong Rok'un Washington'a gelerek Clinton ile bir araya gelmesi iki devlet arasındaki en yüksek seviyede ikili görüşmeyi teşkil etmiştir. Görüşmede taraflar birbirlerine karşı düşmanca tavır ve niyetlere sahip olmadıklarını beyan ederken balistik füze programının sona erdirilmesi hususunun müzakere edilmesinde anlaşmışlardır.<sup>297</sup>

Müzakerelerde esas olarak Perry raporunun genel hatlarıyla uygulanması seçeneği Kuzey Kore heyeti tarafından kabul edilmiş ancak balistik füze programının durdurulması, ihracının askıya alınması ve testlerin sonlandırılmasının ancak mali yardım olmasa bile gıda yardımı veya diğer maddi yardımlar neticesinde uygulanabileceği belirtilmiştir. Dışişleri Bakanı Madeleine Albright'ın Pyongyang'ı ziyaret etmesi ve Kim Jong İl ile görüşmesi ise ABD-Kuzey Kore ilişkilerinde önemli bir kilometre taşı olmuştur. Albright-Kim Jong İl zirvesinde Perry raporunun ana hatları üzerinden sürdürülen müzakerelerde Kuzey Kore lideri füze ihracını gıda, enerji veya tarımsal ilaç, gübre gibi yardımların yapılması halinde askıya alacaklarını belirtmiştir. Kim Jong İl ayrıca gelecekte üretilecek balistik füzelerin menzilinın 500 kilometreyi geçmeyeceğini ve Washington yönetiminin doğrulama amacıyla inceleme ekibi gönderebileceğini söylemiştir. Ancak Kuzey Kore-ABD ilişkilerinde kiritik bir eşik atlanmasına rağmen demokrat Clinton'un görevinin sonuna gelmiş olması Kuzey Kore ile müzakerelerin geleceği ile ilgili soru işaretleri doğurmuştur. Nitekim Kasım 2000 seçimlerini cumhuriyetçi aday George W. Bush'un kazanması Kuzey Kore-ABD ilişkilerini bir anlamda başa döndürürken Jung'un Günüşiği politikasında fiilen sona erdirmiştir.<sup>298</sup>

---

<sup>296</sup> Bonhak Koo ve Changhee Nam, "South Korea's Sunshine Policy and the Inter-Korean Security Relations" *The Korean Journal of Defense Analysis*, 2001, Vol. 13, 79-101, s. 91

<sup>297</sup> William E. Berry Jr. , "The North Korean Nuclear Weapons Program", Sharon Richardson (ed.) , *Perspectives on U.S. Policy Toward North Korea: Stalemate Or Checkmate?*, Lexington Books, Maryland, 2006, 1- 28, s. 9.

<sup>298</sup> Don Oberdorfer, a.g.e. , ss. 435-442.

### 3.3.3. ABD’de George W. Bush Dönemi ve Bush Döneminin Günişığı Politikasına Yansımaları

ABD’de cumhuriyetçi partinin adayı George W. Bush’un seçimleri kazanması bir dış etken olarak Kore Yarımadası politikalarını doğrudan etkilemiştir. Özellikle iç politikada muhalefet tarafından sert şekilde eleştirilen Kim Dae Jung açısından Günişığı girişimine olan en büyük dış desteğin kesilmesi ihtimali ve endişesi ortaya çıkmıştır.

Kim Dae Jung’a gelen bir diğer darbe ise Kuzey Kore tarafından gelmiştir. Kuzey Kore’nin Güney Kore’yi tecrit edici politikalar izlemesi Günişığı girişiminin sürdürülebilmesinde kritik rol oynayan iç politika harici güçlerin etkisini asgari düzeye indirmiştir. Nitekim Kuzey Kore’nin zirve ertesinde Rusya ve Çin ile yeniden yakınlaşma sürecine girmesi ve güvenlik konularını Güney Kore ile görüşmekten ziyade ABD ile görüşme yönünde politika gütmesi Günişığı politikasının dış etkenler tarafından desteklenmediğini göstermiştir. Açık şekilde Pyongyang rejimi Seul ile yakınlaşma sürecini bir araç olarak görüp esas hedefini Washington ile diplomatik normalizasyon sağlamak şeklinde belirlemiştir.<sup>299</sup>

Bush yönetimi içerisinde şahin kanat politikaların ağır basmasıyla Kore Yarımadasındaki süreçte genel anlamda kötüleşmeye başlamıştır. Kuzey Kore’ye yönelik izlenecek politikada örneğin yeni Dışişleri Bakanı Collin Powell, Clinton dönemi uygulamalarının devam ettirilmesinden yana olurken Başkan Bush’un Ulusal Güvenlik Danışmanı Condoleezza Rice, Kuzey Kore gibi totaliter rejimlerin değişime uğramayacağını dolayısıyla bu tip devletlere karşı uzlaşmadan ziyade karşı koymak gerektiğini söylemiştir. Savunma Politikası Komisyonu Başkanı Richard Perle’de Rice’in görüşlerine benzer şekilde görüşler dile getirmiş 1994 mutabakatını yatıştırma politikası olarak nitelemiştir.<sup>300</sup>

Başkan Bush’un Kim Jong İl’i diktatör olarak niteleyip halkını açlığa mâhkum eden bir lider olduğuna söylemesi Jung’un endişelerini doğru çıkarmış ve aslında ABD desteğine mahkum olan Günişığı girişimini *de facto* sona erdirmiştir.<sup>301</sup> Bush’un iktidara gelmesinin ardından retorik olarak sadece Kuzey Kore konusunda selefi Clinton’dan farklı düşünmediği ortaya çıkmıştır. Bush’un Çin’in yükselişini tehdit

<sup>299</sup> Norman D. Levin ve Yong-Sup Han, a.g.e. , s. 43.

<sup>300</sup> Jasper Becker, *Rogue Regime: Kim Jong Il and the Looming Threat of North Korea*, Oxford University Press, New York, 2005, s. 253.

<sup>301</sup> Scott Snyder, “Strategic Thought in Kim Dae-Jung Era”, a.g.e. , s. 86.



olarak algılaması salt Günişığı politikasını haricinde Kuzeydoğu Asya'nın tamamında işbirliği sürecinin duraksaması anlamına gelmiştir. Clinton'a göre bölgesel sorunların çözülmesinde ve ikili ticaret hacminin artması ile Çin, ABD'nin ortak çalışabileceği bir aktör statüsünde görülmüştür. Bush döneminde ise Çin, stratejik rakip olarak nitelendirilmiştir. Buradan hareketle Bush döneminde ABD-Çin ilişkilerini bozacak ilk hareket yönetimin Nisan 2001'de Tayvan'a silah satışına onay vermesiyle meydana gelmiştir.<sup>302</sup>

ABD'de Bush yönetiminin Kuzey Kore'ye yönelik bakış açısının Günişığı girişiminin sonu olacağını anlayan Kim Dae Jung, Bush ile görüşerek ABD'yi Perry Misyonunda olduğu gibi kendi çizgisine çekmeye çalışmıştır. Ancak Bush-Kim Dae Jung zirvesi beklendiği gibi Günişığı politikası açısından olukça başarısız geçmiştir. Başkan Bush, Kuzey Kore ile ilgili daha önce sarfettiği açıklamalara paralel olarak Kim Jong İl'i eleştirmiş ve karakterinin güvenilir olmadığına dair Jung'a tavsiyelerde bulunmuştur. Bush'un açıklamaları çerçevesinde ABD'nin 1994 mutabakatına uyması için Kuzey Kore'nin somut adımlar atması gerektiği sonucu ortaya çıkarken yeni hükümetin Clinton politikalarını taviz verme şeklinde görmüştür.<sup>303</sup>

Başkan Bush'un ayrıntılı Kuzey Kore planı ise göreve başlamasından beş ay sonra Haziran 2001'de açıklanmıştır. Bush yönetimi prensip olarak Clinton'un sağlamaya çalıştığı ılımlı atmosferi muhafaza etmeyi planladığını açıklamakla birlikte müzakerelerin ancak Kuzey Kore'nin nükleer programının denetlenmesi, balistik füze üretiminin, ihracatının ve testlerinin sonlandırılmasıyla sürdürülebileceğini ifade etmiştir. Bush yönetimi ayrıca müzakere ajandasını genişleterek Kuzey Kore'ye yönelik yardımların devam etmesi ve yaptırımların kaldırılabilmesi için Pyongyang'ın insan hakları ihlalleri ve büyük konvansiyonel ordusunda küçülmeye gitmesi gerektiğini belirlemiştir. Başkan Bush'un Kuzey Kore politikası müzakere çitasını yükseltilmesi böylece müzakerelerin başarıyla sonuçlanma ihtimalini ortadan kaldırmıştır.<sup>304</sup>

---

<sup>302</sup> William E. Berry Jr. , "The North Korean Nuclear Weapons Program", a.g.e. , s. 10.

<sup>303</sup> Tae-Hwan Kwak ve Seung-Ho Joo, "Introduction", Tae-Hwan Kwak ve Seung-Ho Joo (ed.), **The United States and the Korean Peninsula in the 21st Century**, Ashgate Publishing Limited, England, 2006, 1-15, s. 3.

<sup>304</sup> Bruce Cummings, "The Structural Basis of Anti-Americanism in the Republic of Korea", David I. Steinberg (ed.), **Korean Attitudes Toward the United States: Changing Dynamics**, .E. Sharp Inc, New York, 2005, 91-116, s. 94.

ABD kaynaklı gelişmelerin iki Kore arasındaki ilişkilere yansımaları ise uzun sürmemiştir. Pyongyang rejimi, bakanlar arası toplantılar ve Kim Jong İl'in Seul'e yapacağı iade-i ziyaretin iptal ederken liderler zirvesi doğrultusunda mutabakata varılan yirmi taahhüdün sadece bir tanesini yerine getirmiştir. Bakanlar arası görüşmelerin kısmen yapılması bir yana bırakıldığında Koreler arası zirve beyannamesine uygun şekilde bölünmüş ailelerin periyodik olarak belirlenen tarihlerde bir araya getirilmesinde bile büyük sorunlar yaşanmamıştır.<sup>305</sup>

Dış politika kaynaklı olumsuz gelişmelerin iç politikada muhalefet tarafından ağır şekilde eleştirilmeye başlaması Jung hükümetini sarsmaya başlamıştır. İktidarı oluşturan koalisyonun küçük-muhafazakâr kanat ortağı olan Kim Jong-pil ve onun Birleşik Liberal Demokrat Partisi (ULD) Kim Dae Jung'un ve partisinin yaşanan gelişmelerden sonra ağır bir darbe aldığını düşündüğü için koalisyondan ayrılmıştır. Koalisyondan ayrılan ULD daha sonra parlamentoda çoğunluğu elinde tutan merkez-sağ Büyük Ulusal Parti ile Günışığı politikasının mimarı olan Birleşme Bakanı Lim Dong-Won'un istifası için ortak yönde oy kullanmıştır. Nitekim çoğunluğu kolayca elde eden muhalefet Dong-Won'un istifasını sağlamak suretiyle Günışığı politikasına ağır bir darbe indirmiştir.<sup>306</sup>

Eylül 2001'de ise gerek iki Kore ve gerek ABD-Kuzey Kore arasında durma noktasına gelen karşılıklı görüşmeler Dünya Ticaret Merkezine ve Pentagon'a yapılan terör saldırıları ile farklı bir boyuta taşınmıştır. 9/11 olaylarının ardından Bush yönetiminin teröre karşı küresel mücadele ilan ettiğini açıklaması uluslararası sistemin gidişatında önemli bir kırılma noktası olurken Kore Yarımadasında da dramatik değişikliklerin habercisi olmuştur. Ortadoğu ülkelerine konvansiyonel ekipman ve balistik füze satışı yapan Kuzey Kore, Bush yönetiminin hedef listesine girmiştir.<sup>307</sup> Bu yönüyle Kuzey Kore, Bush yönetimi nezdinde Irak, İran ve Libya gibi devletlerle birlikte terörü destekleyen bir ülke olarak görülmüştür.<sup>308</sup>

<sup>305</sup> Norman D. Levin ve Yong-Sup Han, a.g.e. , ss. 44-45.

<sup>306</sup> Aidan Foster-Carter, "Back on Track?", *Comparative Connections –Center for Strategic and International Studies*, 2001, v.3, No:3, 81-88, s. 82.

<sup>307</sup> Ramon Pacheco Pardo, *North Korea - US Relations Under Kim Jong Il: The Quest for Normalization?* , Routledge Publishing-Routledge Studies in US Foreign Policy, New York, 2014, ss. 40-41.

<sup>308</sup> George Bush'un birliğe sesleniş konuşmasında meşhur "Şer Üçgeni" tanımlamasına Kuzey Kore'de dahil olmuştur. Bush'a göre kitle imha silahlarına sahip olan veya olmaya çalışan ABD karşıtı rejimler dünya barışına büyük tehditlerdir. Bu bağlamda Bush, bahsi geçen İran, Irak ve Kuzey Kore gibi ülkelere yönelik dünya barışını koruma adına askeri unsurları kullanmak dahil olmak üzere her türlü seçeneği açık tutan bir dış politika doktrini ortaya atmıştır. Şer Üçgeni demeci bu çerçevede diktatöryel

Uluslararası gelişmelerinde etkisiyle duraksayan görüşmelere son darbeyi yine Bush yönetimi vurmuş ve Günüşiği politikasının Kuzey Kore-ABD ayağı açık biçimde sona ermiştir. Başkan Bush, Ocak 2002'de yaptığı "Birliğe Sesleniş" (Union Adress) konuşmasında nükleer, kimyasal ve biyolojik silah sahibi veya sahibi olmaya çalışan ülkeleri hedef alan almıştır. Bush konuşmasında doğrudan İran, Irak ve Kuzey Kore'yi "Şer Ekseni" (Axis of Evil) olarak nitelendirmiştir.<sup>309</sup>

Bush yönetiminin Dışişleri Bakanlığı Doğu Asya Sorumlusu James Kelly'i Pyongyang'a gönderme kararı ise ABD-Kuzey Kore müzakerelerine bir anlamda vurulan son darbe olmuştur. Bush yönetiminin Kelly'i Kuzey Kore ile görüşmeye göndermesinin altında son istihabat raporlarının sağladığı veriler neticesinde Pyongyang'ın nükleer silah programının yarattığı şüphe yatmıştır.<sup>310</sup>

Kelly'nin ziyaretindeki amacı son istihabat raporları doğrultusunda Kuzey Kore'nin 1994 çerçeve anlaşmasından sonra gözetim altına alınan plütonyum yerine uranyum zenginleştirdiğini ortaya koymak ve bunun doğruluğunu kanıtlama olmuştur. Kuzey Kore heyeti ise sürpriz şekilde Kelly'nin sunduğu iddiaları yalanlamamış ve yeni bir krizin başlamıştır. ABD, uranyum zenginleştirme sürecinin 1994 çerçeve anlaşmasını doğrudan ihlal edilmesi sebebiyle meselenin hiçbir şekilde müzakere edilmeyeceğini açıklarken II. Kuzey Kore Nükleer Krizi fiilen başlamıştır.<sup>311</sup>

Kuzey Kore'nin uranyum zenginleştirdiğini itiraf etmesi Kim Dae Jung'un Günüşiği politikasının Kuzey Kore tarafından suistimal edildiğini de muhalefeti haklı çıkaracak şekilde doğrulanmıştır. Kuzey Kore'nin aldığı finansal yardımları uranyum zenginleştirme programında kullandığına yönelik güçlü kanıtlar Günüşiği politikasını tam anlamıyla sona erdirmiş, ılımlı, yatıştırımacı politikaların da iflası anlamına gelmiştir.

Bununla birlikte Kim Dae Jung'un halefi Roh Moo Hyun'un seçimleri %1 gibi az bir farkla kazanması Güney Kore toplumunun Kuzey Kore konusunda iki ana

---

olduğu iddia edilen rejimlerin kitle imha silahları geliştirmesinin engellenmesi ve bu ülkelere demokrasi getirilmesini içeren ahlaki bir zemine oturtulmaya çalışılmıştır; <http://www.economist.com/node/965664>

<sup>309</sup> Tae-Hwan Kwak ve Seung-Ho Joo, "The United State and the Korean Peninsula in the 21st Century", s. 3.

<sup>310</sup> Leon. V. Sigal, "How To Bring North Korea back into NPT", Olav Njølstad (ed.), **Nuclear Proliferation and International Order: Challenges to the Non-Proliferation Treaty**, Routledge Global Security Studies, New York-London, 2011, 65-83, s. 69.

<sup>311</sup> A.g.e. , s. 69.

kampa bölündüğünü ancak Jung'un Günişığı politikasının bir dönem daha devam ettirilmesine onay verdiği anlamına gelmiştir.<sup>312</sup> Nitekim Roh, seçim döneminde Günişığı politikalarının devam ettirileceğini ifade ederken ABD'nin Kuzey Kore'ye yönelik çevreleme benzeri politikalarını şiddetle eleştirmiş ve politikaların herhangi bir sonuca ulaşmayacağını söylemiştir. Roh'a göre Kuzey Kore nükleer krizinin çözümünde barışçıl yöntemler kullanılmalıdır. Ancak Bush yönetiminin Afganistan ve Irak örneklerinde olduğu gibi askeri seçeneklere öncelik vermesi Jung dönemi anlaşmazlıklarının Roh döneminde daha da derinleşeceğini göstermiştir.

#### 3.3.4. Kim Dae Jung Dönemi Genel Değerlendirmesi

Kim Dae Jung'un iktidara gelişi ile birlikte Güney Kore demokrasisi önemli bir engeli aşmış ve ilk defa iktidar ülkeyi yarım asırdan fazla süre yöneten sağ-muhafazakâr kanattan sol bir partiye geçmiştir. İktidarın yumuşak biçimde muhalefete geçişi Güney Kore demokrasisinin konsolide bir demokrasi haline geldiğini göstermiştir.

Kim Dae Jung'un başkanlığa seçilmesiyle birlikte ülkenin 1998 yılı itibariyle en önemli gündem maddesi ekonomik kriz olmuş ve dış politika başkanının ilk yılında ikincil önemde kalmıştır. Bununla birlikte Jung, Kuzey Kore'ye karşı seleflerinden çok daha farklı ve aktif bir politika izleyeceğini kısa sürede belli etmiştir.

Jung'un Günişığı politikası adını verdiği dış politika girişimi Kuzey Kore ile önce ekonomik ilişkileri geliştirip akabinde siyasi ilişkilerin kurulması ve kısa vadede yarımada askeri gerginliğin sona erdirilmesi üzerine kurulmuştur. Orta-uzun vadede ise birleşmeye gidecek yolun belirlenmesi için Kuzey Kore'nin diplomasi masasına çekilmesine çalışmıştır. Bu suretle Jung, seleflerinden farklı olarak kıtlık içinde bulunan Kuzey Kore'ye gıda yardımlarında bulunurken büyük Güney Koreli şirketler aracılığıyla, onlara devlet bankalarından krediler sağlayıp Kuzey'e yatırım yapmalarını teşvik etmiştir.

Kuzey Kore'nin ortak projeler ve Güney Kore'den gelen sermayenin getirdiği avantajlar doğrultusunda askeri anlamda kışkırtmacı politikalar gütmeyeceği üzerine kurulan Günişığı politikası Kuzey Kore'nin Doğu Alman modeli çerçevesinde ilhak edilmeyeceğine yönelik güçlü taahhütler içermiştir. Jung'a göre Pyongyang rejimi

---

<sup>312</sup> David C. Kang, "South Korea's Embrace of Interdependence in Pursuit of Security", Ashley J. Tellis ve Michael Wills (ed.), *Strategic Asia 2006-2007: Trade, Interdependence, and Security*, National Bureau of Asian Research, Seattle, 2006, 139-173, ss. 162-163.

yakın zamanda çökmeyeceğinden ve ani bir çöküşün getireceği jeopolitik kaosun bölgede yol açabileceği tehlikelerden dolayı yumuşak bir başlangıç iki Kore'nin bir araya getirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu bağlamda Kim Dae Jung yönetimi seleflerinden farklı şekilde yönetimlerin Pyognyang rejimini tecrit etme politikalarını bırakmış ve Kuzey'in dış dünyaya açılmasını teşvik ederek dış politikada radikal adımlar atmıştır. Kuzey Kore'nin Japonya, ABD ve hatta bazı Avrupalı devletler ile ilişki kurmasını ve bu devletler ile ticari bağlar kurarak odak noktasını askeri gündemden ticari gündeme çevirmesini destekleyen Jung, Clinton yönetiminin uzlaşmacı diplomasisini selefi Kim Young Sam'ın aksine desteklemiştir.

Buradan hareketle 1998-1999 yılları boyunca ekonomik etkileşimler, gıda yardımları, belirli oranda taviz ve yapılan saldırılara karşı aynı şiddette cevap vermeye dayanan Günişığı politikası 2000 yılında Kim Dae Jung-Kim Jong İl zirvesinin gerçekleştirilmesiyle zirve noktasına ulaşmıştır.

Güney Kore'de muhafazakâr muhalefetin Jung'un Günişığı politikasını ülkenin ulusal güvenliğine zarar verdiği konusundaki sert eleştirileri ülkede partiler arası gerilimi tetiklemiş ve Kuzey Kore politikası konusunda ortak görüş oluşturulamamasına yol açmıştır. Günişığı politikasının ve başta ekonomik yardımlar olmak üzere verilen tavizlerin Pyongyang rejiminin balistik füze programı ile nükleer programını finanse ettiği görüşleri bu dönemde Güney Kore muhalefetinin temel görüşleri olmuştur. Aynı şekilde ABD'de cumhuriyetçiler Clinton yönetiminin ılımlı ve uzlaşmacı politikalarını sert bir dille eleştirirken yönetimin Kuzey Kore tarafından şantajla uğratıldığı iddia edilmiştir. Nitekim Jung'un ve Clinton'ın Kuzey Kore'ye karşı ılımlı ve belirli oranda tavizkar politikalarına geri dönüşün iki liderin beklediği gibi olmaması dış politikanın muhalefet tarafından daha sert şekilde eleştirmelerinin önünü açmıştır.

2000 zirvesinin getirdiği umutlara rağmen zirve sonrasındaki süreçte Pyongyang kaynaklı hadiselerden dolayı ilişkilerin sekteye uğraması muhalefetin kendisini meşru bir zemine ve davaya dayandırdığı iddialarını meşrulaştırıp güçlendirirken Jung'a ve girşimine olan desteği de doğal olarak azaltmıştır.

Jung'un Günişığı politikasının aleyhinde olan ve dış etken olarak nitelenebilecek gelişme ise 2000 yılında ABD'de Clinton ve demokratların iktidardan ayrılması ve Kuzey Kore karşıtı bir eğilime sahip olan Bush ve cumhuriyetçilerin başa geçmesidir.

Bush'un başkanlığa geçmesiyle birlikte Günüşiği politikasının en önemli dayanak noktalarından olan ABD'den gelen desteğin kısmen kesilmesi Jung'un dış politika girşimini sekteye uğratmış ve Kuzey Kore'nin ABD'ye karşı daha sert bir tutum almasına neden olmuştur. Bush'un Kuzey Kore ve özelinde Kim Jong İl karşıtı söylemleri 9/11 olayları sonrasında Kuzey Kore'yi şer ekseni ülkelerinden biri olarak tanımlaması Kore Yarımadasında yavaşlayan müzakereleri sonlanma noktasına getirmiştir. Pyongyang'ın güvenlik konularını Seul ile ele almaktan ziyade esas muhatap olarak Washington'ı görmesi Günüşiği politikasına dışarıdan gelen bir diğer olumsuz etken olmuştur. Nitekim 2002 Kasım'ında başlayan ikinci Kuzey Kore nükleer krizi Pyongyang'ın denetim altındaki plütonyumun yerine uranyum zenginleştirdiğini ve gizli şekilde nükleer silah ürettiğini ortaya koymuş ve Günüşiği politikasını fiilen sona erdirmiştir.

Bu bağlamda Jung dönemi ele alındığında Jung'un askeri otoriter dönemden beri taşıdığı muhalif kimliği ve taşıdığı sol eğilimli düşünceler Günüşiği politikası ile vücut bulmuştur. Kuzey Kore'ye karşı izlenen muhafazakâr çizgideki güvenlik politikalarının nihai bir birleşme için çözüm olmayacağını düşünen Jung, önceki bölümlerde bahsedildiği gibi uzlaşma ve diyaloga dayanan farklı bir yaklaşım benimsemiştir.

Jung'un seleflerinin izlediği geleneksel güvenlikçi çizgiden ayrılarak tamamen farklı bir dış politika izlemesi ise uzun süreden beri muhalefette kalmış belirli bir kesiminin ve Jung'un kişisel girişimi neticesinde ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Kim Dae Jung ve Günüşiği politikasının çıkış noktası neo-klasik realist analiz doğrultusunda incelendiğinde iç politika kaynaklı olmuş ve bu yönüyle Roh Tae Woo'nun Nordpolitik'i ile benzer özellikler göstermiştir.

Günüşiği politikasının çıkış noktası iç politika kaynaklı olmasına rağmen hemen ardından gelen uygulama safhasında uluslararası etkenlere bağımlı olması ise yine neo-klasik realist teori doğrultusunda analiz edilebilmiştir. Günüşiği politikasına benzer şekilde ilk defa Kuzey Kore ile gerginliği azaltma politikası olarak nitelendirilebilecek Nordpolitik'te uygulama safhasında tamamen uluslararası etkenlere bağımlı olmuştur. Bu yönüyle Günüşiği politikasının çıkış noktası iç etkenler ancak uygulama safhasının ağırlığını dış etkenler oluşturmuştur. Özellikle Jung'un Kuzey Kore ile diyalog sürecini başlatma girişimlerinde ABD'nin desteğine olan ihtiyacı ve Clinton'un Günüşiği politikasını desteklemesi girişimin uluslararası etkenler boyutunun en önemli ayağı olmuştur.

Jung'un dış politika girişimine karşı iç siyasette muhalefetin sertliği ve zirveye herhangi bir muhalif temsilcinin katılmaması ise Günüşiği politikasının iç politikada kabul gören bir politika olamamasına yol açmıştır. Jung'a yönelik muhalefet yönetimin Kuzey Kore politikalarını yürütürken rahat hareket edememesine ve her daim muhalefetin nabzını kontrol etmesine neden olmuştur. Günüşiği politikasına olan parlamento desteğinin kesilmesi ise Jung'un Kim Jong Pil ile kurduğu koalisyonun sona ermesiyle meydana gelmiştir. Böylece Bush'un uygulamaları ve Kuzey Kore'nin tavrı çerçevesinde dış etkenlerin Günüşiği politikasına olan olumsuz etkileri iç politikada yaşanan olaylar ile desteklenmiş ve Jung'un politikası ağır darbeler almıştır.

Buradan hareketle 2001-2002 sürecinde Güney Kore'nin politikaları tamamen dış etkenli gelişmelere bağımlı hale gelirken ülkenin dış politika manevra alanı uluslararası etkenler karşısında daralmıştır. Jung'un iktidarının sonunda 1998 yılında konulan hedefin aksine Güney Kore'nin bölgesel gelişmeleri şekillendirme kapasitesine ulaşamadığı gerçeği ortaya çıkarmıştır.<sup>313</sup>

Öte yandan Kim Dae Jung döneminde Günüşiği politikası adı altında dış politikanın geçirdiği radikal dönüşümler ABD-Güney Kore ilişkilerinin iki farklı dönemde incelenmesini gerekli kılmıştır. Özellikle Jung'un selefi Kim Young Sam'ın aksine ABD-Kuzey Kore diyalogunu Günüşiği politikası açısından vazgeçilmez görmesi ABD-Güney Kore işbirliğini ve ittifakını güçlendirmiştir. Kim Young Sam döneminde Clinton'un 1994 mutabakatı dâhil olmak üzere Kuzey Kore'ye yönelik izlenen sert politikalar ve ABD'ye yönelik eleştiriler Jung'un Günüşiği politikası kapsamında sona ermiştir. Bu çerçevede Kim Dae Jung-Bill Clinton döneminde ABD-Güney Kore ittifakı Soğuk Savaş sonrası müttefiklik ilişkilerinin devam edip etmeyeceğine yönelik eleştirileri bir anlamda boşa çıkarmıştır. Jung'un 2001 başına kadar ABD'yi Güney Kore'nin güvenliği ve Günüşiği politikasının sürdürülmesi için esas aktör olarak görmesi bandwagoning politikaların devam ettiğini göstermiştir.

Güney Kore-ABD ittifakı açısından bir anlamda balayı olan Jung-Clinton döneminin ardından Cumhuriyetçi Parti adayı George Bush'un ABD başkanı olması ilişkilerde 9 yıllık bir sarsılma dönemini de başlatmıştır. Bush'un iktidarı neo-klasik realizm kapsamında iç politikanın önemini ortaya çıkardığı gibi Güney Kore-ABD ittifakı açısından bandwagoning politikalarının sorgulanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda Bush döneminde Kuzey Kore'ye yönelik izlenen politika ve Kuzey

---

<sup>313</sup> Scott Snyder, "Strategic Thought in Kim Dae Jung Era", a.g.e. , s. 98.

Kore'nin nükleer programı kaynaklı güvenlik sorunları Güney Kore'nin denklem dışı kalmasına yol açmıştır. Jung ve daha sonra Roh Moo Hyun döneminde görüleceği gibi Bush iktidarı ABD-Güney Kore ittifakının sona ereceği ve Çin'in Kuzey Kore sorununda oynadığı pozitif rolün etkisiyle Güney Kore'nin yeni müttefiki olacağı tartışmalarını başlatmıştır. Dolayısıyla 2000-2009 yılları arasında Güney Kore'de iktidar olan sol ideolojiye sahip hükümetler ile ABD'de neo-muhafazakârlar arasındaki çatışma bandwagoning yani büyük gücün peşine takılma politikasının Güney Kore açısından ne derece uygulanabileceğini sorgulamaya başlamıştır.

### 3.4. ROH MOO HYUN DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK (2003-2008)

Roh Moo Hyun<sup>314</sup> ülkenin, Jung'un ardından, sol görüşe sahip ikinci başkanı olmuştur. Roh'un seçilmesi Kim Dae Jung'un "Günüşiği" dış politika girişiminin bir dönem daha devam ettirilmesi anlamını taşıırken seçimlerde ortaya çıkan tablo toplumun Kuzey Kore'ye yönelik yakınlaşma politikalarına şartlı destek verdiğini ortaya koymuştur. Keza toplumun algısı Kuzey Kore'nin söz konusu politikayı suistimal ettiği yönündeydi.<sup>315</sup>



Resim-7 Roh Moo Hyun<sup>316</sup>

<sup>314</sup> Roh siyasi kariyeri öncesinde insan hakları aktivisti ve avukat olarak belirli bir statü kazanırken 1960'lı yıllarda doğup 80'li yılların otoriter yönetim karşıtı öğrenci hareketlerine katıldığı için kendisi ve onun gibilere 386 Jenerasyonu denilmiştir. Roh'un demokrasi savunuculuğu ve geçmişi gençlerin kendisini desteklemesinde de etkili olmuştur; Uk Heo ve Terence Roehrig, "South Korea Since 1980", a.g.e. , s. 61.

<sup>315</sup> Seong-Ho Sheen, "Strategic Thought toward Asia in the Roh Moo Hyun Era", Gilbert Rozman, In-Taek Hyun ve Shin-wha Lee (ed.), **South Korean Strategic Thought Toward Asia**, Palgrave Macmillan, New York, 2008, 101-126, ss. 101-102.

<sup>316</sup> <http://www.nndb.com/people/460/000111127/roh-moo-hyun-1.jpg> (Erişim Tarihi:11.11.2015)



Roh'un iç yapılanmasını değiştirdiği Ulusal Güvenlik Konseyinin 2004 yılında yayınladığı ulusal güvenlik rehberi<sup>317</sup>, başta Kuzey Kore meselesi olmak üzere dış politikada izleyeceği yol haritasının ana hatlarını içermiştir.<sup>318</sup>

Barış ve Refah politikası olarak anılacak dış politika inisiyatifi aslında Kim Dae Jung'un Günüşiği politikasının devamı niteliğinde olmuştur. Roh, Times dergisine verdiği röportajda Günüşiği politikasının ve Jung'un izlediği dış politikanın kendisinin önünde önemli bir örnek olarak durduğunu ve bu politikayı metodolojik olarak sürdüreceğini ifade etmiştir. Roh, başta muhalefet ile uzlaşmak suretiyle toplumun daha fazla onayını kazanıp Kuzey Kore ile sürdürölen müzakere sürecini şefflaştırarak yürötmeye çalışacağını söylemiştir.<sup>319</sup>

Bu bağlamda Günüşiği dış politika girişimini doğru bir politika olarak gören Roh, dış politikasını Kore Yarımadasında askeri gerginliklerin sonlandırılarak kalıcı bir barış antlaşmasının imzalanması ve ardından ekonomik bütönlöşmenin sağlanarak birleşmeye giden yolun açılması olarak belirlemiştir. Bu iki temel amaca ulaşmak için dört madde ortaya konmuştur. Bunlar;<sup>320</sup>

- Koreler arası meselelerde diyalog yoluyla sorunların özölmesi ve yakınlöşma politikalarının iyi ilişkiler kurmada daha verimli olduğunda tarafların mutabık kalması,
- Karşılıklı eşitliği esas alan bir anlayışın ortak güveni oluşturmada önemini öne çıkarırken daha iyi bir diyalog ortamı kurulması,
- Uluslararası desteğin diyalog sürecinde yer almasının sağlanması,
- Vatandaşların sürece katılmasıdır.

Barış ve Refah dış politika girişiminin esas amacı Kuzey Kore olmakla birlikte Kuzeydoğu Asya'da oluşturulacak bir refah alanı ile bölge ölkelerinin küreselleşme sürecinde bir arada hareket eden mekanizmalar kurmasını da öngörmüştür. Ortak mekanizmalar ve forumlar kurularak ekonomik işbirliğini sürdürölebilir kılmak ve

---

<sup>317</sup> Rehberin adı; "Barış, Refah ve Ulusal Güvenlik: Katılımcı bir Hükümetin Güvenlik Politikası İnsiyatifi" (Peace, Prosperity and National Security: Security Policy Initiative of the Participatory Government)dir.

<sup>318</sup> A.g.e. , s. 102.

<sup>319</sup> Uk Heo ve Terence Roehrig, "South Korea Since 1980", a.g.e. , ss. 150-151.

<sup>320</sup> A.g.e. , ss. 151-152.

bölgesel istikrarı sağlamak yeni dış politika girişiminin Kuzey Kore harici ayağını teşkil etmiştir.<sup>321</sup>

Bununla birlikte Roh'un göreve başladığı süreçte Kuzey Kore nükleer meselesi kriz haline dönüşmüş ve Pyongyang-Washington hattındaki bağlar kopma noktasına gelmiştir. Roh kampanya döneminde Kuzey Kore meselesinin ancak diplomasi ve barışçıl yaklaşım ile çözülebileceğini belirtirken Bush yönetiminin cezalandırma yönteminden yana olmadığını ifade etmiştir.<sup>322</sup> Bush yönetimi ise seçim kampanyası sürecinde anti-amerikan retorik kullanan Roh'a karşı açık şekilde ön yargılı olmuştur.<sup>323</sup>

Nitekim Aralık 2002'de Kuzey Kore'nin nükleer programını devam ettireceğini açıklaması ve Bush'un başta ekonomik yaptırım kararları Roh'u oldukça sıkıntılı bir sürece sokmuştur. Bush'un yaptırım yöntemini benimsemesi ve Roh'un Bush yönetiminin yöntemlerine karşı çıkışı Güney Kore-ABD ilişkilerindeki fikir ayrılıklarının Jung döneminde olduğu gibi devam edeceğini ortaya koymuştur.<sup>324</sup>

Roh, Bush yönetiminin Kuzey Kore'ye yönelik uyguladığı yaptırımların ülkenin bir anlamda teslim olmaya zorlanması anlamına geldiğinden hareketle yarımadadaki çatışma ihtimallerinin arttığına dikkat çekmiştir. Roh, ABD açısından Kuzey Kore'nin ikincil önemde güvenlik meselesi olduğunu hâlbuki yarımada olası

---

<sup>321</sup> Choong Nam Kim, "The Roh Moo Hyun Government's Policy Toward North Korea", *East-West Center Working Papers*, No:11, 2005, 1-28, s. 12.

<sup>322</sup> Seong-Ho Sheen, "Strategic Thought toward Asia in the Roh Moo Hyun Era", a.g.e. , s. 103.

<sup>323</sup> Roh'un başta Yangju'da ABD askerleri tarafından öldürülen iki kız öğrencinin öldürülmesi hadisesi olmak üzere Amerikan karşıtı sol görüşleri Bush yönetimini rahatsız etmiştir. Bu bağlamda Bush yönetimi açısından Güney Kore'de hükümetin muhafazakâr sağ parti yerine sol geçmişi olan, ABD yanlısı sağ muhafazakâr askeri yönetimlerle mücadele eden aktivist bir kimliğe sahip Roh tarafından kurulması hoş bir gelişme olmamıştır. Roh'un Güney Kore-ABD ittifakı içerisinde daha fazla söz hakkı istemesi, ABD'nin Kuzey Kore politikalarını eleştirmesi iki müttefik devlet arasındaki ilişkilerin bütün çabalara rağmen istenilen seviyeye ulaşamamasıyla sonuçlanmıştır ; David C. Kang, "South Korea's Embrace of Interdependence in Pursuit of Security", Ashley J. Tellis ve Michael Wills (ed.), *Strategic Asia 2006-2007: Trade, Interdependence, and Security*, National Bureau of Asian Research, Seattle, 2006, 139-173, ss. 162-163.

<sup>324</sup> Eski başkan Kim Dae Jung, Bush yönetiminin ortaya attığı ve Pyongyang'ın dış ekonomik ilişkilerini paralize etmeyi hedef alan "özel hazırlanmış çevreleme" (Tailored Containment) politikasını eleştirerek ABD'nin Soğuk Savaş ve sonrasındaki süreçte Küba'ya uyguladığı ekonomik yaptırımların sonuç vermediği örneğinden hareketle diyalogun şart olduğunu söylemiştir. Ancak Jung, ABD-Güney Kore arasındaki askeri ittifakın devamının Kore Yarımadasındaki önemine dikkat çekerken Seul'ün güvenlik politika ajandasının en önemli unsurunun ABD olduğunu söylemeyi ihmal etmemiştir; Young Whan Kihl, *Transforming Korean Politics: Democracy, Reform, and Culture*, a.g.e. , s. 326.

bir çatışmanın Güney Kore açısından beka meselesi olarak algılandığını söylemiştir.<sup>325</sup> Ancak Kuzey Kore'nin nükleer silah kartını ABD ile yürütülecek pazarlıklarda kullanmak istemesi ve ateşkes yerine kalıcı bir barış antlaşmasının imzalanması taleplerinin Bush yönetimi tarafından kabul görmemesi Roh'un arabuluculuk girişiminin başarılı olmasının önünde büyük engeller olduğunu ortaya koymuştur.<sup>326</sup>

Bu dönemde Bush yönetimi, Kuzey Kore'nin nükleer silah üretmeye oldukça yakın olduğunu tespit etmiştir. Kuzey Kore'nin elinde hâlihazırda 1994 mutabakatı öncesinde birkaç nükleer bomba bulunduğu Bush yönetimi tarafından ifade edilirken yarımada artan gerginlik Roh'un arabuluculuk faaliyetleri yürütebileceği atmosferi ortadan kaldırmaya başlamıştır. Nitekim bir süre sonra Pyongyang Nükleer Silahsızlanma Antlaşması'ndan (NPT) çekilmiştir.<sup>327</sup>

### 3.4.1. İkinci Kuzey Kore Nükleer Krizi ve Roh Moo Hyun Yönetimi

Roh'un başkanlığının henüz başında Kuzey Kore ile yaşanan gerginlik Barış ve Refah politikasının başarısı hakkında soru işaretlerine yol açarken ABD'nin Irak'a düzenleyeceği askeri harekâta odaklanması Kuzey Kore meselesini geri plana atmıştır. Bush yönetimi Irak'a operasyon arifesinde Kuzey Kore'de ikinci bir cephe açılmasını istememiştir. Nitekim Roh'un arkasına Japonya'yı alarak ABD Dışişleri Bakanlığı ile yürüttüğü görüşmelerin sonucunda Amerikalı yetkililer Pyongyang ile doğrudan görüşmeler yapmayı kabul etmiştir.<sup>328</sup>

ABD tarafının görüşmelere başlama yönünde karar almasını olumlu bulan Roh yönetimi ABD ile yıllık düzenlenen Foal Eagle askeri tatbikatının düzenlenmesini onaylamış ve ABD-Güney Kore ittifakına karşı olmadığını göstermek istemiştir. Askeri tatbikatın Kuzey Kore'yi provoke edeceğini bilen Roh ayrıca Kuzey Kore'ye yönelik diyalog yöntemlerini savunan açıklamalarıyla çelişmemek için de Pyongyang'a gıda sevkiyatı yapılması kararı almıştır.<sup>329</sup> Böylece

---

<sup>325</sup> A.g.e. , s. 327

<sup>326</sup> A.g.e. , ss. 327-328.

<sup>327</sup> <https://www.iaea.org/newscenter/focus/dprk/fact-sheet-on-dprk-nuclear-safeguards>  
(Erişim Tarihi:11.11.2015)

<sup>328</sup> Ted Galen Carpenter ve Doug Bandow, a.g.e. , s. 61.

<sup>329</sup> Young Whan Kihl, "The Past as Prologue: President Kim Dae Jung's Legacy and President Roh Moo Hyun's Policy Issues and Future Challenges", Alexandre Mansourov (ed.), ***A Turning Point: Democratic Consolidation in the ROK and Strategic Readjustment in the US-ROK Alliance***, Asia-Pacific Center for Security Studies, Honolulu, 2005, 158-184, s. 172-176.

Roh, Kuzey Kore meselesinin çözümünde çok yönlü bir politika izleyeceğinin ilk örneklerini göstermiştir.

Roh'un göreve başlamasının ardından aldığı bir diğer önemli dış politika kararı ise ABD'nin Irak'a yönelik operasyonuna destek vermek olmuştur. Roh, parlamentoya tasarının geçmesine yönelik isteğini iletirken Irak'a 600 kişiden oluşan ancak muharip olmayan mühendis ve teknik ekip yollanma kararı alınmıştır. Roh'un muharip olmasa bile Irak'a asker gönderme kararı Bush yönetimine Kuzey Kore ile diyalog kurmasından dolayı gönderilen politik bir jest olmuştur.<sup>330</sup>

Bush yönetiminin Kuzey Kore ile görüşme kararı almasının ardından Kuzey Koreli ve Amerikalı heyetler arasında alt seviyede görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kuzey Kore geleneksel olacak biçimde ABD ile ikili görüşmeler yapılmasını ve Güney Kore'nin sürecin dışında bırakılmasını talep ederken ABD çok taraflı bir görüşmeden yana olmuştur. Buradan hareketle Güney Koreli diplomatların Pekin'de Çinli ve Kuzey Koreli diplomatik heyetlerle gerçekleştirdikleri görüşmelerde krizin çözümü için ortak görüşmelere başlanmasına yönelik olumlu bir atmosfer ortaya çıkmıştır. Özellikle görüşmeler esnasında Çin'in önceki yıllarla karşılaştırıldığında çok daha aktif bir diplomasi yürüttüğü görülmüştür. Çin heyeti başta Kuzey Kore olmak üzere Güney Kore ve ABD'li heyetlerle görüşerek tarafları bir araya getirecek insiyatifler kullanmış ve bir anlamda arabulucu rolü oynamıştır. Çin'in aldığı insiyatiflerin arasında en ilginç olanlarından birisi ise Kuzey Kore'nin uzlaşmamada ısrar etmesi üzerine buraya sevk edilen petrolün geçici olarak kesilmesidir. Hatta Çin, UAEA tasarısının BMGK'ya getirilmesi yönünde oy kullanarak rejimin arkasında sonuna kadar durmayacağı yönünde uyarıda bulunmuş ve Kuzey Kore'nin üzerinde oluşturulan çoklu baskı görüşmelerin başlatılmasında kritik önemde olmuştur.<sup>331</sup>

Kuzey Kore'nin görüşmelere katılmak istememesinin altında ise ABD'nin Irak'ı işgali yatmıştır. Bush yönetiminin kullandığı retorik ve Irak örneği Pyongyang rejiminin ABD'den büyük tehdit algılamasına yol açmış ve nükleer programını

---

<sup>330</sup> In Taek Hyun, "Domestic Controversies and Changing US-Korea Relations", In Taek Hyun, Kyudok Hong ve Sung-han Kim (ed.), *Asia-Pacific Alliances in the 21st Century: Waxing or Waning?*, ORUEM Publishing House, Seoul, 2007, 261-285, ss. 276-278.

<sup>331</sup> Glen Segell, *Axis of Evil and Rogue States: The Bush Administration, 2000-2004*, Glen Segell, London, 2005, s. 42.

denetime açma konusundaki direncini arttırmıştır.<sup>332</sup> Nitekim Altılı Görüşmelerin başlatılmasından ve Roh Moo Hyun'un ABD'yi ziyaretinden önce Kuzey Kore, 1992 yılında imzalanan Kore Yarımadası Nükleersizleştirme Anlaşmasından çekildiğini açıklamıştır. Pyongyang rejimi anlaşmadan çekilme sebebini ABD'nin tutumu olarak açıklarken saldırmazlık anlaşması imzalanana kadar 1992 nükleersizleştirme anlaşmasını gündemine almayacağını belirtmiştir. Böylece Kuzey Kore, Altılı Görüşmeler öncesinde daha sonraki zirvelerde de görüleceği gibi diplomatik pazarlığı bir anlamda en üstten açma stratejisini uygulamaya koymuştur.<sup>333</sup>

Kuzey Kore'nin Altılı Görüşmeler öncesinde attığı kışkırtıcı adımlar ise Güney Kore'de Roh yönetiminin ABD ile ortak hareket etme kararı almasında etkili olmuştur. Her ne kadar Roh yönetimi Bush'un Kuzey Kore politikasını eleştirmekle birlikte meselenin uluslararası bir güvenlik krizi haline geldiğinden hareketle ABD'ye ihtiyaç duymuştur. Ayrıca Roh, Kuzey Kore'ye yönelik yaklaşma politikalarına gelebilecek eleştiriler karşısında ABD ile ittifakın sürdüğünü göstermek istemiştir.<sup>334</sup>

Bununla birlikte Altılı Görüşmelerin başlatılması konusundaki mutabakat ABD istihbaratı tarafından Kuzey Kore'nin daha önce söktüğü yakıt çubuklarını plütonyum zenginleştirmede kullandığını ortaya koymasıyla birlikte belirsizleşmiştir. Pyongyang rejiminin ABD tarafından ortaya konan raporu doğrulayacak biçimde en az altı bomba yapacak kadar plütonyum zenginleştirdiğini açıklaması yarımadada gerginliği tırmandıran bir diğer kritik dönüm noktası olmuştur.<sup>335</sup>

---

<sup>332</sup> Kuzey Kore Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Irak'ın kimyasal silah programı yürüttüğüne yönelik bulguların bulunmadığı gibi yönetimin tesislerini denetmenlere açtığını ve ardından silahsızlanmayı dahi kabul etmesine rağmen ABD'nin saldırısına uğradığını söylemiş ve taraflar arasında çatışma yaşanmamasının sadece Kuzey Kore'nin güçlü bir silahlı kuvvetlere sahip olmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Saddam Hüseyin'in Firdevs Meydanındaki heykelinin indirildiği ve Baas rejiminin çöküşünün sembolü olan hadisenin yaşandığı gün ABD Dışişleri Başkan Yardımcısı John Bolton yaptığı açıklamada Irak'ın sonunun diğer benzer rejimlere örnek olması gerektiğini ifade etmiştir. Bolton'un yaptığı açıklama çerçevesinde ABD'nin Irak'a tek taraflı gerçekleştirdiği operasyon doğal olarak Pyongyang rejiminin sıradaki ülkenin kendisi olduğu görüşünü benimsemesine neden olmuştur; L. V. Sigal, "How To Bring North Korea back into NPT, a.g.e. , ss. 69-70.

<sup>333</sup> Aidan Foster-Carter, "Symbolic Links, Real Gaps", *Comparative Connections-Center for Strategic and International Studies*, Vol. 5, No. 2, July 2003, 1-10, s. 2.

<sup>334</sup> Hakjoon Kim, "The U.S. – Korea Alliance: Past, Present and Future", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 7, No. 1, 2003, 1-38, s. 33.

<sup>335</sup> Pyongyang'ın açıklaması çerçevesinde kriz daha da derinleşirken ABD-Güney Kore ve Japon istihbaratlarının Kuzey Kore'deki hava değerlerinden elde ettiği Krypton 85 gaz değerlerindeki artışın (atık yakıtın plütonyuma dönüşmesi esnasında çıkan gaz) Yongbyon santralinden gelen değerlerden fazla olması şüpheli bir durum yaratmıştır. Rapor, Kuzey Kore'nin tespit edilemeyen, gizli bir yer altı

Bush yönetiminin Kuzey Kore'ye cevabı ise yeni bir tür yaptırım paketi olan Kitle İmha Silahlarının Yayılmasını Önleme Güvenlik İnisiyatifinin (The Proliferation Security Initiative-PSI) açıklaması olmuştur. Bush yönetimi PSİ ile nükleer silahların ve yedek parçalarının teslimatının kısıtlanması ve üzerinde şüphe bulunan ülkelerin yaptığı ticaretin kontrol altına alınmasına yönelik geniş ölçekli bir yaptırım ortaya koymuştur.<sup>336</sup> Ancak Roh yönetiminin Bush ile ortak hareket etme yönündeki kararına rağmen insiyatife katılmaması iki ülkenin Kuzey Kore meselesine yaklaşımlarındaki görüş farklılıklarını açığa çıkarmıştır.<sup>337</sup>

Kuzey Kore nükleer krizi derinleşirken Altılı Görüşmelerin toplanması riske girmiş ancak Çin'in devreye girmesiyle görüşmelerin düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu bağlamda Çin'in tekrar insiyatif olarak Kuzey Kore liderini görüşmelere dönme hususunda ikna etmesi Kore Yarımadası meselelerinde ülkenin etkisini arttırmada etkili olmuştur.<sup>338</sup> Bush yönetiminin yöntemlerinin çözüme katkı sağlamayacağını düşünen Roh'ta Çin'in girişimlerine açık destek vermiştir.<sup>339</sup> Çin, ABD-Kuzey Kore arasındaki fikir ayrılıkları ve güven eksikliğinin sadece kurumsallaşmış görüşme rutini içerisinde çözülebileceğinden hareketle belirli norm ve kuralların taraflarca benimsenmesinin zaman alacağını ve Kuzeydoğu Asya'yı kapsayacak bir güvenlik rejiminin ancak kurumsallaşma ile gerçekleştirilebileceğini öngörmüştür.<sup>340</sup>

---

nükleer tesisi olduğu teorisini gündeme getirmiştir; Ted Galen Carpenter ve Doug Bandow, a.g.e. , ss. 63-64.

<sup>336</sup> Seung-Ho Joo, "Allies under Strain: U.S.-Korean Relations under G. W. Bush", a.g.e. , s. 177.

<sup>337</sup> İnisiyatife katılan üye ülkeler: Avustralya, Fransa, İtalya, Japonya, Almanya, Hollanda, Polonya, Portekiz, Singapur, Büyük Britanya; William E. Berry Jr. , "The North Korean Nuclear Weapons Program", a.g.e. , s. 22.

<sup>338</sup> Çin heyeti, Kore Yarımadası ile ilgili temel dış politika olan Kuzey Kore nükleer krizinin barışçıl yollarla çözülmesine sadık kalan bir politika izlemeye devam etmiştir. Özellikle Kore Yarımadasının nükleer silahlardan arındırılması, Kuzey Kore'nin güvenlik endişelerinin giderilmesi, görüşmelerin sürdürülmesi ve tarafların gerginliği arttıracak faaliyetlerden kaçınması şeklinde dört prensip öne sürülmüştür; Kutay Karaca, "Çin Halk Cumhuriyeti-Amerika Birleşik Devletleri Ekseninde Kuzey Kore Nükleer Krizine Bakış", *Jeopolitik Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt. 3, Sayı. 11, 2004, 151-160, s. 159.

<sup>339</sup> Ming Liu, "China and the North Korean Crisis: Facing Test and Transition", *Pacific Affairs*, Volume: 76, No. 3, 2003, 342-373, s. 360.

<sup>340</sup> Jaewoo Choo, "Is Institutionalization of the Six-Party Talks Possible? ", *East Asia*, Vol. 22, No. 4, 2005, 39-58, s. 42.

Altılı görüşmelerin ilk turu böylece Ağustos ayının sonunda gerçekleşmiş ancak beklendiği gibi önemli bir gelişme olmadan sonuçlanmıştır.<sup>341</sup> Altılı Görüşmelerin iki Kore arasında yarattığı ender olumlu gelişme ise görüşmelerin ertesinde tarafların bir araya gelerek ülkeleri birbirine bağlayacak ortak demiryolunu inşa etme konusunda mutabakata varması olmuştur. Ancak iki Kore arasındaki diyalog ve işbirliği Kuzey Kore'nin bir anlamda yazısız kanun halini alan güvenlik konularını Güney Kore ile görüşmeme ilkesi sebebiye tekrar sınırlı kalmıştır.<sup>342</sup>

Buradan hareketle Kore Yarımadası kaynaklı güvenlik meseleleri Ağustos 2003'teki Altılı Görüşmelerin ilk turunun ardından ancak Şubat 2004'te toplanabilmiştir. İkinci tur olarak adlandırılan görüşmelerde de herhangi bir sonuca ulaşılamazken ABD'den gelen ve Kuzey Kore'nin nükleer silah yapımını sürdürmesine izin verilmeyeceğine yönelik açıklamalar uzlaşma ihtimalini ortadan kaldırmıştır.<sup>343</sup> ABD, tarafı Kuzey Kore'ye verilecek taahhütlerden önce Pyongyang rejiminin nükleer programını durdurmasını beklerken Pyongyang, ABD'nin kendisine güvenlik garantisi vermesini beklemiştir.<sup>344</sup>

Altılı Görüşmeler'in üçüncü turunun düzenlenmesi kararlaştırılmakla birlikte Kuzey Kore'nin ABD'de gerçekleşecek başkanlık seçimlerini beklemesi sürecin tekrar yavaşlamasına neden olmuştur. Ayrıca ABD'nin Irak ve Afganistan müdahalelerinin getirdiği sorunlar haricinde İran'ın nükleer programına odaklanması Kuzey Kore meselesini bir süre daha ertelemiştir.<sup>345</sup> Üçüncü tur Çin'in devreye

---

<sup>341</sup> Aidan Foster-Carter, "Never Mind The Nukes? ", *Comparative Connections-Center for Strategic and International Studies*, Vol. 5, No. 3, 2003, 1-16, ss. 2-3.

<sup>342</sup> Bu dönemde iki Kore arasındaki ekonomik ilişkilerin nükleer kriz haricinde geliştiği ve Kuzey'in çıkardığı zorluklara rağmen ikili ticaret hacminin arttığı görülmektedir. 2003 yılının ilk sekiz ayında ticaret hacmi 406 milyon dolara ulaşırken 161 milyon dolarlık kısmı Kuzey'in Güney'e ihracatı olmuş ancak güvenlik meseleleri ele alınmamıştır; Aidan Foster-Carter, "Never Mind The Nukes?", A.g.m. , ss. 5-6.

<sup>343</sup> Samuel S. Kim, "China and the Six-Party Talks: The New Turn to Mediation Diplomacy", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 9, No. 2, 2005, 117-144, ss. 119-120.

<sup>344</sup> ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney görüşmelerde ele alınması beklenen ve taraflarca ortak belirlenen taslağı iptal etmeye çalışmış ve "Biz kötü ile anlaşamayız, onu yok ederiz" şeklinde oldukça sert bir açıklama yapmıştır. Aynı şekilde Dışişleri Bakanı Colin Powell'in yerine 2005'te gelecek olan şahin kanat Ulusal Güvenlik Danışmanı Condoleezza Rice tarafların anlaşabilmesi için "cehennemden donması" gerektiğini söylemiştir. L. V. Sigal, "How To Bring North Korea back into NPT", a.g.e. , s. 71.

<sup>345</sup> Kuzey Kore, Kasım 2004'te seçime gidecek Bush yönetiminin birinci önceliği olmamıştır. Dışişleri Bakanlığının yönetici kadrosunda Doğu Asya uzmanı bulunmazken Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice Rusya uzmanı, Dışişleri Bakanının Doğu Asya-Pasifik konusundaki Asistan Sekreteri Christopher Hill ise kariyerinin büyük kısmını Avrupa'da geçirmiş bir diplomattır. Bu suretle Dışişleri Bakanlığının Doğu

girmesiyle belirlenen tarihte icra edilmekle birlikte Kuzey Kore'nin enerji tedariği karşılığında nükleer programını geçici olarak durdurması teklifi ABD tarafından kabul edilmemiştir. ABD heyeti enerji tedariğinin CVID <sup>346</sup> planının uygulanması halinde gerçekleşebileceğini bildirirken Kuzey Kore'nin nükleer programının boyutlarının ortaya çıkarılması temel amaç olmuştur. Kuzey Kore açısından kabul edilmeyen plan ülkenin bekasına yönelik güvenlik tehditlerinin ortadan kaldırmadığı gerekçeyle reddedilmiş ve Pyongyang rejimi Altılı Görüşmelerden çekilmiştir.<sup>347</sup>

Kuzey Kore'nin görüşmeleri askıya alma kararınaysa Roh yönetimi tepki göstermekle birlikte esas eleştiri ABD'ye yapılmıştır. Roh açısından ABD'nin en az Kuzey Kore kadar uzlaşmaz olduğu görüşleri dolaylı şekilde dile getirilirken ABD'nin Kore Yarımadasında bulunan birliklerinin bir kısmını Irak'a kaydırması Seul-Washington hattında yeni bir krizi tetiklemiştir.<sup>348</sup> Roh ve Bush yönetimleri arasında kaydırılacak asker sayısının 7000 ile sınırlandırılması hususunda mutabakata rağmen rakamın 12.500'e tek taraflı bir kararla çıkarılması Güney Kore'nin tepki göstermesine yol açmıştır. ABD'nin müttefiki Güney Kore'nin görüşlerini almadığına yönelik tepkiler Roh yönetimi tarafından dile getirilirken genel tartışma ABD-Güney Kore ittifakının asimetrik doğasının ABD tarafından devam ettirilmeye çalışıldığı yönünde olmuştur. Güney Kore'nin artan ekonomik ve askeri gücü çerçevesinde Roh'un asimetrik ittifak ilişkilerine karşı çıkışları sıkça görülürken ittifakın işlevini

---

Asya meselelerinde üzerinde yeterli tecrübesinin olmaması ve Bush'un Kuzey Kore'yi ihmal etmesi bu ülkenin 2006 yılında ilk nükleer silah denemesini gerçekleştirmesine doğru giden yolda etkili olmuştur. ; Seung-Ho Joo, "Allies under Strain: U.S.-Korean Relations under G. W. Bush" , Terence Roehrig, Jungmin Seo and Uk Heo (ed.), **Korean Security in Changing Asia**, Praeger Security International, Westport, 2007, 171-191, s. 175.

<sup>346</sup> İkinci tur görüşmelerde ABD heyeti CVID Yönetmeliği isminde (Tam Ölçekli, Doğrulanabilir, Geri Döndürülemez) bir teklif öne sürmüştür. Teklif Kuzey Kore nükleer programının tehdit yaratmayacak bir hale gelmesini garanti altına almak istemiştir; Samuel S. Kim, "China and the Six-Party Talks: The New Turn to Mediation Diplomacy, a.g.m. , ss. 119-120.

<sup>347</sup> Samuel S. Kim, "China and the Six-Party Talks: The New Turn to Mediation Diplomacy", a.g.m. , s. 121.

<sup>348</sup> Roh'un Los Angeles'ta yaptığı konuşmada Bush yönetiminin şahin kanat politikalarını sert şekilde eleştirmesi ve üçüncü tur görüşmelerin Bush yüzünden ilerleyemediğini söylemesi Seul-Washington krizini daha da derinleştirmiştir. Bush ve Roh arasındaki güven eksikliğini açığa vuran bir diğer hadise Japonya Dışişleri Bakan Yardımcısı Yachi Shotaro'nun Mayıs 2005'te bazı Güney Koreli parlamenterler ile yaptığı toplantıda söylediği sözler olmuştur. Shotaro, ABD'nin Tokyo'ya Kuzey Kore konusunda detaylı istihbarat verdiğini ancak ülkesinin bahsi geçen istihbarati bilgileri Bush yönetiminin Roh'a olan güven eksikliğinden ötürü Güney Kore ile paylaşamayacağını ifade etmiştir.; Hong Nack Kim, "South-North Korean Relations Under The Roh Moo-Hyun Government", **International Journal of Korean Studies**, Vol. 10, No. 1, 2006, 37-59, s. 45



tamamladığı görüşleri tekrar ortaya çıkmıştır. Özellikle Roh'un yaptığı açıklamada Güney Kore'nin büyük devletler tarafından yönlendirilemeyecek bir devlet olduğunu söylemesi ittifakın genel yapısında Güney Kore'nin statüsünü kabul etmediğini göstermiştir.<sup>349</sup>

ABD'de Bush'un seçimleri kazanarak ikinci dönemine başlamasıyla dördüncü tur görüşmelerin akıbetini belirsiz kılmış ancak önemli bir gelişme Kuzey Kore cephesinden gelmiştir. Pyongyang rejimi Şubat 2005'te yaptığı açıklamada Bush yönetiminin saldırgan politikalarına cevaben savunma amaçlı nükleer silah geliştirdiğini açıklamış ve böylece Kuzey Kore nükleer krizi yeni bir evreye girmiştir.<sup>350</sup>

### 3.4.2. Nükleer Kuzey Kore ve Roh Moo Hyun Dış Politikası

Kuzey Kore'nin 10 Şubat 2005'te nükleer silah geliştirdiğine dair açıklaması önceki yıllarda benzer şekilde nükleer silaha sahip olduğuna dair imâli açıklamalarından farklı olmuş ve ilk defa resmi bir şekilde yayınlanmıştır. Açıklama Altılı Görüşmelerin akıbetini belirsizleştirirken Roh'un Barış ve Refah dış politikasının başarıya ulaşamadığı görülmüştür. Günışığı politikasının devamı niteliğinde olan Roh dış politikası Kuzey Kore'nin beka kaygısına yönelik çözümler üretememiştir. Özellikle Kuzey Kore'nin nükleer programını ABD ile ikili görüşmelerde ele almak istemesi Güney Kore'yi güvenlik meselelerinde denklem dışına çıkarırken Bush yönetiminin sert söylemleri Roh'a ikinci bir darbe olmuştur. Bu bağlamda Roh dönemi dış politikasının uygulama safhasında başarıya ulaşamamasının arkasında dış etkenler kritik roller oynamıştır. İç politikada ise Roh yönetimi sağ muhafazakâr muhalefetin sert eleştirilerine uğramış ve temkinli adımlar atmak durumunda kalmıştır.<sup>351</sup>

Kuzey Kore'nin nükleer silah elde ettiğini yönelik resmi açıklamasına ABD'nin tepkisi ise oldukça sert olmuştur. Kuzey Kore'nin nükleer programının başta İran olmak üzere diğer ülkeleri teşvik edeceği olgusu Bush yönetimi açısından kabul edilemez bir husus olmuştur. Nitekim İsrail Hava Kuvvetlerinin 2007'de Suriye'de

---

<sup>349</sup> Young Whan Kihl, "Beyond Electoral Politics: US-ROK Alliance and the Six-Party Talks on North Korea", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 8, No. 1, 2004, 157-178, ss. 165-166

<sup>350</sup> Samuel S. Kim, "China and the Six-Party Talks: The New Turn to Mediation Diplomacy", a.g.e. , ss. 121-122.

<sup>351</sup> Ramon Pacheco Pardo, "The Bush Administration and North Korea" , *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 26, No. 3, 2014, 333-349, s. 339.

gizli bir nükleer tesisi bombalaması Bush yönetiminin endişelerinin yersiz olmadığını göstermiştir. Bombalanan tesiste Kuzey Koreli teknisyenlerin görev aldığı tespit edilmiştir. Kuzey Kore'nin tıpkı Bush yönetiminin daha önceden ifade ettiği üzere ABD karşıtı otoriter rejimlere kitle imha silah teknolojisi transferinin yapılabileceğini ortaya koymuştur.<sup>352</sup>

Kuzey Kore'nin açıklamasının ardından ABD'de sert güç unsurları dahil olmak üzere geniş ölçekli yaptırım paketlerinin uygulanması kararı alınırken Güney Kore'den ortak ekonomik girişim ve yardımları durduması istenmiştir. Güney Kore ise yardımlar ve ortak ekonomik projeleri nükleer krizden bağımsız ele alma taraftarı olmuştur.<sup>353</sup> Roh'un bu tutumu ise muhafazakâr muhalefetin eleştirilerini arttırmasına neden olmuştur. Güney Kore'nin ekonomik yakınlaşma ile Kuzey Kore ile karşılıklı bağımlılık kurulması fikrinin çöktüğünü öne süren muhalefet Pyongyang rejiminin ilişkileri askıya alma tehditleri ile Roh yönetiminden tavizler elde ettiğini iddia etmiştir.<sup>354</sup>

Muhalefet ayrıca Roh'un Güney Kore'yi Kuzeydoğu Asya'nın "dengeleyicisi" konumuna getirmeye yönelik dış politika doktrinini sert şekilde eleştirmiştir. Bu bağlamda Roh'un dış politikasının esas görüşlerini içermesi açısından Kore Askeri Akademisi'nde yaptığı konuşma Güney Kore'nin otonom hareket etmesi gerektiği üzerine yapılmıştır. Roh, açık şekilde ABD ile ittifakın sınırlandırıcı kimliğine ithafen Güney Kore'nin bölge ülkeleri ile ilişkilerinde daha serbest ve daha az güvenlikçi bakış açısıyla hareket etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Roh'a göre Güney Kore, artan ekonomik ve askeri gücü çerçevesinde karşılıklı çıkar çatışması yaşayan bölge devletleri ile varolan iyi ilişkilerini kullanarak dengeleyici bir güç olma potansiyeline haizdir.<sup>355</sup>

---

<sup>352</sup> Özellikle İsrail hava kuvvetlerinin bombaladığı nükleer tesiste Kuzey Koreli teknisyenlerin bulunduğu ve bazılarının öldüğünün doğrulanması ise 2005 sürecinin uluslararası etkisini ve Pyongyang'ın nükleer teknolojisini diğer yabancı ülkelere ihraç ettiğini göstermesi açısından bir dönüm noktası olmuştur; <http://www.theguardian.com/world/2007/oct/15/syria.israel> (Erişim Tarihi: 15.11.2015)

<sup>353</sup> Scott Snyder, "A Potentially Sickening Game of Chicken", **Comparative Connections- Center for Strategic International Studies**, Vol. 7, No. 1, 2005, 1-12, ss. 3-4.

<sup>354</sup> Özellikle gübre yardımı konusunda Seul-Washington hattında uzlaşmazlık muhalefet partisi Büyük Ulusal Parti'nin lideri eski başkan Park Chung Hee'nin kızı Park Geun Hee'nin olaya müdahil olmasına zemin hazırlamıştır. Park, Bush yönetimine Altılı Görüşmelerden çekilerek Pyongyang rejimi ile ikili müzakerelere dönmesi gerektiği çağrısı yaparken Roh yönetiminin tavizkar politikalarını sert bir dille eleştirmiş ve Güney Kore-ABD ittifakına zarar vermekle suçlamıştır; A.g.m. , ss. 4-5.

<sup>355</sup> Muhalefet lideri Park, bölgenin dengeleyicisi kavramının kendisine Joseon Krallığının son on beş yılını aklına getirdiğini söyleyerek krallığın 1904-1905 Rus-Japon Savaşından önce tarafları dengeleme

Washington açısından bakıldığında ise Roh yönetiminin izlediği Kuzey Kore politikası iki ülke arasındaki ittifaka zarar vermeye başlamış ve Kuzey Kore ile yürütülen görüşmelerde ikilik yaratmıştır. ABD, Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye yönelik yaptırımları boşa çıkaracak şekilde tutum almasını ittifakın çıkarları ile çeliştiğini düşünürken Güney Kore-Çin ortaklığı açıkça görülür olmuştur. Keza Çin'in Kuzey Kore'yi dördüncü tur görüşmelere geri dönmesi konusunda ikna etmesi Roh yönetimi tarafından ABD'nin tutumuyla karşılaştırıldığında oldukça olumlu karşılanmıştır.<sup>356</sup>

Pekin'in iki yönlü diplomatik girişimineyse Bush yönetimi tepki göstermiştir. Washington, Pekin'e Kuzey Kore'ye yönelik yaptırımlara katılması yönünde baskıda bulunurken Çinli yöneticiler tıpkı Roh yönetimi gibi yaptırımların Kore Yarımadasında herhangi bir sorunu çözmeyeceği şeklinde cevap vermişlerdir. Çinli ve Güney Koreli heyetlerin ortak girişimleri ile New York'ta Kuzey Koreli ve Amerikalı heyetlerin bir araya gelmesi işbirliğinin boyutlarını da ortaya çıkarmıştır.<sup>357</sup>

Bu çerçevede Kuzey Kore'nin Altılı Görüşmelere geri dönmesinde Pekin'in kritik rolü yadsınamayacak derecede önemli olurken eşit derecede önemli faaliyetler Seul yönetimi tarafından yürütülmüştür. Özellikle Roh yönetiminin ABD'nin talep ettiği BM yaptırımlarına açık şekilde karşı çıkması on aydan fazladır bir araya gelemeyen iki Kore arasında yüksek heyetler toplantısının gerçekleşmesinde etkili olurken Kuzey Kore'ye görüşmelere dönmesi karşılığında geniş ölçekli yardım yapılması taahhüdünde bulunulmuştur.<sup>358</sup>

Bush yönetimi ise Kuzey Kore'nin gerçekleştirdiği balistik füze denemesinin ardından Altılı Görüşmelere dönülmemesi halinde bu ülkeye karşı yaptırımlar uygulanması yönünde konum almıştır. Daha öncede belirtildiği gibi Pekin, Seul ile koordineli bir şekilde Pyongyang'ı görüşmelere geri döndürmeye çalışırken ABD'yi

---

politikasını güttüğünü ve tarafsızlığını açıkladığını ancak Japonya tarafından işgalin önlenemediğini söylemiştir. Park ayrıca Güney Kore'nin Altılı Görüşmelerde görüldüğü üzere hiçbir ülke tarafından dengeleyici olarak görülmediğini ifade etmiştir; Bruce E. Bechtol Jr, "The ROK-US Alliance During the Bush and Roh Administrations: Differing Perspectives and Their Implications for a Changing Strategic Environment", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 9, No. 2, 2005, 87-117, ss. 91-93.

<sup>356</sup> Donald G. Gross, "Tensions Rise Over Sticks and Carrots", *Comparative Connections- Center for Strategic International Studies*, Vol. 7, No. 1, 2005, 1-10, ss. 3-5.

<sup>357</sup> Samuel S. Kim, "China and the Six-Party Talks: The New Turn to Mediation Diplomacy A.g.m. ", ss. 122-123.

<sup>358</sup> Donald G. Gross, "Good News Summit Kicks Disputes Down the Road", *Comparative Connections- Center for Strategic International Studies*, Vol. 7, No. 2, 2005, 1-11, s. 1.

ikna kısmı bir anlamda Roh yönetimine düşmüştür. Roh Moo Hyun ve Bush arasında gerçekleştirilen görüşmelerde diplomasinin en uygun çözüm yolu olduğuna dair mutabakata varılmakla birlikte Güney Kore'nin Çin ile ortak hareket ederek ABD'nin hareket kabiliyetini sınırlandırdığı Washington'da genel kanı olmuştur.<sup>359</sup>

Buradan hareketle Roh yönetimi inisiyatif olarak Kuzey Kore'nin nükleer programını durdurması ve Altılı Görüşmelere geri dönmesi karşılığında 2 milyon kilovatsaat elektrik tedarigi konusunda garanti vermiştir. Roh ayrıca ABD'den güvenlik garantisi sağlanması için Seul'ün arabulucu olabileceğini söylemiştir.<sup>360</sup> Roh açısından Kuzey Kore'yi sürece dahil etme ve ABD'yi görüşmelere çekme anlamını taşıyan girişim dış politikasının geç gelmekle birlikte en önemli başarılarından birisi olmuştur.

### 3.4.3 Altılı Görüşmeler ve Kırılğan Mutabakat

Çin ve Güney Kore'nin devreye girmesiyle Kuzey Kore ve ABD'nin görüşmelerin dördüncü turuna tekrar dönüşü sağlanırken taraflar birbirlerine yeni şartların olduğu paketler sunmuştur. Kuzey Kore, barışçıl nükleer enerji elde etme hakkı olduğunu açıklarken kriz süresince yapımı duran KEDO hafif su reaktörlerinin inşaatının başlatılmasını talep etmiştir. Bununla birlikte Güney Kore açısından hâlihazırda projeden dolayı uğradığı finansal kayıplar KEDO'nun anlaşmaya varılsa bile inşaatının yıllar süreceği bir sürece dönüşmüştür. Güney Kore'nin ortaya koyduğu çözüm önerisi ise Kuzey Kore'ye doğrudan 2 milyon kilovatlık elektrik tedarigi yapılması olmuştur. Nitekim Bush yönetimi açısından Pyongyang rejiminin hiçbir şekilde barışçıl dahi olsa nükleer tesise sahip olmaması görüşü ağır basmıştır.<sup>361</sup> Roh yönetimi ise prensip olarak Kuzey Kore'nin barışçıl amaçlarla UAEA denetimlerinin düzenli yapıldığı takdirde nükleer enerjiden yararlanma hakkı olduğunu savunmuştur. Bu durum görüşme masasına oturmadan önce iki müttefik arasında ortak hareket edilmesini tekrar engellemiştir.<sup>362</sup>

---

<sup>359</sup> Zirvede iki ülke arasındaki ittifakın Kuzeydoğu Asya'nın istikrarı açısından önemli vurgulanmış ve Güney Kore'nin ABD'nin önemli bir müttefiki olduğu ifade edilmiştir; A.g.m. , ss. 3-5.

<sup>360</sup> Hong Nack Kim, "South-North Korean Relations Under The Roh Moo-Hyun Government", a.g.m. , s. 45.

<sup>361</sup> Tae-Hwan Kwak, "North Korea's Second Nuclear Crisis and the Six Party Talks" Professor Seung-Ho Joo ve Professor Tae-Hwan Kwak (ed.), **North Korea's Second Nuclear Crisis and Northeast Asian Security**, Ashgate Publishing Limited, England, 2007, 15-44, ss. 16-17

<sup>362</sup> A.g.e. , s. 17.

Dördüncü tur görüşmeleri iki müttefik arasında derin görüş ayrılıkları ile başlarken Roh yönetimi Kuzey Kore tarafından dışlanılmasını engellemek için insiyatif almayı sürdürmüştür. KEDO kapsamında hafif su reaktörlerinin inşaatını sürdürmeyi kabul eden Roh yönetimi Kuzey Kore'ye ilk etapta elektrik sağlamayı da kabul etmiştir.<sup>363</sup> Kuzey Kore'nin barışçıl nükleer program yürütme hakkını saklı tutmakla birlikte NPT'ye geri dönme ve nükleer tesislerin UAEA denetimlerine tam ölçekte açılmasını kabul etmesi ise dördüncü tur görüşmelerini kriz sürecinde önemli bir dönüm noktası haline getirmiştir.<sup>364</sup>

Dördüncü tur bildirisinin diğer bir önemli maddesi ise Kuzey Kore'nin bütün nükleer silahlarını teslim etmeyi, nükleer programını durdurmayı ve en kısa süre içerisinde NPT ile onun işlerliğini garanti eden nükleer teminat-emniyet anlaşmasının (Safeguards) şartlarını sağlamayı kabul etmesidir. Öte yandan bahsi geçen madde bu sürecin ne zaman ve nasıl olacağı konusunda belirsizlikler içermiş ve ikinci Kuzey Kore nükleer krizini başlatan uranyum zenginleştirme programına değinmemiştir.<sup>365</sup>

Kuzey Kore'nin görüşmelerde mutabakata varması ve taviz vermesinde etkili olan hususlar ise özellikle Güney Kore'nin büyük ölçekli enerji tedarigi taahhüdü ve Çin'in ağırlığını koyması olmuştur.<sup>366</sup> Dördüncü tur görüşmeleri böylece her ne kadar önemli uzlaşmalara sahne olmuşsa da ABD-Güney Kore arasındaki fikir ayrılıkları daha da derinleşmiş ve Güney Kore-Çin işbirliği açık şekilde görülmeye başlanmıştır. ABD'nin Güney Kore ve Çin'in ortaya koyduğu çözüm önerilerini kabul etmesinin ardında müttefiki ile ortak hareket edememesi ve askeri çözümlerin seçenek olmaması yatmıştır. Roh'un başkan Bush'u arayarak sürece sağladığı

---

<sup>363</sup> ABD heyetinin başı Christopher Hill'de Pyongyang'ın hafif su reaktörleri ile ilgili inşaat talebinin ABD, Güney Kore veya Japonya tarafından karşılanmayacağını ve inşaatların en az on yıl süreceği, üç milyar dolar maliyeti olacağı düşünüldüğünde ivedi çözümün KEDO kapsamında çözülemeyeceğini söylemiştir. Ancak Hill, Kuzey Kore'nin sivil ihtiyaçları kapsamında barışçıl nükleer enerji talebinin anlaşmaya varıldıktan sonra değerlendirileceğini belirterek ABD adına bir anlamda yumuşatıcı bir teklifte bulunmuştur; A.g.e. , ss. 17-18.

<sup>364</sup> A.g.e. , s. 18.

<sup>365</sup> A.g.e. , s. 19.

<sup>366</sup> Özellikle Başkan Hu Jintao'nun Kuzey Kore'nin Altılı Görüşmelere döneceğini açıklamadan Pyongyang'ı ziyaret etmemesi olmuştur; Donald G. Gross, "A Breakthrough at the Six Party Talks", *Comparative Connections- Center for Strategic International Studies*, Vol. 7, No. 3, 2005, 1-13, s. 2.

katkılarından dolayı teşekkür etmesi ise ikili ilişkilerdeki soğukluğu ancak bir süreliğine erteleyebilmiştir.<sup>367</sup>

Dördüncü tur görüşmelerde anlaşmaya varılan maddelerin uygulanma safhasına geçmesi ve sürecin devam ettirilmesi için planlanan beşinci tur görüşmeler ise Kasım ayında başlamıştır. Ancak süreç neredeyse geleneksel olacak şekilde Kuzey Kore ve ABD'nin söylemleri ve aldığı kararlar ile bir anlamda itibarsızlaştırılmıştır. Kuzey Kore nükleer silahların sökülmesinin hafif su reaktörlerinin inşasına bağlı olduğunu açıklarken ABD'de Hazine Bakanlığı Kuzey Kore menşeli sekiz şirkete yaptırım kararı almıştır.<sup>368</sup>

Kuzey Kore'nin bazı devlet kontrollü şirketlerine uygulanan yaptırımlar ile deniz aşırı bankalarda bulunan hesaplarının dondurulmasına cevabı beşinci tur görüşmelere bahsi geçen konuları taşıması olmuştur. Böylece dördüncü tur görüşmelerde zorlukla varılan mutabakat maddelerine Kuzey Kore'ye ait devlet şirketlerine uygulanan yaptırımlar meselesi dahil olmuştur. Bu durumun anlamı ise diyalog sürecinin tekrar çıkmaza girmesidir. Nitekim görüşmeler sonunda Pyongyang yaptırımların kaldırılmadığı sürece görüşmelere katılmayacağını bildirmiş ve Altılı Görüşmelerden çekilmiştir.<sup>369</sup>

ABD-Kuzey Kore arasında Altılı Görüşmelerin seyrini etkileyecek şekilde devam eden gerginlik Pekin ve Seul'ün benzer şekilde Washington'ı dolaylı yoldan eleştirmesine neden olmuştur. Roh yönetiminden gelen açıklamada Altılı Görüşmelerin ikincil sebeplerden ötürü dondurulmaması gerektiği ifade edilmiş ve tarafların sürece dönmesi gerektiği telkininde bulunulmuştur.<sup>370</sup>

Güney Kore ve Çin'in ABD'ye yönelttiği eleştiriler ise Bush yönetiminin süreci tekrar başlatmaya karar vermesine yol açmıştır. Taraflardan uğradığı baskı sonucu Bush, Kuzey Kore'nin kırmızı çizgilerinden olan Kore Yarımadasında ateşkesin yerini alacak kalıcı bir barış antlaşmasından yana olduğunu açıklayarak ilk adımı atmıştır.<sup>371</sup> Ancak ABD yönetiminden gelen politika değişikliği sinyallerine rağmen Kuzey Kore'nin finansal yaptırımlar ile ilgili taleplerinin karşılanmaması Kuzey Kore'nin 1998'den beri askıya aldığı balistik füze testlerini tekrar başlatacağını

---

<sup>367</sup> Tae-Hwan Kwak, "North Korea's Second Nuclear Crisis and the Six Party Talks", a.g.e. , s. 20.

<sup>368</sup> <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron> (Erişim Tarihi:20.11.2015)

<sup>369</sup> Tae-Hwan Kwak, "North Korea's Second Nuclear Crisis and the Six Party Talks", a.g.e. , s. 22.

<sup>370</sup> A.g.e. , s. 25.

<sup>371</sup> A.g.e. , s. 26.

açıklamasıyla sonuçlanmıştır. Kuzey Kore, kararın ardından balistik füze testleri gerçekleştirirken Çin dahil olmak üzere Altılı Görüşmelerde bulunan diğer devletler tarafınca kınanmıştır. ABD, Kuzey Kore'nin balistik füze denemesini BMGK'ya taşırken BM'ye üye devletlerin Kuzey Kore ile balistik füze teknolojisi kapsamında materyal alışverişi yapmaması yönünde karar alınmıştır.<sup>372</sup> Pyongyang ise Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla yayınladığı bildiriye BMGK'dan çıkan kararın *de facto* olarak savaş ilanı olduğunu ve ABD'nin tehdit ve baskılarının savunma amaçlı nükleer silahın caydırıcılık açısından doğruluğunu ortaya çıkardığı şeklinde açıklama yapmıştır.<sup>373</sup>

Roh yönetimi ise yaptırım kararını desteklemekle birlikte sürecin çıkmaza girmesinden ABD'yi sorumlu tutmuş, Bush yönetimini eleştirmiştir. Roh 2006 yılının başında yaptırımlardan dolayı Altılı Görüşmelerin aksamasını Washington'ın sert yaklaşımına bağlarken Bush yönetimine yönelik eleştirilerinin dozunu yükseltmiştir. Özellikle Kuzey Kore'nin balistik füze testinin ertesinde Güney Kore Birleşme Bakanı Lee gazetecilere verdiği demeçte Kuzey Kore'nin mevcut düşmanca kaynağının en büyük etkeninin ABD politikaları olduğunu söylemiştir. Başbakan Hahn Myoung-sook ise Ulusal Mecliste yaptığı konuşmada ABD'nin finansal yaptırımlar ve baskılarının Pyongyang'ı füze denemesine ittiğini iddia etmiştir. ABD'den suçlamalara cevap yönetimin Altılı Görüşmeler Başmüzakerecisi ve uzlaşma yanlısı Christopher Hill'den gelmiş ve Kumgang Dağı turlarının Kuzey Kore'nin balistik ve füze programlarını finanse etmekten başka bir işe yaramadığı açıklaması yapılmıştır.<sup>374</sup> Buradan hareketle Hill'in eleştirisinin önemi Bush yönetiminin Güney Kore muhalefetinin kullandığı söylemleri kullanarak Roh yönetimini bir anlamda zor durumda bırakması Roh'un dış politikasına Washington'ın ilk kez nasıl baktığını açıkça göstermiştir.

Roh'un Kuzey Kore'ye yönelik izlenen politikalarının toplumda kabul görmediği olgusu ise 2006 Mayısında yapılan yerel seçimlerde ortaya çıkmıştır.<sup>375</sup>

---

<sup>372</sup> Kuzey Kore 2006 yılının Temmuz ayında Doğu Denizeye altısı orta menzilli Rodong (Scud Varyasyonu) ile bir tane orta-uzun menzilli Taepodong-2 modelinde füze fırlatarak 1998 moratoryumunu ihlal etmiştir. BMGK yaptırımı ise Çin'in devreye girmesiyle daha hafifletilmiş bir şekilde yürürlüğe girmiştir; <http://www.un.org/press/en/2006/sc8778.doc.htm> (Erişim Tarihi: 20.11.2015)

<sup>373</sup> L. V. Sigal, "How to bring North Korea into NPT", a.g.e. , s. 72.

<sup>374</sup> Seong-Ho Sheen, "Strategic Thought toward Asia in the Roh Moo Hyun Era", a.g.e. , s. 105.

<sup>375</sup> Roh'un mecliste çoğunluğu kaybetmesi Büyük Ulusal Parti'nin sandalye sayısını seçimlerden sonra meclis içindeki parti değişiklikleri ile 2005'te 120'den 125'e çıkarmasıyla başlamıştır. Roh meclisin kendi aleyhine olacak şekilde tıkanıp göremek muhalefet partilerinin katılımıyla ortak bir "Büyük

İç politikada Roh, mecliste çoğunluğu kaybederken dış politikada rahat hareket etme kabiliyetinde kaybetmiştir. Kuzey Kore ile yakınlaşma politikasının görülür bir sonuç vermemesi kamuyounda Roh'un dış politikasının ülkeyi hem Kuzey Kore hemde ABD tarafından tecrit edilen bir konuma getirdiği algısını güçlendirmiştir. Bu durum Kuzey Kore'nin balistik füze testinden sonra daha da güçlenmiş ve Bush yönetiminin Roh'u doğrudan hedef alması muhalefetin toplum nezdinde desteğinin artmasında etkili olmuştur.

Seul-Washington arasındaki olumsuz atmosfer Eylül ayında gerçekleşen başkanlar zirvesi ile tekrar düzeltilmeye çalışılmışsa da Kuzey Kore konusunda ortak bir bildiri yayınlanmamıştır. Başkan Bush prensip olarak Altılı Görüşmelerin sürdürülmesinden yana olduğunu açıklarken iki devletin lideri arasındaki esas konu maddeleri serbest ticaret anlaşması müzakereleri ve Kore Yarımadasındaki ortak kuvvetlerin savaş zamanı operasyonel kontrolünün ABD'den Güney Kore'ye geçmesidir. Bu bağlamda Bush ve Roh yönetimleri arasında ortak kuvvetlerin savaş zamanı operasyonel kontrolünün beş veya altı yıl içerisinde Güney Kore'ye geçmesi hususunda mutabakata varılmıştır. Bush yönetiminin Roh'un ittifak içerisindeki otonomi taleplerini kolaylaştıracak şekilde süreci işletmesi ABD'nin Güney Kore ile olan ittifakının sona erdiği tartışmalarını şiddetlendirmiştir.<sup>376</sup> ABD birliklerinin teorik olarak Güney Kore ordusu altında hareket edeceği meselesi esasen Washington'daki yönetimlerin kabul edebileceği bir husus olmaması sebebiyle eleştirileri haklılaştırmıştır. Özellikle ittifakın bağlayıcılığının ABD'nin savaş zamanı operasyonel kontrolü elinde bulundurması olgusunda yattığı düşünüldüğünde bahsi geçen kontrolün Güney Kore'ye geçeceği hususu ittifakın fiilen sona ermesi anlamına gelmiştir.

Washington'da gerçekleşen Bush-Roh görüşmesini ve diğer gelişmeleri gölgede bırakan hadise ise Ekim ayında Kuzey Kore'nin nükleer silah denemesi yapması olmuştur. Denemenin Pyongyang rejiminin Altılı Görüşmelere geri dönmede bir koz olarak kullanıldığı düşünülmekteyse de Kuzey Kore nükleer devletler kulübüne dahil olmuştur.<sup>377</sup>

---

Koalisyon" kurmayı önermiştir. Mamafih muhalefetin meclisi işlevsiz hale getirmesi yasama organını tıkamış ve Roh'un iç politikada çıkarmayı planladığı yasalar bloke edilmiş ve yönetim halk nezdinde popülaritesini kaybetmeye başlamıştır. ; Youngmi Kim, *The Politics of Coalition in Korea: Between Institutions and Culture*, a.g.e. , ss. 159-162.

<sup>376</sup> Donald G. Gross, "North Rolls the Dice and Conducts Misille Tests", *Comparative Connections-Center for Strategic International Studies*, Vol. 8, No. 3, 2006, 1-12, ss. 4-5.

<sup>377</sup> A.g.e. , s. 6.



#### 3.4.4. Kuzey Kore'nin Nükleer Denemesi ve Roh Döneminin Sonu

Pyongyang'ın nükleer test gerçekleştirdiğini açıklamasının ardından ilk yaşanan gelişme BMGK'nın acil olarak toplanarak kapsamlı yaptırım kararı alması olmuştur.<sup>378</sup> Tasarı kurulda oy birliği ile kabul edilmekle birlikte Çin'in herhangi bir şekilde itiraz etmeyerek tasarıyı desteklemesi önemli bir gelişme olmuştur.<sup>379</sup>

Çin, Kuzey Kore'nin tansiyonu yükseltme stratejisini onaylamadığını yaptırımlara itiraz etmeyerek gösterirken Pyongyang rejimi üzerindeki etkisini kaybetmemek içinde harekete geçmiştir. Çin diplomatik heyetleri hadisenin yaşanmasından kısa bir süre sonra ABD ve Kuzey Koreli heyetlerle görüşmeler gerçekleştirerek diyalog kanallarının açık kalmasına çalışmışlardır. Çin heyetinin Pyongyang'ı ziyaretinde Kim Jong İl ile gerçekleştirdikleri görüşmelerin beklenenden olumlu geçmesi ise Pyongyang rejiminin nükleer testi Altılı Görüşmelere geri dönüş için pazarlık ögesi olarak gördüğü tezlerini haklılaştırmıştır.<sup>380</sup> Çin'in yürüttüğü diplomatik faaliyetler sonucunda ABD ve Kuzey Koreli heyetler Altılı Görüşmelerin beşinci turunun ikinci ayağının toplanması konusunda mutabakata varmıştır.<sup>381</sup>

Roh yönetimi ise nükleer denemenin ardından iç politikada muhalefetin yoğun eleştirilerine maruz kalmış ve gelen baskılar karşısında Kuzey Kore'ye karşı sert yaptırım kararlarının alınacağını açıklamıştır. Roh yönetimi ilk olarak BMGK'nın çözüm tasarısını desteklerken Temmuz ayında gerçekleştirilen balistik füze denemesinin ardından iptal edilen gıda yardımlarının bir tür yaptırım olduğu şeklinde savunmaya geçmiştir.<sup>382</sup> Bununla birlikte Roh kısa süreli şok etkisinin ardından tekrar Kuzey Kore ile yakınlaşma politikalarına dönmüş ve örneğin her yıl Kasım ayında gerçekleştirilen APEC toplantısında bir araya geldiği Bush'un Nükleer Silahlarının Yayılmasını Önleme Güvenlik İnsiyatifine (PSI) katılma teklifini reddetmiştir. Roh ayrıca beşinci tur görüşmelerin ikinci ayağından önce Kumgang

<sup>378</sup> <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron> (Erişim Tarihi: 20.11.2015)

<sup>379</sup> Çin, yaptırımların uygulanmasının her ülkenin kendi standart ve kararlarına göre uygulanmasını ve uygulamanın kuvvet kullanarak gerçekleştirilmemesi gerektiğini belirterek Pyongyang üzerindeki etkisini tamamen kaybetmek istememiştir; Scott Snyder, "Political Fallout from North Korea's Nuclear Test", *Comparative Connections- Center for Strategic and International Studies*, 2007, Vol. 8, No. 4, 1-10, s. 2.

<sup>380</sup> <http://www.nbcnews.com/id/15341349/#.Vv8SKctf3IU> (Erişim Tarihi: 20.11.2015)

<sup>381</sup> Görüşme sonunda taraflar Altılı Görüşmelere geri dönme konusunda anlaşırken Washington yönetimi bir anlamda taviz vererek finansal yaptırımların görüşmelerin bir parçası olarak ele alınmasını kabul etmiştir; Scott Snyder, "Political Fallout from North Korea's Nuclear Test", A.g.m. , s. 3.

<sup>382</sup> Seong-Ho Sheen, "Strategic Thought toward Asia in the Roh Moo Hyun Era", a.g.e. , s. 106.

Dağı ve Kaesong sanayi tesisleri girişimlerinin devam edeceğini ve Pyongyang'a yapılan ekonomik-gıda yardımların sürdürüleceğini açıklamış ve gelen tepkilere karşı kendisinin barışı sağladığını iddia ederek cevap vermiştir. Birleşme Bakanı Lee Jeong Seok'un Kuzey Kore'nin nükleer denemesinden sonra yakınlaşma politikaları sebebiyle ağır eleştirilere uğraması sonucu görevinden istifa etmesi ise iç politikada Roh için bir diğer büyük darbe olmuştur.<sup>383</sup>

Roh, Kuzey Kore tarafından suistimal edildiği yönünde eleştirilere uğrarken kamuoyunun yönetime olan desteğide azalmaya başlamıştır.<sup>384</sup> Gelen eleştiriler Kuzey Kore konusunda izlenen politikalara olmakla birlikte Roh'un Kuzey Kore krizini ABD'ye rağmen çözmeye çalışması üzerinde yoğunlaşmıştır. Özellikle Roh döneminde ABD-Güney Kore ittifakının sarsılması ve taraflar arasında güvensizliğin oluşması muhafazakâr muhalefet haricinde Roh'un kendi partisi tarafından da eleştirilmesiyle sonuçlanmıştır. En ağır eleştiriler bu çerçevede savaş zamanı operasyonel kontrolün Güney Kore'ye iade edilmesi hususunda olmuştur. ABD-Güney Kore ittifakının bir anlamda temel taşıyıcısı olan savaş zamanı operasyonel kontrolünün ABD'den Güney Kore'ye geçmesi asimetrik ittifakın doğasına aykırı olduğundan ittifak ciddi biçimde sarsılmıştır.<sup>385</sup>

Roh'un politikalarına desteğin dramatik biçimde düşmesi devam ederken Aralık ayında Altılı Görüşmelerin beşinci turunun ikinci ayağı Pekin'de toplanmıştır. Pyongyang rejiminin görüşmelere dönmesinin altında yatan yegâne sebep Bush yönetiminin finansal yaptırımları Altılı Görüşmeler içerisinde kurulacak alt komitede ele alınmasını kabul etmesi olmuştur. Taraflar dördüncü tur mutabakatının uygulanmasını prensip olarak kabul etmelerinin haricinde anlaşamamıştır. Kuzey Kore heyeti nükleer programının tartışılabilmesi için öncelikle finansal yaptırımların kaldırılması şartını öne sürmüş ve dondurulan hesaplar meselesinin çözülmesi halinde nükleer görüşmelere devam edilebileceğini açıklamıştır. ABD heyeti ise

---

<sup>383</sup> A.g.e. , s. . 106-107.

<sup>384</sup>Nükleer testin ardından Roh yönetimine yönelik eleştiriler sadece muhalefet tarafından değil aynı zamanda kendi partisinden veya sol düşünceye sahip öne çıkan isimlerden de gelmeye başlamıştır. Bu suretle Kim Dae Jung döneminde güvenlik danışmanlığı yapan ve Günışığı politikasının mimarlarından Lim Dong-won, Roh yönetiminin Pyongyang'ın politikalarını anlayamadığını ve Kim Jong İl'in Seul'ün sürece liderlik etmesini çeşitli hamlelerle atlattığını ve engellediğini söyleyerek Kuzey Kore'nin nükleer meselesinin ABD olmadan çözülemeyeceğini belirtmiştir. Lim ayrıca Kuzey Kore'nin nükleer bir devlet olma arzusuna ulaştığını dolayısıyla Roh'un barış ve yakınlaşma girişimlerinin bu noktadan sonra suistimal edilmeye başlandığını ve tavizkar politikaların ABD'inde konumunu sarstığını iddia etmiştir; A.g.e. , s. 107.

<sup>385</sup> A.g.e. , s. 108.

yaptırımların nükleer meseleden farklı bir konuyu teşkil etmesinden ötürü teklifi kabul etmemiş ancak taraflar kısa bir süre içerisinde yeniden toplanmayı kabul etmişlerdir.<sup>386</sup>

Buradan hareketle beşinci turun üçüncü ayağı için taraflar Pekin’de yeniden bir araya gelmiştir. Taraflar anlaşılan maddeler üzerinden ortak bir bildiri yayınlamayı kabul ederken Kuzey Kore, Yongbyon reaktörünü kapatmayı ve UAEA denetmenlerinin süreci incelemesini kabul etmiştir. Kuzey Kore’nin Yongbyon reaktörünü kapatması önemli bir gelişme olurken ABD ve Güney Kore başta olmak üzere Altılı Görüşmelere katılan taraflar 1 milyon ton ağır yakıtı eşdeğer enerji tedarikini kabul etmiştir.<sup>387</sup> Anlaşma metni haricinde Bush yönetimi Kuzey Kore’nin uzun zamandan beri talep ettiği finansal yaptırımların kaldırılmasını kısmi olarak kabul etmiş ve uyuşturucu kaçakçılığı, kara para aklama ve sahte para üretme işlerine bulaşmayan şirketlerin hesapları tekrar serbest bırakılmış ve dondurulan 25 milyon dolarlık hesap üzerindeki engeller kaldırılmıştır.<sup>388</sup> Bush yönetimi ayrıca Kuzey Kore’nin teröre destek veren ülkeler listesinden çıkarılmasına yönelik görüşmelerin müzakere edilmesini kabul etmiştir.<sup>389</sup>

Taraflar arasında mutabakata varılması Roh’un böylece bozulan imajını düzeltmek istemesine yol açmış ve iki Kore arasında bir zirve düzenlenmesi planlanmıştır. Ancak gerek Roh’un görevinin son senesi olması ve gerek Kim Jong İl’in 2000 zirvesinde söz vermesine rağmen Seul’e iade-i ziyaret gerçekleştirilmemesi yönetimin daha fazla taviz vereceği endişesine neden olmuştur.<sup>390</sup> Roh Moo Hyun-Kim Jong İl zirvesi Ekim ayında gerçekleştirilmekle birlikte görüşmelerin Roh’un başkanlığının son dört ayına denk getirilmesi zirvenin prosedürden öteye gidememesine yol açmıştır. Nitekim zirvede Kuzey Kore’nin nükleer meselesine

---

<sup>386</sup> Pyongyang’ın nükleer denemesinin ardından yapılan bir ankette katılanların %63.9’u Barış ve Refah politikasının başarısız olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bir diğer ankette Kuzey-Güney ikili işbirliği politikalarının durdurulmasını savunanlar %48.7, daha sınırlı bir şekilde yürütülmesini savunanlar %24.4 ve nükleer teste rağmen sürdürülsün diyenler %5.7 oranlarında cevap vermişlerdir; Tae-Hwan Kwak, “North Korea’s Second Nuclear Crisis and the Six Party Talks”, a.g.e. , ss. 34-35.

<sup>387</sup> Scott Snyder, “Political Fallout from North Korea’s Nuclear Test”, **Comparative Connections-Center for Strategic and International Studies**, 2007, Vol. 8, No. 4, 1-10, s. 2.

<sup>388</sup> A.g.m. , s. 3.

<sup>389</sup> Scott Snyder, “The Korean Peninsula and Northeast Asian Stability”, David Shambaugh ve Michael Yahuda (ed.), **International Relations of Asia**, Rowman & Littlefield Publishers Inc, Maryland, 2008, 258-273, s. 264.

<sup>390</sup> Aidan Foster-Carter, “Sunshine Regardless”, **Comparative Connections- Center for Strategic International Studies**, Vol. 9, No. 1, 2007, 93-106, ss. 93-94

girilmemiş ve iki Kore arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi gibi genel söylemler yer almıştır.<sup>391</sup>

Roh'un başta ABD olmak üzere muhafazakar muhalefet tarafından sert şekilde eleştirilmesi toplumun yönetime olan desteğindeki azalmanın seçimlere yansımalarıyla sonuçlanmıştır. Kuzey Kore meselesinde yönetimin Kuzey Kore'ye taviz vermek suretiyle suistimal edildiği algısı kamuoyunda oluşurken yapılan ekonomik yardımların nükleer programı finanse ettiği genel kanı olmuştur.<sup>392</sup>

### 3.4.5. Roh Moo Hyun Dönemi Genel Değerlendirmesi

Roh Moo Hyun dönemi güvenlik ve dış politikası selefi Kim Dae Jung'un Günişığı politikasının devamı olmuş ve Kuzey Kore ile yakınlaşma politikalarının devam ettirilmesi esasına dayanmıştır. Roh, Kuzey Kore ile yürütülen ilişkilerin hasmane yapısından çıkarılarak Soğuk Savaşın devam eden atmosferini sona erdirmek istemiştir.<sup>393</sup> Roh'un Kim Dae Jung'dan bu anlamda farkı ise Güney Kore'nin Kuzey Kore haricinde bölgede daha fazla insiyatif olarak dengeleyici ve arabulucu rol oynamasının sağlanmasıdır. Bununla birlikte Roh'un iktidara geldiği dönem uluslararası konjonktür açısından değişimlerin yaşandığı bir dönem olmuştur. ABD'de Bush'un iktidara gelmesi ile bozulmaya başlayan Güney Kore-ABD ilişkileri Kuzey Kore nükleer meselesinin tekrar kriz halini almasıyla daha da derin fikir ayrılıklarıyla sonuçlanmıştır. ABD'nin Irak'a müdahalesi ve neo-muhafazakâr iktidarın sert güç unsurları kullanmaya yönelik eğilimleri ise Roh tarafından Kore Yarımadası bağlamında şiddetle reddedilmiştir.

Roh'un Kuzey Kore'ye yönelik sert politikalar uygulanmasına karşı çıkması Roh-Bush yönetimleri arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkilerken Pekin-Seul hattındaki benzer görüşler ABD-Güney Kore ittifakının sonlanmaya başlayabileceği görüşlerini ortaya çıkarmıştır. Bu görüşleri artan Güney Kore-Çin ticari hacim rakamları desteklemiş, 2004 yılında Güney Kore-Çin ticareti Güney Kore ile ABD

<sup>391</sup> Aidan Foster-Carter, "Summit Success", *Comparative Connections- Center for Strategic International Studies*, Vol. 9, No. 3, 2007, 1-15, ss. 1-2.

<sup>392</sup> Aralık ayında gerçekleşen başkanlık seçimlerini ise Büyük Ulusal Parti adayı muhafazakâr Lee Myung Bak oyların %48.7'sini alarak rakibinin %26'lık oyu çerçevesinde büyük bir farkla seçimleri kazanmıştır; <http://www.cnbc.com/id/22318394> (Erişim Tarihi: 25.11.2015)

<sup>393</sup> Roh'un içinden geldiği 386 jenerasyonunda baskın olan ve 1970 ve 80'lerin otoriter muhafazakâr milliyetçiliğin aksine Kore Yarımadasında birleşmenin sağlanması ve ABD-Güney Kore arasındaki asimetrik ittifakın sona ermesini savunan liberal-sol milliyetçi ideoloji Kim Dae Jung iktidarı döneminde güçlenmiş ve Roh'un kimliğinde somutlaşmıştır

arasındaki hacmi geçmiştir.<sup>394</sup> 2004 yılında ABD-Güney Kore arasındaki toplam hacim 72,354 milyar dolar seviyesindeyken <sup>395</sup> aynı yıl Güney Kore-Çin ticaret hacmi 79,349 milyar dolara ulaşmıştır.<sup>396</sup>

Kuzey Kore meselesinde ise Roh'un Çin ile ortak hareket etmesi ticari meselelerin haricinde güvenlik konularında da Güney Kore-Çin ilişkilerinin geliştiğini göstermiştir. Özellikle Çin'in Altılı Görüşmeler boyunca inisiyatifler alarak Kuzey Kore nükleer krizinin diplomatik yöntemlerle çözülmesi hususundaki arabuluculuğu Roh'un politikaları ile tam uyum içerisinde olmuştur. Roh yönetimi Çin'in Kuzey Kore üzerinde yegâne etkili ülke olduğunun bilincinde olurken ABD'nin izlediği politikanın süreci gerginleştirmekten başka bir etkisi olmadığını düşünmüştür.<sup>397</sup>

Çin-Güney Kore yakınlaşmasının ABD-Güney Kore ittifakında yarattığı güvensizlik haricinde Roh yönetiminin ittifak içerisinde daha fazla otonomi konusunda çıkışlar yapması bir diğer sorun olmuştur. Roh'un özellikle Güney Kore'nin gelişen ekonomisi ve buna paralel olarak askeri kabiliyetlerindeki artıştan hareketle bölgesel meselelerde inisiyatif alma isteği ABD'nin bölgesel politikaları ile zıt yönde kesişmiştir. Roh yönetiminin kendi kendine yeterli bir savunmadan bahsetmesi ve Kore Yarımadasında bulunan Amerikan birliklerinin Kuzeydoğu Asya'daki çatışmalara müdahil olmasına karşı çıkması Güney Kore-Çin yakınlaşmasının bir yansıması ve Güney Kore'nin artan gücü ile doğrudan ilişkili olmuştur.

Bununla birlikte ABD ile en önemli ayrım noktasını Kuzey Kore meselesi teşkil etmiştir. Her ne kadar Kore Yarımadasının Soğuk Savaş ideolojisinin varlığını sürdürdüğü yegâne bölge olması ve konvansiyonel ordusu her an savaşıma hazır komünist bir rejimin varlığı Seul-Washington arasındaki işbirliğini güçlendirmekteyse de uygulanacak yöntem konusu krizi tetiklemiştir. Roh, ABD'nin aksine Kuzey Kore'nin güvenlik endişelerinin giderilmesi ve enerji tedariki ile nükleer sorununun çözülmesi hususunda Çin ile mutabık olmuştur. ABD ise Kuzey Kore'nin nükleer programının silah elde etmeye yönelik olduğu hususunda ısrarcı olmuş ve

<sup>394</sup> Seong-Ho Sheen, "Strategic Thought toward Asia in the Roh Moo Hyun Era", a.g.e. , ss. 110-112.

<sup>395</sup> <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5800.html> (Erişim Tarihi: 25.11.2015)

<sup>396</sup> Jae Ho Chung, a.g.e. , s. 79.

<sup>397</sup> Sukhee Han, "From Engagement to Hedging: South Korea's New China Policy", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 20, No. 4, 335-351, s. 340.

yaptırımlar başta olmak üzere sert güç unsurları kullanılmasını seçenek dışı bırakmamıştır. Bu durum ise başından itibaren Roh tarafından tepkiyle karşılanmış ve olası bir çatışmanın başta Güney Kore'ye zarar vereceği ifade edilmiştir.<sup>398</sup>

Roh'un Kuzeydoğu Asya'da Güney Kore'ye biçtiği dengeleyici rol ise ABD ile güvenlik bağlarını koparmadan ancak bağımsız bir dış politika izlenmesine dayanmıştır. Roh açısından büyük güçlerin birbirleri ile mücadele ettiği bir bölgede Güney Kore'nin taraflar arasında arabulucuk yapabilme kapasitesinin olduğu görüşü ülkeyi Kuzeydoğu Asya'nın çekim merkezi yapabilecektir. Bu yönde atılan adım ise Güney Kore'nin ekonomik-askeri açıdan güçlendiğine dayanılarak savaş zamanı ortak birliklerin kontrolünün ABD'den Güney Kore'ye geçmesine yönelik girişimlerdir. Girişim muhafazakâr muhalefet tarafından sert şekilde eleştirilirken Joseon Krallığının 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında izlediği dengeleme girişimlerine ve bunların başarısızlığa uğrayarak Japonya'nın işgaline atıflarda bulunulmuştur. Muhalefet buradan hareketle ABD ile ittifakın koruyucu özelliğinin ortadan kaldırıldığını iddia ederek Güney Kore'nin Kuzeydoğu Asya'da dengeleyici rol oynama girişimlerinin büyük bir gücün desteği olmaksızın sağlanamayacağı ifade edilmiştir. Buradan hareketle muhalefet Güney Kore'nin henüz Kuzey Kore tarafından muhatap alınmadığını ve Altılı Görüşmelerde dahi kritik roller oynanamadığından hareketle Roh'un Kuzeydoğu Asya'nın çekim merkezi projesini ütopyik bularak eleştirmiştir.

Roh'un politik ve askeri anlamda daha fazla otonomi taleplerine ABD'nin tepkisi ise operasyonel kontrolün iadesinde süreci hızlandırmak şeklinde olmuştur. Roh'un 2012 olarak belirlediği geçiş ABD tarafından 2008'e çekilmiş ancak Roh'un partisinden dahi kendisine tepki gelmiştir. Nihayetinde Roh, ABD'den geçiş sürecinin 2012'ye kadar devam ettirilmesini istemek durumunda kalmıştır.<sup>399</sup>

Roh'un pro-aktif dış politikası başta Kuzey Kore'nin 2006 yılında gerçekleştirdiği nükleer silah denemesi ile başarılı olma yolunda önemli ölçüde güç kaybederken, ABD bu dönemde Roh'un kendisi ile birlikte hareket etmemesini ittifaka aykırı görmüştür. Washington'daki yönetime göre Altılı Görüşmeler süresince iki ülke arasındaki fikir ayrılıklarının Kuzey Kore'ye karşı ortak etkili bir politika güdülememesinde etkili olduğunu düşünmüştür.

---

<sup>398</sup> Patrick M. Morgan, "The US-ROK Alliance: An American View", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 11, No. 1, 2007, 1-29, ss. 13-15.

<sup>399</sup> Seong-Ho Sheen, "Strategic Thought toward Asia in the Roh Moo Hyun Era", a.g.e. , s. 118

Roh'un Güney Kore'yi Kuzeydoğu Asya'da daha otonom bir pozisyona getirme politikası son tahlilde ABD'nin taleplerinin kabul edilmesi ile fiilen sona ermiştir. Güney Kore'nin Çin ile yakınlaşması, Roh'un politikalarının ABD'nin hareket kabiliyetini izlediği politikalarla sınırlandırması ve operasyonel kontrolün devri meseleleri ABD-Güney Kore ittifakının sonunun geldiğini gösteren belirtiler olmuştur. Bu dönemde Güney Koreli yetkililer ittifakın "kargaşa içinde" olduğunu belirtmişlerdir.<sup>400</sup>

Ancak nihai olarak Roh'un dış politika hedefleri ve daha ABD ile ilişkilerde tam eşitlik arayan politikalarının geçersiz olduğu ve Güney Kore'nin açık bir şekilde ABD ekseninde olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumu gösteren en önemli gelişme ise Roh yönetiminin 2006 sonunda ABD ile imzaladığı "Müttefik İşbirliği için Stratejik Danışma" (Strategic Consultation for Allied Partnership) bildirisi Güney Kore'nin stratejik tercihini açık şekilde ortaya koymuştur.<sup>401</sup>

Danışma bildirisinde yer alan ve ABD birliklerinin stratejik esneklik doktrinini uygulamasının Roh tarafından kabul edilmesi Güney Kore'nin ABD tarafından sağlanan koruma şemsiyesini kaybetmeyi riske edemediğini ve dolaylı olarak Çin'e karşı ABD'nin yanında yer aldığını göstermiştir. Doktrin kapsamında ABD birliklerinin stratejik esneklik doktrinine göre yapılandırılıp yapılandırılmayacağı ele alınmış ve Güney Kore ABD'nin küresel askeri stratejisindeki dönüşümü kabul ettiğini ve Kore Yarımadasında bulunan kuvvetlerin esneklik prensibine göre kullanılmasını kabul etmiştir.<sup>402</sup>

Roh yönetimi stratejik esneklik doktrinini kabul ederken ABD'nin Kore Yarımadasından çekeceği birliklerin Güney Kore'nin diğer bölge ülkeleri ile ilişkilerini bozmaması ön şartıyla kabul etmiş ve ABD'nin garantisini almıştır. Ancak stratejik esneklik doktrininin kabulü ABD'ye özellikle Tayvan Boğazında oluşabilecek bir krizde daha önce kullanamadığı Kore Yarımadası kuvvetlerini devreye sokma

<sup>400</sup> Richard C. Bush, "Searching for a Strategy: The Bush-Roh Summit", *Brookings East Asia Commentary Brookings Institute*, <https://www.brookings.edu/opinions/searching-for-a-strategy-the-bush-roh-summit/> (Erişim Tarihi: 02.12.2015)

<sup>401</sup> Ralph A. Cossa, "U.S. Post Cold War Foreign Policy After 9/11 and Changing Asia-Pacific Alliances", In Taek Hyun, Kyudok Hong ve Sung-han Kim (ed.), *Asia-Pacific Alliances in the 21st Century: Waxing or Waning?*, ORUEM Publishing House, Seoul, 2007, 31-44, ss. 33-35.

<sup>402</sup> ABD-Güney Kore Ortak Savunma Antlaşması ittifakın Asya-Pasifik bölgesinin istikrarına katkı sağladığına atıf yapmakla birlikte Kore Yarımadasında yer alan Amerikan askerlerinin görev tanımları sadece yarımada ile sınırlı olmuştur. Bu bağlamda stratejik esneklik doktrininin hayata geçirilmesi ABD'nin Güney Kore'de yer alan birliklerini acil durumlarda mobilize etmesinin önünü açmıştır; A.g.e. , ss. 35-36.

imkânını prensipte açmıştır. ABD-Güney Kore ortak savunma antlaşmasında Washington yönetimlerinin güvenlik ilişkisi içerisinde olduğu müttefikini kendi bölgesel çıkar ve çatışmalara müdahil olmasını zorunlu kılan bir madde de yoktur. Burada doğal olarak Güney Kore'nin bu hususu hatırlatmakta ısrarcı olması kendisinin bölgede oluşabilecek olası bir ABD-Çin anlaşmazlığında bir oldubitti yaşamamak istemesinden kaynaklanmaktadır.<sup>403</sup> Ancak mevcut bildiriye imza atmak ve stratejik ortaklık prensiplerini benimsemek esasen de-facto olarak tarafını seçmek anlamında gelmektedir. Güney Kore'nin Roh döneminde her türlü anlaşmazlığa rağmen ABD ile olan ittifakının temel özelliklerinin korunmasından yana olması stratejik esneklik prensibinin benimsenmesinden anlaşılabilir.

Roh, ABD ile olan ittifakın içeriğinin bütünsel olarak yeniden şekillendirilmesini ve eşit müttefiklik ilişkileri yönünde beyanlarda bulunmasına rağmen son tahlilde ittifakın temelinde bir değişme olmamıştır. Kore Yarımadasında bulunan ABD birliklerinin tek taraflı bir şekilde bölgesel veya küresel alanda kullanımının, yerleştirilmesinin önünün açılması ittifakı ABD lehine daha da güçlendirdiği, Güney Kore'nin ise ABD'ye dolaylı gözükmeyle birlikte daha da bağımlı olduğu bir tablo ortaya çıkmıştır.

Bu çerçevede Çin ile herhangi bir gerginlik esnasında Washington yönetimi Kore'deki kuvvetlerini başta Tayvan, Doğu Çin Denizi ve Güney Çin Denizi başta olmak üzere dünyanın diğer bölgelerine de hızlı müdahale birimleri kapsamında teorik olarak yerleştirebilecektir. Dolayısıyla Roh'un ön şartına rağmen esneklik doktrini Kore Yarımadası'nda bulunan ABD birliklerinin dünyanın her tarafına yerleştirilmesinin ve Çin'e karşı ihtiyaç halinde kullanılmasının önünü açmıştır.<sup>404</sup> Roh yönetimi ABD ile mevcut varolan görüş ayrılıklarına rağmen ittifakın devamı açısından oldukça önemli bir talebi imzalamak durumunda kalmış ve dolaylı olarak Çin'in karşısında yer almıştır.

Doktrinin imzası esasen Güney Kore'nin ABD ile ittifakının devam etmeyeceği spekülasyonlarına son noktayı koyarken Roh döneminde dahi ABD ile

---

<sup>403</sup> A.g.e. , s. 36.

<sup>404</sup> 1953 Güney Kore-ABD Ortak Savunma Antlaşmasının birinci ve ikinci maddesi Kore Yarımadasında bulunan Amerikan kuvvetlerinin görev tanımlamasını yarımada ile sınırlarken Roh döneminde imzalanan stratejik esneklik doktrini ortak savunma antlaşmasına aykırı bir durum teşkil etmiştir. Mafatih Roh yönetimi ABD'nin stratejik önceliklerini kabul etmiştir. Doktrin, ABD'ye özellikle Tayvan Boğazında oluşabilecek bir krizde daha önce kullanamadığı Kore Yarımadası kuvvetlerini devreye sokma imkânını prensipte açmıştır; Russell Ong, *China's Security Interests in the 21st Century*, Routledge Publishing, Park Square-Milton Park-New York, 2007, s. 93.



ittifak bağlamında Seul'ün dış politikasında ciddi bir kırılmanın mümkün olmadığı görülmüştür. Güney Kore-ABD ittifakının geleceğine yönelik en büyük soru işareti ise bahsedildiği üzere operasyonel kontrolün devri olurken Roh'un partisinden gelen tepkiler bile bu meselenin aslında 2012 yılına ertelenerek bir anlamda kapatıldığını göstermiştir.

Buradan hareketle Roh dönemi genel olarak ele alındığında Roh'un Kuzey Kore'ye yönelik girişimleri bu ülkenin Güney Kore'yi süreç dışında bırakma çabaları sebebiyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Güney Kore'nin Çin ile birlikte hareket ederek Kuzey Kore'yi diplomasi masasına çekme girişimleri ise sınırlı sonuçlar doğurmuştur. ABD'den ayrı şekilde hareket etmesi Roh'un ve Güney Kore'nin ekseninin kaydığı tartışmalarına yol açtığından yine Barış ve Refah politikasını olumsuz yönde etkilemiştir. Kim Dae Jung'un Günişığı dış politika girişiminin devamı olan Roh'un politikaları girişimin ABD'nin desteğinin sağlanmadan yürütülemeyeceği kısmını göz ardı etmiş ve Kuzey Kore'ye yönelik taviz ve yatıştırıcı politikalar bu ülke tarafından suistimal edilmiştir. Keza Kuzey Kore'nin Roh'tan aldığı gıda ve finansal yardımlar beklenen sonucu vermezken, ABD'nin'de Kuzey Kore ile müzakerelerde Güney Kore'yi artan şekilde dışarıda bırakması Roh'un dış politika girişimlerinin önünü kesmiştir.

Roh'un başkanlığı ABD-Güney Kore ittifakında görüş ayrılıklarının en derin olduğu dönem olarak öne çıkarken Güney Kore'nin ABD ile ilişkilerindeki erozyona rağmen aslında bandwoning politikasını sürdürdüğü görülmüştür. Roh'un Güney Kore'yi bölgenin çekim merkezi yapma projesinin altında bölge güçleri arasındaki çıkar çatışmalarının yatması ve Güney Kore'nin bu çıkar çatışmalarının dışında kalarak tarafsız şekilde arabuluculuk yapabileceğine olan inancı yatmakla birlikte yine bölgenin politik açıdan istikrarsız yapısı bu girişimleri aslında başlamadan bitirmiştir.<sup>405</sup> Bir bakıma Roh, Bismark'ın 19. yüzyılda Avrupa güç politikalarında Almanya'nın oynadığı "Dürüst Simsar" (Honest Broker) rolünü kendisine benimsemiştir. Bismark'ın Avrupa'da istikrarın ve barışın korunmasının Almanya'nın siyasi ve ekonomik yükselişi için yegâne çıkar yolu olduğu düşüncesi dürüst simsar rolünün çıkış noktasıdır. Bismark açısından Almanya'nın ekonomik büyümesini ve ulusal güvenliğini bozacak her türlü uluslararası gelişmeye karşı önceden harekete geçilmesi gerekmektedir. Bu gereklilik Avrupa kıtasında olası bir çatışmanın engellenmesi üzerine yoğunlaşırken Bismark'ın taraflar arasında arabuluculuk dahil

---

<sup>405</sup> Ralph A. Cossa, a.g.e. , s. 42.

uygun diplomatik adımları attığı bir sistemi ortaya çıkarmıştır.<sup>406</sup> Roh Moo Hyun'un dürüst simsarlığı ise Bismarkçı yapının karışık güç dengelerinden farklı olarak Kuzeydoğu Asya'da Güney Kore'yi bölgedeki büyük güçler arasındaki çıkar çatışmalarından uzak tutacak şekilde ekonomik ve politik çekim merkezi haline getirmeye dayanır. Ülkeler arası karşılıklı işbirliğine dayanan bu yeni bölgesel düzen önerisinde Güney Kore, dürüst simsarlığın verdiği geniş hareket alanı ile (simsarın tarafsız yapısı ve çıkarının çözümde yattığı düşüncesi) Çin-Japonya, ABD-Çin ve daha geniş ölçekte Asya-Pasifik bölgesinde varolan sorunların çözümünde başrol oyuncusu olma isteğine ve potansiyeline sahiptir.<sup>407</sup> Böylece Güney Kore bölgesel anlamda büyük güç dengelerinin dışında kalıp bir anlamda dengenin dengeleyicisi olabilecektir.

Bununla birlikte Kuzeydoğu Asya bölgesinin siyasi istikrarsızlıkları orta bir güç olan Güney Kore'nin mevcut dengeleri arabulucu olarak şekillendirme ve çekici merkez olma iddialarının önüne geçmiştir. Güney Kore'nin hâlihazırda Kuzey Kore'den kaynaklı güvenlik sorunlarını çözemediği düşünüldüğünde bölgenin kronik güvenlik sorunlarını çözmesinin imkânsızlığı ortaya çıkmıştır. Nitekim Rusya-Japonya arasında Kuril Adaları sorunu, Çin-Japonya arasında Senkaku/Diaoyu adalar anlaşmazlığı, Tayvan meselesi ve hatta kendisinin Japonya ile arasında önemli bir siyasi çekişme konusu olan Dokdo/Takeshima Adaları üzerindeki yetki sorunu düşünüldüğünde Güney Kore'nin sorunların çözümünde etkisinin olması mümkün gözükmemiştir.

Güney Kore'nin Kuzeydoğu Asya'nın çekim merkezi olma politikası bağlamında en uygun alternatifinin ABD olduğu bu suretle ortaya çıkmıştır. ABD'nin Doğu Asya'nın yerel bir üyesi olmaktan ziyade bölgenin dışından ancak bölge işlerine müdahil olan dengeleyici rolü Güney Kore'ye büyük güçlerin birbirleri ile mücadele içerisinde olduğu Kuzeydoğu Asya'da güvenlik garantisi sağlamıştır. Bu bağlamda Güney Kore, Roh'un savunduğu dürüst simsar rolünü mevcut güç kapasitesi içerisinde ancak ABD'nin bölgedeki dengeleyici rolü sayesinde yürütebilme potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla Güney Kore'nin Roh döneminde büyük gücün peşine takılma politikasını bütün karşıtlıklara rağmen sürdürdüğü

---

<sup>406</sup> Stephen J. Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2007, ss. 153-160.

<sup>407</sup> Min Gyo Koo, "Security Implications of Free Trade Agreements for South Korea, T.J. Pempel (ed.), *The Economy-Security Nexus in Northeast Asia*, Routledge Publishing, London-New York, 2013, 131-145, ss. 135-138.

görülürken ülkenin arzu edilen büyük güçler arası denge ve arabuluculuk politikasının dahi bandwagoning politikasına bağımlı olduğu görülmüştür.<sup>408</sup>

Güney Kore'nin ABD ile ittifakının sona erme evresine girdiği ve Çin'e yaklaştığı tezleri böylece ortadan kalkarken ABD'den kopmanın küresel anlamda bir güç geçişi olmadığı sürece imkansızlığıda ortaya çıkmıştır.

Kore Yarımadasında Kuzey Kore'nin konvansiyonel ordusunun yarattığı tehdit ve ABD'nin bu tehdiye karşı en büyük caydırıcı unsurlardan biri olduğu gerçeği ise ABD ile ittifakın Güney Kore için önemini ülkenin bekası ekseninde ortaya koymuştur. Kuzey Kore kaynaklı konvansiyonel tehditlere bu ülkenin nükleer silah gücünün eklenmesi ise Güney Kore'nin ABD ile olan ittifakına olan bağımlılığını arttırmıştır. Dolayısıyla Kuzey Kore kaynaklı güvenlik tehditleri sona ermeden Güney Kore'nin ABD ile ittifakı sona ermeyecektir. Ayrıca Kuzey Kore'nin uydu fırlatma denemelerinde görüldüğü üzere nükleer silah başlıklarını balistik füzeler aracılığıyla kıtalar arası fırlatma kapasitesine eriştiğinin ortaya çıkması ABD açısından mevcut tehdidin paylaşılmasına yol açmıştır. Böylece ABD-Güney Kore ittifakı ortak tehdit üzerinden transformasyona uğramış ve ittifak yeniden yapılandırılmıştır.<sup>409</sup>

Bu çerçevede Roh döneminde Güney Kore'nin Kuzey Kore kaynaklı tehditlere Çin ile ortak hareket ederek cevap verilmesi iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmekle birlikte bir ittifak ilişkisine evrilmesi mümkün değildir. Çin'in artan ekonomik gücünü askeri güce dönüştürmesi bu ülkenin bölgesel hegemon konumuna eriştiğini ve bölgede kendi çıkarlarını diğer ülkelere kabul ettirmeye çalışacağını da göstermiştir.<sup>410</sup>

---

<sup>408</sup> Choong Nam Kim, "Redefining ROK's Strategic Posture in the Twenty-First Century, *International Journal of Korean Studies*, Vol. 11, No. 2, 2007, 28-66, ss. 46-47.

<sup>409</sup> Sung-Joo Han, "Alliance in Transition", In Taek Hyun, Kyudok Hong ve Sung-han Kim (ed.), *Asia-Pacific Alliances in the 21st Century: Waxing or Waning?*, ORUEM Publishing House, Seoul, 2007, 11-19, s. 14.

<sup>410</sup> Çin'in toprak taleplerine ilaveten David Kang'a göre Çin'in sino-merkezci yapısı diğer bölgesel devletlerin Çin'i merkez olarak tanımasını gerekli görür. Çin bunun karşılığında bölgesel güvenlik vaat edilmesine dayalı bir sistem ortaya koyar ancak Kang mevcut ideallerin Avrupalı güçlerin 19. yüzyılda Doğu Asya güç ilişkilerine müdahil olduklarından beri devletlerarası ilişkilerin kurallarını radikal biçimde değiştirdiklerini belirtir. Dolayısıyla Kang, Çin'in geri planda tuttuğu ve her zaman raftan çıkarmaya hazır tutacağı sino-merkezci ideolojinin hiçbir bölge devleti tarafından kabul edilmeyeceğini öne sürer; Scott Snyder, "North Korean Nuclear Factor and Changing Asia-Pacific Alliances" In Taek Hyun, Kyudok Hong ve Sung-han Kim (ed.), *Asia-Pacific Alliances in the 21st Century: Waxing or Waning?*, ORUEM Publishing House, Seoul, 2007, 221-240, s. 235.

Ayrıca Güney Kore'nin Çin'e yaklaşmasını sınırlayan başka unsurlarda mevcuttur. İki ülkenin farklı yönetim biçimlerine sahip olması Güney Kore gibi demokrasisi ilerlemiş bir ülke açısından güvenlik ekseninde bir ilişki kurulmasını sınırlamaktadır.<sup>411</sup> Ayrıca Çin'in gelişen ekonomik gücünü askeri güce dönüştürmesi Seul açısından eski bölgesel hegemonik gücünü yeniden kurmaya çalışan bir Çin görüntüsü vermektedir. Çin'in Koguryo Krallığı gibi tarihsel iddialara dayanarak Kore Yarımadasından potansiyel toprak talepleri ise ikincil meselelerdir. Ancak bu tarihi meseleler dahi taraflar arasında tam ölçekte bir güven ortamının oluşmadığını göstermiş ve Seul'un en uzakta bulunan ancak en fazla güvenlik kabiliyeti sunan bölge dışı müttefiki ABD ile olan ittifakından vazgeçemeyeceğini ortaya koymuştur. Ayrıca Güney Kore ve Çin arasında artan ticaret her ne kadar ittifak tartışmalarını başlatmışsa da güvenlik meseleleri söz konusu olduğunda ülkelerin kendi bekalarını ve güvenliklerini koruyan politikalar izleyecekleri Güney Kore örneğinde görülmüştür. Güney Kore-Çin ticaretinin ise dramatik gelişimine rağmen sorunsuz olmadığı ortaya çıkmış ve Çin'in büyük güç olarak kendi çıkarlarını dikte ettirmede çekinmediği görülmüştür.<sup>412</sup>

Roh dönemi dış politikasına bakıldığında bir diğer öne çıkan husus ise neo-klasik realizmin ortaya koyduğu tablodur. Roh'un Kuzey Kore ile mevcut güvenlik sorunlarının ele alınmasında ortaya attığı ve Günişığı politikasının devamı olan politikalar iç politika çıkışıdır. Özellikle Barış ve Refah politikasının çıkış noktasını Roh'un içinden geldiği Soğuk Savaş döneminde askeri yönetimlere karşı muhalefet eden sol bir jenerasyonun genel görüşleri oluşturmuştur. Dış politikanın oluşturulmasında Roh'un gençliğinde kurulu düzene ve ABD ile olan ittifaka karşı olan muhalif çizgi ve düşünce yapısının yatması Güney Kore'nin dış politikasının genel çerçevesini de çizmiştir. Soğuk Savaş döneminde ABD ile ittifak ilişkisi içerisinde olan ve Washington'daki yönetimler tarafından geleneksel olarak desteklenen askeri cuntalara karşı reaksiyoner gençliğin fikirleri Roh'ta vücut bulurken Kore Yarımadasının bölünmesinden ABD sorumlu tutulmuştur. Roh, Jung'un selefi olarak görevine başladığında ABD karşıtı retoriğini sürdürmekle birlikte doğal olarak radikal fikirlerinden geri adım atmak durumunda kalmıştır.

---

<sup>411</sup> A.g.e. , s. 235.

<sup>412</sup> Güney Kore-Çin arasında sarımsak ve turşuluk lahana ticareti konusunda yaşanan sıkıntılar ve tarafların birbirlerine yüksek gümrük tarifeleri uygulamaları ve çeşitli ürünlerin ticaretine kısıtlamalar getirmeleri gibi ticari kaynaklı sorunların varlığı. Mevcut ticari sorunlar küçük meseleler gibi görünmekle birlikte Çin başta olmak üzere tarafların konuyu büyüterek kendi görüşlerini dikte ettirmeleri gibi bir davranış biçimini ortaya çıkarmıştır. Bu durum dahi karşılıklı güven eksikliğini açıkça göstermektedir.

Sonuç olarak Kuzey Kore ile Soğuk Savaş döneminin hasmane rekabetinin uzlaşma ve yeri geldiğinde yatıştırıcı politikalar ile aşılabileceğini düşünen Roh dış politikası uygulama safhasında uluslararası etkenler tarafından şekillendirilmiştir. Roh'un iç politik faktörlerin etkisindeki dış politikası bölgesel gelişmelere şekillendirememiş, uluslar arası etkenler olarak adlandırılan gelişmeler Roh'u şüphe götürmez şekilde geri adım atmak durumunda bırakmıştır. Kuzey Kore ile uzlaşma çabaları bu ülkenin Güney Kore'yi güvenlik meselelerinde muhatap almama ve diplomatik normalizasyon sağlama adına ABD ile ikili görüşmeler yapma politikası sürdürmesiyle hedefine ulaşamamıştır. Hatta Kuzey Kore'nin Roh'u bazı durumlarda suistimal edecek şekilde hareket etmesi Barış ve Refah politikasını uluslararası etkenler tarafından başarısızlığa mahkum edilmesinde etkili olmuştur. Kuzey Kore'nin Güney Kore'yi tecrit eden politikalarının Bush yönetimi tarafından da bir süre sonra uygulanmaya başlaması Roh'un tamamen etkisizleştirilmesi anlamını taşımıştır. Dolayısıyla Roh dönemi güvenlik politikaları ve dış politikasının çıkış noktası uluslararası konjonktürün genel akışı içerisinde uygulamaya konan politikalar olmaktan ziyade iç politik kaynaklıdır. Ancak dış politika ve güvenlik politikalarının uygulanma safhası ise tamamen dış etkenler tarafından şekillendirilmiştir. Bu suretle Roh dönemi ele alındığında dış politikanın neo-klasik realist teori çerçevesinde değerlendirilebileceği ve teori ile uyumlu olduğu görülmüştür.

### **3.5. LEE MYUNG BAK DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK (2008-2013)**

Lee Myung Bak'ın seçimleri kazanmasının ardından on yıllık sol-reformist olarak adlandırılan kesimin iktidarı sona ererek tekrar sağ-muhafazakârlar iktidara gelmiştir. Lee Myung Bak seçim kampanyası süresince Roh yönetiminin ABD ile bozduğu ilişkileri restore edeceğini söylerken Kuzey Kore'ye karşılıklı adımlar ve şartlar çerçevesinde yaklaşacağını belirtmiştir.<sup>413</sup>

Lee'nin Kuzey Kore'ye karşı şartlı yakınlaşma söylemleri Roh dönemindeki gibi salt yakınlaşma gayesi uğruna taviz verilmesi sürecinin sona ereceğini

---

<sup>413</sup> Lee, iki ülke arasındaki ittifakın sol-reformist iktidarlar boyunca daha fazla bağımsızlık söylemi uğruna harcandığını ancak Güney Kore-ABD ittifakının ülkenin geleneksel stratejik düşüncesinin temeli olduğuna inanandığını ifade etmiştir; Scott Snyder, "Lee Myung-bak's Foreign Policy: A 250-day Assessment", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 21, No. 1, 2009, 85-102, s. 85.

göstermiştir. Ancak Roh döneminde dahi ilişkilerdeki sürekli gerginlik iki Kore arasındaki ilişkilerin gerginleşme ihtimalini de yükselmiştir.<sup>414</sup>

Bu bağlamda Lee'nin Roh döneminde takip edilen çatışmasızlık politikasını sürdürüleceğini açıklamasına rağmen Güney Kore'nin tek taraflı taviz vermeyeceği yönündeki açıklamalar Kuzey Kore tarafından şiddetli şekilde eleştirilmiştir.<sup>415</sup> Nitekim Lee'nin karşılıklı atımlar atılması ve Roh'un ılımlı politikalarını tavizkâr olarak nitelemesinin ardında her türlü yakınlaşma faaliyetleri yavaşlamış, Lee'nin Kuzey Kore politikaları aslında başlamadan sona ermiştir.<sup>416</sup>

Lee Myung Bak'ın ABD'de Bush'un ardından başkan seçilen Barack Obama ile görüşerek Kuzey Kore'ye karşı ortak hareket edilmesi kararını alması ise ABD-Güney Kore ittifakının yeniden güvenlik ekseninde birleşeceğini göstermiştir.<sup>417</sup>



Resim-8 Lee Myung Bak<sup>418</sup>

Buradan hareketle Lee'nin açıklamaları ve ABD ile ortak hareket etme kararı alması Kuzey Kore tarafından gerginliği arttırmak için kullanılmıştır. Kumgang Dağı turistik tesislerinde Güney Koreli bir turist vurularak öldürülmesi yarımada

<sup>414</sup> Scott Snyder, "Lee Myung-bak's Foreign Policy: A 250-day Assessment", a.g.m. , s. 86.

<sup>415</sup> Won Gon Park, "North-South Korea Relations under the Lee Myung-bak Administration: The North's Provocations and the South's Principled Response", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 23, No. 3 2011, 321–333, 323.

<sup>416</sup> Lee'nin dış politika doktrini veya "MB Doktrini" yedi maddeden oluşmuştur. Buna göre Kore Yarımadasının tamamen nükleersizleştirilmesi, ulusal uzlaşya dayalı pragmatik dış politika, ABD-Güney Kore ittifakının güçlendirilmesi ve serbest piyasa ekonomisi ile demokrasiye dayanan ortak değerlerin savunulması, Asya devletleri ile bölgesel ortaklıklar kurulması, dünyanın en büyük 12. ekonomisi olarak daha fazla küresel meselelerde sorumluluk almak, enerji diplomasisi ile Güney Kore'nin enerji bağımlılığını yönetmek, kültürel diplomasi ile Güney Kore'nin yumuşak gücünün etkisini arttırmak temel amaçlardır; [http://www.koreatimes.co.kr/www/news/opinion/2014/09/167\\_14766.html](http://www.koreatimes.co.kr/www/news/opinion/2014/09/167_14766.html) (Erişim Tarihi:01.12.2015)

<sup>417</sup> Hong Nack Kim, "The Lee Myung-Bak Government's North Korea Policy And the Prospects for Inter-Korean Relations", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 12, No. 1, 2008, 1-24, s. 7.

<sup>418</sup> <http://www.globalsecurity.org/military/world/rok/president-lee-myung-bak.htm> (Erişim Tarihi:01.12.2015)

başlayacak krizi tetiklemiştir. Lee yönetimi turistik faaliyetleri durdurmuş, Pyongyang rejimi ise tesislerde çalışan Güney Korelilerin tamamını sınır dışı etmiştir.<sup>419</sup>

Kuzey Kore eleştiri ve tehditlerine devam ederken Kim Dae Jung ile imzalanan Haziran 2000 ve Roh Moo Hyun ile imzalanan Ekim 2007 beyannamelerin uygulanmasına yönelik talepler Lee tarafından benimsenmemiştir. Lee yönetimi sol iktidarlar döneminde imzalanan anlaşmaları reddetmemekle birlikte 1992 Kuzey Kore-Güney Kore Temel Anlaşmasına atıfta bulunması yeni muhafazakâr yönetimin Jung ve Roh Moo Hyun gibi sol eğilimli seleflerinden ziyade Roh Tae Woo ve Kim Young Sam gibi Büyük Ulusal Parti eğiliminde olan sağ başkanların anlaşmalarına yöneldiğini göstermiştir.<sup>420</sup> Açık şekilde Lee yönetimi Günişığı ile Barış ve Refah politikalarının temel aldığı ekonomik ilişkiler ve politik meselelerin ayrı şekilde yürütülmesi politikasına Pyongyang'dan olumlu dönüşler gelmediği sürece devam etmeme kararı almıştır.<sup>421</sup>

Koreler arası ilişkiler Kuzey Kore'nin suçlamaları ve Lee yönetimini taviz verme yönünde tehditler tarafından domine edilirken Altılı Görüşmeler ABD'nin bilgi talepleri ve Kuzey Kore'nin kısmi bilgi paylaşımı sebebiyle duraklama evresine girmiştir.<sup>422</sup> Obama yönetiminin ABD'nin sorunlu ilişkilere sahip olduğu ve diktatöryel yönetimler olarak adlandırılan yönetimlerin uzlaşmak amacıyla yapacakları girişimlere karşılık verileceğini ifade etmesi Altılı Görüşmelerin devam etmesi yönünde olmuştur.<sup>423</sup> Bununla birlikte Obama yönetiminin ortaya koyduğu diyalog kararına Pyongyang'ın cevabı gerçekleştirilen uydu denemeleri çerçevesinde olumsuz olmuştur.<sup>424</sup>

Fırlatma, Kuzey Kore'nin kıtalar arası balistik füze fırlatma teknolojisi çalışmaları kapsamında değerlendirilirken 2012-2013 arasında gerçekleştirilen testler ülkenin kıtalar arası balistik füzeyle sahip olabileceğini göstermiştir. ABD tarafından Kuzey Kore'ye yönelik yaptırımlar alınması kararı alınırken Çin sert tutum almaktan ziyade taraflara sağduyu çağrısı yapmıştır.<sup>425</sup> Nitekim BMGK'dan sert bir karar çıkmamış ancak Kuzey Kore'den sert açıklamalar yapılarak Altılı

<sup>419</sup> <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7539368.stm> (Erişim Tarihi:15.12.2015)

<sup>420</sup> Hong Nack Kim, "The Lee Myung-Bak Government's North Korea Policy And the Prospects for Inter-Korean Relations", a.g.m. , s. 13.

<sup>421</sup> Lee yönetimine göre daha önceden uygulanan dış politika girişimleri Kuzey Kore'nin nükleer programını durdurması kararında etkili olmamıştır. Gıda yardımları ve mali yardımların rejim tarafından nerelerde kullanıldığının bilinmemesi şeffaf bir süreç oluşturulmadan yatıştırıcı politikaların sürdürülebilir olmadığını göstermiştir; Jong-Chul Park, "Lee Myung-Bak Administration's North Korea Policy: Challenges and Tasks", *The Journal of East Asian Affairs*, Vol. 22, No. 2, 2008, 39-62, s. 43.

Görüşmelerden çekilme kararı alındığı ve nükleer programın tekrar başlatıldığı açıklanmıştır.<sup>426</sup> Kuzey Kore'nin kararının ardından hâlihazırda bir seneden beri devam eden iki Kore arasındaki olumsuz ilişkiler ise Kaesong ortak sanayi tesisinden Güney Koreli işçilerin önemli bir kısmının çıkarılması ve bazılarının tutuklanması ile daha da bozulmuştur.<sup>427</sup>

Kore Yarımadası kaynaklı kriz Pyongyang'ın Mayıs ayında ABD tarafından Kuzey Koreli bazı firmalara yaptırım kararı alınmasının ardından ikinci nükleer silah testini gerçekleştirmesiyle son yılların en gergin halini almış ve yarımadada çatışma riski yükselmiştir. 2006 yılında gerçekleştirilen test Altılı Görüşmelerin sürmesi yönünde etkili bir politik araç olurken, 2009 Mayıs'ında gerçekleştirilen ikinci deneme bir anlamda 1994 mutabakatı öncesindeki çatışma ihtimalini tekrar ortaya çıkarmıştır.

Lee yönetiminin Bush döneminde oluşturulan ve Roh'un Koreler arası ilişkilerin bozulmaması adına katılmayı reddettiği Silahlarının Yayılmasını Önleme Güvenlik İnisiyatifine (The Proliferation Security Initiative) katılması ise gerginliği daha da arttırmıştır. Lee'nin kararı Pyongyang'ın sert tepkisine yol açarken son gelişmeler savaş kararı olarak nitelendirilmiş ve 1953 ateşkesinin bağlayıcı olmadığı açıklanmıştır.<sup>428</sup>

Pyongyang'ın ateşkesin sona erdiğini açıklamasının ardından Güney Kore'ye yönelik önleyici saldırı yapılabileceğine yönelik söylemler Seul'ün Kore Yarımadasındaki ortak kuvvetlerin tehdit seviyesini Watchcon II'ye yükseltmesine neden olmuştur. Kim Young Sam döneminde (1996) kısa süreliğine politik

---

<sup>422</sup>James I. Matray, "The Failure of the Bush Administration's North Korea Policy: A Critical Analysis", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 17, No. 1, 2013, 140-177, s. 168.

<sup>423</sup>Scott Snyder, "US Policy Toward North Korea", Council On Foreign Relations-SERI Quarterly, <http://www.cfr.org> (Erişim Tarihi:20.12.2015)

<sup>424</sup> Ocak ayından itibaren atmosfere uydu gönderebileceğine yönelik açıklamalar yapan Pyongyang Nisan'da denemeyi gerçekleştirmiş ve Taepodong-2 uzun menzilli balistik füze fırlatma sistemine sahip Unha-2 model roket fırlatma sistemi olan Kwangmyöngsöng-2 uydusunu atmosfere göndermiştir; [http://www.nytimes.com/2009/04/05/world/asia/05korea.html?\\_r=0](http://www.nytimes.com/2009/04/05/world/asia/05korea.html?_r=0) (Erişim Tarihi:20.12.2015)

<sup>425</sup> <http://www.nytimes.com/2009/04/07/world/asia/07korea.html?hpw> (Erişim Tarihi:20.12.2015)

<sup>426</sup> <http://edition.cnn.com/2009/WORLD/asiapcf/04/13/north.korea.un/> (Erişim Tarihi:20.12.2015)

<sup>427</sup> Scott Snyder, "Changes in Seoul's North Korean Policy and Implications for Pyongyang's Inter-Korean Diplomacy", Kyung-Ae Park (ed.), *New Challenges of North Korean Foreign Policy*, Palgrave Macmillan, St. Martin's Press-New York, 2010, 153-172, s. 163.

<sup>428</sup><http://www.aljazeera.com/news/asia-pacific/2009/05/200952842228594660.html> (Erişim Tarihi:20.12.2015)



amaçlarında etkisiyle yükseltilen ve en son 1982 yılında ilan edilen Watchon II alarm seviyesi bölgede çatışma riskini açıkça göstermiştir.<sup>429</sup>

Pyongyang'ın salt dış sebeplerden hareketle sert tutum almadığı ve ülkede bir güç mücadelesi sürdüğü görüşleri baskın olurken ABD-Güney Kore ilişkileri ve ittifak yaşanan gelişmelerden olumlu etkilenmiştir. Lee Myung Bak'ın Washington'a gerçekleştirdiği ziyaret ile yeni başkan Obama ile görüşmesinde nükleer bir Kuzey Kore'ye izin verilmeyeceği açıklaması yapılırken Washington tarafından Seul'e nükleer koruma şemsiyesi sağlanmasına yönelik yazılı teminat verilmiştir.<sup>430</sup>

### 3.5.1. Kore Yarımadasında Tansiyonun Yükselmesi ve Çatışma Riski

Pyongyang rejiminin gerginliği yükseltme stratejisi ise ABD-Güney Kore arasındaki işbirliğinin artması ile çeşitli iç politik sebeplerden dolayı devam etmiştir. Pyongyang tarafından yükseltilen kademeli gerginlik Güney Kore'ye ait *Cheonan* isimli bir savaş gemisinin 26 Mart 2010'da Güney Kore kara sularında batırılması ve 46 denizcinin hayatını kaybetmesi ile dramatik biçimde artmıştır. Başlangıçta geminin batma sebebi netleştirilememiş ancak yapılan araştırma sonucunda geminin küçük denizaltılardan fırlatılan bir torpido tarafından batırıldığı saptanmıştır.<sup>431</sup> Pyongyang ise yaptığı açıklamada savaş gemisinin kendileri tarafından batırılmadığını belirterek herhangi bir özür dilemeyeceğini ve tekrar Kuzey Sınır Hattını tanımadığını bildirmiştir.<sup>432</sup> Pyongyang haricinde Pekin tarafından yapılan açıklamada araştırma sonuçlarının doğrulanabilir olmadığı ve Güney Kore gemisinin Kuzey Kore tarafından batırıldığına dair bir kanıt olmadığı iddia edilmiştir<sup>433</sup>

Bu bağlamda Cheonan Hadisesi 1953 yılından itibaren Kore Yarımadasındaki tansiyonu yükselten en önemli hadiselerden biri olurken Lee yönetimi açısından dönüm noktası olmuştur. Lee, Pyongyang'ın özür dilemesini talep ederken Kaesong hariç ticari faaliyetleri tek taraflı durdurmuş ve ölçeği küçültülen gıda yardımı hariç bütün yardım paketlerini askıya almıştır. Lee yönetimi

---

<sup>429</sup> Pyongyang'ın sert tutum almasında 2008 yazında Kim Jong İl'in kısmi felç geçirmesi ve yönetimin otoritesinin devam ettiğinin gösterilmesi adına sert tutum alındığı iddiaları yapılırken şahin kanadın yönetimde etkili olmaya başladığı yorumları da yapılmıştır. Örneğin 2007 öncesi Koreler arası yakınlaşmayı sağlamada etkili olan Kore İşçi Partisi Dış Gelişmeler Genel Müdürü Choe Sung-Chol tasfiye edilmiştir; Hong Nack Kim, "The Lee Government's Policy toward the Denuclearization of North Korea and its Implications for South-North Korean Relations", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 15, No. 2, 2011, 43-74, s. 48.

<sup>430</sup>Victor D. Cha, "All North Korea All the Time", *Comparative Connections-Center for Strategic and International Studies*, Vol. 11, No. 2, 2009, 1-9, s. 5.

ayrıca ABD ile ortak donanma tatbikatları düzenleneceğini ve Pyongyang'ın en hassas olduğu konulardan bir olan propaganda program ve faaliyetlerini askıya alma kararını kaldırmıştır.<sup>434</sup>

Lee yönetimi meseleyi BMGK'ya da taşıyarak sorunun diplomatik olarak çözülmesi ve Kuzey Kore'ye sert bir uyarı yapılmasını hedeflemekle birlikte Çin ve Rusya'nın karşıt yönde hareket etmesi Kuzey Kore'nin kınanmamasıyla sonuçlanmıştır.<sup>435</sup>

Cheonan Hadisesinin bir diğer önemli etkisi Roh döneminde karara varılan ve 2012 yılında gerçekleştirilmesi planlanan Ortak Kuvvetler Komutasının (OPCON)<sup>436</sup> transferi meselesinin tekrar ele alınması ve transferin ABD'den Güney Kore'ye geçişinin ertelenmesini gündeme getimesidir.<sup>437</sup>

ABD-Güney Kore arasındaki yakınlaşma ise Cheonan hadisesinin ertesinde ittifak tarihinin en büyük donanma tatbikatlarından birisinin gerçekleştirilmesiyle sonuçlanmıştır. Tatbikata katılan gemi ve personel sayısının yanı sıra Amerikan donanmasının en büyük ve prestijli gemilerinden olan nükleer uçak gemisi USS George Washington'ında tatbikatta bulunması ABD'nin müttefikini desteklediğine

---

<sup>431</sup> Saldırının Kim Jong İl'in varisi oğlu Kim Jong Un'un babasının izni ile emri vermesi ve ardından "General" rütbesine terfi edilmesi saldırının birçok sebebi olabileceğini ortaya koymuştur. Ayrıca Pyongyang'ın bir süreden beri ateşkesin kaldırılması kararı ve müzakerelere dönülmesi teklifinin Seul ve Washington tarafından şartlara bağlanmasına tepki gösterdiği söylenebilir; Won Gon Park, a.g.m. , ss. 327-328.

<sup>432</sup> <http://www.bbc.com/news/world-asia-32013750> (Erişim Tarihi:25.12.2015)

<sup>433</sup> [http://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2010/07/116\\_69702.html](http://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2010/07/116_69702.html) (Erişim Tarihi:25.12.2015)

<sup>434</sup> Taewoo Kim, "The Korean Position on Alliance Formation and the Change of Public Trust between Korea and the United States: The Cheonan Incident and the OPCON Issue", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 14, No. 2, 2010, 148-159, ss. 150-151.

<sup>435</sup> <http://www.un.org/press/en/2010/sc9975.doc.htm> (Erişim Tarihi:25.12.2015)

<sup>436</sup> Kore Savaşı esnasında imzalanan Daejon mutabakatı ilke Birleşmiş Milletler Komutası altında Güney Kore ve ABD birlikleri Amerikan kontrolü altına girmiştir; Daejon Hwee Rhak Park, "The Transfer of Wartime Operational Control in Korea: History, Risks and Tasks from a Military Perspective", *The Korean Journal of International Studies*, Vol.8 No.2, 2010, 327-351, s. 338

<sup>437</sup> İçlerinde dini liderler ve Kore Savaşına katılmış gazilerinde olduğu 10 milyon imza toplanmış ve OPCON transferinin durdurulması hükümetten talep edilmiştir. Keza Roh döneminde OPCON transferinin Koreler arası tehdit seviyesinin azalmasına bağlı olarak gerçekleştirilmesi kararlaştırılmakla birlikte 2006 ve 2009 yıllarına iki nükleer silah denemesi, uzun ve kısa menzilli balistik füze testleri, son yıllarda Kuzey Kore'nin ateş gücü kapsamında envanterini genişletmesi OPCON transfer şartlarını ortadan kaldırdığını savunanların tezlerini güçlendirmiştir; Taewoo Kim, a.g.m. , s. 153.

yönelik sembolik bir mesaj niteliği taşımıştır. Çin ise bölgedeki tansiyonu yükselteceğini açıklayarak tatbikatı kınadığını açıklamıştır.<sup>438</sup> Özellikle Çin'in Lee dönemiyle birlikte ABD-Güney Kore ittifakının pekişmesine ve Kuzey Kore'ye karşı ortak tutum takınılmasına karşı olduğu açıkça ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu durum 1992'den beri gelişen ikili ilişkilerin aslında ekonomik gelişmeye rağmen güvenlik anlamında fazla gelişemediğini ortaya çıkarmış ve Pekin'in artan şekilde Seul'ün aleyhine Pyongyang'ı korumaya başladığına yönelik görüşleri de desteklemiştir.<sup>439</sup>

Cheonan Hadisesi'nin ardından devam eden gerginlik ise Kuzey Kore'nin tek taraflı provokasyonları sebebiyle daha da tehlikeli bir hal almaya başlamış ve 1953 ateşkesinden itibaren gerçekleştirdiği en provokatif ve ciddi saldırı düzenlenmiştir. Kuzey Kore'ye ait topçu birliklerinin Yeonpyeong Adasına gerçekleştirdikleri saldırı sivil can kayıplarının olması sebebiyle gerginliği tırmandırırken saldırının arkasında Pyongyang'daki yönetim değişikliği sürecinin olduğu iddia edilmiştir. Özellikle Kim Jong İl'in hasta olması ve varisi olan oğlu Kim Jong Un'un sistem içerisinde henüz güçlü bir pozisyonda olmaması Yeonpyeong Adasının bombalanması "başarısının" Kim Jong Un'a bağlanması ile iç hesap güdüldüğü düşünülmüştür.<sup>440</sup>

Lee yönetimi ise Yeonpyeong Adasına yapılan saldırıyı şiddetle kınarken Güney Kore'nin çok sık kullanmadığı bir retorik kullanarak ikinci bir saldırının bedelinin ağır olacağı açıklanmıştır.<sup>441</sup> Çin'in ise herhangi bir kınamada bulunmaktan ziyade tarafları itidalli davranmaya davet ederek orta yolu bulmaya çalışması Güney Kore-Çin ilişkileri açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Kuzey Kore'nin sivil yerleşimleri bombalamasına karşı Çin'in herhangi bir açıklamada bulunmaktan

---

<sup>438</sup><http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/07/25/AR2010072500754.html> (Erişim Tarihi 01.01.2016)

<sup>439</sup> Özellikle Obama'nın yaptırım kararlarının ve hedef aldığı Kuzey Koreli şirketlerin Çin'de yaptırım kararlarından etkilenmeksizin faaliyet göstermesi ve hatta hedef şirketlerden Nam Chongang'ın Pekin'in finansal merkezinde operasyonlarını yürütmesi BMGK tarafından alınan karara Çin'in riayet etmediğini göstermiştir; Larry A. Niksch, "The Obama Administration's Korea Policy and the Prospects for the Denuclearization of North Korea", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 15. , No. 2, 2011, 17-42, ss. 30-31.

<sup>440</sup> Pyongyang'ın Koreler arası ilişkileri tansiyonu yükselterek kendi lehine çekme girişimlerinin Lee ve Obama yönetimlerinde karşılık bulmaması ekonomik kriz içerisindeki ülkede hoşnutsuzluğun dış tehdit adı altında Güney Kore-ABD ittifakına yani dışarıya kanalize edilmesine yol açmıştır; Christoph Bluth, *Crisis on the Korean Peninsula*, Potomac Books, Virginia, 2011, ss. 106-107.

<sup>441</sup> Hong Nack Kim, "The Lee Government's Policy toward the Denuclearization of North Korea and its Implications for South-North Korean Relations", a.g.m. , s. 60.

kaçınması Güney Kore’de Roh döneminin aksine Çin ile güvenlik meselelerinde işbirliğinin sınırlarını göstermiştir.<sup>442</sup>

Çin’in insiyatif olarak öncelikle Kuzey Kore ve Güney Kore arasında temas kurulması ve hemen akabinde Kuzey Kore ile ABD’nin ikili görüşmeler yürütmek suretiyle Altılı Görüşmelerin toplanmasına yönelik girişimleri ise sonuçsuz kalmıştır. Başta Kuzey Kore olmak üzere tarafların karşılıklı talepleri Çin’in insiyatifinin önüne geçerken Güney Kore tarafı özür ve tazminat taleplerinden vazgeçmemiştir.<sup>443</sup>

Kim Jong İl’in 2011’de ölümünün ardından yönetime oğlu Kim Jong Un geçmesi ise hâlihazırda varolan gerginliklerin devam etmesiyle sonuçlanmıştır. Kim Jong Un’un iktidarını pekiştirmek için dış tehditlere ve gerginliğe ihtiyaç duyması balistik füze denemeleri ve uydu fırlatma testlerinin yapılmasıyla sonuçlanırken taraflar arasında herhangi bir iletişim kanalı da kalmamıştır. Bu çerçevede iki Kore arasındaki ilişkiler Soğuk Savaşın bitmesinin ardından kurulan karşılıklı diyalog ortamının sona erdiği bir noktaya varmıştır.<sup>444</sup> Kore Yarımadasındaki son durum Soğuk Savaş döneminde var olan tehdit algısı yüksek ancak kutuplar arası istikrardan kaynaklı düzeni aşan bir durum teşkil etmiştir. Konvansiyonel orduların boyutlarının büyüklüğü haricinde Kuzey Kore’nin kitle imha silahlarındaki gelişimi başta 2012 yılındaki test olmak üzere ABD’nin Pasifik üslerinin saldırı alanı içerisinde olduğunu göstermiştir.<sup>445</sup> Bununla birlikte son uydu fırlatma denemesindeki esas nokta fırlatma işleminin sonucunda uydunun çalışmaması değil Taepodong-2 balistik füzesi fırlatma sisteminin temel alındığı Unha-3 roketinin yörüngeye ulaşmasıdır.<sup>446</sup> Bu durum Kuzey Kore’nin büyük ölçekte yerli teknoloji ile ürettiği balistik füzelerin menziline sanılandan çok daha uzak mesafelere erişebildiğini ortaya koymuştur.<sup>447</sup>

Pyongyang’ın Aralık 2012 roket testi açık şekilde rejimin hâlihazırda Güney Kore ve Japonya’yı vurabilme kapasitesinin yanı sıra Guam veya Hawaii gibi

<sup>442</sup> <http://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11828846> (Erişim Tarihi 01.01.2016)

<sup>443</sup> [https://www.armscontrol.org/act/2011\\_05/NorthKorea](https://www.armscontrol.org/act/2011_05/NorthKorea) (Erişim Tarihi 01.01.2016)

<sup>444</sup> Ohm Tae-am, “Security Challenges and Policy Dilemmas of South Korea in 2012”, *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 24, No. 1, 2012, 17–32, s. 21.

<sup>445</sup> ABD’den yapılan açıklamada uydunun yörüngeye yerleştirilme işleminin başarılı olduğu ancak herhangi bir telsiz mesajı alınamadığı ve uydunun bir anlamda başıboş şekilde döndüğü açıklanmıştır; <http://www.bbc.com/news/world-asia-20690338> (Erişim Tarihi 01.01.2016)

<sup>446</sup> [https://web.archive.org/web/20121020095705/http://armscontrolcenter.org/publications/factsheets/fact\\_sheet\\_north\\_korea\\_nuclear\\_and\\_missile\\_programs/](https://web.archive.org/web/20121020095705/http://armscontrolcenter.org/publications/factsheets/fact_sheet_north_korea_nuclear_and_missile_programs/) (Erişim Tarihi 01.01.2016)

<sup>447</sup> <http://www.bbc.com/news/world-asia-21115985> (Erişim Tarihi 01.01.2016)

Amerikan adalarını ve hatta Amerika'nın Batı Kıyısını dahi potansiyel olarak vurabileceğini göstermiştir. Füzelerin menzilinın erişimin istatistiksel olarak Amerikan topraklarına ulaşıyor olması bile Washington tarafından büyük bir güvenlik tehlikesi olarak nitelendirilmekle birlikte güdüleme sisteminin ileri teknoloji istediği ve Pyongyang'ın elinde henüz yüksek teknolojik bir sistem olmadığı iddia edilmiştir. Mamafih son test ile birlikte Batı Kıyısı'nın Pyongyang'ın menziline girmesi ABD'yi Güney Kore ve Japonya ile aynı seviyede güvenlik tehdidi algılama çizgisine getirmiş ve üç ülkeyi güvenlik konuları çerçevesinde birbirine daha da yakınlaştırmıştır.<sup>448</sup>

Lee yönetimi açısından Kuzey Kore'nin füze menzilinın kapasitesinin ve Amerika kıtasını potansiyel olarak vurabileceğinin ortaya çıkması güvenlik bağlamında Büyük bir paradigma değişikliğine yol açmamıştır. Bununla birlikte Pyongyang'ın son denemesi Güney Kore-ABD ittifak ilişkilerine ortak tehdiye maruz kalınması bağlamında olumlu yansımıştır. Buradan hareketle Lee yönetiminin son yılı olarak 2012 yılı Koreler arası ilişkilerde neredeyse temassızlık seviyesine ulaşırken Kore analisti Aidan Foster-Carter yılda dört defa yaptığı analizlerinde genel tablo ilişkilerde yazılacak derecede önemli bir gelişme olmadığı üzerinedir.<sup>449</sup>

Lee'nin ardından başkanlık görevine sağ muhafazakâr Park Geun Hee'nin gelmesi ABD ile işbirliğinin devam edeceğini gösterirken Güney Kore açısından ABD ittifakının vazgeçilmezliğini ortaya koymuştur. Park döneminde ABD ile ittifak Kuzey Kore kaynaklı gelişmeler bağlamında vazgeçilmez olurken Güney Kore'nin Çin ile ilişkilerinde de kritik kararların verildiği bir dönem olmuştur. Bu bağlamda 2013 Baharında Kore Yarımadasında çatışma riski tekrar artarken Park yönetimi ABD'nin 1992'de çektiği nükleer silahların tekrar Güney Kore'ye yerleştirilmesine izin vermiştir. Çin tarafından bölgedeki gerginliği tırmandıran bir karar olarak nitelenen bu gelişme Güney Kore açısından Kuzey Kore meselesi kapsamında Çin'in güvenlik ortağı olarak görülmediğini göstermiştir.<sup>450</sup>

Nitekim Güney Kore'nin Çin ile yakınlaşmasının önündeki güvenlik kaynaklı engeller açıkça görülmeye başlanmıştır. Çin-Japonya arasında devam eden tarihsel

---

<sup>448</sup> <http://www.bbc.com/news/world-asia-21710644> (Erişim Tarihi 01.01.2016)

<sup>449</sup> Bu durum 2009'dan sonra sürecin nasıl yavaşladığının bir kanıtı olması açısından önemlidir; Aidan Foster-Carter, "Waiting For Better", *Comparative Connections –Center for Strategic and International Studies*, Vol. 14, No. 2, 2012, 1-9, s. 1.

<sup>450</sup> <http://thediplomat.com/2013/03/not-a-good-idea-american-nukes-in-south-korea/>  
(Erişim Tarihi:05.02.2016)

Senkaku/Diaoyu Adaları anlaşmazlığında Çin'in tek taraflı Hava Savunma Tanımlama Sahası (Air Defense Identification Zone) ilan etmesi meseleye Güney Kore'nin de dahil olmasıyla sonuçlanmıştır. Çin'in tek taraflı kararı ile birlikte uzatılmış hava savunma sahasının Güney Kore'ye ait hava savunma sahası ile çakışması Seul-Pekin hattında yeni bir tür gerginlik yaratmıştır.<sup>451</sup> Park yönetimi başlangıç olarak sürecin dışında kalmaya ve Çin'i kararından geri adım attırmaya çalışmakla birlikte Pekin'den gelen olumsuz cevaplar karşısında ABD-Japonya bloğu ile hareket etmiştir. Güney Kore, resmi olarak ABD-Japonya çizgisinden ayrılarak meselenin kendisini ilgilendiren tarafına cevap verecek şekilde ihtilafli bölgede savaş uçakları uçurmuş ve Çin'in tek taraflı kararına karşı pozisyon almıştır.<sup>452</sup>

Lee döneminin başından itibaren restorasyon sürecinde giren ABD-Güney Kore ittifakının bağlayıcılığı ve Güney Kore'nin açık şekilde tercihini ABD'den yana yaptığını gösteren diğer iki gelişme operasyonel kuvvetlerin kontrolünün ABD'de kalması ve ortak füze savunma sistemleri meselesi olmuştur. Normal şartlarda Lee döneminin son yılında ABD'nin ortak kuvvetlerin komutasını Güney Kore'ye devretmesi gerekmele birlikte süreç Park dönemine sarkıtılmış ve tekrar ele alınması kararlaştırılmıştır.<sup>453</sup> Buradan hareketle Kuzeydoğu Asya'da başta Kuzey Kore olmak üzere mevcut güvenlik konjonktürü ABD'nin Güney Kore ulusal güvenliği açısından varlığının önemini ortaya koymuştur. Park, ortak kuvvetlerin savaş zamanı ortak komutasının Güney Kore'ye verilmesi meselesini 2020'li yılların ortalarında tekrar ele alınmak üzere kapatırken Güney Kore-ABD ittifakının devam ettiğini gösteren en önemli bağ böylece korunmuştur.<sup>454</sup>

Park döneminde gerek Güney Kore-ABD ittifakı ve gerek Güney Kore-Çin ilişkileri açısından bir diğer kritik gelişme Güney Kore'ye yerleştirilecek yüksek teknolojiye sahip uzun menzilli hava savunma sistemi THAAD (Terminal High Altitude Area Defence) olmuştur. Genel olarak THAAD savunma sistemlerinin daha çok geniş alanlarda ve orta-uzun menzilli balistik füzelerde daha etkili olduğunu

---

<sup>451</sup> <http://thediplomat.com/2013/11/china-imposes-restrictions-on-air-space-over-senkaku-islands/> (Erişim Tarihi:01.03.2016)

<sup>452</sup> Han Kwan-soo, "Discussion on Whether the Korean Peninsula will be Included in China's Core Interests", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 27, No. 1, 2015, 57–69, s. 60.

<sup>453</sup> <http://thediplomat.com/2014/06/us-south-korea-discuss-operational-control-opcon-transfer/> (Erişim Tarihi:03.03.2016)

<sup>454</sup> <http://www.stripes.com/news/special-reports/year-in-review-2014/us-south-korea-agree-to-again-delay-handover-of-wartime-operational-control-to-seoul-1.320623> (Erişim Tarihi:03.03.2016)

düşünen Seul yönetimi sistemin sınırlı ve kısa bir coğrafi bölge olan Kore Yarımadasındaki verimini sorgulamıştır. THAAD sistemlerinin yerleştirilmesi meselesinin Çin tarafından protesto edilmesi ve sistemin bölgesel güvenliği tehdit ettiği açıklamaları Park yönetimini Çin ve ABD arasında bırakırken mesele 2015 boyunca Güney Kore-ABD-Çin üçgeninde gündemin başında gelmiştir.<sup>455</sup> THAAD bataryalarının Güney Kore'ye yerleştirilmesi meselesi ABD tarafından Kuzey Kore sebebiyle yerleştirildiği tezini içermekle birlikte Pekin'in mevcut bataryaların kendisine yönelik konuşlandırıldığını öne sürmesi Seul'ün Pekin'i gözetmesi ve dengeli bir pozisyonda durmaya çalışması sebebiyle tekrar sıkıntılı bir durum yaratmıştır.

Bununla birlikte bir yılı aşkın bir süre ertelenen THAAD meselesi Kuzey Kore'nin Ocak 2016'da geliştirdiğini açıkladığı hidrojen bombasını test etmesi neticesinde tekrar hızlanmış ve sistemin yerleştirilmesi Güney Kore-ABD heyetler arası görüşmelerde tekrar gündem haline gelmiştir.<sup>456</sup> Sonuç olarak Park yönetimi THAAD füzelerinin yerleştirilmesi kararını alırken ülkenin ve bölgenin içerisinde bulunduğu durumu Güney Kore'nin tarihsel tecrübelerine atıflar yaparak kamuoyuna açıklamıştır.<sup>457</sup> Çin Dışişleri Bakanlığı ise Mart 2016'da yaptığı açıklamada THAAD füzelerinin Kore Yarımadasına yerleştirilmesinin Kuzey Kore'nin balistik füzelerine yönelik olduğu kadar kendi askeri gücüne yönelik bir girişim olduğunu nitelemiş ve Çin'in güvenlik çıkarlarının aleyhinde bir durumun oluşmasına izin verilmeyeceği ifade edilmiştir. Güney Kore Dışişleri Bakanlığı ise açıklamaya cevaben THAAD anti-balistik füzelerinin yerleştirilmesi meselesinin ülkenin korunması hususuyla ilgili teknik bir mesele olduğunu ve Çin'in bu meseleyi teknik bir mesele olmaktan çıkarıp uluslararası ilişkiler noktasında görmesi halinde meselenin Güney Kore'nin egemenliği ve temel hakları noktasına evrileceği şeklinde cevap verilmiştir.<sup>458</sup> Mart 2017'de ilk parti THAAD savunma sistemlerinin Güney Kore topraklarına kurulmasının başladığı açıklanmıştır.<sup>459</sup>

<sup>455</sup> <http://thediplomat.com/2015/03/south-korea-torn-between-us-and-china/> (Erişim Tarihi:03.03.2016)

<sup>456</sup> <http://edition.cnn.com/2016/01/05/asia/north-korea-seismic-event/> (Erişim Tarihi:03.03.2016)

<sup>457</sup> [http://www.mnd.go.kr/user/boardList.action?command=view&page=1&boardId=O\\_47261&boardSeq=O\\_140579&titleId=null&siteId=mnd\\_eng&id=mnd\\_eng\\_030100000000](http://www.mnd.go.kr/user/boardList.action?command=view&page=1&boardId=O_47261&boardSeq=O_140579&titleId=null&siteId=mnd_eng&id=mnd_eng_030100000000) (15.08.2016)

<sup>458</sup> <http://thediplomat.com/2016/05/south-korea-japan-to-hold-missile-defense-drill-in-june/> (Erişim Tarihi: 23.05.2016)

<sup>459</sup> <http://www.bbc.com/news/world-asia-39188826> (Erişim: 01.04.2017)

### 3.5.2. Lee Myung Bak Dönemi Genel Değerlendirmesi

Lee Myung Bak'ın iktidara geldiği 2008 yılında Kore Yarımadasında mevcut durum Altılı Görüşmelerin ivmesini kaybetmesine rağmen sürdürülmeye çalışıldığı ve henüz Pyongyang ile iletişim kanallarının kopmadığı bir durumdadır. Bununla birlikte yeni muhafazakâr yönetimin Kuzey Kore ile ilişkileri ilerletmeyi karşılıklı adımlar atılması şartına bağlaması bu ülkenin tepkisine yol açmıştır. Kuzey Kore, başta ABD ile anlaşamama ve Güney Kore'de Lee'nin iktidara gelmesi gibi dış etkenler çerçevesinde gerginliği arttırma yoluna gitmiştir. Öte yandan iç politik etkenler de Kuzey Kore'nin tansiyonu bilinçli şekilde arttırmasında etkili olmuştur. Özellikle Kim Jong İl'in hastalanması ve yerine genç oğlunun geçecek olması, yeni liderin dış politikada başarıya ihtiyacı olduğundan hareketle Kuzey Kore'nin gerginliği tırmandırmasına yol açmıştır.

Nitekim 2009 yılında Kuzey Kore'nin balistik füze denemesi ve nükleer testi Pyongyang'ın tansiyonu yükseltme politikalarının klasik bir örneği olmuştur. Kuzey Kore'nin provokasyonlarına karşın Lee Myung Bak'ın geri adım atmaması ve ABD'de göreve gelen Barack Obama yönetimi ile sıkı bir işbirliğine girilerek ittifakın restore edilmesi politikası ise Güney Kore-ABD ilişkilerinde sekiz yıl süren olumsuz ilişkiler dönemini sonlandırmıştır. Lee, Roh döneminde ABD-Güney Kore ilişkilerinde kağıt üstünde değişikliklere yol açmasa dahi tarafların birbirlerine olan algısının erozyona uğradığı görüşünde olmuştur. Karşılıklı algının iki ülke açısından birbirlerini müttefik olarak görmediği bir noktaya evrilmesi Lee tarafından büyük bir dış politika hatası olarak görülmüş ve mevcut güvenlik atmosferi çerçevesinde ABD ile ittifakın restore edilmesi kararı alınmıştır.<sup>460</sup>

Lee yönetimi döneminde dış politikada ikinci kırılma noktasını oluşturan Cheonan ve Yeonpyeong hadiseleri ise şüphe götürmez şekilde Güney Kore'nin ABD ile ittifakını dış politikasında merkeze koyduğunun kanıtı olmuştur. Süreç ABD'nin ortaya koyduğu askeri destek ile Güney Kore'nin güvenliğinde asıl unsur

---

<sup>460</sup> Lee, Bush'un son senesinde Washington'ı ziyaret ederek işbirliği tablosu çizmiş ve taraflar ittifakın sağlamlığını ve uzun vadeli olduğunu vurgulamak amacıyla ittifakın "21. Yüzyıl İttifakı" olduğuna dair açıklamalar yapmışlardır. Lee daha sonra Obama'yı ziyaret ederek "Ortak Vizyon Belgesi"ni imzalayarak ittifakın 21. Yüzyıl ittifakı olduğu ifade edilmiştir. Bu ifadenin anlamı ise 1953 Ortak Savunma Antlaşmasının başta Güney Kore olmak üzere bölgesel istikrar açısından oynadığı önemli rol olmuş ve iki ülke değişen güvenlik gündemine karşı beraber hareket etmeyi kararlaştırmıştır; Mel Gurtov, "The Korea-U.S. Alliance in the Obama Era", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 13. No. 2, 2009, 45-69, s. 47.



olduğunu gösterirken Çin'in tutumu Güney Kore açısından hayal kırıklığı olmuştur<sup>461</sup>. Çin'in Cheonan ile Yeonpyeong hadiselerinde Kuzey Kore'yi savunacak şekilde tutum alması Güney Kore açısından ABD ile ittifakın gerekliliğini tartışmasız kılmıştır.

Lee döneminin başından itibaren Güney Kore-Çin ilişkileri ekonomik ilişkiler haricinde politik anlamda olumsuz bir hal almıştır. Lee'nin ABD ile ittifakı restore edeceğine yönelik açıklamaları Çin Dışişleri Bakanlığı aracılığı ile eleştirilmiş ve ittifak Soğuk Savaş dönemi artığı olarak nitelenerek değişen zamanın ihtiyaçlarına cevap vermediği ifade edilmiştir. Lee ise aynı şekilde ABD-Güney Kore ittifakının Çin-Kuzey Kore arasındaki Dostluk, İşbirliği ve Yardımlaşma yani savunma antlaşması kadar tarihi eser olduğu belirtilmiştir.<sup>462</sup>

Bu bağlamda tarafların Kuzey Kore'ye olan bakışları birbirinden oldukça farklı olmuştur. Güney Kore, Çin'den işbirliği ve diyalog ortamını bozan politikalar izlemesi sebebiyle Kuzey Kore'ye karşı ortak hareket etmek istemekle birlikte Çin'in geleneksel politikasından ayrılmadığı görülmüştür. Soğuk Savaş sonrası dönemde Çin, her ne kadar iki Kore politikası izlemekteyse de Kuzey Kore'nin olası bir çöküşü ve bölgenin ABD etkisinde birleşik bir Kore'ye geçme ihtimali kabul edilebilir bir seçenek olmamıştır. Dolayısıyla Çin-Kuzey Kore ilişkilerinde Soğuk Savaş döneminden kalan ortak savunma antlaşması olası bir saldırıya uğrama durumunda Çin'in Kuzey Kore'ye yardım etmesi anlamına gelmekle birlikte fikir ayrılıkları oldukça derindir. İki ülke arasında karşılıklı güvensizlik oldukça fazla olup Çin'in politikası Kuzey Kore'nin bölgede çatışma başlatmasının engellenmesi ancak Kuzey Kore'de rejimin çökmesinin önüne geçilmesi şeklindedir. Çin'in geleneksel Kore politikasında bu anlamda herhangi bir değişiklik olmaması ise Güney Kore'de

---

<sup>461</sup> Chonan ve Yeonpyeong olayları ertesinde Lee ve Obama, Roh-Bush döneminde anlaşmaya varılan operasyonel kontrol devrini 2015'e ertelemiş ve Cheonan olayının akabinde iki ülkenin Dışişleri Bakanları ve Savunma Bakanları ülkelerin tarihinde bir ilk olarak 2+2 düzeninde toplanmışlardır. Ayrıca Yeonpyeong adasının bombalanmasının ardından Lee'nin Washington'ı ziyareti ise oldukça dostane bir havada gerçekleşmiş hatta Lee, Obama'nın Savunma Bakanı, Dışişleri Bakanı ve Kuvvet Komutanları ile Pentagon'daki özel brifingine davet edilmiştir. Pentagon sözcüsü John Kirby tarihte ilk defa yabancı bir devlet başkanının mevcut "The Tank" odasında brifing davet edildiğini açıklamıştır. Böylece 2009-2010 hadiseleri yani Kuzey Kore'nin faaliyetleri bir anlamda Güney Kore'yi ABD'nin bölgede en önemli ortaklarından biri haline getirmiştir; Wang Weimin ve Xin Hua, "Redefinition of the ROK-U.S. Alliance and Implications for Sino-ROK Relations: A Chinese Perspective", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 24, No. 3, 2012, 285–302, s. 296.

<sup>462</sup> Jinwung Kim, A History of Korea: From "Land of the Morning Calm" to States in Conflict, a.g.e. , s. 604.

birleşme senaryoları içerisinde Çin'in rolüne olan eleştirileri de beraberinde getirmiştir.<sup>463</sup>

Çin'in Kuzey Kore meselesi haricinde Güney Kore ile ilişkilerini etkileyen bir diğer gelişme ABD'nin 2009'dan itibaren Asya-Pasifik bölgesine odaklanması ve Güney Kore ile ittifaka önem biçmesidir. Başkan Obama, ABD'nin askeri kesintilere gitmekle birlikte bir Pasifik devleti olmasından ötürü kesintilerin bölgeyi kapsamayacağını söylemiştir.<sup>464</sup> Dışişleri Bakanı Hillary Clinton tarafından kaleme alınan ve *Foreign Policy* dergisinde yayınlanan makalede ise ABD'nin geleceğin ekonomik potansiyellerinin bulunduğu Asya-Pasifik bölgesine ağırlık vereceği ifade edilirken bu bölgede varolan ittifakların ABD açısından önemine değinilmiştir. Clinton, Güney Kore-ABD ittifakının bölgesel istikrar ve ABD açısından önemini belirtirken ittifakın küresel olduğunu ifade etmiştir.<sup>465</sup>

ABD'nin Soğuk Savaş sonrasında Asya-Pasifik bölgesine yeterli derecede odaklanmadığı ve oluşan boşluğu Çin'in doldurmaya başladığı görüşünden hareket eden Amerikan dış politikası buradan hareketle Çin'in çevrelenmesi stratejisini uygulamaya koymuştur. Güney Kore, ABD'nin genel bölge stratejisi içerisinde oldukça önemli olurken Lee'nin başta Kuzey Kore kaynaklı meseleler olmak üzere ABD ile işbirliği içerisinde olması Çin'in tepkisini çekmiştir. Bu bağlamda Çin, Güney Kore'nin Kuzey Kore kaynaklı güvenlik sorunlarının çözümüne alternatif yaratamazken geleneksel Kuzey Kore politikasını izlemesi sebebiyle Soğuk Savaş sonrasında Güney Kore ile geliştirdiği karşılıklı güven ortamı da kaybolmaya başlamıştır.<sup>466</sup>

Kuzey Kore'nin nükleer programının yörüngeye uydu yerleştirmesiyle ulaştığı menzilin sınırlarının ortaya çıkması ise ABD açısından büyük bir ulusal güvenlik tehdidi oluşturmuştur. Kuzey Kore'nin ABD anakarasını vurabilme ihtimalinin ortaya

---

<sup>463</sup> Nam Jong-ho, Choo Jae-woo & Lee Jang-won, "China's Dilemma on the Korean Peninsula: Not an Alliance but a Security Dilemma", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 25, No. 3, 2013, 385–398, ss. 389-390.

<sup>464</sup> <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/8895726/US-will-shift-focus-from-Middle-East-to-Asia-Pacific-Barack-Obama-declares.html> (Erişim Tarihi 15.01.2016)

<sup>465</sup> <http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/> (Erişim Tarihi 15.01.2016)

<sup>466</sup> Dong Xiangrong, "China's Dilemma on the Korean Peninsula", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 25, No. 2, 2013, 243–255, s. 249.

çıkması Güney Kore-ABD ittifakını paylaşılan ortak tehdit üzerinden şekillendirirken ittifakın güçlenmesinde oldukça önemli bir etken olmuştur.<sup>467</sup>

Buradan hareketle Lee döneminde bakıldığında Güney Kore'nin dış politikası neo-klasik realist yoruma uygun olacak şekilde analiz edilebilmektedir. Lee yönetiminin izlediği politikalarda iç politikanın etkisi olmakla birlikte yönetim mevcut konjonktür ile uyumlu hareket etmiştir. Lee döneminde Kuzey Kore'nin nükleer bir devlet olması Güney Kore güvenliği açısından bekasına yönelik en büyük güvenlik tehdidi olurken, ABD ile ortak hareket etme olgusu kaçınılmaz olmuştur. Çin'in, Güney Kore'nin güvenlik endişelerine cevap vermemesi ve Kuzey Kore'de rejimin devam etmesinden yana tavrını koyması ve ABD'nin Asya-Pasifik bölgesine geri dönerek ittifaklarını güçlendirme politikası Lee döneminde uluslararası etkenlerin oynadığı rolü göstermiştir. Her ne kadar Lee'nin ABD ile ittifakı restore etme tercihinin altında kendisinin ve partisinin muhafazakâr tutum ve görüşleri yatmaktaysa da bahsedilen gelişmeler Güney Kore'nin eğilimlerini şekillendirmiştir.

Lee dönemi mevcut gelişmeler çerçevesinde Güney Kore'nin 1998'den beri süregelen dış politika ikilemelerine son noktayı koyarken Güney Kore-ABD ittifakının güçlendirilmesi ve çok tartışılan Çin ile gelecekte oluşabilecek bir ittifak seçeneğinin ortadan kalkması süreci yaşanmıştır. Özellikle Roh Moo Hyun döneminde ortak kuvvetlerin operasyonel yönetiminin ABD'den Güney Kore'ye verilmesi kararlaştırılmakla birlikte 2009 ve özellikle 2010 hadiseleri sürecin ertelenmesine ve ittifakın bir anlamda bağlayıcı ögesinin sürdürülmesine yol açmıştır. Ayrıca ABD'nin Güney Kore'de bulunan askeri üslerini kapatma ihtimali de yeni yapılan ve iki ülke tarafından büyük bütçeler ayrılan Pyongtaek askeri üssü çerçevesinde ortadan kalkmıştır.

Bu bağlamda Güney Kore'nin stratejik tercihinin ABD'den yana yaptığı tespiti yapılabılırken ilk bölümlerden beri ele alınan bandwagoning yani küçük gücün büyük gücün ittifak sistemine katılması ve bir anlamda onun iradesini kabul etmesi politikası sürdürülmüştür. Lee'nin politikalarının selefi Park Geun Hee döneminde de sürdürülmesi ABD ile ittifakın bağlayıcılığını göstermiş ve soru işaretlerini ortadan kaldırmıştır. Ortak kuvvetlerin savaş zamanı operasyonel komutasının ABD'de kalmasının kararlaştırılması, ADİZ meselesinde Güney Kore'nin ABD-Japonya bloğu ile hareket etmesi ve THAAD füzelerinin Çin'in büyük tepkisine karşın Güney

---

<sup>467</sup> James J. Przystup, "Change and Continuity: The U.S.-ROK Alliance at 60", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 25, No. 4, 2013, 561–566, s. 563.

Kore'ye yerleştirilmesine izin verilmesi güvenlik meselelerinin ekonominin önemine rağmen dış politikada birincil önemde olduğunu göstermiştir.

Güney Kore-ABD ittifakı Güney Kore'nin artan ekonomik ve askeri gücü ile birlikte daha eşit bir yapıya bürünmekle birlikte Güney Kore'nin nihai olarak orta güç bir devlet olması, büyük güçlerle çevrili bir bölgede bulunması ve Kuzey Kore'nin tehditlerine maruz kalması büyük gücün peşine takılma politikalarının devam etmesine yol açmıştır. Dolayısıyla Güney Kore açısından mevcut güvenlik tehditlerinin ortadan kalkmaması, hatta aksine daha da artarak Kuzey Kore'nin nükleer bir devlet olması ABD ile ittifakın yerinin değiştirilemeyeceğini göstermiştir.

Öte yandan Güney Kore'nin, askeri-ekonomik açıdan yükselen Çin ve eski emperyal hedeflere sahip olduğunu düşündüğü ve 2011 sonrası savunma bütçesini arttırma kararı alan Japonya ile komşu olması dış politikasında güvenlik ve denge sağlaması açısından bölge dışı bir güç olması bakımından ABD ile ittifakın önemini ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla gerek Lee ve gerek Park Geun Hee dönemlerinde tercihin açık şekilde ABD'den yana yapılması Sung Hack Kang'ın geleneksel Kore dış politikasının temel taşı olan beka için büyük gücün etkisine girilmesi (bandwagoning for survival) eğiliminin devam ettiğini ortaya koymuştur.

#### **4. SONUÇ**

Kore Yarımadası coğrafi konumunun etkisiyle tarih boyunca çeşitli güçlerin mücadelelerine sahne olmuş ve bu mücadelelerden kaçınılmaz olarak etkilenmiştir. Eski dönemlerde Çin'in süzeren devletler federasyonu içerisinde vasal devlet konumunda bulunan Kore, dış politikasında Çin'e bağımlı olmakla birlikte iç politikasında otonom yapısını korumayı başarmıştır. Çin'in gücünü kaybettiği dönemlerde dışarıdan saldırılara açık hale gelen Kore, iç dinamikleri ve gerekse Çin'in belirli bir süre sonra tekrar Doğu Asya'da gücünü kazanmasıyla geleneksel süzeren-vasal ilişkisini sürdürme politikasını sürdürmüştür.

Kore, 19. yüzyılda Avrupalı devletlerin bölgeye gelmelerinden önce Çin'in etkili denetimi altında varlığını sürdürmüş ancak otonomisini kaybetmemiştir. Bu bağlamda eski çağlardan 19. yüzyıla kadar olan süreçte Kore Yarımadasında bulunan devletlerin güvenliklerini sağlamada Çin'in korumasını kabul ettiği görölmüştür. Esasen tipik bir bandwagoning yani büyük gücün peşine takılma politikası olarak adlandırılabilen bu dış politika Çin'in gücünü kaybetmesi ve Batılı devletlerin bölgede artan hâkimiyeti ile sarsılmıştır.

Çin'in Afyon Savaşları ertesinde gücünü kaybetmesi Kore üzerindeki koruma kalkanının bir anlamda kalkması anlamına gelirken Koreli yöneticiler yüzlerce yıllık dış politikalarında radikal değişikliklere hazırlıklı olamamışlardır. Çin'in 1894-1895 savaşında Japonya tarafından yenilgiye uğratılması ise Kore açısından ülkenin güvenliğine ve bağımsızlığına yönelik en büyük tehdit olmuş ve Kore, bu dönemde Çarlık Rusya'sına yakınlaşmıştır. Japonya'nın Kore Yarımadasını ilhak etme politikası izlediğinin farkında olan Koreli yöneticiler, Mançurya üzerinden bölgeye girmeye başlayan Rusya'nın dengeleyici bir güç olabileceğini düşünmüşlerdir.

Buradan hareketle Kore'nin Japonya ve Rusya arasında denge politikası izlediği analizleri yapılmakla birlikte aslında Kore'nin hiçbir şekilde büyük güçler arasında dengeleme yapmadığı ve geleneksel büyük gücün peşine takılma politikasına devam ettiği görülmüştür. Nitekim Joseon Kralı Gojong'un başdanışmanı Alman Paul Von Moellendorf, Kore'ye Rusya himayesine girme tavsiyesi vermiştir. Daha sonra Japonya'nın Kore'de yerel destekçileri ile birlikte düzenlemek istediği darbe girişiminin başarısız olması Kral Gojong'un Rus Büyükelçiliğine sığınmasıyla sonuçlanırken Kralın ölen eşinin erkek kardeşini Çar'ın sarayına yollayarak ikinci defa hamilik talep etmiştir.

Rusya'ya iki defa yapılan koruma talebi ve imparatorluğun himayesine girilmesi istekleri Kore'nin büyük güçler arasında denge politikası izlemekten ziyade bekasına yönelik tehditlerden korunmak için büyük gücün peşine takılma politikasını izlediğini göstermiştir. Yani 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başı itibariyle Kore, yüzyıllardır takip ettiği bandwagoning politikasından vazgeçmemiş ancak bölgesel güç geçişi çerçevesinde gücünü kaybeden Çin'in yerine gelen aktörlerden Rusya'nın korumasını elde etmeye çalışmıştır. Bu çerçevede Rusya'nın bir anlamda süzeren olarak hafif ancak bekasına kastetmeyen koruyuculuğunu kabul etmeye hazır Kore, Japonya'nın bu devleti 1904-1905 savaşında yenilgiye uğratmasıyla korumasız kalmış ve Japonya tarafından ilhak edilmiştir. Japonya'nın tehdit olarak algılanmasında ve Kore'nin Japonya'ya doğru bandwagoning yapmamasında esas unsur bu devletin Kore Yarımadasındaki tarihi emellerinden kaynaklanmaktadır. 16.yy'ın sonunda Japonya'nın Kore'yi ilhak girişimi ve 1876 Ganghewando Antlaşması ile Kore'nin gambot diplomasisi sonucunda dünyaya açılması Koreli yöneticilerin tarihsel hafızasından silinmemiştir. Dolayısıyla Kore'nin büyük gücün peşine takılma politikasının özü hiçbir şekilde değişmemiş sadece bölgesel güç geçişine bağlı aktör değişikliği olmuştur. Kore, kendi güvenliğini sağlayacak ancak otonomisini kaybettirmeyecek en uygun aktörleri seçmeye çalışmıştır. 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyılın başında Kore, Scweller'in bandwagoning modelinde bahsetmiş

olduğu kuzu tipi devlet olarak revizyonist-avcı devletlerden kaçınmak, varlığını sürdürebilmek için büyük bir hamî arayışında olmuştur.

Japon işgal döneminin sona ermesi ile Kore Yarımadasında iki farklı Kore'nin ABD ve Sovyetler Birliği tarafından kurulması Güney Kore'nin (ve aslında Kuzey Kore de) güvenlik eksenli dış politikasını değiştirmemiştir. II. Dünya Savaşının ertesinde Güney Kore, Soğuk Savaş durumu içerisinde ABD yanlısı Syngman Rhee tarafından yönetilirken ABD ülkenin başta Kuzey Kore olmak üzere komünist bloğa karşı yêgane koruyucusu olmuştur. Kuzey Kore ise Sovyetler Birliği ve Çin'in desteğini alırken iki Kore arasındaki bandwagoning politikası iki farklı yönde ilerlemiştir. Kore Yarımadasının birleştirilmesi politikaları kapsamında Kuzey Kore'nin Sovyetler Birliği ve Çin'in desteğini alarak Güney Kore'ye saldırması Randall Schweller'in bandwagoning teorisi kapsamında onu çakal tipi bir devlet yaparken Güney Kore kuzu tipi devlet konumunu sürdürmüştür.<sup>468</sup> Nitekim kuzu tipi bir devlet olan Güney Kore aslan olarak tanımlanabilecek ABD'ye bağımlı olmuş ve ABD, Güney Kore'nin bekasına yönelik tehditlere karşı en büyük koruyucu unsur olmuştur.

Soğuk Savaş döneminde aralıksız ve kuşkuya yer bırakmayacak şekilde devam eden bandwagoning politikası böylece Güney Kore'nin küçük güç olarak güvenliğini sağlama adına büyük gücün peşine takılması geleneğini sürdürdüğünün bir anlamda göstergesi olmuştur.

Büyük gücün peşine takılma politikası Soğuk Savaş döneminde sürdürülürken ABD-Güney Kore arasındaki ilişkiler belirli dönemlerde gerilmekten kurtulamamıştır. Özellikle Rhee döneminden itibaren dış politikanın başta uluslararası etkenler olmak üzere iç politika tarafından şekillendirildiğini savunan neo-klasik realizm çerçevesinde ABD-Güney Kore ilişkilerinde fikir ayrılıkları gözlemlenmiştir. Rhee'nin iç politik sebeplerden dolayı dış politikada oldukça katı bir komünizm karşıtlığı takip ederek saldırgan söylemler kullanması ABD ile Güney Kore arasında ilişkileri germekle birlikte ittifakın asimetrik doğası Rhee'yi ABD ile uyumlu olmak zorunda bırakmıştır. Neo-klasik realizm kapsamında Güney Kore dış politikası Rhee döneminde böylece iç etkenlerin etkisinin önemli olmakla birlikte ancak uluslararası etkenlerin baskın etken olduğunu ortaya koymuştur.

---

<sup>468</sup> Daha öncede bahsedildiği üzere çakal tipi devlet büyük riskler almaktan kaçınarak büyük gücün himayesinde çıkar elde etmeye çalışırken kuzu tipi devlet statükoyu savunan ve dışarıdan gelen saldırılara açık devleti temsil etmiştir.

Rhee döneminin ardından Park Chang Hee döneminde de kararlı bir şekilde takip edilen büyük gücün peşine takılma politikaları Güney Kore açısından vazgeçilmez olurken ABD-Güney Kore arasındaki uyumsuzluk genellikle Güney Kore'nin ABD'nin sağladığı güvenlik garantisi konusunda endişe duymasından kaynaklanmıştır. Bu bağlamda komünist ülkeler ile yakınlaşma ve hasmane politikaların sona erdirilmesi gibi girişimlerin çıkış noktasını Nixon ile birlikte ABD'nin müttefiklerine olan askeri taahhütlerindeki belirsizlik oluşturmuştur. Dolayısıyla neo-klasik realist teori kapsamında Park dönemindeki politika değişikliklerinin çıkış noktası dış etkenlerdir. İç etkenler ise yine dış etkenler ile birlikte Park'ın açılımının sonuca ulaşamamasında görülmüştür. Bu bağlamda neo-klasik realist teorinin açıkladığı dış politika değişiminin altında da bandwagoning politikaları yatmış ve ABD'nin sağladığı güvenlik garantisinin verilmeyeceği kaygısı dış politika girişimlerinde birincil kaygı olmuştur. Ancak Güney Kore'nin Nixon Doktrini ve 1970'lerin başında uluslararası sistemdeki yumuşamadan kaynaklı dış politika değişikliği, yani ayrımsız komünizm politikasının sona ermesi ve hasım olmayan komünist devletler ile diplomatik ilişki kurulması stratejisi güvenlik eksenli dış politika gerçeğini değiştirmemiştir. Güney Kore, ABD'nin karar ve açıklamalarından kaynaklı terk edilmişlik sendromunu yaşamakla birlikte, bandwagoning politikasından vazgeçememiştir. Güney Kore'nin "kuzu" olarak "aslan" tarafından korunma ihtiyacı "çakal" bulunduğu sürece devam etmiştir. Güney Kore, her ne kadar yakaladığı ekonomik atılım ve ordusundaki görece güçlenmeye, yerli silah sanayisi vb. geliştirmesine rağmen anarşik bir uluslar arası sistemde savunmasızdır ve büyük bir gücün korumasına ihtiyacı vardır.

Park'ın ardından iktidara gelen Chun döneminde Güney Kore-ABD ilişkileri oldukça uyumlu olurken bandwagoning politikası doğal olarak Kuzey Kore'nin saldırgan politikaları kapsamında sürdürülmüştür. Chun'un iktidarı süresince ordunun siyaseti vesayeti altına alma geleneği sürdürülmüş, otoriter yönetim sergilenmiş, anti-komünist politikalar iç siyasette rejime meşruiyet kazandırmak için kullanılmaya devam edilmiştir. Doğal olarak Rhee ve Park dönemlerine benzer şekilde Chun döneminde de rejimin güvenliği önemli bir mesele olmuş ve bu güvenlikle doğrudan bağlantılı olacak şekilde dış politikada da anti-komünist çizgi sürdürülmüştür. Bununla birlikte Chun döneminde Çin ve daha sonra Sovyetler Birliği ile sınırlı ve gayri resmi ilişki kurma girişimleri olmuştur. Diplomatik resmiyet kazanmayan bu ilişkiler, genelde gayri resmi ticaret şeklinde seyretmiştir. Bu çerçevede Chun döneminde bandwagoning politikası pürüzsüz şekilde izlenirken,

dış politikada iç siyaset-dış faktörler dengesinde daha çok uluslararası sistemik gelişmelerin dominant olduğu söylenebilir.

Soğuk Savaşın son dönemine denk gelen Roh Tae Woo başkanlığı ise büyük gücün peşine takılma politikaları ile çelişmemekle birlikte dış politikanın çıkış noktasının esasını iç etkenlerin oluşturması bakımından farklı olmuştur. Roh'un Nordpolitik adını verdiği dış politika girişimi ABD ile ittifaka zarar vermeden Kuzeydoğu Asya başta olmak üzere komünist devletler ile normalleşmeyi içermiştir. Kore Yarımadasında karşılıklı devam eden hasmane ilişkileri sona erdirmek isteyen Roh yönetimi Sovyetler Birliği ve Çin ile yakınlaşma sürecine girerek Kuzey Kore'nin hareket alanını daraltmıştır.

Buradan hareketle Güney Kore'nin güvenliğinin salt askeri unsurlardan ziyade diplomatik kabiliyetlerin kullanılarak sağlanmasını içeren Roh'un girişiminin altında Güney Kore'de otoriter askeri rejimin sona ererek demokratikleşmenin başlaması yatmıştır. Soğuk Savaş devlet aygıtının lağvedilmesi komünist devletler ile yakınlaşma sürecinde kritik rol oynarken demokratikleşme sürecinde değişen algı alternatif politikaların uygulamaya konulmasında etkili olmuştur.

Soğuk Savaşın bitmesi uluslararası anlamda bloklar arası mücadeleyi sona erdirmekle birlikte Kore Yarımadası başta olmak üzere Kuzeydoğu Asya'da güvenlik paradigmaları radikal şekilde dönüşüme uğramamıştır. Bloklar arası hasımlık sona ermekle birlikte Kuzey Kore'nin başta konvansiyonel ordusu olmak üzere nükleer programı tehdidin Güney Kore açısından Soğuk Savaş döneminden dahi fazla olmasına yol açmıştır. Öte yandan Çin'in Güney Kore, ABD ve Japonya ile artan ticaretine rağmen ekonomik gelişimini askeri güce dönüştürmesi bölgede güç politikalarının sürdüğünü göstermiştir. Çin'in gelişimi karşısında ABD ve Japonya blok halinde hareket ederken Güney Kore daha tarafsız bir tutum takınmaya çalışmış ve büyük güçler arasında devam eden güç mücadelelerinden sıyrılmak istemiştir.

Buradan hareketle Kim Young Sam dönemi I. Kuzey Kore nükleer krizinin başlangıcına denk gelmiş, Roh Tae Woo'nun son döneminde başlayan kriz Kim Young Sam yönetimine miras kalmıştır. Seçim döneminde rakibi Kim Dae Jung'un Kuzey Kore ile uzlaşma ve işbirliğini savunan politikalarını eleştiren ve Kuzey Kore'nin nükleer programına karşı sert tutum alınacağını belirten Kim Young Sam, Nordpolitik'in aksi bir portre çizmiştir. Dış politika yol haritasında Nordpolitik'in küresel düzleme taşınıp başta Kuzey Kore olmak üzere Kuzeydoğu Asya'da işbirliğine dayalı bir ilişki modeli takip edeceğini beyan eden Kim Young Sam, seçim



kampanyası döneminden başlamak üzere karşı bir tutum sergilemiştir. Özellikle seçim yarışının başa baş olması, Kim Young Sam'ı ve onu destekleyen selefi Roh (bu dönemde hala görevde) ve sağ-muhafazakar bürokrasinin Kuzey Kore kaynaklı güvenlik tehdit algısını seçmen üzerinde hissettirip oy toplamasına yol açmıştır. Bu dönemde Kuzey Kore'de Soğuk Savaşın sona ermesi ve ülke için hayati olan dış desteklerin kesilmesi sonucu rejimin içine düştüğü beka algısı Pyongyang'ın saldırganlaşmasında etkili olmuştur. Keza Kim İl Sung'dan oğlu Kim Jong İl'e güç transferi gibi iç etkenlerin varlığı dış etkenlerinde etkisiyle rejimi daha da saldırgan bir politika izlemeye sevk etmiştir.

ABD'de Clinton yönetimi ise Çin'in BMGK'yı işlevsiz kılması ve askeri seçeneğin genel bir savaşa dönüşebileceği kaygısı ile Kuzey Kore ile ikili görüşmeler gerçekleştirmiş ve soruna diplomatik yöntemlerle yaklaşmıştır. Nitekim oldukça inişli çıkışlı bir süreç sonucunda yarımada belki de Kore Savaşından sonra çatışma çıkması ihtimalinin en yüksek olduğu bir ortamda mutabakata varılmıştır. Mutabakat geneli itibarıyla Kuzey Kore'nin 1993 öncesi nükleer programının içeriğini ortaya çıkarmazken, bu süreçten sonra herhangi bir şekilde silah elde edilmemesi üzerine odaklanmıştır. Mamafih bu durum Kim Young Sam yönetimi tarafından şiddetle eleştirilmiş ve nükleer bir Kuzey Kore'nin Güney Kore açısından beka sorunu teşkil etmiştir. Özellikle Clinton yönetiminin sürece olumsuz yaklaşan Kim Young Sam'ı süreç dışında bırakması Güney Koreli elitlerde terk edilmişlik algısının yeniden dirilmesine yol açmış ve tarihsel referanslar bu dönemde sıkça siyasette kullanılmıştır.

Mutabakat Çerçeve anlaşmasının imzalanması sürecinde Kim Young Sam'ın ABD politikalarını eleştirmesine rağmen ABD tarafından imzalanan anlaşmayı kabul etmesi ve oluşturulan konsorsiyumun maliyetinin önemli kısmını üstlenmesi ise iç politik etkenlere yani seçimleri kazanma endişesi ve kamuoyu üzerinde güvenlik tehdit algısı yaratma stratejisine karşın uluslararası etkenlerin karar alımında öne çıktığını göstermiştir.

Bu bağlamda 1995-1997 arasında Kore Yarımadası kaynaklı hadiseler Kim Young Sam'ın iç siyasi hesap kaygıları çerçevesinde tekrar gerginleşirken esas faktör Kuzey Kore'nin iç ve dış etkenlere bağlı izlediği saldırgan tutum olmuştur. Ayrıca bölgede yükselen bir Çin, eski emperyal güç Japonya ve Sovyetler Birliği'nin varisi olarak bölgeye kademeli olarak nüfuz etmeye çalışan Rusya mevcuttur. Bu dönemde bandwagoning politikası, Güney Kore açısından vazgeçilmezliğini sürdürmüştür. ABD'nin Kuzey Kore ile ikili anlaşmaya varması Kim Young Sam

yönetiminde terk edilmişlik algısını yaratmıştır. “Güney Vietnam Sendromu”, “Acheson Sendromu” gibi terimlerle ifade edilen terk edilmişlik korkusu Kim Young Sam döneminde ABD’nin sağladığı güvenliğin sona erebileceği ihtimali üzerinden dile getirilmiştir. Bu durum Güney Kore’nin gelişen ekonomik kapasitesine ve bununla doğru orantılı olacak şekilde askeri imkânlarındaki gelişimine rağmen ABD’nin sağladığı korumaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Ortak kuvvetlerin barış zamanı komutasının ABD’den Güney Kore’ye geçmesi terk edilmişlik tartışmalarına başka açıdan yaklaşılmasına neden olurken ittifak Soğuk Savaş dönemi sonrasında yeniden yapılanmaya girmiş ve Güney Kore’nin ittifak içerisinde daha fazla maliyet üstlenmesi kararlaştırılmıştır. Güney Kore’nin ilk bakışta daha otonom bir statü elde ettiği düşünülmeyle birlikte asimetrik ittifak ilişkisi devam etmiş ve Güney Kore, ABD’nin korumasının sona ermemesi için Washington tarafından talep edilen mali yükleri üstlenmek durumunda kalmıştır. Dolayısıyla Kim Young Sam döneminde değişen jeopolitik duruma ve ABD ile ittifakta yapılanmaya gidilmekle birlikte bandwagoning politikası şüpheye yer bırakmayacak şekilde devam ettirilmiştir.

Kim Young Sam’ın ardından ülkenin ilk sol-reformist muhalif başkan adayının iktidara gelmesi Güney Kore demokrasisi için önemli olduğu kadar dış politika için de oldukça önemli olmuştur. Jung’un Günişığı dış politika girişimi Nordpolitik’in ardından en kapsamlı uzlaşma ve işbirliği politikası olmuş ve Kuzey Kore ile gerginliğin bitirilmesi için kesin adımlar atılmasını içermiştir. Jung ve içinden geldiği sol-reformist kesimin Kuzey Kore’ye belirli oranda taviz ve yardım vererek diplomasi masasına çekmeye çalışması Güney Kore güvenlik politika anlayışında keskin bir dönüşümü ifade etmiştir. Jung, selefi Kim Young Sam’ın aksine ABD’nin Kuzey Kore ile ikili görüşmeler yürütmesinden tehdit algılamamış, Kuzey Kore’nin çevrelenmesi stratejisini terk ederek bu ülkenin dış dünya ile daha fazla ticari, siyasi ve kültürel ilişkiler kurmak suretiyle diplomasi seçeneğinin güçleneceğini düşünmüştür.

Jung ve Günişığı politikası çıkış noktası uluslararası etkenlerden ziyade iç politika kaynaklıdır. Böylece neo-klasik realist teori çerçevesinde yapılan analiz iç politik etkenlerin başlangıç aşamasındaki etkisini ortaya koyarken Günişığı politikasının uygulama safhasında ağırlık uluslararası etkenlere kaymıştır. Clinton’un Kim Young Sam yönetimi ile yaşadığı ihtilafın ardından Kim Dae Jung yönetimi ile uyum içerisinde çalışılması Günişığı politikasının yürütülmesinde kritik önemde olmuştur. Günişığı politikası ve ABD’nin uyumlu desteği ile Kore Yarımadasında Koreler arası liderler zirvesi gerçekleştirilebilmiş, iki ülke arasındaki ekonomik etkinliklerde büyük artışlar gözlemlenmiş ve yarımada gerginlik görece azalmıştır.

ABD-Kuzey Kore hattındaki olumlu gelişmeler böylece Günişığı politikasının uygulanmasına büyük katkı sağlarken Güney Kore'nin ABD ile olan ittifakı yani bandwagoning politikasında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Aksine Jung, ABD'yi gerek Güney Kore ulusal güvenliği için gerekse Günişığı politikasının uygulanmasında temel unsur olarak kabul etmiştir. Jung'un görüşleri kısmen doğru çıkmış ve yarımada ortak sanayi, turizm projeleri hayata geçirilmiş, Kuzey Kore-ABD ilişkileri Clinton-Jung ortak politikaları ile gelişmiş ve Pyongyang balistik füze denemelerini durdurarak yarımada bir süreliğine gerginlikler azaltılabılmıştır.

ABD'de George W. Bush'un iktidara gelmesi ve şahin kanat politikaların uygulanmaya koyması ise Jung'un Günişığı politikasının dış desteğindeki en önemli unsurun sona ermesi anlamına gelmiştir. ABD'nin Kuzey Kore'ye dönük sert söylemleri ve özellikle 9/11 sonrası askeri müdahale imaları Günişığı politikasını de facto şekilde bitirmiştir. Bush'un iktidarı süresince başta Kuzey Kore meselesi olmak üzere Kuzeydoğu Asya ekseninde farklı bakış açılarının ve dış politika önceliklerinin bulunması ABD-Güney Kore ilişkilerinde uyumsuz, olumsuz bir dönemin başlangıcı anlamına gelmiştir. Günişığı politikası, Kuzey Kore'nin işbirliği sürecini bozucu faaliyetleri, Bush'un Clinton döneminin aksine izlediği politikaları gibi etkenlerden başarılı olamamıştır. Bu etkenler, iç politikada Jung'a olan parlamento desteğinin azalması ve muhalefetin Günişığı politikasını daha etkin şekilde baskı altına almasıyla desteklenmiştir. Böylece Günişığı politikası hem iç politik etkenler hem de dış faktörler tarafından kuşatılmış, sınırlandırılmış ve pasifleştirilmiştir. Jung, başkanlığının Bush ile denk gelen yıllarında bir anlamda "topal ördek" olmuştur. Bush'un uygulamaları ve Kuzey Kore'nin tavrı çerçevesinde dış etkenlerin Günişığı politikasına olan olumsuz etkileri iç politikada yaşanan olaylar ile desteklenmiş ve Jung'un politikası ağır darbeler almıştır.

Bush'un iktidara gelmesi ABD-Güney Kore ilişkilerinde olumsuz bir atmosfere sebep olmuş ve ittifak açısından dokuz yıllık "ayrılık dönemi" başlamıştır. Güney Kore açısından yarımada ortaya çıkabilecek bir çatışmanın büyük bir yıkıma yol açacağı düşünülüğünde ABD'nin tek taraflı müdahale söylemleri Jung yönetimince eleştirilmiştir. Bandwagoning politikasının nasıl ve ne şartlarda sürdürüleceği, ABD'nin Güney Kore'yi negatif anlamda süreç dışı bırakması neticesinde muğlaklaşmıştır. Bu durum Kim Dae Jung'un selefi Roh Moo Hyun'un döneminde daha da derin bir krize doğru evrilmiş, ittifakın geleceği iyice tartışmaya açılmıştır.

Roh Moo Hyun'un başkanlığı II. Kuzey Kore nükleer krizinin başlangıcına denk gelmiş ve selefi Kim Dae Jung döneminden ABD ile kademeli şekilde artan

anlaşmazlıklar miras kalmıştır. Jung'un bir anlamda halefi olan Roh, Günişığı politikasını devam ettirecek bir dış politika izlemiş ve Kuzey Kore'ye diplomatik seçenekleri öne çıkaran, işbirliği ve gerekli durumlarda taviz içeren al-ver yöntemi ile yaklaşmıştır. Roh'un içinden geldiği sol-reformist hareketin genel yapısı ve askeri cunta dönemlerindeki mücadelesinden miras kalan birleşik bir Kore hayali için Kuzey Kore ile gerginliği azaltmak suretiyle ilişki kurma ideali dış politikanın çıkış noktasını oluşturmuştur. 1980'li yılların muhalif hareketlerinin anti-Amerikancı söylem ve düşünceleri Roh'un seçim kampanyasında bir anlamda tekrar gündeme gelmiş ve kendisinin seçilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Roh'un karakteri ve bir önceki dönemden kalan ABD ile kötüleşen ilişkiler böylece Seul-Washington hattı arasındaki anlaşmazlık ve fikir ayrılıklarını derinleştirmiştir. Özellikle II. Kuzey Kore nükleer kriziyle birlikte ABD'de Bush yönetiminin sertleşen söylemleri ve askeri müdahale seçeneklerinin değerlendirilmesi Roh tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Roh'un eleştirilerinin esas noktasını öncelikle yarımada oluşabilecek bir savaşın esasen Güney Kore'ye zarar vereceği yönünde olurken ABD'nin Irak'ı işgali ve önleyici müdahale tartışmaları Pyongyang'ın daha da uzlaşmaz bir tutum almasına neden olmuştur.

Roh'un ABD tarafından Kuzey Kore'ye tek taraflı müdahalesine karşı çıkan ve diplomasiyi savunan söylemleri daha geniş ölçekte, Kuzeydoğu Asya'da Güney Kore'ye önemli rol biçen bir dış politika idealinin yansıması olmuştur. Bu bağlamda Roh, ABD'nin gölgesinden çıkarak Güney Kore'nin bölgede bulunan güçlerin ihtilaflarının dışında, arabulucu rolü oynayarak merkezi bir konum almasını savunmuştur. Güney Kore'nin ekonomik ve askeri kabiliyetlerinin geliştiği olgusundan ayrı ele alınamayacak bu görüş, Güney Kore'nin bölgedeki sorunlara alternatif çözümler üretebilecek, dengeleyici bir güç olduğuna dayanmaktadır. Bir anlamda bölgedeki dengenin dengeleyicisi rolünü Güney Kore'ye biçen Roh, ülkesinin Kuzeydoğu Asya'daki diplomatik, ekonomik ve kültürel çekim merkezi olma yolunda hazır olduğunu düşünmüştür. Bu durum doğal olarak beraberinde ABD ile ilişkilerinde Güney Kore'nin daha otonom hareket etmesi anlamına gelmiş, asimetrik ittifak ilişkilerinde eşit rol paylaşımı talepleri dile getirilmiştir.

Kuzey Kore nükleer krizinin çözümü konusunda ABD ile anlaşamayan Güney Kore bu dönemde Çin ile birlikte inisiyatif almış ve birçok konuda ortak hareket etmişlerdir. Çin-Güney Kore işbirliği ile ABD'nin diplomatik manevra alanı sınırlanmış ve Bush yönetimi Roh'un başta Kuzey Kore'ye olan yaklaşımı olmak üzere Çin ile ortak hareket etmesini olumsuz karşılamıştır. Bu durum Altılı Görüşmelerin başlamasıyla müttefikler arasındaki fikir ayrılıklarının daha da

derinleştirdiği bir sürece dönüşmüştür. Roh'un Kuzey Kore'nin nükleer programı ve balistik füze denemelerine rağmen bu ülke ile gıda yardımı başta olmak üzere mali yardımlar, elektrik tedariki gibi konularda aldığı kararlar Güney Kore'nin insiyatif alma isteğini göstermekle birlikte Pyongyang rejiminin Roh'tan ziyade ABD ile muhatap olmaya çalışması insiyatifleri etkisiz kılmıştır.

Roh'un ABD'den ayrı hareket etme isteği Pyongyang ile yürütülen görüşmelerde ikilik yaratmıştır. Roh yönetiminin ABD'yi Altılı Görüşmelerdeki tutumu sebebiyle uzlaşmazlıkla itham etmesi Seul-Washington hattında ittifakın geleceği ile ilgili yoğun tartışmaları başlatmıştır.

Mevcut atmosfer içerisinde Roh yönetimi, ABD'nin yönetiminde bulunan savaş zamanı ortak birliklerin operasyonel kontrolünün Güney Kore'ye geçmesi yönündeki talepleri yarım yüzyılı aşan ittifakın bitiş sürecine girdiği yönünde yorumlanmıştır.. ABD birliklerinin Güney Kore ordusunun kontrolüne girmesi ittifaka hangi tarafın daha fazla ihtiyacı olduğu gerçeği nedeniyle mümkün gözükmemiştir. Güney Kore dönem itibariyle Kuzey Kore'nin yarattığı tehditlere karşı ABD'nin sağladığı güvenliğe ihtiyaç duymuştur. Nitekim Roh'un OPCON konusundaki geri adımını ABD'nin, Kore Yarımadasında bulunan birliklerini bölgede ihtiyaç doğrultusunda kullanabilmesinin önünü açan stratejik esneklik doktrinini kabul etmesi izlemiştir. ABD'ye teorik olarak Tayvan Boğazı'nda Çin'e karşı veya herhangi güvenlik tehlikesi yaratabilecek bir durumda Kore Yarımadasındaki birliklerini serbestçe hareket etme yetkisi veren anlaşma Roh yönetimince kabul edilmiştir.

Genel olarak bakıldığında Roh'un Güney Kore'yi Kuzeydoğu Asya'da dengenin dengeleyicisi olarak gören politikaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Kuzey Kore'nin Güney Kore'yi sağladığı gıda yardımları ve mali değerdeki desteklerine rağmen muhatap almaması ve ABD ile ikili görüşmeler yürütmesi Seul yönetiminin henüz kendi etki alanı olarak gördüğü bir bölge ve konuda dahi etkisinin sınırlılıklarını göstermiştir.

Bunun yanında Çin ile eş güdümlü bir şekilde hareket edilmesi ve Kuzey Kore sorununun diplomatik yöntemlerle çözülmesi yönündeki çabalar Çin'in bölgede geleneksel politikalarını olduğu gerçeğini değiştirmemiştir. Çin'in Kuzey Kore tarafından çıkarılacak bölgesel bir çatışmaya şiddetle karşı çıkıp, sorunun diyalog ile çözülmesine verdiği desteğe rağmen Pyongyang rejiminin yıkılmasına izin vermeme politikası Güney Kore'nin birleşme politikaları içerisinde Çin'in rolünün sınırlarını ortaya koymuştur. Buradan hareketle Roh yönetimi Güney Kore'nin henüz bölgede dengeleyici bir rol oynama kapasitesine erişmediği gerçeğini bir anlamda

görmezden gelmiştir. ABD ile ittifak bahsedildiği üzere asimetriktir ve ittifak Güney Kore'nin ulusal güvenliğinin, ülkesinin bekasının temelidir. Güney Kore'nin bölgede merkez haline geldiği dengeleyici ve arabulucu bir rol bu gerçeği değiştirmemektedir. Çin ile ABD ile çelişen bir şekilde hareket edilmesi ve ABD ile ilişkilerin Kuzey Kore konusunda gerginleşmesi ittifaka zarar vermekle birlikte ulusal güvenliğin elde edilmesi doğrultusunda ABD'nin önemi Güney Kore açısından vazgeçilmez olmuştur.

Neo-klasik realist analiz çerçevesinde ele alınan Roh dönemi dış politikası, Roh'un içerisinden geldiği hareketin görüşleri doğrultusunda alınan kararlara ve Güney Kore'nin iç dinamiklerinin yarattığı kapasite artırımına rağmen bandwagoning politikasının temel dış politika önceliği olduğunu ortaya koymuştur. Roh'un izlediği politikaların çıkış ve dayanak noktası iç etkenlerdir ancak süreç içerisinde iç etkenlerin dış etkenlere karşı ağırlık kazanamadığı görülmüştür. Roh yönetimi dış politikada kendi ideal ve prensiplerini üstün tutmaya çalışmasına rağmen bunları diğerlerine uygulatacak güç bulamamıştır. Uluslararası etkenlerin iç siyasi etkenlerin tam karşısında olması Roh'un dış politikasını uygulama yönünde hareket kabiliyetini sınırlandırmıştır. Böylece iç siyasi faktörler ancak bir noktaya kadar rol oynayabilmiştir. İç etkenler çıkış noktasını teşkil etmekle birlikte Güney Kore'nin güç kapasitesinin yetersizliği uluslararası etkenlerin dış politika karar alımında hâkim etken olmasına yol açmıştır. Roh'un Kuzeydoğu Asya'da Güney Kore'ye biçtiği dengeleyici-arabulucu rol ve asimetrik ittifak ilişkisine karşı çıkışları son tahlilde önceki bölümlerde anlatılan olaylar ve sınırlılıklar sebebiyle sonuca ulaşamamıştır. Güney Kore, bölgedeki diğer büyük güçlerin birbirleri ile ilişkileri, mücadeleleri içerisinde etken bir rol elde edememiştir. Asimetrik ittifak ilişkisinin değiştirilip otonom hareket edilme isteği ise bölgesel güvenlik konjonktürü sebebiyle mümkün olmamış ve ABD'nin sağladığı güvenliğe olan ihtiyaç Soğuk Savaş dönemini dahi aşacak bir noktaya ulaşmıştır. Son tahlilde Güney Kore'nin gelişen gücüne rağmen Roh döneminde hala kuzu tipi bir devlet olduğu ve çakallar ile kurtların bölgede buldukları gerçeği aslanın korumasının zaruri kılmasıdır

Lee Myung Bak ve daha sonra Park Geun Hee'nin başkanlık dönemlerinde Güney Kore'nin güvenlik politikalarını ekonomik ilişkilere tercih ettiği görülmüştür. Kuzey Kore konusunda tam bir uyum içinde olan ABD ve Güney Kore OPCON meselesini çözmüş, THAAD hava savunma sistemlerinin Kore Yarımadasına yerleştirilmesinde mutabık kalmışlardır. Tezin içindeki bölümlerde önemi ve içeriği bahsedilen bu kararlar doğrultusunda Güney Kore'nin ulusal güvenliğini sağlama arayışında ABD'nin önemi açıkça görülmüştür. Kuzey Kore'nin yarattığı

konvansiyonel ve nükleer tehdide karşı Güney Kore'ye ABD'den başka hiçbir ülke güvenlik koruması sağlamamaktadır. Bu durum Çin-Güney Kore arasında gelişen yüksek hacimli ticarete, karşılıklı kültürel ve diplomatik işbirliğine rağmen bir devletin esas amacının varlığını sürdürmek, güvenliğini sağlamak olduğu gerçeğini değiştirmemiştir. Güney Kore'nin ulusal güvenliğini maksimize etme arayışında bandwagoning politikası vazgeçilmezdir, dolayısıyla mevcut bölgesel güç ilişkileri ve uluslararası güç hiyerarşisi doğrultusunda ABD ile olan ittifak vazgeçilmezdir.

Buradan hareketle çalışmada Güney Kore'nin vassal bir devlet olarak varlığını sürdürmeye çalıştığı dönemlerden günümüze bandwagoning politikası izlediği görülmüştür. Bu politika Güney Kore için geleneksel bir politika olurken sadece bandwagoning yapılan aktör değişmiştir. Dolayısıyla aktör değişse bile, Güney Kore (veya önceki selefleri) bandwagoning politikası değişmemiştir. Güney Kore'nin veya yarımadada yaşamış diğer Kore devletleri'nin denge politikası izlediğine yönelik çıkarımlar gerçeğe dayanmamaktadır. Güney Kore ve selefleri tarih boyunca büyük bir gücün sağladığı güvenlik olanakları doğrultusunda kendi güvenliğini sağlamaya, bekasını sürdürmeye çalışmıştır. Bu bağlamda genel bir inceleme yapıldığında bandwagoning politikasının zorluklarına ve egemenliğin erozyona uğraması ihtimaline rağmen başarıyla uygulandığı söylenebilir. Yani Güney Kore, Joseon Krallığının son dönemlerinde dahi denge politikası izlememiş, büyük bir gücün koruması altına girmek suretiyle güvenliğini sağlamaya çalışmıştır. Büyük bir gücün himayesi elde edilemediğinde ise egemenlik kaybedilmiştir

Korelilerin ülkelerinin uluslararası güçler arasındaki rekabet içerisindeki yerini anlattığı “ Balinalar güreşirken, karidesin beli kırılır” atasözü bu doğrultuda Güney Kore'nin dış politika eğilimini ve diğer güçler arasındaki yerini aslında göstermektedir. Güney Kore açısından Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında dahi değişmeyen bu politika, 21. yüzyılda da geçerliliğini korumuştur. Çin'in yükselişi ve büyük güç hiyerarşisi içerisinde statükoyu bozması, eski emperyal güç Japonya'nın ekonomik ve askeri gücü, bölgede son yıllarda geri planda durmakla birlikte kritik oyunculardan Rusya'nın varlığı ve en son olarak Kuzey Kore kaynaklı büyük tehdit Güney Kore'nin güvenliği konusunda kendi kendine yeterliliği haricinde büyük bir gücün korumasına olan ihtiyacının değişmediğini göstermiştir. Uluslar arası anarşik sistemde her devletin kendi bekasını sürdürmeye çalıştığı ve farklı yöntemlerle de olsa güvenliklerini sağlamanın esas amaç olduğu bir düzende Güney Kore ve selefleri yaşadıkları tarihsel olayların etkisiyle bandwagoning politikasını tercih etmişlerdir. Bu çerçevede Sung Hack Kang'ın sözünden hareketle bandwagoning

Kore'ye özgü bir dış politika davranışı değildir ancak kesinlikle Kore tarzı dış politikadır.

Dış politika karar alım süreci değerlendirildiğinde uluslararası etkenlerin son tahlilde iç etkenlere kıyasla daha fazla etkili olduğu görülmüştür. Güney Kore'nin iç politik yapısının belirli dönemlerde özellikle dış politika girişimlerdeki yoğun etkisi gözükmeyle birlikte ülkenin güç kapasitesinin dış gelişmeleri biçimlendirme, şekillendirme kabiliyeti doğrultusunda uluslararası etkenlerin baskın olduğu gözlemlenmiştir. Bu analiz, neo-klasik realizm ile hiçbir şekilde çelişmemekte olup, her dış politika olayını uluslararası etkenlerin sonucuna bağlayan neo-realizmin sınırlandırıcı yapısına karşı dış politika incelemesinde alternatifler sunmaktadır. Dolayısıyla Güney Kore'nin Soğuk Savaş döneminde yaşadığı rejim güvenliği ikilemi kaynaklı kendisine has özellikleri dış politikada ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde yoğun şekilde karar alımını etkilemiştir. İç politik özellikler uluslararası anarşik sistem içerisinde bekanın sürdürülmesi yani ABD ile asimetrik ittifak ilişkisinin sürdürülmesine yönelik dış politika anlayışını değiştirmemekle birlikte bazı dönemlerde alınan dış politika kararlarında ve bunların sonuçlarında Güney Kore'nin iç siyasal özellikleri esas rolü oynamıştır. Son tahlilde uluslararası sistemin yapısal özellikleri dış politika karar alımında esas etkiyi oluşturmakla birlikte, iç politik özellikler yadsınamaz derecede önemlidir. Soğuk Savaş sonrasında da bu durum değişmemiş, bölgesel gerginliklerin, dış politika açılımlarının ve bandwagoning politikasının dahi sarsılmasında iç politik faktör kaynaklı gelişmeler ve özelliklerin büyük rolü olmuştur.

Kuzey Kore'nin Güney Kore dış politikasındaki konumu ve ABD'nin ittifak içerisindeki yerinden hareketle Kuzey Kore, Güney Kore'nin güvenliğine yönelik en büyük tehdittir. Kuzey Kore'nin 1945'ten itibaren Kore Savaşı ile doruk noktasına çıkan birleşik bir Kore hayali Soğuk Savaş sonrasında uğradığı güç kaybına rağmen devam etmiştir. Uğradığı güç kaybı Kuzey Kore'de rejimin bekasının tehdit altına girmesine yol açmakla birlikte ülkenin büyük konvansiyonel ordusu ve ABD'ye rağmen elde ettiği nükleer silahları Güney Kore'nin varlığına yönelik en büyük tehdittir. Bu durum Soğuk Savaşın bitmesine rağmen Kore Yarımadasında Soğuk Savaş statükosunun devam etmesi anlamına gelmektedir. Soğuk Savaşın istikrarlı ancak tehdit algısı yüksek yapısı yerini bölgede istikrarsız ve tehdit algısı nükleer silah seviyesine evrilmiş bir yapıya bırakmıştır. Kuzey Kore açısından rejimin güvenliğini sağlama konusunda bir anlamda sigorta olarak gördüğü nükleer silahlar ve sürekli hazır tutulan konvansiyonel ordusu Güney Kore'nin güvenlik tehditlerini en



üst seviyeye çıkarmıştır. Dolayısıyla Kuzey Kore'nin Güney Kore güvenlik politikalarındaki yeri "en üst düzey tehdit" olarak tanımlanabilir.

Kuzey Kore kaynaklı tehdidin Güney Kore güvenlik politikalarındaki yeri ile paralel şekilde ABD'nin rolü burada öne çıkmaktadır. ABD, Soğuk Savaşın başlamasından itibaren Kuzey Kore kaynaklı tehdide karşı Güney Kore'nin ulusal güvenliğinin korunmasında temel taşıyıcı ögedir. Kuzeydoğu Asya bölgesel sisteminde içerisinde ABD'nin de bulunduğu dört büyük devletin varlığı ve bütün sınırlamalara rağmen revizyonist bir Kuzey Kore, Güney Kore'nin gelişen gücüne rağmen kuzu tipi bir devlet olduğu gerçeğini değiştirmemiştir. Bölgenin eski hegemonik gücü olan Çin'in, eski emperyal güç ve Kore'yi işgal eden Japonya'nın, her daim bölgenin kilit gücü olan Rusya'nın varlığına Kuzey Kore'nin revizyonist ve saldırgan tutumu eklendiğinde ortaya Güney Kore açısından güvenliğini sağlayan büyük bir güce ihtiyaç duyulan bir tablo çıkarmıştır. Bu büyük güç tartışmasız şekilde ABD'dir. Kuzu tipi bir devlet kimliği bütün ekonomik, askeri gelişmelere rağmen devam eden Güney Kore'nin güvenliğini sağlama hususunda hala bir aslana ihtiyacı vardır. Bu aslan ise ABD'dir.

ABD bölge dışı bir devlet olarak diğer devletlerle karşılaştırıldığında Güney Kore'ye en büyük güvelik taahhüdü vaat eden devlettir. Diğer devletlerin, örneğin Çin'in eski bölgesel hegemonyal konumuna geri dönme isteği ve kendisini merkez gören sino-merkezci yapısı Güney Kore'nin ulusal çıkarları ile çelişmektedir. Japonya'nın emperyal geçmişi her ne kadar Soğuk Savaş döneminde ABD'nin önderliğinde ortak gaye ve minvalde buluşulmasına rağmen Güney Kore tarafından unutulmamıştır. Rusya'nın Çarlık döneminden beri devam eden bölgesel çıkar arayışı ve Sovyetler Birliği'nin Soğuk Savaş dönemindeki konumu Güney Kore'nin güvenlik ihtiyaçlarına hiçbir şekilde cevap vermemektedir. Bunun yanı sıra çakal tipi bir devlet olan revizyonist Kuzey Kore'nin varlığı Güney Kore'ye en büyük tehdittir ve ne Çin, ne Japonya ne de Rusya buna karşı bir çözüm sunmamaktadır. Dolayısıyla birçok potansiyel kurdun ve çakalın olduğu bir bölgede kuzunun bir aslana ihtiyacı vardır.

Küresel güç geçişi doğrultusunda yeni bir düzene evrilme noktasında uluslararası güç hiyerarşisinin tepesinde gerçekleşecek hegemonik aktörün değişmesi hususu yaşanmadıkça ABD, Güney Kore'nin bandwagon politikalarını yönelteceği ülke olacaktır. Asimetrik ittifak yapısı, ittifaka kimin daha çok ihtiyaç duyduğu noktasında devam edecektir.

Kuzey Kore kaynaklı hadiseler ise küresel ticaretin ve üretimin en önemli merkezlerinden birisi olan Kuzeydoğu Asya'yı etkileme potansiyeline haizdir. Bu bölgede yaşanabilecek olası bir çatışma küresel ekonomiyi derinden etkileyecektir. Dünya'nın ikinci ve üçüncü büyük ekonomisini ve farklı kaynaklardan hareketle ilk on beşte bulunan Güney Kore'yi barındıran bir bölge olan Kuzeydoğu Asya'da yaşanabilecek kontrol edilemeyen bir çatışma küresel piyasaları alt üst edebilecektir. Çin'in dünyanın en büyük ve Japonya ile Güney Kore'nin de önemli ihracatçılar olduğu düşünüldüğünde bölgede yaşanabilecek Kuzey Kore kaynaklı bir çatışma dünyanın her bölgesini derinden etkileyecektir. Dolayısıyla Kore Yarımadası kaynaklı güvenlik sorunları bölgesel olmaktan ziyade mevcut küresel sistem içerisindeki en önemli güvenlik sorunlarından birisidir.

Güney Kore'nin ABD'den ayrı, yani bandwagon treninden atlayıp bölgede içerisinde Çin'in bulunduğu bir askeri çatı içerisinde bulunması mümkün değildir. İki Kore arasında birleşme orta-uzun vadede radikal bir değişim olmadıkça, örneğin Kuzey Kore'de rejim çökmedikçe gerçekleşmeyecektir. Böyle bir çöküş Çin'in bölgesel çıkarlarına yönelik en büyük tehditlerden biri olacaktır. Çin'in bölgede gerginliği azaltma ve arabuluculuk politikası Kuzey Kore'de ani bir çöküşün yaratacağı jeopolitik kargaşaya karşı durulacağı gerçeğini değiştirmemektedir. Çin'in geleneksel Kore Yarımadası politikası Kuzey Kore'nin dizginlenmesi ve bölgede olası bir çatışmanın engellenmesi ancak Güney Kore öncülüğünde bir birleşmenin gerek güçlü birleşik bir Kore yaratması ihtimali, ve gerekse birleşik Kore'nin ABD etkisinde olması riski sebebiyle engellenmesi üzerine kuruludur. Yani bölgede çatışma ve gerginliğin olmadığı, Kuzey Kore'de rejimin çökmesine izin verilmediği bir statükonun devamı Çin'in arzusu ve temel politikasıdır ve bu yönüyle Güney Kore'nin birleşme politikalarının tamamen karşısında yer almaktadır.

Kuzeydoğu Asya'da içinde Güney Kore'nin de bulunduğu aktörlerin artan ekonomik etkileşim çerçevesinde ortak bir siyasi birlik altında toplanması ise mümkün değildir. Kuzeydoğu Asya'da Avrupa Birliği gibi ortak bir siyasi-kültürel yapı, bölge devletlerinin birbirinden oldukça farklı güvenlik gündemlerinin bulunduğu bir ortamda oluşamayacaktır. APEC gibi bölgesel siyasi, kültürel ve ekonomik işbirliğini temel alan kurumlar dahi kısa-orta vadede çok yönlü bir birliğin kurulması yönünde umut vaat etmemektedir. Hâlihazırda Soğuk Savaş sonrası dönemde artan Çin-Japonya karşıtlığı, Kuzey Kore'nin nükleer meselesinin yansımaları, Güney Kore'nin ABD'ye rağmen Japonya ile ilişkilerinde tarihsel meselelerin oynadığı rol ve

Çin'in askeri gücünün bölgesel hegemon olma yönünde ilerlemesinin Seul'de yarattığı etki Avrupa Birliği gibi ulus üstü bir yapılanmanın önüne geçmektedir.

Avrupa birliği benzeri siyasi, ekonomik ve kültürel bir ulus üstü yapının kurulmasının mümkün olmamasının yanı sıra Kuzeydoğu Asya'da ABD önderliğinde NATO benzeri bir yapının kurulması da mümkün değildir. Japonya'nın tekrar silahlanması meselesi, Güney Kore'nin en az Çin kadar tehdit algıladığı bir olgudur. Bu noktada tarihsel hafıza ve tecrübeler ABD'nin başında olduğu ancak içerisinde farklı güvenlik gündemlerinin ve endişelerinin olduğu birçok devletin bir araya gelmesindeki en büyük engeldir. Ayrıca ABD'nin Soğuk Savaş döneminde Güney Kore dahil olmak üzere bölgedeki otoriter ancak aynı blokta bulunan anti-komünist müttefiklerinin tek taraflı hareketlerini kontrol edebilmek için yaptığı ikili savunma antlaşmalarının NATO benzeri bir yapının oluşmamasını engellemiştir.<sup>469</sup> ABD her bir müttefiki ile ayrı ayrı ilişki kurmakta, farklı müttefiklerinin çatışan çıkarlarını kendi potası içinde kendi kapasitesi dahilinde eritmekte ve bir anlamda böl ve yönet politikası sayesinde her birini kendisine bağımlı kılmakta, böylece statükoyu sürdürmeye çalışmaktadır.

Sonuç olarak birçok nedenden ötürü Avrupa Birliği ve NATO gibi benzeri yapılanmaların orta-uzun vadede büyük değişimler meydana gelmedikçe, radikal dönüşümler yaşanmadıkça ortaya çıkması mümkün değildir.

Bu bağlamda mevcut tabloyu en iyi tasvir eden örneklerden birisi bu suretle Eski Amerikan Ulusal Güvenlik Danışmanı Zbigniew Brzesinski'nin örneğidir. Brzesinski Doğu Asya için: *"Asya, dünyanın ekonomik çekim merkezi olmasının yanı sıra potansiyel olarak siyasi volkandır. Avrupa'yı ekonomik kalkınmada geçmesine rağmen Asya bölgesel siyasi gelişmede yetersizdir. Avrupa'nın siyasi çevresine*

---

<sup>469</sup> Victor Cha'nın da belirttiği gibi ABD, Doğu Asya'da bulunan batı taraftarı, milliyetçi-sağ, anti-komünist diktatörlerin kendisini Asya'da genel bir savaşın içine çekmesini engellemeye çalışmış ve bu ülkelerin tek taraflı hareketlerini sınırlandırmıştır. Avrupa'da bulunan müttefiklerinin kendisini Sovyetler Birliği ile olası bir savaşa sürüklemeyeceğini düşünen Washington yönetimi Doğu Asya'da bulunan Tayvan, Japonya ve Kore gibi müttefiklerini kontrol altında tutmak için çok uluslu organizasyonlar aracılığıyla ittifak kurmaktan ziyade ikili antlaşmalar yaparak doğrudan etki sağlamayı amaçlamıştır. Cha, ABD'nin bölgede gerçekleştirdiği ikili ittifakların yani ABD-Güney Kore, ABD-Tayvan, ABD-Japonya ve ABD-Avustralya-Yeni Zelanda (ANZUS) gibi oluşumların NATO'ya benzer kolektif savunma temelli çok uluslu yapılanmaların oluşmamasına yol açtığını söylemiştir. Cha ayrıca Soğuk Savaş sonrasında dahi Doğu Asya'da kurumsallaşmış ulus üstü organizasyonların oluşmamasını ABD'nin ikili antlaşma yapma geleneğine bağlamıştır; Victor D. Cha, "Rhee-straint: The Origins of the U.S.-ROK Alliance", *International Journal of Korean Studies*, 2011 Vol. XV, No. 1, s. 3-8.

*hâkim olan ve geleneksel toprak, etnik ve ulusal çatışmalarını azaltan ve soğuran işbirlikçi, çok yönlü yapılardan yoksundur. Asya'da Avrupa Birliği veya NATO benzeri hiçbir yapı yoktur. Bölgesel üç ortaklıkta ASEAN ( Güneydoğu Asya Uluslar Topluluğu), APEC ( Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği), Avrupa'yı birleştiren çok yönlü ve bölgesel işbirliği bağlarının birazını bile içermez.” demiştir.<sup>470</sup> Dolayısıyla Güney Kore'nin bandwagoning politikasının ve izlenilen aktörün değişmesi, Avrupa Birliği ve NATO benzeri yapılanmaların kurulabilmesi, Çin'in alternatif bir güvenlik düzen ve yapılanması vaat etmesi tartışmaları Brzesinski'den hareketle sağlam bir temelden yoksundur ve bölgesel-küresel hegemonik güç geçişi gerçekleşmeden icra edilemeyecektir.*

---

<sup>470</sup> Brzesinski Zbigniew, **Büyük Satranç Tahtası**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2005, s. 214

## KAYNAKÇA

### Kitaplar

A. PINKSTON Daniel, "South Korea's Domestic Politics and Foreign Policy in North Korea", Tae-Hwan Kwak and Seung-Ho Joo (ed.), **North Korea and Security Cooperation in Northeast Asia**, Ashgate Publishing Limited, Dorchester-United Kingdom, 2014.

ARI Tayyar, **Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği**, MKM Yayıncılık, Bursa, 2013.

ARMAOĞLU Fahir, **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2009.

ARMSTRONG Charles K. Vd. , **Korea at the Center: Dynamics of Regionalism in Northeast Asia**, M.E. Sharpe Inc. , New York, 2006.

ARMSTRONG Charles, " The Politics of Transition in North and South Korea", David McCann (ed.), **Korea Briefing: Toward Reunification**, East Gate Books- M.E. Sharpe Inc, New York, 1997.

BAYLIS John, "Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı", Mustafa Aydın vd. (ed.), **Uluslararası İlişkiler Çatışmadan Güvenliğe**, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012.

BECKER Jasper, **Rogue Regime: Kim Jong Il and the Looming Threat of North Korea**, Oxford University Press, New York, 2005.

BLUTH Christoph, **Crisis on the Korean Peninsula**, Potomac Books, Virginia, 2011

BODANSKY Yossef, **Crisis in Korea**, Shapolsky Publishers Inc, New York, 1994.

BRAUCH Hans Günther, "Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü", Mustafa Aydın vd. (ed.), **Uluslararası İlişkiler Çatışmadan Güvenliğe**, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012.

BRAZINSKY Gregg, ***Nation Building in South Korea: Koreans, Americans, and the Making of a Democracy***, The University of North Carolina Press, North Carolina, 2007.

BRZESINSKI Zbigniew, ***Büyük Satranç Tahtası***, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2005

BUSZYNSKI Leszek, ***Negotiating with North Korea: The Six Party Talks and the Nuclear Issue***, Routledge Publishing, Oxon-United Kingdom, 2013.

BUZO Adrian, ***The Making of Modern Korea***, Routledge Publishing, London-New York, 2002.

CARPENTER Ted Galen ve BANDOW Doug, ***The Korean Conundrum: America's Troubled Relations With North and South Korea***, Palgrave Macmillan, New York, 2004.

CH'OE Chöng-un, ***The Gwangju Uprising: The Pivotal Democratic Movement that Changed the History of Modern Korea***, Homa & Sekey Books, New Jersey, 1999.

CHU Sung-po, "Sino-Korean Relations: Retrospect and Prospect", Yusan Wang (ed.), ***Foreign Policy of the Republic of China on Taiwan: An Unorthodox Approach***, Praeger Publishers, New York, 1990.

CHUNG Il Joon, "Demilitarizing Politics in South Korea: Toward a Positive Consolidation of Civilian Supremacy", Giuseppe Caforio (ed.), ***Advances in Military Sociology: Essays in Honor of Charles C. Moskos Part B***, Emerald Group Publishing Limited, United Kingdom, 2009.

Chung-in Moon, "The Sunshine Policy and North Korean Summit", Tsuneo Akaha (ed.), ***The Future of North Korea***, Routledge Publishing-Taylor & Francis E-Library, New York, 2003

CHUNG Jae Ho, ***Between Ally and Partner: Korea-China Relations and the United States***, Columbia University Press, New York, 2007.

CHUNG-in Moon, "The Sunshine Policy and North Korean Summit", Tsuneo Akaha (ed.), ***The Future of North Korea***, Routledge Publishing-Taylor & Francis E-Library, New York, 2003.

COSSA A. Ralph, **Major Powers in Northeast Asian Security**, Institute for National Strategic Studies- National Defense University, Washington D. C. , 1996

COSSA Ralph A. , “U.S. Post Cold War Foreign Policy After 9/11 and Changing Asia-Pacific Alliances”, In Taek Hyun, Kyudok Hong ve Sung-han Kim (ed.), **Asia-Pacific Alliances in the 21st Century: Waxing or Waning?** , ORUEM Publishing House, Seoul, 2007.

CUMMINGS Bruce, **Korea’s Place In the Sun: A Modern History**, W. W. Norton & Company Inc, New York, 2005.

CUMMINGS Bruce, “The Structural Basis of Anti-Americanism in the Republic of Korea”, David I. Steinberg (ed.), **Korean Attitudes Toward the United States: Changing Dynamics**, .E. Sharp Inc, New York, 2005.

ÇOLAKOĞLU Selçuk, **Uluslararası İlişkilerde Kuzeydoğu Asya**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.

DEDEOĞLU Beril, **Uluslararası Güvenlik ve Strateji**, Yenyüzyıl Yayınları, İstanbul, 2008.

DIAMOND Larry Jay, **Consolidating Democracy in South Korea**, Lynne Rienner Publishers, Colorado, 2000.

DONNELLY Jack, “Realizm”, Scott Burchill vd. (ed.), **Uluslararası İlişkiler Teorileri**, Küre Yayınları, İstanbul, 2013.

E. BERRY Jr. William, “The North Korean Nuclear Weapons Program”, Sharon Richardson (ed.) , **Perspectives on U.S. Policy Toward North Korea: Stalemate Or Checkmate?**, Lexington Books, Maryland, 2006.

EBERHARD Wolfram, **Uzakdoğu Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2010.

FORDHAM Benjamin, “The Limits of Neoclassical Realism: Additive and Interactive Approaches to Explaining Foreign Policy Preferences”, Steven E. Lobell vd. (ed.), **Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy**, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.

GÜLBOY Burak Samih, "19. Yüzyılda Uzakdoğu Asya'daki Güç Dengesinin Evrimi", Deniz Ülke Arıboğan (ed.), **Çin'in Gölgesinde Uzakdoğu Asya**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001.

HAN Sung-Joo, "Alliance in Transition", In Taek Hyun, Kyudok Hong ve Sung-han Kim (ed.), **Asia-Pacific Alliances in the 21st Century: Waxing or Waning?** , ORUEM Publishing House, Seoul, 2007

HARRİSON Selig S. , **Korean Endgame: A Strategy for Reunification and U.S. Disengagement**, Princeton University Press, New Jersey, 2002.

HEYWOOD ANDREW, **Küresel Siyaset**, Adres Yayınları, Ankara, 2013.

HEO Uk ve ROEHRIG Terence, **South Korea Since 1980**, Cambridge University Press, New York, 2010.

HONG Yong-Pyo, **State Security and Regime Security: President Syngman Rhee and the Insecurity Dilemma in South Korea 1953-1960**, Palgrave Macmillan Press, Basingstoke-Great Britain, 2000.

HOOK Glenn D. vd., **Japan's International Relations: Politics, Economics, and Security**, Routledge Publishing, London, 2001.

HYUN In Taek, "Domestic Controversies and Changing US-Korea Relations", In Taek Hyun, Kyudok Hong ve Sung-han Kim (ed.), **Asia-Pacific Alliances in the 21st Century: Waxing or Waning?** , ORUEM Publishing House, Seoul, 2007.

HYUN In Taek, "Strategic Thought in Kim Young-sam Era", Gilbert Rozman, In-Taek Hyun ve Shin-wha Lee (ed.), **South Korean Strategic Thought Toward Asia**, Palgrave Macmillan, New York, 2008.

ISHIKIDA Miki Y., **Toward Peace: War Responsibility, Postwar Compensation, and Peace Movements and Education in Japan**, Universe Inc, Nebraska, 2005.

JEFFRIES Ian, **North Korea: A Guide to Economic and Political Developments**, Routledge Publishing, London, 2006.

Jeffrey W. Taliaferro vd. , "Introduction: Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy," Steven E. Lobell vd. (ed.), **Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy**, Cambridge University Press, Cambridge, 2009



JOO Seung-Hoo, "Allies under Strain: U.S.-Korean Relations under G. W. Bush" , Terence Roehrig, Jungmin Seo and Uk Heo (ed.), ***Korean Security in Changing Asia***, Praeger Security International, Westport, 2007, 171-191, s. 175.

KANG David C. , "South Korea's Embrace of Interdependence in Pursuit of Security", Ashley J. Tellis ve Michael Wills (ed.), ***Strategic Asia 2006-2007: Trade, Interdependence, and Security***, National Bureau of Asian Research, Seattle, 2006.

KANG Sung-Hack, ***Korea's Foreign Policy Dilemmas- Defining State Security and the Goal of National Unification***, Global Oriental, Kent, 2011.

KHIL Young Whan, "Confrontation or Compromise? Lessons from the 1994 Crisis", Young Whan Khil ve Peter Hayes (ed.), ***Peace and Security in Northeast Asia: The Nuclear Issue and the Korean Peninsula***, M.E. Sharpe Inc., New York, 1997.

KHIL Young Whan, ***Transforming Korean Politics: Democracy, Reform, and Culture***, Routledge Publishing, New York, 2005.

KIL Byung-ok, ***Security Policy Dynamics: Effects of Contextual Determinants to South Korea***, Ashgate Publishing Limited, Hampshire, 2001.

KIM Byung-Kook, "Defeat in Victory Victory in Defeat", Joseph Wong ve Edward Friedman (ed.), ***Political Transitions in Dominant Party Systems Learning to Lose***, Routledge Publishing, New York, 2008.

KIM Hankwon, ***Cultural and State Nationalism: South Korean and Japanese Relations with China***, Proquest Information and Learning Center Company, Michigan, 2007.

KIM Hyung-A ve SORENSEN Clark W., ***Reassessing the Park Chung Hee Era 1961-1979, Development, Political Thought, Democracy and Cultural Influence***, University of Washington Press, Washington, 2011.

KIM Ilpyong J., "Russia and Two Koreas In the Post Cold War Era: Dynamics of New Relationships", Jane Shapiro Zace vd. (ed.), ***The Legacy of the Soviet Bloc***, University Press of Florida, Florida, 1997.

KIM Jina, ***The North Korean Nuclear Weapons Crisis: The Nuclear Taboo Revisited?*** , Palgrave Macmillan, United Kingdom, 2014.

KIM Jinwung, ***A History of Korea: From "Land of the Morning Calm" to States in Conflict***, Indiana University Press, Indiana, 2012.

KIM Jungsup, ***International Politics and Security in Korea***, Edward Elgar Publishing Limited, United Kingdom, 2007.

KIM Samuel S., "The Making China's Korea Policy in the Era of Reform", David M. Lampton (ed.), ***The Making of Chinese Foreign and Security Policy in the Era of Reform 1978—2000***, Stanford University Press, California, 2001.

KIM Yongho, ***North Korean Foreign Policy: Security Dilemma and Succession***, Lexington Books, United Kingdom, 2011.

KIM Youngmi, ***The Politics of Coalition in Korea: Between Institutions and Culture***, Routledge Publishing, New York, 2011..

KIHL Young Whan, "The Past as Prologue: President Kim Dae Jung's Legacy and President Roh Moo Hyun's Policy Issues and Future Challenges", Alexandre Mansourov (ed.), ***A Turning Point: Democratic Consolidation in the ROK and Strategic Readjustment in the US-ROK Alliance***, Asia-Pacific Center for Security Studies, Honolulu, 2005.

KIM Hong Nack, "Foreing Relations under Kim Dae Jung", Kong Dan Oh (ed.), ***Korea Briefing: 1997-1999 Challenges and Change at the Turn of the Century***, East Gate Books- M. E. Sharpe-Asia Society, New York, 2000

KIM Kisam and KIRK Donald, ***Kim Dae-jung and the Quest for the Nobel: How the President of South Korea Bought the Peace Prize and Financed Kim Jong il's Nuclear Program***, Palgrave Macmillan-St Martin's Press, New York, 2013.

KIRK Donald, ***Korea Betrayed: Kim Dae Jung and Sunshine***, Palgrave Macmillan, New York, 2009,

KLEINER Jürgen, ***Korea: A Century of Change***, World Scientific Publishing Co Ltd, Singapore, 2001.

KOH Byung Chul, "The Foreign and Unification Policies of The Republic of Korea", Chung-in Moon ve Soong Hoom Kil (ed.), ***Understanding Korean Politics: An Introduction***, State University of New York Press, New York, 2001.

Koh Swee Lean, "The Yeonpyeong Attack: Shooting Down Denuclearisation", Yang Razali Kassim (ed.), ***Strategic Currents: Emerging Trends in Southeast Asia***, Rajaratnam School of International Studies, Singapore, 2011

Korea North Mining Laws and Regulations Handbook Vol:1,***Strategic Information and Developments***, International Business Publications, Washington D.C. , 2011

KOO Min Gyo, "Security Implications of Free Trade Agreements for South Korea, T.J. Pempel (ed.), ***The Economy-Security Nexus in Northeast Asia***, Routledge Publishing, London-New York, 2013

KWAK Tae-Hwan and JOO Seung-Ho, "Introduction", Tae-Hwan Kwak ve Seung-Ho Joo (ed.), ***The United States and the Korean Peninsula in the 21st Century***, Ashgate Publishing Limited, England, 2006.

KWAK Tae-Hwan, "North Korea's Second Nuclear Crisis and the Six Party Talks" Professor Seung-Ho Joo ve Professor Tae-Hwan Kwak (ed.), ***North Korea's Second Nuclear Crisis and Northeast Asian Security***, Ashgate Publishing Limited, England, 2007.

KWON Heonik and HO CHUNG Byung, ***North Korea: Beyond Charismatic Politics***, Rowman and Littlefield Publishers, Maryland, 2012.

LEE Chong-Sik, "Historical Setting: South Korea Under Park Chung Hee", Andrea Matles Savada, William vd. (ed.), ***South Korea: A Country Study***, Library of Congress Federal Research Division, Washington D. C., 1992, 1-61.

LEAN Koh Swee, "The Yeonpyeong Attack: Shooting Down Denuclearisation", Yang Razali Kassim (ed.), ***Strategic Currents: Emerging Trends in Southeast Asia***, Rajaratnam School of International Studies, Singapore, 2011

LEE Jongsoo, ***The Partition of Korea After World War II: A Global History***, Palgrave Macmillan, New York, 2006.

LEE Min Yong, "The Vietnam War: South Korea's Search for National Security", Byung-Kook Kim ve Ezra F. Vogel (ed.), ***The Park Chang Hee Era: The Transformation of South Korea***, Harvard University Press, Massachusetts, 2011.

LEE J. Stephen,, ***Avrupa Tarihinden Kesitler***, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2007, ss. 153-160.

LEVİN D. Norman and HAN Yong-Sup, ***Sunshine in Korea: The South Korean Debate over Policies Toward North Korea***, RAND Corp-Center for Asia Pacific Policy, Santa Monica-California, 2002

LEVKOWITZ Alon, "The Sunshine Policy: Between Cold War and Normal Peace", Carmela Lutmar ve Benjamin Miller (ed.), ***Regional Peacemaking and Conflict Management: A Comparative Approach***, Routledge Publishing, New York, 2016.

LOBELL Steven E., "Threat Assessment, The State and Foreign Policy: A Neoclassical Realist Model," Steven E. Lobell vd. (ed.), ***Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy***, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.

MATLOCK JR. Jack. F., "The Legacy of Reykjavik: Outline of Remarks", Sidney D. Drell ve George P. Shultz (Ed.), ***Implications of the Reykjavik Summit on Its Twentieth Anniversary***, Hoover Institution Press, California, 2007.

MEARSHEIMER John, ***The Tragedy of Great Power Politics***, W. W. Norton & Company Inc, New York, 2014.

MEYER Milton W., ***Japonya Tarihi***, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 2014.

Moo Bong Ryoo, ***The Korean Armistice and Islands***, U.S. Army War College Publishing, Carlisle-Pennsylvania, 2009

MORGENTHAU Hans Joachim ve THOMPSON Kenneth W., ***Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace***, Alfred A. Knopf Inc., New York, 1978.

OBERDORFER Don and CARLİN Robert, ***Two Koreas: A Contemporary History (Revised Edition)***, Basic Books, New York, 2001, ss. 306-308.

OBERDORFER Don, ***The Two Koreas: A Contemporary History***, Basic Books, New York, 2001.

OH John Kie-chiang, ***Korean Politics: The Quest for Democratization and Economic Development***, Cornell University Press, New York, 1999.

ONG Russell, ***China's Security Interests in the 21st Century***, Routledge Publishing, Park Square-Milton Park-New York, 2

PAK Chi Young, ***Korea and the United Nations***, Kluwer Law International, Hague-Netherlands, 2000.

Ramon Pacheco Pardo, ***North Korea - US Relations Under Kim Jong Il: The Quest for Normalization?*** , Routledge Publishing-Routledge Studies in US Foreign Policy, New York, 2014.

ROEHRIG Terence, ***The Prosecution of Former Military Leaders in Newly Democratic Nations: The Cases of Argentina, Greece and South Korea***, McFarland & Company Inc Publishers, North Carolina, 2002.

ROMM Joseph J., ***Defining National Security: The Nonmilitary Aspects (Pew Project on America's Task in a Changed World)***, Council on Foreign Relations Press, New York, 1993.

ROZMAN Gilbert, ***Strategic Thinking about the Korean Nuclear Crisis: Four Parties Caught between North Korea and the United States***, Palgrave Macmillan, New York, 2007.

RYOO Moo Bong, ***The Korean Armistice and Islands***, U.S. Army War College Publishing, Carlisle-Pennsylvania, 2009.

S. WIT Joel, PONEMAN Daniel and L. GALLUCCI Robert, ***Going Critical: The First North Korean Nuclear Crisis***, Brookings Institution Press, Washington D.C. , 2004.

SEGELL Glen, ***Axis of Evil and Rogue States: The Bush Administration, 2000-2004***, Glen Segell Publishing, London, 2005.

SHEEN Seong-Ho, "Strategic Thought toward Asia in the Roh Moo Hyun Era", Gilbert Rozman, In-Taek Hyun ve Shin-wha Lee (ed.), ***South Korean Strategic Thought Toward Asia***, Palgrave Macmillan, New York, 2008.

SIGAL Leon V., ***Disarming Strangers: Nuclear Diplomacy with North Korea***, Princeton University Press, Princeton-New Jersey, 1998.

SIGAL Leon V. , "How To Bring North Korea back into NPT", Olav Njølstad (ed.), ***Nuclear Proliferation and International Order: Challenges to the Non-Proliferation Treaty***, Routledge Global Security Studies, New York-London, 2011.

SNYDER Scott , "The Korean Peninsula and Northeast Asian Stability", David Shambaugh ve Michael Yahuda (ed.), ***International Relations of Asia***, Rowman & Littlefield Publishers Inc, Maryland, 2008.

SNYDER Scott, "Changes in Seoul's North Korean Policy and Implications for Pyongyang's Inter-Korean Diplomacy", Kyung-Ae Park (ed.), ***New Challenges of North Korean Foreign Policy***, Palgrave Macmillan, St. Martin's Press-New York, 2010

SNYDER Scott, "North Korea's Nuclear Program: The Role of Incentives in Preventing Deadly Conflict", David Cortright (ed.), ***The Price of Peace: Incentives and International Conflict Prevention***, Rowman and Littlefield Publishers, Maryland, 1997.

SNYDER Scott, "North Korean Nuclear Factor and Changing Asia-Pacific Alliances" In Taek Hyun, Kyudok Hong ve Sung-han Kim (ed.), ***Asia-Pacific Alliances in the 21st Century: Waxing or Waning?***, ORUEM Publishing House, Seoul, 2007

SNYDER Scott, "Strategic Thought in Kim Dae-Jung Era", Gilbert Rozman, In-Taek Hyun ve Shin-wha Lee (ed.), ***South Korean Strategic Thought Toward Asia***, Palgrave Macmillan, New York, 2008.

SÖNMEZOĞLU Faruk vd., ***Uluslararası İlişkilere Giriş***, Der Yayınları, İstanbul, 2013.

Sung-po Chu, "Sino-Korean Relations: Retrospect and Prospect", Yusan Wang (ED.), ***Foreign Policy of the Republic of China on Taiwan: An Unorthodox Approach***, Praeger Publishers, New York, 1990.

TALIAFERRO Jeffrey W. vd. , "Conclusion: The State of Neoclassical Realism", Steven E. Lobell vd. (ed.), ***Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy***, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.

TALIAFERRO Jeffrey W. vd., "Introduction: Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy," Steven E. Lobell vd. (ed.), ***Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy***, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.

The Association of Korean History Teachers, ***A Korean History for International Readers***, Humanist Publishing Group Inc, Seoul, 2010.

TRUBOWITZ Peter, ***Politics and Strategy: Partisan Ambition and American Statecraft***, Princeton University Press, New Jersey, 2011

UÇAROL Rifat, ***Siyasi Tarih 1789-2012***, DER Yayınları, İstanbul, 2013.

WALTZ Kenneth N, *İnsan, Devlet ve Savaş*, Asil Yayın ve Dağıtım Ltd. Şti, Ankara, 2009.

WALTZ Kenneth N., "Soğuk Savaş Sonrası Yapısal Realizm", Esra Diri (ed.), *Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler*, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi- Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul, 2013.

WALTZ Kenneth N., "Yeni Gerçekçilik Kuramına Göre Savaşın Kökeni", Esra Diri (ed.), *Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler*, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi- Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul, 2013.

WOLFERS Arnold, "Muğlak Bir Simge Olarak Ulusal Güvenlik", Esra Diri (ed.), *Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler*, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi- Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul, 2013.

YAVAŞ Ahmet, "Kore Sorunu ve Uzakdoğu'da İstikrar Arayışı: Altılı Görüşmeler", R. Kutay Karaca (ed.), *Asya'da Güvenlik Sorunları ve Yansımaları*, Bilgesam Yayınları, İstanbul, 2013.

YI Ki-baek, *A New History of Korea*, Çev. Edward W. Wagner, Harvard University Press, Massachusetts, 1984.

YOUNG Son Key *South Korean Engagement Policies and North Korea: Identities, Norms and Sunshine Policy*, Routledge Publishing, New York, 2006.

ZHAO Quansheng, "China in East Sea: Changing Relations with Japan and Korea", Christopher Hudson (ed.), *The China Handbook: Prospects of onto 21st Century*, Routledge Publishing-Fitzroy Dearborn Publishers, New York, 2013

ZIEGLER Charles E., *Foreign Policy and East Asia: Learning and Adaptation in the Gorbachev Era*, Cambridge University Press, Cambridge, 1993.

### **Ansiklopedi**

Libraire Larousse, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, Cilt: 21, Milliyet Gazetecilik A.Ş. Yayınları, İstanbul, 1986, s. 10957.

Libraire Larousse, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, Cilt: 23, Milliyet Gazetecilik A.Ş. Yayınları, İstanbul, 1986, s. 12114.

### **Makaleler**

AHN Mun Suk, "What Is the Root Cause of the North Korean Nuclear Program?", *Asian Affairs: An American Review*, 2011, Vol. 38:4, 175-187.

BAEK Glenn, "A Perspective on Korea's Participation in the Vietnam War", *Asan Institute for Policy Studies*, No:53, 2013, s.4

BECHTOL Bruce E. Jr, "The ROK-US Alliance During the Bush and Roh Administrations: Differing Perspectives and Their Implications for a Changing Strategic Environment", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 9, No. 2, 2005, 87-117.

CARTER Aidan Foster, "Back on Track?", *Comparative Connections –Center for Strategic and International Studies*, 2001, Vol. 3, 81-88.

CARTER Aidan Foster, "Never Mind The Nukes? ", *Comparative Connections-Center for Strategic and International Studies*, Vol. 5, No. 3, 2003, 1-16

CARTER Aidan Foster, "Summit Success", *Comparative Connections- Center for Strategic International Studies*, Vol. 9, No. 3, 2007, 1-15.

CARTER Aidan Foster, "Sunshine Regardless", *Comparative Connections-Center for Strategic International Studies*, Vol. 9, No. 1, 2007, 93-106.

CARTER Aidan Foster, "Symbolic Links, Real Gaps", *Comparative Connections-Center for Strategic and International Studies*, Vol. 5, No. 2, 2003, 1-10

CARTER Aidan Foster, "Waiting For Better", *Comparative Connections –Center for Strategic and International Studies*, Vol. 14, No. 2, 2012, 1-9

CHA D. Victor, "All North Korea All the Time", *Comparative Connections-Center for Strategic and International Studies*, Vol. 11, No. 2, 2009, 1-9

CHA D. Victor, "Rhee-straint: The Origins of the U.S.-ROK Alliance", *International Journal of Korean Studies*, 2011 Vol. XV, No. 1, s. 3-20.

CHOO Jaewoo, "Is Institutionalization of the Six-Party Talks Possible? ", *East Asia*, Vol. 22, No. 4, 2005, 39-58.

Choong Nam Kim, "The Roh Moo Hyun Government's Policy Toward North Korea", *East-West Center Working Papers*, No:11, 2005, 1-28, s. 12



GROSS Donald G. , "A Breakthrough at the Six Party Talks", ***Comparative Connections- Center for Strategic International Studies***, Vol. 7, No. 3, 2005, 1-13

GROSS Donald G. , "Good News Summit Kicks Disputes Down the Road", ***Comparative Connections- Center for Strategic International Studies***, Vol. 7, No. 2, 2005, 1-11

GROSS Donald G. s, "Tensions Rise Over Sticks and Carrots", ***Comparative Connections- Center for Strategic International Studies***, Vol. 7, No. 1 , 2005, 1-10

GROSS Donald G., "North Rolls the Dice and Conducts Missile Tests", ***Comparative Connections- Center for Strategic International Studies***, Vol. 8, No. 3, 2006, 1-12, ss. 4-5.

GURTOV Mel, "The Korea-U.S. Alliance in the Obama Era", ***International Journal of Korean Studies***, Vol. 13. No. 2, 2009, 45-69

HAN Sukhee, "From Engagement to Hedging: South Korea's New China Policy", ***The Korean Journal of Defense Analysis***, Vol. 20, No. 4, 335-351

KARACA Kutay, "Çin Halk Cumhuriyeti-Amerika Birleşik Devletleri Ekseninde Kuzey Kore Nükleer Krizine Bakış", ***Jeopolitik Stratejik Araştırmalar Dergisi***, Cilt. 3, Sayı. 11, 2004, 151-160.

KİHL Young Whan, "Beyond Electoral Politics: US-ROK Alliance and the Six-Party Talks on North Korea", ***International Journal of Korean Studies***, Vol. 8, No. 1, 2004, 157-178.

KİM Choong Nam, "Redefining ROK's Strategic Posture in the Twenty-First Century", ***International Journal of Korean Studies***, Vol. 11, No. 2, 2007, 28-66

KİM Hakjoon, "The U.S. – Korea Alliance: Past, Present and Future", ***International Journal of Korean Studies***, Vol. 7, No. 1, 2003, 1-38.

KİM Hong Nack, "South-North Korean Relations Under The Roh Moo-Hyun Government", ***International Journal of Korean Studies***, Vol. 10, No. 1, 2006, 37-59.

KİM Hong Nack, "The Lee Government's Policy toward the Denuclearization of North Korea and its Implications for South-North Korean Relations", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 15, No. 2, 2011, 43-74

KİM Hong Nack, "The Lee Myung-Bak Government's North Korea Policy And the Prospects for Inter-Korean Relations", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 12, No. 1, 2008, 1-24

KİM Samuel S. , "China and the Six-Party Talks: The New Turn to Mediation Diplomacy", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 9, No. 2, 2005, 117-144.

KİM Taewoo, "The Korean Position on Alliance Formation and the Change of Public Trust between Korea and the United States: The Cheonan Incident and the OPCON Issue", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 14, No. 2, 2010, 148-159

KOO Bonhak and NAM Changhee, "South Korea's Sunshine Policy and the Inter-Korean Security Relations" *The Korean Journal of Defense Analysis*, 2001, Vol. 13, , 79-101.

KÜÇÜKŞAHİN Ahmet, "Güvenlik Bağlamında Risk ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir ve Nasıl Belirlenmelidir?", *Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 2006, Cilt:4, 7-41.

LİU Ming, "China and the North Korean Crisis: Facing Test and Transition", *Pacific Affairs*, Volume: 76, No. 3, 2003, 342-373

MATRAY I. James, "The Failure of the Bush Administration's North Korea Policy: A Critical Analysis", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 17, No. 1, 2013, 140-177

MORGAN Patrick M. , "The US-ROK Alliance: An American View", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 11, No. 1, 2007, 1-29.

NAM Jong-ho, Choo Jae-woo & Lee Jang-won, "China's Dilemma on the Korean Peninsula: Not an Alliance but a Security Dilemma", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 25, No. 3, 2013, 385–398

NİKSCH A. Larry, "The Obama Administration's Korea Policy and the Prospects for the Denuclearization of North Korea", *International Journal of Korean Studies*, Vol. 15. , No. 2, 2011, 17-42

OHM Tae-am, "Security Challenges and Policy Dilemmas of South Korea in 2012", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 24, No. 1, 2012, 17–32

PARDO Ramon Pacheco, "The Bush Administration and North Korea" , *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 26, No. 3, 2014, 333–349.

PARK Hwee Rhak, "The Transfer of Wartime Operational Control in Korea: History, Risks and Tasks from a Military Perspective", *The Korean Journal of International Studies*, Vol.8 No.2, 2010, 327-351.

PARK Jong-Chul, "Lee Myung-Bak Administration's North Korea Policy: Challenges and Tasks", *The Journal of East Asian Affairs*, Vol. 22, No. 2, 2008, 39-62.

PARK Won Gon, "North-South Korea Relations under the Lee Myung-bak Administration: The North's Provocations and the South's Principled Response", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 23, No. 3 2011, 321–333

PRZYSTUP James J. , "Change and Continuity: The U.S.-ROK Alliance at 60", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 25, No. 4, 2013, 561–566

SCHWELLER Randall L., "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In", *International Security*, Vol:19 No: 1, 1994, 72-107.

SNYDER Scott Snyder, "Lee Myung-bak's Foreign Policy: A 250-day Assessment", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 21, No. 1, 2009, 85-102.

SNYDER Scott, "A Potentially Sickening Game of Chicken", *Comparative Connections- Center for Strategic International Studies*, Vol. 7, No. 1, 2005, 1-12

SNYDER Scott, "Political Fallout from North Korea's Nuclear Test", *Comparative Connections- Center for Strategic and International Studies*, 2007, Vol. 8, No. 4, 1-10

SOO Han Kwan, "Discussion on Whether the Korean Peninsula will be Included in China's Core Interests", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 27, No. 1, 2015, 57–69

WEIMIN Wang and HUA Xin, "Redefinition of the ROK-U.S. Alliance and Implications for Sino-ROK Relations: A Chinese Perspective", *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 24, No. 3, 2012, 285–302

WOLFERS Arnold, “ “National Security” as an Ambiguous Symbol”, *Political Science Quarterly*, 1952, Vol. 67, No. 4, s. 484.

XIANGRONG Dong, “China’s Dilemma on the Korean Peninsula”, *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 25, No. 2, 2013, 243–255

### **Tezler**

HONG Hyun Woong, American Foreign Policy Toward Korea: 1945-1950, Faculty of the Graduate College, Oklahoma State University, 2007, s. 43. **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**

Leif-Eric Easley, Perceived National Identity Differences and Strategic Trust Explaining Post-Cold War Security Relations among China, Japan, South Korea and the United States, Graduate School of Arts and Sciences, Harvard University, Massachusetts, 2010,

### **İnternet**

[http://www.newskorea.info/news/photo/201312/34989\\_30226\\_5450.jpg](http://www.newskorea.info/news/photo/201312/34989_30226_5450.jpg)

(Erişim Tarihi: 15.08.2015)

<http://global.britannica.com/EBchecked/topic/229068/Geneva-Summi>

( Erişim Tarihi: 03.03.2015)

<http://www.atimes.com/atimes/Korea/KOR-01-221113.html>

(Erişim Tarihi: 05.03.2015)

[http://www.upi.com/Top\\_News/2005/01/17/SKorea-discloses-sensitive-documents/UPI\\_38131105952315/](http://www.upi.com/Top_News/2005/01/17/SKorea-discloses-sensitive-documents/UPI_38131105952315/)

(Erişim Tarihi: 05.03.2015)

<http://militaryhistorynow.com/2013/10/02/the-international-vietnam-war-the-other-world-powers-that-fought-in-south-east-asia/>

(Erişim Tarihi: 09.03.2015)

[http://www.koreatimes.co.kr/www/news/biz/2015/09/367\\_137652.html](http://www.koreatimes.co.kr/www/news/biz/2015/09/367_137652.html)

(Erişim Tarihi: 15.08.2015)

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/752055.stm>

(Erişim Tarihi: 15.03.2015)

<http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20110810000710>

(Erişim Tarihi: 15.08.2015)

<http://www.globalsecurity.org/military/ops/team-spirit.htm>

(Erişim Tarihi: 09.09.2015)

<http://www.biography.com/people/kim-young-sam-9364786>

(Erişim Tarihi: 09.09.2015)

<https://www.iaea.org/newscenter/focus/dprk/fact-sheet-on-dprk-nuclear-safeguards>

(Erişim Tarihi: 10.09.2015)

<https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron>

(Erişim Tarihi: 10.09.2015)

<http://www.globalsecurity.org/military/agency/dod/usfk-opcon.htm>

(Erişim Tarihi: 15.09.2015)

<http://www.theatlantic.com/business/archive/2011/12/how-kim-jong-il-starved-north-korea/250244/>

(Erişim Tarihi: 15.09.2015)

<http://www.britannica.com/place/South-Korea-Year-In-Review-1995>

(Erişim Tarihi: 15.09.2015)

<http://edition.cnn.com/WORLD/9612/29/nkorea/>

(Erişim Tarihi: 20.09.2015)

<http://edition.cnn.com/WORLD/9712/18/s.korea.outcome/>

(Erişim Tarihi: 20.09.2015)

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/monitoring/59967.stm>

(Erişim Tarihi: 20.09.2015)

[http://globahttp://www.nytimes.com/1998/03/14/news/14iht-kor.t\\_7.html](http://globahttp://www.nytimes.com/1998/03/14/news/14iht-kor.t_7.html)  
<http://www.britannica.com/biography/Kim-Dae-Jung>

(Erişim Tarihi: 20.09.2015)

[http://www.nytimes.com/1998/03/14/news/14iht-kor.t\\_7.html](http://www.nytimes.com/1998/03/14/news/14iht-kor.t_7.html)

(Erişim Tarihi: 20.09.2015)

[http://www.encyclopedia.com/topic/Chung\\_Ju\\_Yung.aspx](http://www.encyclopedia.com/topic/Chung_Ju_Yung.aspx)

(Erişim Tarihi: 21.09.2015)

<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/nll.htm>

(Erişim Tarihi:25.09.2015)

<http://www.usip.org> United States Institute of Peace, "North Korea-South Korea >>South-North Joint Decalaration", ***Peace Agreements Digital Collection***

(Erişim Tarihi:01.10.2015)

<http://www.nndb.com/people/460/000111127/roh-moo-hyun-1.jpg>

(Erişim Tarihi:11.11.2015)

<https://www.iaea.org/newscenter/focus/dprk/fact-sheet-on-dprk-nuclear-safeguards>

(Erişim Tarihi:11.11.2015)

<http://www.theguardian.com/world/2007/oct/15/syria.israel>

(Erişim Tarihi: 15.11.2015)

<https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron>

(Erişim Tarihi:20.11.2015)

<http://www.un.org/press/en/2006/sc8778.doc.htm>

(Erişim Tarihi: 20.11.2015)

<http://www.nbcnews.com/id/15341349/#.Vv8SKctf3IU>

(Erişim Tarihi: 20.11.2015)

<http://www.cnbc.com/id/22318394>

(Erişim Tarihi: 25.11.2015)

<https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5800.html>

(Erişim Tarihi: 25.11.2015)

[http://www.koreatimes.co.kr/www/news/opinon/2014/09/167\\_14766.html](http://www.koreatimes.co.kr/www/news/opinon/2014/09/167_14766.html)

(Erişim Tarihi:01.12.2015)

<http://www.globalsecurity.org/military/world/rok/president-lee-myung-bak.htm>

(Erişim Tarihi:01.12.2015)

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7539368.stm>

(Erişim Tarihi:15.12.2015)

[http://www.nytimes.com/2009/04/05/world/asia/05korea.html?\\_r=0](http://www.nytimes.com/2009/04/05/world/asia/05korea.html?_r=0)

(Erişim Tarihi:20.12.2015)

<http://www.nytimes.com/2009/04/07/world/asia/07korea.html?hpw>

(Erişim Tarihi:20.12.2015)

<http://edition.cnn.com/2009/WORLD/asiapcf/04/13/north.korea.un/>

(Erişim Tarihi:20.12.2015)

<http://www.aljazeera.com/news/asia-pacific/2009/05/200952842228594660.html>

(Erişim Tarihi:20.12.2015)

<http://www.bbc.com/news/world-asia-32013750>

(Erişim Tarihi:25.12.2015)

[http://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2010/07/116\\_69702.html](http://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2010/07/116_69702.html)

(Erişim Tarihi:25.12.2015)

<http://www.un.org/press/en/2010/sc9975.doc.htm>

(Erişim Tarihi:25.12.2015)

<http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2010/07/25/AR2010072500754.html>

(Erişim Tarihi 01.01.2016)

<http://www.bbc.com/news/world-asia-32013750>

(Erişim Tarihi: 01.01.2016)

<http://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11828846>

(Erişim Tarihi : 01.01.2016)

[https://www.armscontrol.org/act/2011\\_05/NorthKorea](https://www.armscontrol.org/act/2011_05/NorthKorea)

(Erişim Tarihi : 01.01.2016)

<http://www.bbc.com/news/world-asia-20690338>

(Erişim Tarihi : 01.01.2016)

[https://web.archive.org/web/20121020095705/http://armscontrolcenter.org/publications/factsheets/fact\\_sheet\\_north\\_korea\\_nuclear\\_and\\_missile\\_programs/](https://web.archive.org/web/20121020095705/http://armscontrolcenter.org/publications/factsheets/fact_sheet_north_korea_nuclear_and_missile_programs/)

(Erişim Tarihi: 01.01.2016)

<http://www.bbc.com/news/world-asia-21115985>

(Erişim Tarihi: 01.01.2016)

<http://www.bbc.com/news/world-asia-21710644>

(Erişim Tarihi 01.01.2016)

<http://thediplomat.com/2013/03/not-a-good-idea-american-nukes-in-south-korea/>

(Erişim Tarihi:05.02.2016)

<http://thediplomat.com/2013/11/china-imposes-restrictions-on-air-space-over-senkaku-islands/>

(Erişim Tarihi:01.03.2016)

<http://thediplomat.com/2014/06/us-south-korea-discuss-operational-control-opcon-transfer/>

(Erişim Tarihi:03.03.2016)

<http://www.stripes.com/news/special-reports/year-in-review-2014/us-south-korea-agree-to-again-delay-handover-of-wartime-operational-control-to-seoul-1.320623>

(Erişim Tarihi:03.03.2016)

<http://thediplomat.com/2015/03/south-korea-torn-between-us-and-china/>

(Erişim Tarihi:03.03.2016)

<http://edition.cnn.com/2016/01/05/asia/north-korea-seismic-event/>

(Erişim Tarihi:03.03.2016)

[http://www.mnd.go.kr/user/boardList.action?command=view&page=1&boardId=O\\_47261&boardSeq=O\\_140579&titleId=null&siteId=mnd\\_eng&id=mnd\\_eng\\_030100000000](http://www.mnd.go.kr/user/boardList.action?command=view&page=1&boardId=O_47261&boardSeq=O_140579&titleId=null&siteId=mnd_eng&id=mnd_eng_030100000000)

(15.08.2016)

<http://thediplomat.com/2016/05/south-korea-japan-to-hold-missile-defense-drill-in-june/>

(Erişim Tarihi: 23.05.2016)

<http://www.bbc.com/news/world-asia-39188826>

( Erişim: 01.04.2017)

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/8895726/US-will-shift-focus-from-Middle-East-to-Asia-Pacific-Barack-Obama-declares.html>

(Erişim Tarihi 15.01.2016)

<http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>

(Erişim Tarihi 15.01.2016)

Richard C. Bush, "Searching for a Strategy: The Bush-Roh Summit", **Brookings East Asia Commentary Brookings Institute**,

<https://www.brookings.edu/opinions/searching-for-a-strategy-the-bush-roh-summit/>

(Erişim Tarihi: 02.12.2015)

Scott Snyder, "US Policy Toward North Korea", **Council On Foreign Relations-SERI Quarterly**, <http://www.cfr.org> (Erişim Tarihi:20.12.2015)